

R A N D O K I M

Kim Ngân dịch

Trưởng
thanh
sau
ngàn lần
tranh
đấu

NHÀ XUẤT BẢN
HÀ NỘI

“This book is published with the support of Publication Industry Promotion
Agency of Korea(KPIPA).”

“Cuốn sách này được xuất bản với sự trợ giúp của Cơ quan Quảng bá Xuất bản Hàn
Quốc (KPIPA).”

Dịch từ nguyên bản tiếng Hàn
천 번을 흔들려야 어른이 된다
của tác giả **Rando Kim**, NXB Munhakdongne.

천 번을 흔들려야 어른이 된다
Amor Fati: Love Your Fate
Written by Rando Kim
Copyright © 2012, Rando Kim
All rights reserved

This Vietnamese language edition is published by Nha Nam Publishing &
Communication JSC in 2016 by arrangement with OUA, an imprint of
Munhakdongne Publishing Corp, through KL Management

Bản quyền bản tiếng Việt ® Công ty Văn hóa & Truyền thông Nhã Nam, 2016.

Thông tin eBook

Tên sách: **Trưởng thành sau ngàn lần tranh đấu**

Nguyên tác: **천 번을 흔들려야 어른이 된다**

Tác giả: **Rando Kim**

Dịch giả: **Kim Ngân**

Phát hành: **Nhã Nam**

Xuất bản: **NXB Hà Nội**

ISBN: **978-604-382-235-9**

Số trang: **304 pgs**

Khổ giấy: **14 x 20.5 cm**

Giá bìa: **95.000 đ**

Ngày phát hành: **09/2022 (tái bản)**

Tạo eBook: **@huyetleid0907**

Hoàn thành: **09/2024**

RANDO KIM là giáo sư giảng dạy tại Khoa Khoa học Tiêu dùng, trường Đại học Quốc gia Seoul (Hàn Quốc), đồng thời là chuyên gia tư vấn của nhiều tập đoàn lớn như Samsung, IG, SK, Lotte E&C, Amorepacific...

Ông là tác giả của những cuốn tản văn, kỹ năng sống viết cho giới trẻ được đón nhận nồng nhiệt không chỉ tại Hàn Quốc, mà còn ở nhiều quốc gia trên thế giới. Có thể nói, chính Rando Kim là người đã thổi bùng lên cơn sốt về những cuốn sách tản văn, kỹ năng sống của tác giả Hàn Quốc trên thế giới, đặc biệt là ở châu Á. Cuốn

sách đầu tay của ông với tựa đề *Tuổi trẻ - Khát vọng và Nỗi đau* đã gây được tiếng vang lớn khi nhanh chóng bán được hơn 2 triệu cuốn, tái bản 800 lần và dịch sang 12 thứ tiếng như Nhật Bản, Trung Quốc, Việt Nam, Thái Lan, Ý, Hà Lan, Brazil...

“Không chao đảo thì không phải là người lớn, phải ngàn lần tranh đấu mới có thể trưởng thành. Có đau đớn mới là tuổi trẻ? Nếu vậy thì có chao đảo mới trở thành người lớn. Đúng vậy, có chao đảo một chút cũng không sao, sự dao động của bạn và của tôi là hành trình hết sức tự nhiên mang tên ‘trưởng thành’.”

“Cuốn sách này được viết cho bạn - người đang chao đảo bên ngưỡng cửa trưởng thành. Tôi trưởng thành sớm hơn bạn một chút, đôi khi vẫn còn hành xử chưa ra dáng người lớn lắm, tôi viết cuốn sách này để lắng nghe câu chuyện của bạn. Hẳn bạn sẽ lấy làm lạ, sách là phương tiện để ‘nói’, vậy mà tôi lại muốn thông qua sách để lắng nghe? Đúng vậy, tôi không muốn đơn phương lên lớp về những bí quyết trưởng thành. Tôi chỉ muốn làm một thính giả chân tình và cởi mở, giúp bạn đích thân cất lời, nói ra những vấn đề của bản thân. Đọc chỉ giúp bạn rút ra kết luận mà thôi, nhưng một khi nói ra, bạn sẽ tìm ra cách chữa trị cho chính mình. Vậy nên, cùng với cuốn sách này, bạn hãy bắt đầu câu chuyện đè nén, chất chứa trong lòng bấy lâu nay...”

“Hãy kiên cường lên.

Bạn là cây mao trúc.

Bạn là nước nóng cuộn cuộn đang cận kề điểm sôi.

Quãng thời gian kéo dài mà bạn đang trải qua lúc này biết đâu chính là quá trình 5 năm của cây mao trúc.

Vô số những bản CV đến tận lúc này vẫn rải đi vô ích, biết đâu lại là ngọn lửa biến chất lỏng 100 độ C kia thành thể khí.

Sắp đến rồi, giây phút đền đáp giá trị của sự đợi chờ bấy lâu.

Sắp đến rồi, thời điểm vươn lên vùn vụt, trở thành cây tre cao nhất thế giới.

Sắp đến rồi, thời khắc biến thành hơi nước tự do bay lên cao nhìn ngắm thế gian.”

Rando Kim
Kim Ngân dịch

trưởng thành
sau ngàn lần
tranh đấu

Nhã Nam & NXB Hà Nội

Tặng J,
Người đã trở thành người lớn và trở lại tự lúc nào

KHÚC ĐẠO ĐẦU

*Gửi bạn - Người lúc này đang chao đảo
bên ngưỡng cửa trưởng thành*

Mùa đông vừa rồi dai dẳng một cách lạ thường. Cho tới tận lúc buộc phải nhường chỗ cho mùa xuân, mùa đông vẫn cứ gan lì cầm cự. Phải đến cuối tháng Tư, sau khi bị cơn mưa rào xối xả đổ xuống dọa cho một trận, mùa đông cuối cùng mới chịu rút lui. Trong lúc mùa xuân già nua còn lóng ngóng ngập ngừng, không sao tìm được chỗ của mình, mùa hè trẻ trung đã nhanh chóng chiếm lĩnh thành phố. Giữa trận chiến của hai mùa, tạo vật đã lụi tàn lại đơm bông trở lá. Mùa xuân năm nay, hoa mai, liên kiều, đỗ quyên, mộc lan, anh đào... không còn giữ được đúng thứ tự trở bông nữa, mà tất cả đồng loạt bung nở. Mùa đông vừa qua đi, trời như đã chớm hạ tự lúc nào.

Chúng ta đã lạc mất mùa xuân.

Phải chăng xã hội này cũng giống như tự nhiên? Thiên nhiên đã mất đi mùa xuân thư thái, xã hội cũng đang lạc mất tuổi thanh xuân tươi trẻ. Thời niên thiếu gần như bị chôn vùi trong những kỳ thi khốc liệt, những con người trẻ tuổi đáng ra phải đắp xây những giấc mộng đời thắm xanh cao đẹp thì lại bị cuốn vào cuộc chiến thành tích ngày càng khắc nghiệt hơn, và rồi một ngày nọ, thoát một cái, đã bị đẩy tới ngưỡng cửa trưởng thành. Kiếm tiền, đóng thuế, kết hôn, sinh con... chúng ta phải đối mặt với những trách nhiệm chẳng mấy thích thú của người lớn như vậy. Dù đã sẵn sàng hay chưa, chúng ta vẫn phải ra vẻ mình đã trưởng thành.

Đất trời đã lạc mất mùa xuân, cuộc đời đã lỡ hẹn với tuổi trẻ.

Mới đầu, tưởng rằng chỉ cần kiếm được việc làm thì mọi việc thế nào cũng ổn. Vậy nhưng đột nhiên ta đâm sầm phải gánh nặng trách nhiệm ngày càng chồng chất, quay cuồng chiến đấu đến quên đường lạc lối rồi mới nhận ra một điều: trưởng thành không phải thứ tự nhiên mà có được. Có thể thời thanh xuân mang tới tuổi trẻ một cách thật tự nhiên, nhưng trưởng thành thì lại khác. Không phải cứ thêm tuổi, cứ tốt nghiệp ra trường là nghiêm nhiên trở thành người lớn. Phải lập lại bao phép thử-sai, chấp chững học từng chút một về cuộc đời, học đến đâu, dần dần trưởng thành từng chút một đến đó.

Chúng ta trở thành người lớn một cách khó khăn như thế đó.

*

Thời buổi bây giờ thật chẳng dễ dàng gì. Cạnh tranh ngày càng khốc liệt, hơn tất cả các thời kỳ trước trong quá khứ. Giữa màn đêm tăm tối ngọt ngào không lối thoát, tất cả cứ lao đi như con thiêu thân mà chẳng hề biết đích đến ở nơi đâu. Trong cuộc chạy đua dị thường này, thật khó lòng tìm được người chiến thắng. Khoảng cách tư tưởng, giàu nghèo, khoảng cách giai cấp, thế hệ, khoảng cách vùng miền ngày càng rộng hơn, xã hội mất đi lực hướng tâm, còn lực ly tâm thì ngày một lớn. Những người đáng ra phải hàn gắn những xung đột này thì lại kích động và lợi dụng thời cơ hòng tư lợi, trong khi đó, đối với người dân bình thường, mùa giải thất bại vẫn ngày một kéo dài.

Kinh tế trì trệ, chính trị èo uột, rồi ngay đến cả tương lai cũng mịt mờ. Xã hội càng tự do thì lại càng trở nên bức bối như bị bóp nghẹt, thật là kỳ lạ. Dưới sự bảo hộ của công ty và chính phủ, chúng ta chỉ càng thêm bất an, bất an tới mức nghẹt thở, chuyện này cũng thật không sao hiểu nổi.

Giữa cơn rung chấn mang tính thời đại ấy, người chao đảo nhiều nhất chính là những “tân binh mới vào đời” - những người lúc này đây đang chuẩn bị bước chân ra ngoài xã hội. Những người chưa thể gọi là người lớn, nhưng cũng không thể coi là trẻ con được nữa, tôi muốn gọi họ là những “tân binh mới vào đời”. Họ đã qua rồi thời kỳ còn là những cô, cậu học trò được chở che, vậy nhưng vẫn chưa được đối xử như người lớn. Những con người đó, tôi sẽ gọi họ là “tân binh mới vào đời”. Họ vẫn đang ngập ngừng, loay hoay bên lề thế giới của người lớn. Rồi ghé nhà trường, háo hức đặt chân vào đời, nhưng rồi bỡ ngỡ trước những luật đời lạ lẫm, hành trang trong tay lại chẳng nhiều nhận gì, cuộc cạnh tranh vì thế mà chẳng

dễ dàng chút nào. Xã hội lạnh lùng này sẽ chẳng dành sự khoan dung cho những kẻ non nớt mới ra ràng. Vốn quen với sự thoải mái sau hàng rào của chiếc nôi trường học, để những tân binh mới vào đời quen dần với những nguyên lý khắc nghiệt đang hiện hữu, sẽ cần thêm rất nhiều phép thử-sai.

Thế gian càng lúc càng trở nên cô độc. Ai ai cũng mải miết với những mối lo riêng mình. Chẳng phải điều này thật mỉa mai sao? Các phương tiện liên lạc, giao tiếp như điện thoại di động hay Internet phát triển nhanh chóng, nhưng những cuộc đối thoại đúng nghĩa và sự đồng cảm đang dần biến mất. Ngày xưa, không có những phương tiện trung gian như Twitter hay Facebook, nhưng thay vào đó, có “con người”. Chúng ta có thể trò chuyện với gia đình, gặp gỡ với bạn bè, quan tâm lẫn nhau, cùng nhau chia sẻ nỗi đau. Khi ấy, luôn có một ai đó sẵn lòng lắng nghe câu chuyện của mình.

Người ta bảo tuổi thanh xuân thật nhiều đau đớn, nhưng có lẽ so với giai đoạn trưởng thành thì thời kỳ đó vẫn còn là hạnh phúc. Tuy nhiên, nói đúng ra thì đó là hạnh phúc trong bể cá cảnh, khi chúng ta có đèn chiếu sáng ổn định, nhiệt độ ấm áp, gia đình, bạn bè quây quần, thức ăn rắc xuống đúng giờ... Vậy nhưng, cái giá của sự bình yên đó là bức tường thủy tinh dày cộp bao quanh. Những muốn thỏa sức trải nghiệm thế giới ngoài kia, nhưng có lẽ với không ít những con người trẻ tuổi, đó vẫn chỉ là “thế giới để ước ao” từ sau bức màn bảo vệ mang tên gia đình và trường học.

Giờ thì bạn đã trở thành người lớn rồi. Bức tường thủy tinh đã vỡ. Bạn như con cá bị ném ra khỏi bể, khó nhọc, hỗn hển hớp lấy từng chút không khí. Giờ thì chẳng còn làn nước ấm áp, chẳng còn ánh đèn chiếu sáng, cũng chẳng còn được cho ăn nữa. Và quan trọng nhất là... bạn chỉ có một mình. Gia đình, bạn bè cùng một bể cá khi xưa, giờ chẳng thấy đâu nữa cả.

Trở thành người lớn, bỗng chốc ấy là lý do để bao nỗi trăn trở không lời giải đáp của ta về cuộc sống chẳng thể bày tỏ cùng ai, đành cứ thế nuốt vào lòng. Đau mà không thể nói rằng đau, đó mới là đau đớn tột cùng. Nghiêm trọng hơn nữa là cứ mãi mê bươn chải với cuộc đời rồi niêm luôn thói tật thế gian, mặc nhiên coi nỗi đau đó là chuyện đương nhiên. Để cho vết thương lòng đóng vảy thời gian, người ta cũng dần mất đi cảm giác đau. Sợ rằng giây phút cất lời kêu đau sẽ lập tức bị coi là trẻ con, chúng ta cứ thế nín lặng một mình ôm tâm bệnh.

Người lớn đôi khi nhìn thanh niên rồi phàn nàn đầy bất mãn: “Ngày xưa chúng ta đâu có vậy, bọn trẻ bây giờ làm sao thế không biết?” Ấy nhưng tôi lại nghĩ: “Có khi người lớn ngày xưa đúng là không như thế, nhưng người lớn bây giờ rốt cuộc sao lại thế này?” Người lớn bây giờ dường như vẫn chẳng “người lớn” chút nào.

Người lớn thì vẫn cứ vấp ngã, vẫn cứ đau đớn. Tại sao vậy?

Theo tôi, lý do là ở chỗ, nếu như nỗi đau của tuổi thanh xuân xuất phát từ sự bất an, thì nỗi đau của người lớn xuất phát từ sự chao đảo trong lòng.

Thuở niên thiếu, nhìn người lớn, tôi thấy họ sao mà vững chãi đến vậy. Trên đường, chạm mặt vô số người lớn, thấy vẻ mặt kiên định của họ, tôi lại nghĩ, sau này đi làm, thêm tuổi, trở thành người lớn rồi, mình cũng sẽ có được thái độ sống vững vàng như vậy. Thế nhưng, đến khi bước vào tuổi đó rồi, tôi mới nhận ra rằng không phải vậy. Những con người đó, họ cũng âm thầm chao đảo trong lòng đầy thôi.

Trưởng thành cũng có nghĩa là sự can thiệp từ bên ngoài vào cuộc sống của chúng ta ngày một ít đi. Giờ thì không còn bất cứ người thầy nào cầm tay chỉ dẫn ta cách học tập, cách sống nữa. Về mặt tài chính, cũng có thể tự lập ở một mức độ nào đó, thời gian sống xa gia đình cũng ngày một nhiều hơn. Thật là tự do, đúng không? Vậy nhưng, tự do cũng đồng nghĩa với trượt dốc không phanh nếu không làm chủ được mình.

Mọi thứ đều chao đảo. Nhiều nguyên tắc sống ta vun đắp bấy lâu giờ bỗng chốc dao động. Trên sân khấu cuộc đời, thay vì tạo ra những mối nhân duyên mới, thì mọi mối quan hệ đều bị lung lay. Nguyên tắc cân đối giữa thu nhập và chi tiêu cũng bị xáo trộn. Những việc hồi đi học được khen là tốt là giỏi, thì trong thế giới của người lớn không còn được gọi là việc đáng khen nữa. Thế rồi đến lúc bước vào nơi làm việc bấy lâu hằng khao khát thì trái lại, mọi thứ chỉ càng thêm mờ mịt. Quan hệ khác giới không còn được cất nhắc đơn thuần chỉ bằng tình yêu thời trẻ dại nữa. Phải suy tính chuyện sex, phải cân nhắc chuyện kết hôn. Sau cùng, những đớn đau, tuyệt vọng mà cuộc đời trút xuống như bão tố làm lung lay cả chút tự tôn căn bản, khiến ta tự hỏi đời mình có giá trị gì để sống tiếp hay không?

Cuốn sách này được viết cho bạn - người đang chao đảo bên ngưỡng cửa trưởng thành. Tôi trưởng thành sớm hơn bạn một chút, đôi khi vẫn còn hành xử chưa ra dáng người lớn lắm, tôi viết cuốn sách này để “lắng nghe” câu chuyện của bạn. Hẳn bạn sẽ lấy làm lạ, sách là phương tiện để “nói”, vậy mà tôi lại muốn thông qua sách để “lắng nghe”? Đúng vậy. Tôi không muốn đơn phương lên lớp về những bí quyết trưởng thành. Tôi chỉ muốn làm một thính giả chân tình và cởi mở. Giúp bạn đích thân cất lời, nói ra những vấn đề của bản thân. Đọc chỉ giúp bạn rút ra kết luận mà thôi, nhưng một khi nói ra, bạn sẽ tìm ra cách chữa trị cho chính mình.

Vậy nên, cùng với cuốn sách này, bạn hãy bắt đầu câu chuyện đè nén, chất chứa trong lòng bấy lâu nay.

Thêm vào đó, tôi hy vọng cuốn sách này sẽ trở thành một tấm gương để bạn soi mình vào đó.

Lên đường với một tấm bản đồ, xin hỏi, thứ đầu tiên bạn tìm kiếm là gì? Ất hẳn, trước tiên, bạn sẽ đưa mắt tìm kiếm vị trí hiện tại được viết dưới dạng “You are here” trên bản đồ. Một tấm bản đồ chỉ dẫn chi tiết đến mấy cũng trở nên vô dụng, nếu như không cho biết tọa độ hiện tại của bạn. Cuộc đời cũng giống như vậy. Tôi đang đứng đâu, nếu như không thể xác định được điểm “I am here” đó, thì cả mục tiêu, cả kế hoạch thực hiện cũng đều thành ra vô nghĩa. Tôi hy vọng cuốn sách này sẽ trở thành một tấm gương phản chiếu vị trí “You are here” cho bạn - người mới trở thành người lớn, vừa ngỡ bước vào đường đời giữa một xã hội còn xa lạ.

Có lẽ cuốn sách này sẽ trở thành một chiếc gương hơi đặc biệt một chút. Đó là chiếc gương mà nếu bạn hỏi: “Gương kia ngự ở trên tường, thế gian ai đẹp được dường như ta?” nó sẽ trả lời: “Bạn là người đẹp nhất thế gian.” Đó là chiếc gương sẽ dịu dàng nói với bạn rằng, dù cho bây giờ bạn đang trải qua thời kỳ hỗn loạn, nghiệt ngã, thì những triển vọng tốt đẹp nhất vẫn đang chờ đợi bạn ở phía trước.

Vậy nên, tôi mong bạn sẽ không đọc một mạch hết cả cuốn sách này, mà sẽ thỉnh thoảng lấy cuốn sách ra, như thể rút một chiếc gương nhỏ cầm tay, từ tốn đọc từng chút từng chút một. Điều tôi thực sự mong muốn là có thể trở thành công cụ hữu ích cho một ai đó.

Khi viết cuốn sách này, tôi nghĩ có lẽ cái gọi là “trưởng thành” không phải để chỉ một thời điểm đặc biệt trong hành trình phát triển con người, mà là để chỉ quá

trình tự mình xoay xở chiến đấu với những dao động, chao đảo trong cuộc sống. Chúng ta chao đảo dữ dội như thế, nhưng từng chút một, chúng ta dần đứng vững, như vậy gọi là “trưởng thành”. Chính bản thân tôi cũng đã trưởng thành như thế.

Tôi sẽ hỏi bạn một câu: “Thế nào, bạn đã trưởng thành chưa?”

Cuốn sách này bàn về sức nặng của câu hỏi này, sức nặng mà bạn - người đã được gọi là “trưởng thành”, đang gánh trên vai.

*

Khi con trai tôi vào đại học, tôi đã viết tặng con cuốn Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau, phần Lời bạt với tựa đề “Gửi bạn khi rời ghế nhà trường” đã khép lại cuốn sách như thế này:

Gửi người trẻ tuổi, người bạn trẻ mới rời ghế nhà trường,

Chúc mừng bạn đã tốt nghiệp ra trường.

Và mong bạn sẽ chiến đấu hết mình.

Giờ đây, tôi sẽ bắt đầu câu chuyện từ vị trí đó. Tôi sẽ nói về nỗi niềm chao đảo của các bạn khi vừa mới ra trường, bước vào đời và bắt đầu “trở thành người lớn”. Vậy nên, tôi muốn bắt đầu cuốn sách này như sau:

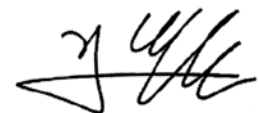
Gửi bạn, người lúc này đang chao đảo bên ngưỡng cửa trưởng thành,

Cảm thương chào mừng bạn bước vào cuộc đời thực.

Và mong bạn sẽ chiến đấu hết mình.

Tháng 8 năm 2012

Xa ngắm núi Umyeon xanh ngắt một màu

PHẦN I

Amor Fati

Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn

GỬI J

Người quá quyết sẽ từ bỏ công việc đầu tiên của mình

J,

Em về đến nơi an toàn rồi chứ? Một buổi tối như hôm nay, có lẽ em sẽ cần tới một ly rượu, nên giờ này, phải chăng em đang ngồi uống một mình? Em đừng uống nhiều quá. Ngày mai còn phải đi làm sớm đấy.

Hôm nay để em cất công đến gặp thầy, vậy mà thầy lại chẳng thể nào cho em những lời khuyên mà em muốn nghe, điều này khiến thầy không sao yên lòng. Vậy nên, thầy tìm lại địa chỉ email của em hồi xưa, từ thời còn đi học.

Em nói thà nghỉ việc còn hơn? Em nói cái công ty mà em dành cả quãng đời sinh viên quý giá như vàng để phấn đấu vào được đó, nó hoàn toàn khác với kỳ vọng của em. Em nói anh B học khóa trên đã vào làm ở một công ty khác, anh ấy bảo công ty đó tốt vô cùng, ngày nào trước khi tan sở anh ấy cũng phải vuốt ve mặt bàn làm việc mà nói “Cứ như mơ vậy” rồi mới rời công ty, khiến đồng nghiệp ồ lên trêu chọc, còn em thì không hiểu sao lại thành ra thế này. Em bảo thà rằng ngay từ đầu, em cứ sang công ty đó còn hơn. Lòng em lúc đó đã đầy quyết tâm, câu hỏi cuối cùng của em vẫn còn vang bên tai thầy.

“Thầy, dù mọi người nói gì đi nữa, nếu bây giờ em muốn tìm lại giấc mơ ôm ấp từ thuở nhỏ thì vẫn là đúng đắn, phải không ạ? Trước khi mọi việc trở nên quá muộn...”

Em hỏi câu này rồi nhìn thầy bằng ánh mắt khẩn thiết. Đó không phải ánh mắt đòi một câu trả lời, mà là ánh mắt khẩn cầu một sự đồng tình. Thầy đã cảm nhận được. Vẻ mặt của em lúc đó như đang hỏi: “Người đã trải qua bao bước ngoặt cuộc đời như thầy, hơn ai hết, lại không thể vui vẻ khích lệ em hay sao?” Còn ánh mắt em như muốn nói: “Người thầy dẫn đường chỉ lối, sống bên em bao lâu nay, chẳng

lẽ lại không thể tiếp thêm dũng khí cho em khi em đang hoang mang, chao đảo nơi ngã ba đường đầy bất an này hay sao?”

Dẫu vậy, thầy vẫn chẳng thể nào nói nổi câu chúc thường tình “Em cố gắng làm tốt nhé”, đành cứ thế tiễn em về. Chuyện đó thầy vẫn canh cánh bên lòng. Có lẽ vì thế mà cuối cùng, thầy muốn viết lá thư này, để nói rõ hơn cho em hiểu vì sao thầy lại chẳng thể vui vẻ vỗ vai động viên em.

Điều mà thầy lo lắng nhất, đó là tại sao bây giờ, vào thời điểm này, giấc mơ thuở nhỏ lại đột nhiên lớn lên trong lòng em, đúng vào giai đoạn mà em cần phải thích ứng mạnh mẽ nhất với công việc đầu tiên. Vậy nên thầy mong trước khi nói đến ước mơ, trước hết, em hãy nhìn lại bản thân mình. Xem liệu cái gọi là giấc mơ ấy thực ra có phải là kẻ phá bình, ngáng trở cuộc sống khắc nghiệt này. Liệu đó có phải là thứ mà trong cơn kiệt sức, em đã lấy làm cái cớ để chạy trốn khỏi thực tại hay không?

Tại sao em lại muốn ra đi? Em hãy khách quan nhìn nhận lại bản thân mình. Công việc quá nhiều khiến em mệt mỏi? Tính chất công việc không phù hợp với khả năng của em? Em không đủ năng lực hoàn thành nhiệm vụ được giao? Môi trường làm việc hay hệ thống tổ chức không hợp lý? Trong số đồng nghiệp hay cấp trên, có vài người khó lòng chịu đựng nổi? Do chính sách tuyển dụng không bền vững? Hay là vì lương bổng, phúc lợi quá thấp?

Nào, bây giờ thầy sẽ hỏi lại em một lần nữa. Em thực sự vì muốn “tìm lại giấc mơ ôm ấp từ thuở nhỏ” nên định rời công ty trước khi quá muộn? Hay vì vài lý do vừa nêu trên mà em muốn ra đi, nhưng lại đưa ước mơ của mình ra để tự hợp lý hóa? Nếu như là ý sau thì em thật đáng hổ thẹn. Đáng hổ thẹn với những người đã tin tưởng vào em, và đáng hổ thẹn với chính bản thân em. Em hãy tự xét lại mình đi, “ước mơ” không phải là từ để dùng vào những lúc như thế.

À, em đừng hiểu lầm. Thầy nói chuyện này trước hết không phải để giữ em lại công ty. Cũng không phải để khuyên em một câu đại loại như “Đã vào làm rồi thì bằng mọi giá, phải trụ lại một năm.” Nhìn xem, thầy đâu có đứng về phía giám đốc công ty, mà thầy đứng về phía em đấy chứ.

Thầy chỉ mong em nhìn lại mình ở góc độ khách quan một chút. Lý do vì sao em lại muốn rời công ty, thầy mong em sẽ đưa ra kết luận sau khi đã điềm tĩnh xét

lại mình, để lý giải bằng những ngôn từ tinh tảo và rõ ràng hết mức có thể, chứ không phải bằng những từ ngữ đẹp đẽ nhưng mơ hồ như “ước mơ”. Bởi chỉ có như thế, em mới có thể đưa ra quyết định lựa chọn mà sau này không phải hối tiếc. Có như thế, sau khi rời công ty, em mới có thể hiên ngang nhìn về phía trước, không phải ngoái lại, tự tin bước trên con đường của mình.

Tuy tàn nhẫn nhưng thầy phải nói trước với em điều này. Đúng là chúng ta làm việc để được hạnh phúc hơn, nhưng cái gọi là “tổ chức” vốn dĩ sinh ra không phải để làm con người ta hạnh phúc. Về bản chất, cá nhân và tổ chức vẫn luôn xung đột với nhau. Nỗi trăn trở của em là hết sức tự nhiên và phổ biến. Nghĩa là em không phải chỉ có một mình đâu.

Công việc không chỉ toàn những điều ngọt ngào tựa như trong tiểu thuyết mà những bạn trẻ sắp đi làm hằng mơ tưởng. Trường học và nơi làm việc vốn khác nhau như trời với đất. Một nơi chúng ta bỏ tiền ra để đến đó, một nơi chúng ta đến đó để kiếm tiền. Sao có thể không khác nhau cho được? Vậy nên, với những bạn trẻ mới đây thôi còn là học sinh, sinh viên, việc thích ứng với đời sống công sở thật không dễ dàng gì. Ngày nào cũng phải dậy sớm đi làm, làm thêm giờ đến tận đêm khuya là chuyện thường tình. Quan hệ giữa người với người cũng lấy công việc làm trung tâm, phân biệt trên dưới rạch ròi, không còn bình đẳng như thời đi học. Nhân viên mới vào đương nhiên sẽ bị đặt ở vị trí thấp nhất trong chuỗi mắt xích quan hệ đó. Nói như người đời thì là tạm thời bị kẹt cứng ở vị trí hạng hai, à không, chỉ là hạng ba, hạng bốn mà thôi.

*

Thầy nhớ ra rồi. Hồi đi học, em học giỏi, kết quả học tập xuất sắc nên được tuyển vào công ty phải không? Mọi người, và hơn ai hết, chính bản thân em hẳn là đã kỳ vọng rất nhiều. Vậy nên với em có lẽ câu nói: “Cậu J, kết quả đầu vào công ty của cậu rất cao nên tôi đã đặt rất nhiều kỳ vọng ở cậu, nhưng hóa ra chỉ được thế này thôi sao?” cũng chẳng khác nào một lời sỉ nhục. Ở trường, chẳng có ai nói kiểu đó bao giờ. Chắc lòng tự trọng của em đã bị tổn thương rất nhiều. Nếu giả sử trong đầu em đã có ý nghĩ rằng thành tích cỡ như mình là đủ để cả những công ty “săn đầu người” cũng phải để mắt tới, thì em cảm thấy “đãi ngộ kiểu này thì chẳng có lý do gì để ở lại đây cả” cũng là chuyện đương nhiên.

Vậy nhưng, đầu óc học tập với đầu óc làm việc có khác nhau một chút. Bởi trường học là nơi cần tri thức, nhưng xã hội là nơi cần thực hành. Bởi kiến thức em

học ở nhà trường là những câu chữ in trên trang giấy, nhưng những công việc mà em phải thực hành ngoài xã hội lại là “hiện thực” khắc cốt ghi tâm. Vì thế, cảm giác nản lòng ban đầu của em về xã hội có lẽ là chuyện đương nhiên. Em không cần phải thất vọng quá mức, chỉ cần từ giờ lại học hỏi và khôn lớn dần là được.

Học hỏi và khôn lớn - đó là điều cực kỳ quan trọng. Thầy hoàn toàn không có ý nói rằng em hãy trở thành một nhân tài, hãy làm việc tốt hơn để sớm được công ty công nhận. Thầy đã nói rồi, thầy không đứng về phía ông chủ, mà là đứng về phía em. Điều thầy muốn nói ở đây là sự “trưởng thành” của em. Điều then chốt chính là tại môi trường công ty - nơi chiếm một nửa nền tảng của cuộc sống, em sẽ dần dần lớn lên, trở thành một con người chín chắn và có năng lực. Thực ra, điều có thể khiến em thấy hài lòng và hạnh phúc không phải là tiền, cũng không phải là thăng tiến hay sự công nhận của người khác, mà chính là sự “trưởng thành”. “Trưởng thành” là một từ rất quan trọng, tới mức độ có thể coi như đồng nghĩa với từ “tồn tại”.

Vậy nên, khi em đã quyết tâm thay đổi công việc, thầy mong em sẽ gác hẳn những bất mãn với công ty sang một bên, suy nghĩ rành mạch xem tại đây, lúc này, em có thể học những gì, học được bao nhiêu. Đó là tiêu chí quan trọng nhất. Nghỉ việc không phải vì việc bám trụ lại công ty trở nên quá khó khăn, mà chính vì ở công ty đó không còn triển vọng cho việc phát triển bản thân. Vì thế, nếu như vấn đề là công việc, quan hệ con người hay lương bổng, em hãy thử cố gắng cầm cự thêm một chút, chừng nào ở đó vẫn còn thứ để em học hỏi. Thêm được một chút hiểu biết dù là nhỏ cũng sẽ làm tăng giá trị bản thân, em hãy tạo dựng bản thân mình như thế. Nhưng nếu em thấy rằng ở đây, mình sẽ không thể nào tiến bộ hơn được, thì cho dù có được đãi ngộ tốt đến đâu đi nữa, em có cảm thấy gấn bó và thoải mái đến đâu đi nữa, em cũng hãy dũng cảm hạ quyết tâm từ bỏ.

*

Cái gọi là “tổ chức” là một thực thể tham lam, luôn đòi hỏi các thành viên phải cống hiến tối đa sức lực, nhưng dù vậy, đó cũng không phải là quái vật khổng lồ một mắt Cyclops bóc lột hút cạn xương tủy của nhân viên. Cũng có thể là do thuyết quản lý đại ý rằng thành viên có hạnh phúc thì thành tích hoạt động của tổ chức mới tốt, nên về cơ bản, công ty cũng mong em hạnh phúc. Dĩ nhiên, đó không phải là vì yêu quý nhân viên, mà chỉ nhằm nâng cao kết quả kinh doanh của công ty. Bên

cạnh đó, nơi làm việc cũng là một phần đời sống quan trọng như gia đình vậy. Nếu trừ thời gian ngủ, thì thực ra, thời gian ở nơi làm việc dài hơn rất nhiều so với thời gian ở với gia đình. Bởi vậy mới nói, đây là căn cứ quan trọng nhất để vun đắp sự trưởng thành của cả đời em.

Em nhất định phải hành động thật sáng suốt. Em hãy dùng công ty như một công cụ để trưởng thành, chứ không phải là một phương tiện để lo sinh kế. Hãy nghĩ tới giấc mơ em mang trong lòng khi kết thúc giai đoạn thử việc dành cho nhân viên mới và nhận được thông báo làm việc chính thức. Hãy nhớ lại hình ảnh tuyệt vời nhất mà em định tạo dựng ở nơi này. Nếu em thấy những cảm nhận ban đầu vẫn có thể thành hiện thực thì dù có khắc nghiệt đến đâu, em cũng hãy gắng chịu đựng; còn nếu em xác định đây là nơi không thể nào giữ được những tâm ý ban đầu đó thì hãy ngẩng cao đầu bình thản mà đưa đơn nghỉ việc. Và rồi sau đó, cuối cùng em cũng đã có thể nói tới “giấc mơ ôm ấp từ thuở nhỏ” của mình.

Vào ngày hôm đó, cái ngày mà em thực sự có thể nói về giấc mơ của mình, chân bước mà lòng nhẹ tênh thì hãy đến gặp thầy. Hôm đó, nhất định thầy sẽ dành cho em sự khích lệ, cổ vũ lớn nhất mà thầy có thể. Vì thầy biết rõ rằng khi đó, em đã có đủ tư cách của một người lớn hơn hẳn bây giờ.

Chúc em ngủ ngon.

Dù cho hôm nay em có quá chén, thầy mong em sẽ thấy mọi thứ thật rõ ràng giống như con đường đi làm sáng mai. Cả tâm tư của em, cả giấc mơ của em.

Thầy RanDo

Tái bút: Cậu B nói tuần sau sẽ đến gặp thầy để xin thư giới thiệu đi du học. Cậu ấy vẫn chưa nói với ai, vậy nên em hãy giữ bí mật nhé.

GỬI ANH K

*Về sự chờ đợi của anh - người đã mệt mỏi
vì thất bại liên tiếp trên con đường tìm việc*

Anh K, xin lỗi anh. Tôi quả thật đã suy nghĩ không được thấu đáo.

Chỉ vì muốn biết cảm nhận của độc giả đang tìm việc, nên tôi đã nhờ anh viết review cho cuốn sách, không ngờ điều này lại gây tổn thương cho anh.

Ở mặt sau tờ giấy *feedback*, anh đã viết một bức thư khá dài. Ba lần thi dài đằng đẳng mới ôm được giấc mộng tràn đầy bước chân vào trường đại học, nhưng ngờ đâu đến lúc tốt nghiệp ra trường lại phải trải qua quãng thời gian còn dằng dặc hơn thế để tìm việc. Anh hỏi liệu tôi đã bao giờ thử nghĩ tới nỗi buồn nản của anh khi mà ngay cả cơ hội để trần trở về những thứ như tháng lương đầu tiên, nơi làm việc đầu tiên, các mối quan hệ nơi công sở... anh cũng chưa một lần được trải qua. Anh hỏi liệu tôi đã bao giờ thử nghĩ tới “nỗi đau phí hoài tuổi xuân” mà những người thi lại đại học lần hai, lần ba phải gánh chịu.

Xin lỗi anh, tôi đã không nghĩ được đến đó. Đây là bức thư tôi viết để tạ lỗi với anh vì đã suy nghĩ thiếu sâu sắc, nhưng cũng muốn khích lệ, động viên, tiếp thêm dũng khí để anh đừng vội từ bỏ. Tôi thực sự mong thư này không đến quá muộn.

Tất nhiên, tôi cũng cảm nhận được một cách thấm thía rằng xã hội của chúng ta là một xã hội đầy những mâu thuẫn về cấu trúc.

Tôi nhớ hồi những năm 1980, ở câu lạc bộ đọc sách tại trường đại học, chúng tôi có học về nguyên lý Pareto. Đó là nguyên lý 20/80, nội dung đề cập tới sự bất bình đẳng trong kinh tế, trong đó nhóm 20% hàng đầu sẽ sở hữu 80% của cải trong xã hội. Và đã 30 năm trôi qua kể từ thời đó. Gần đây, tại những cuộc biểu tình

“Occupy” tại Mỹ hay châu Âu, ngày càng nhiều người giờ cao những tấm biển đề dòng chữ “Chúng ta là nhóm 99%”. Giờ đây nhóm đứng đầu thế giới chỉ chiếm 1% dân số. Không biết thống kê này có đúng hay không, nhưng sự bất bình đẳng xã hội mà chúng ta cảm nhận thấy dường như không hề được cải thiện, mà còn trở nên trầm trọng hơn, từ 20/80 đã trở thành 1/99.

Cho đến tận những năm 2000, nền kinh tế Hàn Quốc vẫn luôn duy trì được đà tăng trưởng bền vững. Do đó, những doanh nghiệp mới vẫn liên tục cần thêm nguồn nhân lực nên tìm kiếm việc làm không đến mức khó khăn. Rồi không biết từ bao giờ, tăng trưởng kinh tế không còn được như trước nữa, số việc làm mới được tạo ra không đủ. Những người trẻ tuổi được sinh ra trong giai đoạn thu nhập quốc dân tăng cao, yêu cầu của họ về việc làm cũng ngày một cao hơn, không thể bảo họ cứ đi tìm việc ở chỗ nào cũng được như ngày xưa nữa. Điều này dẫn đến thực trạng đầu khổ vì phải thi đại học tới hai, ba lần.

Nếu thực tế là như vậy thì các nhà lãnh đạo, hẳn là họ phải chụm đầu suy nghĩ, đau đầu trăn trở để tạo thêm nhiều việc làm tốt hơn nữa, nhưng e rằng với họ, lợi ích cá nhân hay chuyện tái đắc cử mới là ưu tiên hàng đầu. Để giữ bát cơm của mình, ai nấy đều không ngừng nói suông, cùng với những biện pháp đối phó tạm thời, trong khi đó, nỗi đau khổ của anh thì ngày một khắc sâu hơn.

Phải thay đổi thôi. Không thể chờ đợi “những vị ở trên cao” giải quyết giúp mọi việc, chúng ta phải tự thân vận động làm tất cả những gì có thể. Vậy nhưng dù có giải quyết các mâu thuẫn của xã hội thì vẫn cần có một sự thay đổi nữa. Đó chính là sự thay đổi của bản thân anh. Dù cho bác sĩ ngoại khoa xuất chúng đã loại bỏ giúp khối u ung thư rồi, nhưng nếu như bệnh nhân không có ý chí quyết tâm tự mình đứng lên thì cũng khó lòng mà khỏe lại được. Ở đây, không thể nói hết những giải pháp kinh tế-chính trị nhằm tháo gỡ những vấn đề mâu thuẫn về cấu trúc trong xã hội chúng ta. Về điều này, mong anh hãy hiểu cho. Từ bây giờ, tôi sẽ chỉ nói về chuyện của anh. Tất nhiên, điều đó không có nghĩa là đưa ra một đặc ân miễn tội rằng xã hội này không hề có bất cứ vấn đề gì, hay tất cả mọi vấn đề chỉ là do sự thiếu sót của một mình anh.

*

Cách đây không lâu, tôi có đi Thành Đô. Ở đó, tôi được nghe kể về một loại cây có tên là “mao trúc”. Người ta nói hạt của mao trúc rơi xuống đất, chỉ mọc lên một

cây măng nhỏ rồi hoàn toàn không có chuyển biến gì trong suốt năm năm trời. Thế rồi từ khoảng cuối năm thứ năm, cây lớn vọt lên với tốc độ đáng kinh ngạc, một ngày cao thêm tới vài chục xăngtimét, cho tới khi đạt tới chiều cao gần 25 mét. Thật kỳ diệu, phải không? Như vậy, không phải là mao trúc không hề lớn lên trong suốt năm năm trời. Mà thực ra, trong lòng đất, cây đã đâm rễ, cần mẫn bền bỉ chuẩn bị cho cú nhảy vọt sắp tới. Và rồi khi đến lúc, cây lớn vọt lên, nhanh hơn, cao hơn bất cứ loại cây nào.

Tôi nghĩ, cuộc đời chúng ta cũng rất giống với cây mao trúc này. Và anh hãy thử liên tưởng đến việc đun nước xem. Khi nước đã đạt tới 100 độ C, dù có gia nhiệt đến đâu đi nữa, nhiệt độ cũng không tăng thêm. Nếu như dừng ở đó thì nước sẽ lập tức nguội đi. Nhưng nếu không bỏ cuộc mà tiếp tục đun, nước sẽ biến thành hơi và bay lên trời. Để có sự thay đổi về chất, phải kiên trì chịu đựng quãng thời gian khổ ải không có lấy một chút thành quả nào như vậy.

Vì thế, thành công dường như là rất khó. Nếu như nỗ lực mười phần mà thành quả cũng đạt được đầy đủ mười phần không thiếu một ly, kết quả lập tức bày ra trước mắt thì làm gì có ai không nỗ lực? Vậy nhưng, hiện thực thì lại khác. Có một điểm mà ở đó, dù cố gắng đến đâu cũng hoàn toàn không có sự thay đổi nào, giống như nước ở 100 độ C vậy. Nhiều người tới được điểm này, cũng đã cố gắng ở mức độ nào đó nhưng rồi cuối cùng lại bỏ cuộc. Nhưng một số ít những người lặng lẽ cố gắng cầm cự qua giai đoạn này, đổ thêm nhiều giọt mồ hôi nóng bỏng nữa, cuối cùng, họ sẽ được nếm trải vị ngọt của thành công.

Anh K, anh hãy kiên cường lên!

Anh chính là mao trúc. Anh chính là nước đun cuộn cuộn đang cận kề điểm sôi.

Mỗi chúng ta đều đợi chờ “cơ hội” đến với mình. Nếu đó là một cơ hội vàng có thể xoay chuyển cuộc đời người thì càng quý. Nhiều người than rằng sao cơ hội đó chẳng bao giờ đến với mình. Nhưng từ “cơ hội” cũng đồng nghĩa với từ “chuẩn bị”. Khi chưa chuẩn bị sẵn sàng thì cơ hội có đến cũng sẽ thường bay qua vô ích, rồi cũng có khi cơ hội đến mà không biết, cứ thế để cơ hội đó trôi đi. Chỉ khi nào đã hoàn thành quá trình chuẩn bị bền bỉ, thì dù chỉ là một cơ hội nhỏ, ta cũng có thể nắm bắt và sử dụng tới đa lợi thế của nó.

Trong năm, có một ngày mặt trời lên cao nhất và chiếu sáng lâu nhất. Đó là ngày Hạ chí, vào khoảng 21 tháng 6 dương lịch. Vậy nhưng chúng ta vốn cũng đã biết, đó không phải là ngày nóng nhất trong năm. Sau đó, mặt trời còn tiếp tục nung nóng trái đất, cho tới thượng tuần tháng Tám mới đạt tới ngày nóng nhất trong năm. Vào ngày Hạ chí tháng Sáu, dù đã lên tới điểm cao nhất nhưng vẫn không phải là nóng nhất, mặt trời cũng không có lý do gì để buồn bã hay bỏ cuộc cả.

Vậy nên thời điểm mà cơ hội chưa tới, thực ra, lại chính là thời cơ tốt nhất.

Anh hãy chuẩn bị đi. Giống như cây mao trúc, giống như nước sôi, giống như mặt trời.

Trong suy nghĩ của tôi, tôi lo không biết liệu có phải anh K đang lang thang tìm kiếm chiếc thang cuốn của cuộc đời hay không. Tôi đang nói tới những thứ như bằng cấp chuyên môn hay một công việc ổn định có thể bảo đảm cả đời... Đó chính là chiếc thang cuốn mà chỉ cần đặt bước chân đầu tiên sao cho khéo thì sẽ đưa ta thẳng tiến đến với thành công. Vậy nhưng, thực tế, trong cuộc đời chúng ta, không có chiếc thang cuốn nào cả. Anh K, anh hãy thử tìm đến nơi làm việc mà anh luôn ao ước đó xem. Trong đó cũng là cả một cuộc đấu tranh sinh tồn, cạnh tranh khốc liệt với biết bao nỗi lo toan. Công việc không phải là chiếc thang cuốn đưa chúng ta thẳng tiến đến đích, mà giống như cầu thang bộ, trong quá trình từng bước từng bước leo lên, chúng ta phải tìm kiếm sự đền đáp cho nỗ lực của mình. Anh thấy có phải không?

Vậy nên trước hết, anh hãy thử lên xe buýt. Lên xe buýt rồi, có thể anh K tạm thời sẽ phải đứng. Có thể tất cả mọi người đều đang ngồi, chỉ có mình anh phải đứng. Đây là lúc bực mình nhất, phải không? Vậy nhưng không hề có chuyện người đứng ghen tị với người ngồi. Cũng không có chuyện người ngồi cười chê người đứng. Chúng ta cứ đi xe buýt thôi. Cho đến khi tới được đích của mình.

Không phải vì bây giờ anh K chưa tìm được việc làm thì cuộc đời anh coi như dừng lại. Anh đang đi trên chuyến xe buýt mang tên cuộc đời. Chỉ vì anh phải đứng nên cảm thấy mệt mỏi hơn so với người đang ngồi. Mong anh đừng vì phải đứng mà cảm thấy mình kém cỏi, cũng đừng oán trách những người đang ngồi. Còn nếu như anh thực sự muốn được ngồi, thì chỉ cần xuống xe, đợi xe sau có ghế trống,

hoặc nếu cần thiết thì đợi đến trạm cuối, bắt xe quay ngược trở lại là được. Nghĩa là anh hãy quay lại từ đầu, chuẩn bị một bước xuất phát mới. Không muộn như ta tưởng đâu.

Để phóng thành công vệ tinh nhân tạo, khi ra khỏi bệ phóng, tên lửa còn phải tách lần 1, tách lần 2... mỗi giai đoạn phải đốt cháy nhiên liệu, tách bỏ rồi mới tiến được vào quỹ đạo. Anh K cũng vậy, khi đến lúc, anh hãy buông bỏ. Tôi đang nói tới những thứ mà đến giờ vẫn chưa thể nói ra, như sự biếng nhác, quyền lợi đang có, lòng tự tôn hay chi phí cơ hội. Buông bỏ rồi nhìn lại, mới thấy những thứ đó thật là bé nhỏ.

Vứt bỏ sạch sẽ những thói thường này rồi, tựa như vệ tinh được tách khỏi tên lửa, đến lúc đó, anh sẽ thấy nhẹ nhõm hơn rất nhiều. Anh sẽ cảm thấy bản thân mình đã trở nên tươi mới hơn, lại có thể xông pha vì giấc mơ của mình. Và rồi khi đó, anh hãy lại bắt đầu chuẩn bị để cất cánh bay lên.

Tôi xin kể câu chuyện có thật của một người tôi quen. Sau khi tốt nghiệp đại học, anh ấy đi phỏng vấn xin việc 19 lần thì đều trượt cả. Phải đến mức nào thì anh ấy mới đếm tới cả số lần bị đánh trượt của mình như thế chứ? Tưởng chỉ vài lần đầu chưa có kinh nghiệm, nhưng hơn chục lần, tới gần hai chục lần như thế, thì đây không còn là nỗi buồn vì không tìm được việc làm nữa, mà là nỗi đau khổ, nhục nhã vì sự tồn tại của mình bị xã hội chối từ. Có lẽ anh K có thể hiểu được cảm giác ê chề khi bản thân sự tồn tại mang tên “tôi” bị cả xã hội này ruồng bỏ.

Người quen của tôi bây giờ đã trở thành giám đốc. Anh ấy bảo mỗi khi phỏng vấn người ứng tuyển, anh ấy nhất định phải nói thêm một câu thế này: “Chúng tôi không tìm người xuất chúng hay ưu tú. Chúng tôi chỉ đơn giản là tìm người có tố chất phù hợp với công việc này. Bạn có thể là người thích hợp với một công việc nào đó, nhưng lại là người vô dụng trong công việc khác.”

Đúng là như vậy. Không phải anh K bị xã hội chối bỏ, không phải anh K bất tài. Chỉ là vẫn chưa có sự gặp gỡ giữa khả năng nổi trội của anh và nơi công nhận khả năng đó. Xin anh hãy nhớ điều này: khởi đầu từ xuất phát điểm thấp nhất không có gì phải xấu hổ, nhưng ngay cả ý định bắt tay vào cuộc cũng không có nổi mới là đáng xấu hổ. Công việc đầu tiên không nói lên con người thật sự của anh, chính công việc cuối cùng mới nói lên điều đó.

Anh K, dù thất vọng, mong anh cũng đừng từ bỏ. Điều quan trọng không phải là chạy hay ngã, mà là dũng khí để đứng lên bước tiếp sau mỗi lần vấp ngã.

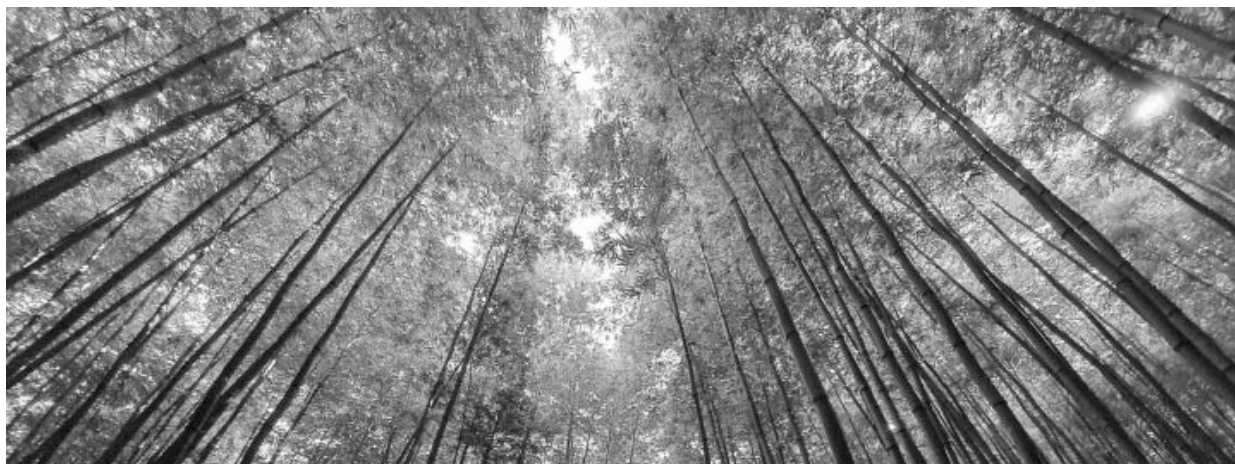
Quãng thời gian dài đằng đẵng mà anh K đang trải qua đây, biết đâu lại chính là quá trình năm năm của cây mao trúc. Vô số bản CV đã rải đi vô ích kia, biết đâu lại chính là ngọn lửa biến chất lỏng 100 độ C thành thể khí. Sắp đến rồi, giây phút đền đáp giá trị của sự chờ đợi bấy lâu. Sắp đến rồi, thời điểm vươn lên vùn vụt, trở thành cây tre cao nhất thế giới. Sắp đến rồi, thời khắc biến thành hơi nước tự do bay lên cao nhìn ngắm thế gian.

Tôi mong trong cuốn sách này, sẽ có một vài dòng nào đó trở thành công cụ giúp anh có thể tìm lại niềm tin ấy.

Mong anh sẽ chiến đấu kiên cường.

Rando Kim kính thư

Tái bút: Về người đã trượt mười chín lần phỏng vấn mà tôi kể ở trên, tôi đã cân nhắc và xin được nói rõ tên thật của người ấy. Đó chính là Đại diện Kang Byung Sun, thuộc Tập đoàn Xuất bản Munhakdongne (Munhakdongne Publishing Group) - đơn vị đã xuất bản cuốn sách này tại Hàn Quốc. Nếu không có ông ấy, tôi đã không thể thông qua cuốn sách này để viết thư trả lời anh K. Vậy nên, cả anh K, cả tôi đều phải cảm ơn những thất bại liên tiếp mà ông ấy đã trải qua, đúng không nào?

Hãy kiên cường lên.

Bạn là cây mao trúc.

Bạn là nước nóng cuộn cuộn đang cận kề điểm sôi.

Quãng thời gian kéo dài mà bạn đang trải qua lúc này biết đâu chính là quá trình năm
năm của cây mao trúc.

Vô số những bản CV đến tận lúc này vẫn rải đi vô ích, biết đâu lại là ngọn lửa biến chất
lỏng 100 độ C kia thành thể khí.

Sắp đến rồi, giây phút đền đáp giá trị của sự đợi chờ bấy lâu.

Sắp đến rồi, thời điểm vươn lên vùn vụt, trở thành cây tre cao nhất thế giới.

Sắp đến rồi, thời khắc biến thành hơi nước tự do bay lên cao nhìn ngắm thế gian.

RESET CUỘC ĐỜI TÔI

Chỉ có một lý do khiến tôi luôn chao đảo.

Đó là vì cuộc đời tôi in đầy những dấu tay của người khác.

Hãy vứt bỏ, cho đến khi không còn gì để vứt bỏ, hãy bắt đầu lại cuộc đời
từ những thứ thực sự thuộc về mình.

Alan Cohen, Hãy buông bỏ những gì không thuộc về mình¹

Đang viết đến đoạn cao trào thì màn hình máy tính của tôi đột nhiên tối đen. Bấm thử chỗ này chỗ kia nhưng cũng không thấy phản ứng gì. Rõ ràng là chương trình bị trục trặc rồi. Tôi lập tức cuống lên, miệng kêu “Ôi trời”, tay bấm nút “Reset”. Chẳng còn cách nào khác ngoài việc khởi động lại máy tính. Một lát sau, trên màn hình máy tính hiện lên lời cảnh báo: “Bạn chắc không? Nếu bạn khởi động lại máy tính, bạn có thể sẽ mất hết nội dung đã tạo ra cho tới lúc này.”

Vậy nhưng biết làm sao. Bản thảo đang viết dở vẫn chưa kịp lưu, thật là đáng tiếc, nhưng tôi đã quyết định sẽ viết lại dựa theo trí nhớ, liền bấm nút “OK”. Đến lúc đó, máy tính mới lần lượt đóng từng chương trình, sau đó tự tắt. Tiếp đó, “bíp” một tiếng, máy lại bật sáng, chuẩn bị sẵn sàng cho một sự khởi đầu mới và ở đó đợi tôi.

Vì tiếc chỗ dữ liệu bị mất, tôi thử tìm khắp nơi xem có lưu lại được gì không, nhưng xem ra viết lại bản mới có lẽ còn nhanh hơn. Vậy là tôi bắt đầu lại từ đầu. Đôi lúc cũng thấy bức mình nhưng không vất vả như tôi tưởng. Mỗi khi tìm được cách diễn đạt mới tâm đắc hơn cách cũ, tôi lại thấy chuyện xảy ra như vậy hóa ra lại có cái hay...

Không riêng gì chuyện làm việc trên máy tính, cuộc sống này cũng có nhiều giai đoạn như vậy. Tôi cảm thấy một niềm thôi thúc mong mỗi giá như cuộc sống này cũng có nút Reset, như vậy có thể bấm tắt đi, rồi khởi động lại từ đầu, giống

¹ Tựa tiếng Hàn cuốn sách Dare to be yourself của tác giả Alan Cohen. (Chú thích của người dịch. Từ đây về sau những chú thích nào không ghi rõ là của tác giả thì đều là của người dịch.)

như máy tính. Nếu có thể thoát ra khỏi từng vấn đề phức tạp này, rồi có một sự khởi đầu hoàn toàn mới thì tốt biết bao. Dĩ nhiên, con người không phải là máy tính, nếu đã chết thì sẽ không thể nào sống lại, nhưng về mặt tâm trí thì chắc có thể làm như vậy. Song có một điều kiện, đó là khi được cảnh báo “Bạn có thể sẽ mất hết nội dung đã tạo ra cho tới lúc này”, bạn phải bấm nút OK.

Nếu như có thể buông bỏ toàn bộ những lợi ích tầm thường tích góp bấy lâu, đi theo quyết tâm của bản thân, thì chúng ta có thể reset lại đời mình.

*

Một người em của tôi mở một tiệm thịt nướng nhỏ ở ngã tư Donggak bên quận Gwan-ak. Hôm khai trương, lúc mua chậu hoa đến chúc mừng, tôi có thể cảm nhận rõ ràng là mình đang hồi hộp. Bởi sau khi nghỉ việc, cậu ấy đã trần trở rất lâu mới bắt đầu khởi nghiệp bằng cửa tiệm này.

Thực ra, không phải vì bấy lâu ôm mộng mở tiệm ăn mà cậu ấy nộp đơn thôi việc. Công ty mà cậu ấy làm việc trước đây là một công ty khá vững mạnh, nhưng cậu ấy kiên tâm nhận định rằng, nếu tính chuyện cả đời về lâu về dài thì nhân lúc vẫn còn sức lực, phải tự mình tạo dựng cơ nghiệp. Còn nhớ, lúc cậu ấy đưa đơn thôi việc, tôi đã phản đối kịch liệt. Vậy nên cô em dâu chắc còn phản đối mạnh mẽ hơn nhiều. Mà đúng là như vậy, lần khởi nghiệp đầu tiên, việc làm ăn không được thuận lợi, chưa được một năm thì đã phải đóng cửa. Loại hình kinh doanh của cậu ấy có liên quan đến dịch vụ chuyển nhà, nhưng tình hình bất động sản khi đó đóng băng nên không có thị trường. Lúc khởi nghiệp những tưởng chỉ cần dựa vào mạng lưới quan hệ sẵn có là đủ sức chiến thắng, nhưng kết quả là niềm hy vọng mong manh đó đã vỡ tan tành.

Sau đó, cậu em tôi quyết tâm bắt đầu lại từ con số 0. Sau hơn một năm không có thu nhập, kiên trì xem xét đủ các loại hình kinh doanh đa dạng, cậu ấy quyết định mở tiệm ăn. Do hậu quả của suy thoái kinh tế và tình trạng về hưu sớm ở Hàn Quốc mà số người mở tiệm ăn ngày càng tăng lên, cứ mười tiệm ăn mở ra thì tới tám tiệm phải đóng cửa chỉ trong vòng sáu tháng. Giữa thực tế với những con số

thống kê khắc nghiệt đó, cửa tiệm mang tên “Maginot Line²” của ông chủ mới lập nghiệp đã đi vào hoạt động mà chẳng có một chút kinh nghiệm nào, hẳn là cậu ấy cũng thấy e sợ. Cậu ấy kể có dạo uống nước cũng nuốt không trôi. Tôi ở bên cạnh theo dõi cũng thấy rất lo. Người chưa từng trải qua nỗi bất an, chao đảo của quá trình này thì khó mà hiểu được.

Vậy nhưng bây giờ, có những lúc đến cửa tiệm của cậu em, tôi thấy cũng không còn bàn trống. Tôi ngồi ở cái ghế phụ nhỏ xíu, ôm bụng chịu đói mà chờ đợi, nhưng thời gian chờ đợi càng lâu thì tôi càng thấy không có gì vui hơn. Thật là một sự đợi chờ hạnh phúc.

Lần đầu mở tiệm ăn mà kết quả kinh doanh tốt như thế, vậy bí quyết của cậu em tôi là gì? Đó chính là nhờ thành công trong việc “Reset toàn bộ”. Lần này, cậu ấy không dựa vào, cũng không trông đợi gì ở những thứ đang nắm sẵn trong tay như mạng lưới quan hệ hay kinh nghiệm làm việc trước đây... Tất cả những việc cần thiết, cậu ấy không giao cho người khác mà tự mình học và dày công chuẩn bị trong một thời gian dài. Không dao động vì những trường hợp thành công rực rỡ và những xu thế đổi thay liên tục xung quanh, cậu ấy chạy ngược chạy xuôi không ngừng nghỉ, thận trọng lựa chọn địa điểm. Những điểm mạnh và điểm yếu của loại hình nhượng quyền thương hiệu, cậu ấy so sánh tỉ mỉ và lập một bảng cân đối nằm lòng. Sau một thời gian dài chuẩn bị, việc triển khai được tiến hành một cách chắc chắn và nhanh chóng.

Theo tôi, thành công của cậu ấy có thể là ở chỗ cậu ấy không bị rơi vào ảo tưởng rằng “trước đây mình đã từng rất thành công”, mà biết nghiêm khắc tự đặt mình vào vị trí của một ứng viên mới bắt đầu khởi nghiệp, “bất cứ lúc nào cũng có thể rơi thẳng xuống đáy sâu”. Chừng nào cậu ấy còn giữ được tâm niệm của buổi lập nghiệp để tiếp tục đương đầu, tôi còn kỳ vọng vào những thành công lớn hơn nữa của cậu ấy trong tương lai.

Nhiều người đi làm ôm ảo tưởng rằng sau khi nghỉ việc, dùng tiền thôi việc chọn một ngành kinh doanh thích hợp, mở một cửa hàng nhượng quyền, làm ăn ổn định là có thể giải quyết ổn thỏa phần nào cuộc sống về già sau này. Ảo tưởng

² Tuyến phòng thủ Maginot: công trình quân sự xây dọc biên giới của Pháp với các nước Đức, Ý, nhằm bảo vệ nước Pháp trong Thế chiến II.

mơ hồ này trở thành nguyên nhân cho nguy cơ về sau. Bởi nếu không có những trăn trở và sự chuẩn bị đầy quyết liệt thì làm sao có thể thành công được.

*

Có một nhà toán học tên là Euler. Ông chính là vị học giả vĩ đại, tác giả của Định luật Euler trong sách giáo khoa toán. Lúc chưa đầy ba mươi tuổi, sau một trận sốt dữ dội, ông bị mất thị lực mất phải. Về già, mắt trái của ông cũng bị đục thủy tinh thể, suy giảm thị lực, cuối cùng thì hoàn toàn không nhìn thấy gì nữa. Vậy nhưng, sau khi bị mù, ông vẫn làm việc hăng say, và thực hiện nhiều công trình toán học. Tại sao Euler lại làm được điều này?

Sau khi nhận được thông báo rằng con mắt còn lại cũng sẽ sớm mất đi thị lực, trong sinh hoạt thường ngày. Euler đã bắt đầu nhắm hai mắt lại. Ông tập luyện trước cho cuộc sống sau khi bị mù. Kết quả là ngay cả khi đã hoàn toàn mất đi thị lực, cuộc sống thường nhật của ông vẫn không gặp trở ngại gì lớn, vẫn có thể tiếp tục đưa ra những công trình nghiên cứu lỗi lạc.

Bất cứ ai cũng có thể phòng bị trước cho tương lai của mình. Vậy nhưng từ bỏ hiện tại này thì rất khó. Chỉ riêng việc chấp nhận bệnh tật của bản thân, giữ tâm thế chuẩn bị và khắc phục khó khăn, như thế cũng đáng để kính trọng rồi. Nhưng ngay cả chút thị lực còn sót lại cũng chủ động từ bỏ, dùng khi đó thật đáng kinh ngạc. Nếu là tôi, có lẽ trong thời gian vẫn còn nhìn được ấy, dù là chuyện gì, tôi cũng sẽ cố hết sức mình để làm được chút nào hay chút ấy.

Chúng ta nói rằng muốn bắt đầu lại cuộc đời, nhưng thực tế lại không thể làm như vậy. Bởi chúng ta không thể buông bỏ những thứ đang giữ trong tay. Sợ rằng “sẽ mất hết nội dung đã tạo ra cho tới lúc này”, chúng ta không sao bấm nổi nút Reset. Thêm vào đó, việc bấm nút Reset cuộc đời lại còn tùy thuộc vào cách nhìn nhận của mỗi người.

“Để gây dựng được như ngày hôm nay, tôi đã phải cố gắng biết bao nhiêu...”

“Tuổi này mà còn bắt đầu lại thì thay đổi được gì chứ?”

“Nếu làm lại từ đầu, thì biết còn phải vất vả thêm bao lâu nữa mới được như bây giờ...”

Thế nhưng nếu không chấp nhận mất dữ liệu, thì máy tính sẽ không bao giờ có thể khởi động lại. Đời người cũng vậy. Bỏ cuộc thì sẽ không còn phải lo sợ, nhưng đồng thời cũng xóa bỏ luôn hy vọng.

Những lợi ích hiện tại, thực ra đều chẳng có gì đáng kể. Đã có trong tay thì cứ thấp thỏm sợ mất, nhưng những người có ước vọng lớn hơn thì phải biết buông bỏ. Bạn hãy hít một hơi thật sâu, buông bỏ tất cả, sau đó khởi động lại từ đầu, và rồi bạn sẽ tìm lại được mọi thứ nhanh hơn rất nhiều so với bạn tưởng. Có khi thứ nhận được còn lớn hơn thứ đã mất, nếu như bạn thêm vào kinh nghiệm bấy lâu, là khát vọng mà không một ai có thể ngăn cản được.

Lúc này thứ duy nhất bạn cần, đó là lòng dũng cảm.

*

Có một phụ nữ ly hôn năm hai mươi tám tuổi và phải một mình nuôi con nhỏ. Cô ấy sống tận tiện bằng khoản tiền trợ cấp dành cho người nghèo của chính phủ. Nhưng rồi một ngày nọ, người phụ nữ này quyết định sẽ trở thành nhà văn, cô bắt đầu đẩy xe nôi của con ra quán cà phê gần nhà, ngồi viết văn. Mơ ước chỉ là mộng tưởng, nhưng hiện thực thì thấm hại đến mức viết xong bản thảo, do không có tiền phô tô, cô phải dùng máy đánh chữ gõ lại từ đầu, từng chữ từng chữ trong bản thảo 80.00 từ. Nếu xung quanh bạn có một người kiên trì nhẫn nại như vậy, liệu bạn có khích lệ người đó tiếp tục cố gắng hơn không? Hay là bạn sẽ khuyên họ trước hết hãy lo mà kiếm tiền trang trải cuộc sống tối thiểu đi đã?

Người phụ nữ này chính là J. K. Rowling, người sau này nhờ tác phẩm Harry Potter mà trở nên giàu có hơn cả Nữ hoàng Anh. Trong bài phát biểu tại lễ tốt nghiệp của Đại học Harvard, cô ấy đã nói:

“Thất bại giúp loại bỏ tất cả những thứ không cần thiết trong cuộc sống. Tôi đã dồn toàn bộ sức lực để hoàn thành công việc quan trọng nhất đối với mình. Trên nền tảng vững chắc đó, tôi bắt đầu xây dựng lại cuộc đời. Tôi chấm dứt việc tự lừa dối bản thân và bắt đầu tập trung vào việc thực sự quan trọng trong đời.”

Con sâu bò cả ngày thì có thể đi được 1 mét, nếu trước khi chết, nó muốn đi được 10 kilômét thì phải làm thế nào đây? Phải gồng mình mà bò quyết liệt hơn? Không phải vậy. Phải Reset. Phải biến thành bướm và vỗ cánh bay đi.

Đã từng nghèo khổ cùng quẫn, nhưng J. K. Rowling không chấp nhận chôn chân tại vị trí đó, rồi đến một ngày, cô ấy đã cưỡi cây chổi thần mà bay tới một thế giới khác. Cô ấy đã tập trung sức lực, vứt bỏ tất cả những vỏ bọc không cần thiết và biến thân một cách toàn diện.

Buông bỏ những gì vướng bận, cuộc đời sẽ trở thành một cuộc thử sức dâng tràn trong lòng ngực.

Bạn muốn Reset cuộc đời? Vẫn chưa muộn đâu.

Hãy buông bỏ.

Hãy chuẩn bị.

Và hãy bắt đầu.

CHÚNG TA ĐÃ LÀ NGƯỜI LỚN CHƯA?

“Tuổi trẻ trống rỗng và nông nổi
Như món mì tương đen còn thừa trong hộp xộp
Tôi đem bỏ ngoài cửa rồi quay vào
Hạnh phúc đến tuôn nước mắt, hạnh phúc làm sao.”
Kim So Yeon, Hạnh phúc

Một học trò đã lâu rồi mới đến gặp tôi. Đó là cậu sinh viên tôi đã hướng dẫn làm luận văn thạc sĩ hồi tôi mới làm giảng viên. Sau khi tốt nghiệp, cậu ấy đi làm một thời gian rồi kết hôn, sau đó chuyển qua Mỹ, mới đó mà cũng đã hơn mười năm trôi qua. Mười năm rồi sao? Cảm giác như mới mấy tháng trước vừa chụp hình tốt nghiệp trong phòng nghiên cứu, rồi cũng mới đây thôi, còn nhận được thư hỏi thăm của cậu ấy từ Mỹ gửi về. Cậu học trò tưởng như còn trẻ dại, vẫn còn phải an ủi dặn dò chú ý chăm sóc sức khỏe, đừng để đau ốm, vậy mà tự lúc nào, cậu ấy đã đi làm, xây dựng gia đình và trở lại trong dáng dấp của một người trưởng thành.

Nhờ cậu ấy mà lâu lắm rồi tôi mới có dịp tập hợp những sinh viên thời đó lại liên hoan một bữa. Mới đầu còn hơi gượng gạo, nhưng rồi tất cả lại thân thiết như thể trở lại ngày xưa. Tất cả vẫn giống y như trước đây, dù bây giờ đều đã gần bốn mươi tuổi đầu, nhưng với tôi, họ vẫn là những sinh viên còn trẻ dại. Ôn lại chuyện xưa một lúc, một cậu học trò của tôi nói:

“Bây giờ, bọn em còn nhiều tuổi hơn thầy hồi đó ấy nhỉ? Lúc đó, với bọn em, thầy có vẻ chững chạc hơn hẳn... nhưng ngẫm ra thì ngay cả thầy hồi đó cũng vẫn còn rất trẻ. Nói ra thật có lỗi với thầy, nhưng bây giờ, chắc bọn em cũng đang già đi mất rồi.”

Thực tình, nghe những lời này mà tôi thấy giật mình. Vậy là cuối cùng cậu bạn này cũng biết bí mật của tôi rồi sao. Tôi nói:

“Ra vậy. Hồi đó, thầy vừa mới làm giảng viên, đang rất hăm hở ra vẻ mình là thầy giáo, nhưng hóa ra vẫn còn trẻ như vậy. Giờ thì mọi người cũng biết hết rồi

nhỉ, hóa ra vị giáo sư hướng dẫn mà mình tin tưởng và nghe theo chỉ là một tân binh mới vào đời, tuổi mới ngoài ba mươi, còn chưa chín chắn.”

Ngay cả sau khi buổi họp mặt đã kết thúc, tựa như điểm yếu của bản thân bị phanh phui, một câu hỏi đầy hổ thẹn cứ canh cánh trong lòng tôi:

“Lúc ấy, thực sự mình đã là người lớn chưa? Mà không, ngay cả lúc này đây, khi mười lăm năm đã trôi qua, mình đã thực sự trưởng thành chưa?”

Tôi cũng đã từng trải qua tâm trạng giống như cậu học trò ấy. Sau khi kết hôn rồi sinh con đầu lòng, tôi mới nhận ra rằng, tự lúc nào, tôi cũng đã bước vào tầm tuổi của bố khi bố sinh ra tôi. Hồi nhỏ, thế giới của bố và người lớn trong mắt tôi không phải là “tương lai của mình”, mà chỉ mơ hồ là “vương quốc của người khác”. Một thế giới của người lớn, hoàn toàn khác với tôi, không có lo lắng, không có cảm xúc, cứ thế chuyển động nhịp nhàng theo hệ thống ổn định như một cái máy, và có lẽ vì thế mà ngày càng thành thực hơn. “Đã là bố thì đương nhiên là như vậy, đã là người lớn thì sẽ là như thế” - ngoài cái tiền đề đó ra, tôi chưa mấy may có một suy nghĩ nào khác.

Vậy nhưng, cho tới khi bước vào tầm tuổi của bố, đi làm, sinh con rồi, đến lúc đó tôi mới biết hóa ra người lớn cũng vẫn chao đảo. Người lớn là thực thể hữu cơ chưa thành thực, chất đầy những lo toan lớn nhỏ và cuộn trào cảm xúc, chẳng có gì khác với thời còn trẻ dại. Sau này, khi đã nhiều tuổi hơn, tôi lại một lần nữa hiểu ra, con người ta không phải cứ thêm tuổi là tự nhiên thêm trưởng thành.

Điều này là bí mật mà người lớn không thể nào tùy tiện nói ra với con cái hay học trò của mình.

Thời gian tự nó không giúp chúng ta trưởng thành, chừng nào chúng ta còn không tự kiểm điểm lại mình và dần khôn lớn.

*

“Tuổi ba mươi - tiệc đã tàn.”¹

¹ Tập thơ của nữ tác giả Choi Young Mi. (Chú thích của tác giả)

Một nhà thơ đã viết những lời ai điếu đầy yếm thế như vậy tại ngã rẽ cuối cùng trên con đường của độ tuổi hai mươi hoa lệ. Những năm tháng đại học, ai nấy đều tràn trề tự tin, không màng mưu lợi cá nhân, nguyện cống hiến cuộc đời vì đại nghĩa, lẽ phải của thế giới này. Nhưng khi thời kỳ đó qua đi, bắt đầu bước chân vào đời, thì đành chọn một cuộc đời trần tục bé mọn của tiểu thị dân rồi lạng lẹ mà sống. Quả là một khúc ca buồn.

Sau ba mươi tuổi là thời kỳ đầy gian nan. “Tiệc đã tàn, giờ các người hãy tỉnh ngộ đi!” Thời kỳ này khó khăn đến mức có thể cảm nhận được sự quyết liệt đó của nhà thơ không phải chỉ là nói suông. Thử ra hiệu sách thì thấy những cuốn sách tiêu đề bắt đầu bằng “độ tuổi ba mươi” hay “ba mươi tuổi” chiếm số lượng áp đảo, đó là bằng chứng cho thấy đây là thời kỳ gay go và mệt mỏi hơn bất cứ quãng thời gian mười năm nào khác trong đời người.

Tại sao lại thế? Nếu như độ tuổi đôi mươi thanh xuân, đến cả nỗi đau cũng được coi như “tiệc đời”, thì điều gì đã khiến tuổi ba mươi khó khăn đến vậy? Những bạn trẻ trong độ tuổi hai mươi mà tôi gặp ở trường đều không thích già đi, nhưng dù vậy họ vẫn nói là mong mau tới ba mươi tuổi. Họ trông đợi rằng có lẽ khi đó đã có việc làm, đã lập gia đình, như vậy ở mức độ nào đó cũng đã có thể ổn định cuộc sống. Thực ra, về điều kiện khách quan trong cuộc sống thì độ tuổi ba mươi có lẽ còn tốt hơn độ tuổi hai mươi. Nhưng tại sao tuổi hai mươi dẫu nhiều đau đớn vẫn được coi là “thời tươi đẹp”, và cũng tương tự như thế, tại sao tuổi ba mươi và những năm tháng sau đó của cuộc đời lại quá sức gian khó đến vậy?

Bởi vì khi đó, chúng ta phải trưởng thành.

Ít nhất với tôi thì là như vậy. Những năm ba mươi tuổi rõ ràng là thời kỳ khó khăn nhất trong cuộc đời tôi. Nếu như có ai đó đem tuổi trẻ quay lại với tôi, tôi sẽ không đời nào từ chối, nhưng nếu phải quay lại độ tuổi ba mươi thì tôi xin được lập tức khước từ. Thời kỳ đó, tôi vừa mới lập gia đình, như thế vừa phải sinh ra làm người một lần nữa; chi tiêu vô cùng tốn kém mà tình hình tài chính lại đúng thời kỳ thiếu thốn nhất; chưa chuẩn bị gì mà đã đột nhiên sinh hai đứa con rồi phải vật lộn mà chăm sóc...

Nửa đầu độ tuổi ba mươi thấp thỏm bất an vô hạn vì nỗi lo không tìm được việc làm. Nửa sau tuổi ba mươi, ngay cả trong mơ cũng thấy đang đi tìm việc, vậy nhưng không sao ổn định ở vị trí lính mới tại chỗ làm được nên lại tiếp tục chạy

ngược chạy xuôi tìm việc. Cả hai giai đoạn đó sao mà gian khổ và kiệt sức! Bây giờ nghĩ lại thì không phải vì đó là cái nghiệp của tuổi ba mươi, mà là bởi lúc đó, tôi vừa mới “trở thành người lớn”. Cái gì lần đầu cũng rất khó khăn. Cả cuộc sống ngoài xã hội, cả đời sống hôn nhân, tất cả đều là lần đầu trải nghiệm. Lần đầu vào vai người trưởng thành, đương nhiên là không thể tránh khỏi khó khăn. Vậy nhưng lúc đó tôi không hề biết điều này. Chỉ biết tự hỏi tại sao lại thế, tại sao cuộc đời này, thế giới này lại đối xử với tôi như vậy!

Khi nào thì chúng ta trở thành người lớn? Khi đủ hai mươi tuổi - độ tuổi thành niên như pháp luật quy định? Khi đã tốt nghiệp đại học? Khi đã đi làm? Khi đã ra ở riêng, không còn sống chung với bố mẹ? Khi đã lập gia đình? Hay là khi đã có con?

Đương nhiên, về mặt pháp luật thì hai mươi tuổi được coi là người lớn. Gỡ bỏ cái mác vị thành niên, có thể thực thi các hành vi pháp luật với tư cách độc lập, cũng không còn bị cấm cản những thứ như rượu và thuốc lá. Vậy nhưng trở thành người trưởng thành trong cuộc đời lại là một vấn đề hoàn toàn khác. Làm người lớn có nghĩa là phải chịu trách nhiệm về cuộc sống của bản thân và gia đình. Không biết thu nhập hay đời sống tinh thần có khá hơn không, nhưng trách nhiệm về cuộc đời thì rõ ràng là nặng nề hơn, khiến ta cứ phải không ngừng thốt lên: “A, giờ thì tiệt đời đã tàn rồi đấy nhỉ?”

Trong thời gian viết cuốn sách này, tôi đã đặt câu hỏi “Bạn đã trưởng thành chưa?” với nhiều sinh viên và những bạn trẻ đã đi làm. Đa số đều trả lời “Có lẽ là chưa”. Nếu hỏi lại “Vậy bạn nghĩ khi nào bạn sẽ trưởng thành?” thì họ bảo chuyện đó không rõ, nhưng dù sao thì hiện giờ, bản thân có lẽ vẫn chưa trưởng thành. Thật lòng mà nói, khi viết những dòng này, ngay chính bản thân tôi thỉnh thoảng cũng ôm mối hoài nghi “Mình đã đủ trưởng thành chưa nhỉ?”

Rốt cuộc thì khi nào chúng ta mới trưởng thành? Hiện giờ, chúng ta đã trưởng thành chưa?

Phải chăng, “trưởng thành” không phải là trạng thái đạt được khi có đủ những điều kiện như tuổi tác, hôn nhân, quyền bỏ phiếu, thu nhập hay đóng thuế, mà “trưởng thành” có lẽ giống như một quá trình khôn lớn, trở thành người mà dù có chao đảo, dao động vẫn có thể tự xét lại mình?

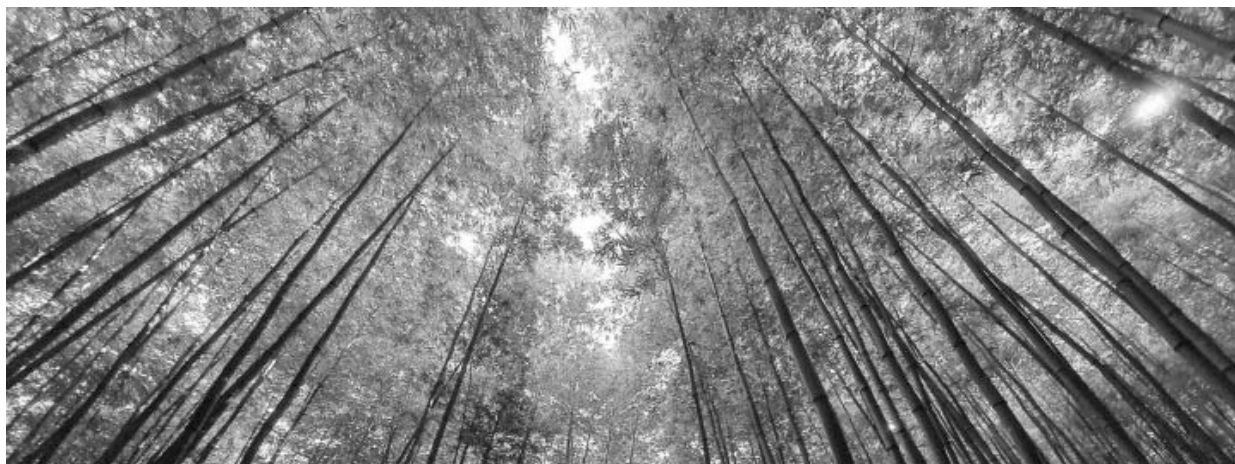
Khổng Tử nói “tam thập nhi lập”, tức “ba mươi tuổi tâm trí vững vàng, đạo đức không dao động”, lại nói “tứ thập nhi bất hoặc”, tức “đến tuổi bốn mươi, trong đời không còn điều gì có thể làm lung lạc tinh thần, hay mê hoặc phán đoán”². Hồi cấp Hai, tiết Quốc ngữ phải học thuộc mấy từ Hán tự khó nhằn đó, xem ra lúc ấy, tôi cũng đã mặc định rằng cứ đến tuổi đó thì đương nhiên sẽ là như vậy. Vì thế, mỗi lần nghe tiếng chuông giao thừa, tôi lại tự ngẫm và trách mình sao vẫn chưa có nổi một nền tảng tinh thần đúng nghĩa, sao mọi phán đoán, quyết định vẫn còn chao đảo khủng khiếp tới mức này. Vậy nhưng, giờ đây, khi đã năm chục tuổi đầu, tôi mới hiểu ra sự chao đảo đó thực chất là chuyện đương nhiên. Chính vì đã vượt qua sự dao động đó mà đức Khổng Tử mới trở thành một con người vĩ đại.

Hồi nhỏ, có những món ăn cực kỳ ghét nhưng về sau lại bắt đầu ăn, có những việc dường như tuyệt đối không bao giờ làm, nhưng về sau cũng làm một cách rất tự nhiên, bản thân mình có những góc không ngờ tới như vậy, thật khiến tôi liên tục giật mình kinh ngạc: “A, hóa ra bên trong con người mình vẫn còn những ngăn kéo chưa mở như vậy đây.” Tôi nhận ra rằng, trưởng thành là quá trình thận trọng lần mở những ngăn kéo nội tâm của bản thân, xem bên trong đó ẩn chứa những gì, và định cất thêm những thứ gì mới vào trong đó.

Vì thế, không được phép nói: “Vậy là đến nơi rồi.” Mà thay vào đó, phải nói: “Thử đi thêm chút nữa xem sao.” Không được bàn lùi “Đến giờ mà còn...” Thay vào đó, phải khích lệ: “Chính vì bây giờ nên mới phải...” Mahatma Gandhi đã nói: “Hãy học như thể bạn sẽ sống đời đời.” Dù còn chập chững, nhưng cứ từng bước từng bước, khi nhìn lại thấy bản thân, thấy mình khôn lớn hơn ngày hôm qua một chút, như thế chính là trưởng thành. Nếu như đến cuối đời, bạn có thể tự khẳng định rằng mình đã hoàn toàn trưởng thành, thì bạn đã sống một cuộc đời trọn vẹn.

Không chao đảo thì không phải là người lớn, phải ngàn lần tranh đấu mới có thể trưởng thành. Có đau đớn mới là tuổi trẻ? Nếu vậy thì “Có chao đảo mới trở thành người lớn”. Đúng vậy, có chao đảo một chút cũng không sao, sự dao động của bạn và của tôi là hành trình hết sức tự nhiên mang tên “trưởng thành”.

² Luận ngữ (Khổng Tử). (Chú thích của tác giả)

Không chao đảo thì không phải là người lớn,
phải ngàn lần tranh đấu mới có thể trưởng thành.

Đúng vậy, có chao đảo một chút cũng không sao.

Sự dao động của bạn và của tôi
là hành trình hết sức tự nhiên mang tên “trưởng thành”.

AMOR FATI

Hãy yêu lấy số mệnh của bạn

Ngày huy hoàng nhất trong cuộc đời bạn không phải là cái ngày được gọi là thành công, mà chính là khi giữa đau khổ và tuyệt vọng, bạn thấy trào dâng cảm giác sẵn sàng đương đầu với cuộc đời.

Flaubert

Một lần cúi nhìn bóng mình đen sẫm đổ dài dưới ánh mặt trời nóng bỏng, tôi đã nghĩ thế này: Đời người có một sự trói buộc tựa như vận mệnh, vận mệnh đó cũng khó gỡ bỏ giống như chiếc bóng này vậy. Tưởng rằng chỉ mình tôi có, nhưng thực ra, với mỗi người đều tồn tại một sự trói buộc như thế.

Chôn giấu những bí mật méo mó của gia đình, đến cả người thân trong nhà cũng không dễ gì mở miệng, cứ thế coi như không có chuyện gì mà sống tiếp - những cuộc đời như thế nhiều hơn ta tưởng. Trong cuộc đời, có những lúc khó lòng chịu đựng nổi sự yếu hèn của bản thân, chẳng thể làm gì trước cảnh những người đáng ra phải bám chặt vào nhau mà sống lại quay ra căm ghét cầu xé nhau. Có những gánh nặng khó lòng kham nổi, giống như cảm giác bất lực khi mắc bệnh nan y vô phương cứu chữa, hay lúc người mình yêu tha thiết lại đột ngột bỏ đi. Người chưa trải qua thì khó lòng hiểu nổi sự trói buộc của số mệnh.

Hồi hai mươi lăm tuổi, tôi được biết một nỗi đau gia đình bấy lâu chôn giấu. Đương nhiên đó không phải là lỗi của tôi, cũng không phải là lỗi của ai cả. Chỉ là mọi chuyện tự nhiên xảy ra như vậy, và sự tình lúc đó tự nhiên thành ra như thế. Khi người lớn trong nhà cứ lần lượt qua đời, chỉ còn mình tôi phải cáng đáng mọi việc, tôi đã ngửa mặt hỏi Trời:

“Con đã làm gì mà phải chịu đau khổ thế này? Rốt cuộc tại sao lại đối xử với con như vậy?”

Đang một mình ôm nỗi khổ tâm, tình cờ tôi gặp được những lời này: “Nếu nghĩ là lỗi tại người khác, thì dù tuyết rơi trên ô cũng thấy nặng. Nếu coi là phận của mình, thì dù trên lưng vác vác đồng cũng thấy nhẹ.”

Đúng vậy. Chẳng phải là vấn đề của ai khác. Đây là vấn đề của chính tôi, là việc mà dù gì đi nữa tôi cũng phải tự mình giải quyết, phải chấp nhận và tiếp tục bước đi... Thừa nhận sự thật đó rồi, lòng tôi chợt nhẹ bẫng. Tôi nhận ra rằng, dù thế nào đi nữa thì đó cũng là “số mệnh của tôi”.

Ngày hôm đó, tôi bỗng chốc trở thành người lớn. Đón nhận gánh nặng cuộc đời mình như nó vốn có. Đó chính là lúc chúng ta trưởng thành. Thời điểm mà chúng ta không còn nhỏ nữa, để mà vùi đầu vào việc khác, vờ như không biết, nhưng cũng chưa già đến mức có thể hả hê cười rằng “lẽ đời vốn là như vậy” rồi cho qua. Đó chính là thời điểm mà chúng ta trưởng thành.

Có một thời gian, tôi đi nói chuyện hoặc diễn thuyết rồi trả lời câu hỏi giao lưu của khán giả. Lần nào cũng vậy, luôn luôn có câu hỏi: “Thầy khắc phục những vấn đề khó khăn như thế nào?” Có lẽ do người hỏi cũng đang phải đương đầu với nhiều khó khăn. Với câu hỏi này, trong khả năng có thể, tôi thường tránh trả lời. Nhưng nếu buộc phải trả lời, thì tôi đành trả lời như sau:

“Tôi không thể nào khắc phục được hoàn cảnh. Tôi chỉ có thể cầm cự cho đến khi mọi việc trôi qua thôi.” Và nói rõ thêm một chút: “Tôi không phải là người mạnh mẽ đến mức có thể khắc phục được điều gì đó. Dù vậy, có một điều tôi có thể nói với bạn, đó là đừng mất tinh thần. Chỉ cần bạn cố chịu đựng là được. Cuối cùng, cho dù là niềm vui, hay nỗi buồn, mọi việc rồi cũng sẽ qua.”

Nghe tôi nói vậy, không khí buổi nói chuyện ít nhiều chùng xuống, cả người dẫn chương trình và khán giả đều tỏ vẻ thất vọng thấy rõ. Đã là diễn giả thì phải đưa ra câu trả lời cho ra dáng chứ, có thể nhận thấy điều này trên gương mặt họ. Con người ta luôn chờ đợi những câu trả lời. Mang tâm trạng cố tìm kiếm một tia sáng cuối đường hầm, họ mong đợi dù chỉ là một câu nói có thể giúp họ cầm cự cho đến khi quãng thời gian đau đớn trôi qua. Tôi cũng gắng hết sức mình để đưa ra câu trả lời.

Amor Fati.

Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn.

Có một câu chuyện như thế này:

Vào một ngày tháng 2 năm 2012, giữa một đợt rét đậm thấu xương, phía đài phát thanh có liên lạc với tôi. Họ định làm chương trình đặc biệt “Góc tâm sự” nên

muốn mời tôi đưa lời khuyên cho những nỗi niềm của thính giả. Giai đoạn đó, tôi quyết định không tham gia vào các chương trình truyền thông nên đã cương quyết từ chối. Vậy là họ lại mời tôi tham gia một chương trình khác, và nói rất mong tôi sẽ nhận lời, đó là chương trình Volume Up của Yoo In Na. Khoảng năm 1996, do không tìm được việc nên tâm trạng tôi cực kỳ khủng hoảng, lúc đó, chương trình Volume Up đã trở thành người bạn của tôi. Hồi đó, chương trình do Lee Bon dẫn. Chương trình gần đây do Yoo D (biệt danh của Yoo In Na) dẫn, lúc đi làm về muộn, tôi cũng vẫn thường mở nghe trên xe. Nghĩ đến nghĩa vụ của một thính giả thân thiết của chương trình, tôi đã đồng ý. Nội dung phát sóng ngày hôm đó, tôi xin ghi lại không thêm không bớt như sau:

Yoo In Na:

Tâm sự cuối cùng thật dài, thật khó khăn... và cũng thật đau lòng. Đây là một vấn đề khó nói, nhưng có lẽ cũng không có câu chuyện nào là dễ nói cả. Vậy nhưng giáo sư Rando Kim hôm nay lần đầu tham gia tư vấn cùng chương trình đã chia sẻ rất nhiều, giáo sư muốn nhất định phải chuyển được thông điệp động viên tới vị thính giả này. Trước hết, chúng ta hãy gặp vị thính giả đó. Vị thính giả đã yêu cầu được giấu tên.

Tâm sự:

Chỉ riêng việc nói ra được nỗi trăn trở này cũng đã giúp tâm trạng tôi được an ủi phần nào. Chuyện này với tôi là một gánh nặng quá lớn, nên ngay việc giải bày thôi cũng quá sức rồi. Bởi giờ đây, gia đình tôi và cá nhân tôi đều đã không còn một chút hy vọng nào nữa.

Ừm, tôi phải bắt đầu từ đâu nhỉ? Gia đình tôi bắt đầu khó khăn từ hồi tôi học lớp 11. Khi đó mẹ tôi được chẩn đoán ung thư vú giai đoạn cuối. Chúng tôi đã dốc hết tiền của vào việc phẫu thuật và điều trị cho bà. Ca phẫu thuật đầy rủi ro nhưng ơn trời, mẹ tôi cũng vượt qua. Khi ấy dù phải chật vật lo chuyện tiền nong, nhưng chúng tôi vẫn thấy biết ơn. Bởi chỉ cần bệnh tình của mẹ đang khá dần lên là được. Vậy nhưng, tình hình kinh tế trong nhà càng lúc càng sa sút. Nợ nần chồng chất, chúng tôi không có khả năng trả nợ... Kết cục, bố tôi phá sản. Việc đó xảy ra sau khi mẹ phẫu thuật chưa được sáu tháng.

Chúng tôi không đủ khả năng thuê nhà, đành phải sống hơn bốn tháng trời trong một cái xe bé tí. Nhưng ngay cả lúc đó, chúng tôi cũng không mất hy vọng. Bố tôi, anh tôi và tôi, ba người đàn ông hợp sức kiếm tiền. Từ làm việc ở công trường đến đi phát tờ rơi, làm đủ thứ việc, gom góp tiền rồi cũng thuê được một căn nhà một phòng trả tiền theo tháng.

Tôi đã rất vui... Giá như cả nhà không ai ốm đau và chúng tôi cứ thế này mà sống tiếp. Dù không được dư dả như nhà người khác, nhưng tôi tin có thể sống hạnh phúc. Vậy nhưng, tôi và anh trai phải đi nhập ngũ. Chỉ còn bố mẹ ở lại, cảm giác thật bất an, nhưng tôi cũng không thể ngờ được rằng chưa đầy vài tháng sau, lại có chuyện xảy ra.

Bệnh ung thư của mẹ tái phát. Bố một mình trông nom mẹ đã là quá sức rồi, thêm tiền viện phí nữa thì thực sự không thể nào cáng đáng nổi. Kết cục, tình cảnh ngày càng khó khăn, phải ngày ngày kiếm tiền trả tiền phòng, đóng tiền xong thì cũng chẳng còn lại đồng nào, bố mẹ tôi đã phải sống như vậy. Giá như có thể ở bên cạnh mà chăm sóc bố mẹ thì chắc tôi đã không đau lòng đến thế. Trong suốt mấy năm trời gian khổ, quãng thời gian tôi xa bố mẹ có lẽ là khó khăn nhất. Chỉ cần xuất ngũ thì dù khó khăn thế nào, tôi cũng sẽ được chăm sóc, phụng dưỡng cho hai người. Nhưng rồi lại có chuyện xảy đến.

Anh tôi... không biết từ lúc nào, anh ngày càng thay đổi. Anh lừa dối bạn bè, vay tiền, trốn nợ, uống rượu rồi về nhà giở trò bạo lực, lại dám động cả vào tiền chữa bệnh cho mẹ. Mặc dù anh không nói gì với tôi nên tôi không rõ lý do, nhưng tôi đoán, có lẽ anh định tìm đủ mọi cách để kiếm tiền nhưng không được nên mới đâm ra đổ đốn như vậy. Tình cảnh túng bấn, tôi bắt đầu đi làm thêm ở xưởng in vải. Anh tôi đã lấy tiền viện phí của mẹ để trả nợ mất rồi.

Còn bố? Bố tôi... Không biết từ lúc nào, bố dường như cũng đã bỏ cuộc. Cứ về đến nhà là cãi nhau với mẹ, bố đi đâu, làm gì, tôi hoàn toàn không biết.

Vâng... chỉ đến đây thôi cũng đủ mệt mỏi rồi. Vì gia đình đột nhiên có chuyện mà tôi không được vào đại học, rồi cũng không tìm được một công việc đàng hoàng.

Chỉ cần một ngày tôi không nhận được tiền, một ngày không được lĩnh lương công nhật thì ngày đó không thể nào sống nổi. Cách đây không lâu, trong người tôi bắt đầu thấy không khỏe. Cứ nói mãi những chuyện thế này thì thật là u ám,

nhưng dù chỉ nghe kể thôi cũng đủ thấy những việc buồn thảm đó cứ liên tiếp diễn ra không ngừng trong cuộc đời tôi.

Đĩa đệm cột sống vùng thắt lưng của tôi được chẩn đoán có vấn đề. So với những cơn đau, tương lai của tôi còn đáng sợ hơn. Đến cả thân thể giờ cũng thành ra nông nổi này, liệu đời tôi còn có thể ôm ấp được giấc mơ gì nữa? Nếu cố gắng bất chấp mọi chuyện, liệu gia đình chúng tôi có thể quay lại cuộc sống đầm ấm như xưa? Bố với anh liệu có thể lại tu tâm tính trí? Liệu họ lại có thể vui vẻ chăm sóc mẹ? Điều này tôi thật không dám nghĩ tới... Liệu giữa những nỗi bất hạnh chồng chất mà một con người, một gia đình phải gánh chịu, có thật là những hạt hy vọng vẫn có thể nảy mầm? Liệu tôi... còn có thể làm được gì? Tôi đã quá mệt mỏi, giờ tôi chỉ muốn buông xuôi tất cả.

Tôi muốn tiếp tục cầm cự.

Tôi muốn tiếp tục cầm cự.

Tôi muốn tiếp tục cầm cự.

Liệu... có thể được không?

Máy ghi âm đã sáng đèn tín hiệu được một lúc mà tôi vẫn không nói nên lời. Một luồng khí lạnh còn mạnh hơn gió rét dữ dội cuối đông như thể đã làm lưỡi tôi tê cứng. “Tôi muốn tiếp tục cầm cự. Tôi muốn tiếp tục cầm cự. Tôi muốn tiếp tục cầm cự...” Cứ mỗi lần những lời đó chậm chậm lặp lại, một giọt nước mắt nặng trĩu lại từ từ lăn dài trên má tôi. Tôi cố nén hơi thở nghẹn ngào mà không sao mở miệng được.

Có câu nói: “Chúa chỉ ban những thử thách mà chúng ta có thể đương đầu được”, nhưng sao Chúa của bạn trẻ này lại nhẫn tâm đến vậy, tại sao lại dồn hết khổ nạn mà trút xuống như mưa rào mùa lũ như thế, để đẩy ai đó đến bước đường này, rốt cuộc xã hội đang làm gì mà thờ ơ đến vậy, tôi không sao nén được cơn oán hận để đưa ra câu trả lời.

Cũng may là đang ghi âm, chứ nếu là chương trình trực tiếp thì đã xảy ra sự cố phát sóng rồi. Thường thì tôi không hay bị NG¹, nhưng hôm đó, tôi liên tục phải

¹ No Good: (cảnh quay/ghi âm) hỏng, phải làm lại.

ngừng máy thu âm. Tôi đã bình tâm trở lại, nhưng trong đầu vẫn còn hỗn loạn. Vết lấm mà số phận đã in hằn trên vai bạn trẻ này, tôi phải làm sao để có thể giúp xóa bớt đi dù chỉ là chút ít đây?

Và rồi lưỡng lự mất một lúc, tôi mới khó nhọc cất lời. Đó là một câu mà giáo sư Jo Gook² hay trích dẫn. Một câu mà tôi đọc được trong sách của Nietzsche. Ngày trước, có một nữ sinh gửi email cho tôi, tâm sự về chuyện nghèo khó, cô độc và đổ vỡ gia đình: “Giáo sư, thầy nhất định phải đọc giúp em. Chuyện liên quan đến hai mạng người đây ạ”, lúc ấy, tôi mới nhớ ra câu nói này:

Amor Fati.

Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn.

Rando Kim:

Nghe câu chuyện này, tôi cảm thấy vô cùng xót xa. Tại sao trên đời lại có chuyện như thế... Lâu lắm rồi tôi mới trăn trở, suy nghĩ nhiều như vậy.

Vậy nhưng, bên cạnh câu động viên bạn hãy cố lên, có lời này tôi nhất định phải nói với bạn.

Đó là một câu tiếng La Tinh: “Amor Fati”. Nghĩa là “Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn”.

Trước đây, tôi đã từng nhận được một lá thư như thế. Câu chuyện cũng éo le như câu chuyện mà bạn gửi cho chúng tôi hôm nay. Vì quá bức thiết mà tôi đã phải yêu cầu trợ giúp khẩn cấp từ phía Bộ Bình đẳng giới và Gia đình, cũng như từ chính quyền địa phương nơi người đó sống. Cảnh ngộ khó khăn đến mức như vậy đó.

Và cá nhân tôi cũng gửi tới người đó câu “Amor Fati”. Khoảng một tháng sau, có thư trả lời từ người bạn đó. Trong thư có đoạn như sau:

“Mới đầu, khi nghe đến câu ‘Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn’, tôi đã thấy thật sự oán giận. Cái số mệnh khốn khổ này, làm sao tôi có thể yêu nó cho được... Giáo sư chẳng phải đang quá lời sao. Lúc đầu, tôi đã nghĩ như vậy đấy. Nhưng thời gian càng trôi qua, tôi càng nhận ra rằng nếu không yêu lấy số mệnh của mình thì sẽ chẳng thể nào giải quyết được bất cứ chuyện gì.”

² Giáo sư Jo Gook (1965-): luật gia, giảng viên trường Luật, Đại học Quốc gia Seoul.

Trong câu chuyện bạn vừa kể, tôi nghĩ tình cảnh hiện giờ của bố và anh trai bạn, phải chăng bắt đầu từ chỗ họ không thể nào yêu lấy số mệnh của mình nên mới thành ra như vậy.

Mùa xuân sắp đến rồi. Mùa đông này thật lạnh và tuyết cũng rơi nhiều phải không? Nhưng không phải vì trời lạnh như thế mà xuân này, mầm cây sẽ không đâm chồi nữa. Đừng quên rằng giữa những khó khăn này, hạt mầm của bạn vẫn tiếp tục lớn lên, và hãy ươm những hạt mầm hy vọng đó. Để làm được điều này, bạn hãy nỗ lực để có thể yêu lấy vận mệnh của mình.

Thường thì tôi không nói với người khác rằng: “Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn.” Câu nói đó thật tàn nhẫn. Vì số mệnh cứ in hằn như vết xăm mình, dù có vùng vẫy bao nhiêu cũng không thể nào thoát được. Lời khuyên hãy yêu lấy cái số mệnh ấy không phải câu nói mà người ngoài cuộc có thể tùy tiện phát biểu. Vậy nên, phải sau khi đã thấu hiểu nỗi niềm oán hận đó, tôi mới dám đưa ra những lời này. “Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn.” Mong bạn hiểu rằng câu nói đó hoàn toàn không có ý bảo bạn hãy buông xuôi, chấp nhận nghịch cảnh như là số phận của mình, mà hãy thừa nhận rằng vận mệnh là do mình, đến lúc đó, bạn mới có đủ sức mạnh để chống chọi nghịch cảnh.

Vài tháng trôi qua, khi thời gian dường như đã xóa mờ dấu vết câu chuyện đó trong trí nhớ, thì tôi nhận được tin nhắn từ học trò của mình. Cậu ấy nói có nghe tôi nói chuyện trên chương trình Volume Up. Đạo đó, tôi chưa từng tham gia chương trình phát sóng nào nên cậu ấy rất ngạc nhiên, liền lên mạng nghe lại, cũng thật mừng, thính giả trước đó mà tôi chia sẻ tâm sự, sau năm tháng đã thông báo tình hình của mình cho tôi biết.

Yoo In Na:

Chúng tôi nhận được một lá thư rất vui. Chắc có thính giả vẫn còn nhớ chương trình số đặc biệt “Góc tâm sự” của chúng tôi hồi tháng Hai. Có một thính giả đã chia sẻ câu chuyện của mình trong chương trình đó. Nhiều bạn nghe đài trong gia đình Volume Up đã cùng lo lắng và cảm thông cho hoàn cảnh khó khăn của bạn. Hồi đó, giáo sư Rando Kim tham gia tư vấn cũng đã phải rơi nước mắt khi ghi âm câu trả lời. Nhân vật chính hồi đó giờ đang sống ra sao? Sau năm tháng

trôi qua, anh ấy đã chia sẻ với chúng tôi. Chỉ đọc thôi cũng thấy tâm trạng anh ấy giờ đã khác hẳn rồi.

Tâm sự:

Chào mọi người. Tôi là người đã kể câu chuyện của mình trong chương trình đặc biệt “Góc tâm sự” hồi đó. Khi ấy, lúc gửi tâm sự của mình cho chương trình, tôi đã nghĩ thế này. Thế nào chẳng nhận được mấy thứ như lời khuyên, giải pháp... Nhưng chắc cũng chẳng phải dễ dàng gì... Liệu có ích gì không? Tôi đã nghĩ như vậy đấy. Vậy nhưng lúc đó, giáo sư đã đưa ra một câu trả lời khác hẳn với dự đoán của tôi. Giải pháp ư, không có đâu. Đó là cuộc đời của tôi, dù có mệt mỏi, có khó khăn thì đó vẫn là cuộc đời của tôi, vẫn là gia đình của tôi... hãy yêu lấy cuộc đời đó của mình. Giáo sư chỉ nói như vậy.

Thực tình, giây phút đó, tôi không hiểu được ngay. Không những không hiểu, mà tôi còn thấy hơi giận dữ. Tôi nghĩ ơ hay, vì người khác đang yên vui hạnh phúc, nên bảo tôi cũng phải tiếp tục chấp nhận cuộc sống bất hạnh này sao? Tôi chỉ nhìn nhận một cách tiêu cực, và nghĩ đúng là sai lầm mới đi tin vào mấy thứ chương trình phát thanh kiểu này. Vậy nên suốt hai tuần, tôi chỉ uống rượu cho qua ngày. Tôi cũng không nghe chương trình nữa. Thế rồi, tôi đâm ra nghĩ quẩn.

Tôi không muốn sống nữa.

Vậy nhưng, dù tôi có chết đi nữa... Đúng vậy, dù cho bố với anh tôi có buông xuôi đi nữa, tôi cũng phải cứu mẹ rồi hẵng chết. Thế là suốt năm tháng trời, không nghĩ đến bất cứ chuyện gì khác, tôi chỉ mang suy nghĩ đó mà sống hết mình. Vừa làm việc, vừa tâm niệm mẹ nhất định sẽ sống.

Tôi không còn thời gian để nghĩ tới tình cảnh bất hạnh của mình, nghĩ đến các biến cố hay đến người khác nữa. Tôi cũng bỏ rượu. Tôi chỉ lặng lẽ mê mải làm việc, mê mải chăm sóc mẹ. Cứ thế khoảng một tháng trôi qua thì phải, từng chút từng chút một, cảm nhận của tôi về cuộc sống dần dần trở nên tích cực hơn.

Tôi không nghĩ tới những việc nằm ngoài khả năng của mình nữa. Từ lúc nào không rõ, tôi chỉ còn tập trung vào những việc mà mình có thể làm. Có điều này còn lạ hơn nữa. Tình cảnh của tôi vẫn chẳng có gì thay đổi, bố và anh đến giờ vẫn làm khổ tôi, bệnh tình của mẹ cũng không có chuyển biến thần kỳ. Nhưng cách mọi người nhìn tôi thì đã khác trước. Một con người lạc quan, tươi sáng, một con

người rần rỏi. Thế rồi mỗi người nói với tôi một câu. “Em khá lắm!” “Mẹ tin ở con!” Những lời như thế dạo này tôi nghe rất nhiều.

Tôi nhất định sẽ đứng dậy. Tôi nghĩ có thể như vậy lắm chứ. Tôi thấy biết ơn vì mẹ vẫn còn sống bên tôi, tôi thấy biết ơn vì vẫn còn có tương lai mà tôi có thể mơ ước. Từ nay về sau, tôi sẽ cố gắng sống hết mình.

Những lời mà mấy tháng liền tôi không hiểu,

Những lời mà cứ sống rồi dần dần, bằng cách nào đó, tôi đã hiểu ra,

Những lời bảo tôi hãy đón nhận và yêu lấy bản thân tôi lúc này, tình cảnh của tôi lúc này...

Những lời đó dường như tôi đã hiểu.

Khi đó, nếu giáo sư nói với tôi rằng: “Bằng cách nào đó, rồi bạn cũng có thể kiếm được số tiền mà bạn mong muốn, gia đình bạn rồi cũng sẽ có chuyển biến”, thì có lẽ đến giờ tôi vẫn suy sụp như cũ. Thay vào đó, giáo sư đã dần dần chỉ cho tôi thấy cách đón nhận cuộc đời, tôi thấy thật biết ơn.

Cảm ơn giáo sư Rando Kim, và cảm ơn chị Yoo D.

Lại một lần nữa, tôi chỉ biết lặng người lắng nghe, giấu đi đôi mắt cay xè. Nghe lời trách móc: “Đúng là sai lầm mới đi tin vào mấy thứ chương trình phát thanh kiểu này”, tôi nghẹn lời, nghe đến câu: “Tôi đâm ra nghĩ quẩn. Tôi không muốn sống nữa”, thì tôi trào nước mắt.

Và một câu nói rần rỏi đã giúp tôi lau khô dòng nước mắt: “Tôi nhất định sẽ đứng dậy.”

“Dù cho hoàn cảnh nghiệt ngã chẳng chút gì biến chuyển, tôi vẫn chấp nhận điều đó và một lần nữa lại hạ quyết tâm đương đầu. Chính giây phút đó, bản thân và cuộc sống của tôi đã thay đổi một cách rõ ràng.” Lời giải bày đó khiến tôi có cảm giác toàn thân như gai lên.

Bạn trẻ ấy thật đáng ngưỡng mộ. Không rõ cậu ấy có đọc được cuốn sách này hay không, nhưng tôi muốn dành một góc nhỏ để một lần nữa gửi lời động viên mà lần trước chưa thể chuyển tới cậu ấy.

Thực ra, mỗi chúng ta đều mang một nỗi đau đớn nặng nề mà dù có vùng vẫy cách nào cũng không thể hóa giải nổi. Khi nhìn cái bóng đen thâm đồ dài dưới chân mình dưới ánh mặt trời nóng bỏng, tôi đã nghĩ như vậy. Có ánh sáng là sẽ có bóng đổ, gánh chịu bước chân ai đó giảm lên. Vào ngày âm u sẽ không nhìn thấy, nhưng vào những buổi trưa rạng rỡ nắng đời trút niềm vui sướng, cái bóng đó sẽ càng hiện lên đậm nét. Chúng ta không thể nào chạy trốn khỏi cái bóng của mình.

Bởi vậy, hãy chấp nhận số phận của bạn, hãy đương đầu, hãy làm bạn với nó. Đương nhiên, không dễ gì để yêu lấy số mệnh nghiệt ngã của mình. Nhưng đây là vấn đề quan trọng như phân chia ranh giới giữa sự sống và cái chết. Giống như bạn đã từng trải qua.

Bệnh tật và sự lộn độn, cảnh nghèo không lối thoát và nỗi cô đơn mà bạn đã mở lòng yêu, bạn sẽ vượt qua tất cả những thứ đó và cuối cùng sẽ sống một cuộc đời cao đẹp. Tôi tin là như vậy. Và đồng thời, bạn sẽ dần dần học được cách “yêu” số mệnh của mình. Cứ kiên cường cầm cự với con đường sỏi đá độc đứng và gập ghềnh của số phận, một lúc nào đó, bạn sẽ cảm thấy mình đã đến được với lối đi rợp bóng cây trái đầy hạnh phúc.

Bạn hãy cố gắng lên!

Cũng vào khoảng năm 2005 là thời kỳ vô cùng khó khăn đối với cá nhân tôi. Tôi bị stress đến mức ngày nào cũng phải uống một vốc thuốc ngủ với đủ loại thuốc an thần, vậy nhưng đừng nói đến ngủ, ngay đến thở cho thoải mái thôi cũng không nổi. Hồi ấy, để trấn tĩnh lại tâm trí mà giống như các vận động viên điền kinh tập luyện để giữ gìn thể trạng, tôi liên tục gắng sức nghĩ đến “hạt óc chó”. Hạt óc chó có nhân mềm bọc trong lớp vỏ rắn chắc. Cõi lòng như tan nát của mình, tôi đem bọc trong lớp vỏ ngoài cứng cỏi, tâm can tôi co quắp cầm cự bên trong. Hình ảnh hạt óc chó đã giúp tôi rất nhiều trong việc chống chọi với thời kỳ tưởng như không bao giờ kết thúc đó.

Sau này, mỗi lần gặp những bạn trẻ xung quanh mình đang chịu đựng áp lực chồng chất, tôi lại khuyên các bạn hãy nghĩ tới “hạt óc chó”.

Trong bài thơ “Niềm quyết tâm” của xơ Lee Hae In, có một đoạn thể này:

Mỗi khi quá sức đau lòng

Tôi lại nhất quyết sống cho hết một ngày.

Mỗi khi thân thể đau đớn

Tôi lại nhất quyết sống cho qua một chốc.

Đúng vậy. Ngay cả khi cơn đau giày vò thể xác, chỉ cần vượt qua được giây phút đó thôi là lại có thể tiếp tục cầm cự. Ngay cả khi nỗi tuyệt vọng trở nên vô bờ bến, chỉ cần gói trọn lòng mình vào trong lớp vỏ rắn chắc của hạt óc chó, bền bỉ sống qua một ngày thôi, là lại có thể tiếp tục kiên trì. Cứ sống từng ngày từng ngày như thế, rồi sẽ đến một lúc nào đó, thật kỳ diệu, bạn lại có thể bình thản nói về những chuyện đã qua.

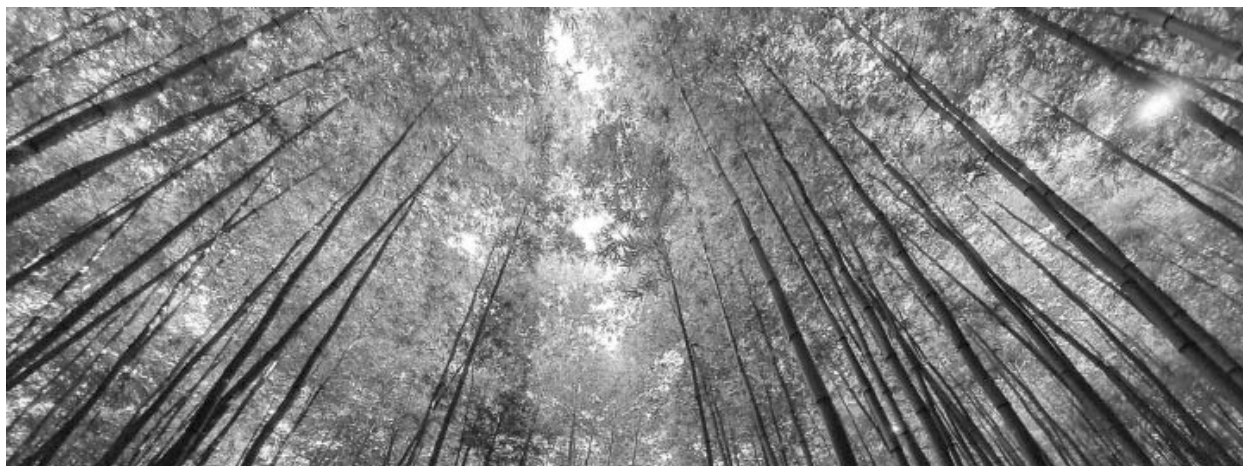
Theo tôi, sợi cương của cuộc sống mà số mệnh đã định sẵn cho chúng ta đôi khi lại không phải là vượt lên, mà là kiên cường chịu đựng. Nếu cố bám trụ mà sống tiếp từng chặng, từng ngày, thì phải chăng ngay cả cái số phận gớm ghiếc đó cũng sẽ trở thành một phần của chúng ta, và cuối cùng sẽ đến một ngày chúng ta trở thành “bạn đường” của số mệnh? Sợi cương số phận cũng có thể biến thành bánh xe của sinh mệnh. Chỉ có tình yêu đối với số mệnh bản thân mới là nguồn năng lượng có thể chuyển hóa thành sinh lực của cuộc sống. Bởi, dẫu có khó khăn thì cuộc sống của tôi vẫn là quý giá, và chỉ mình tôi có thể sống cuộc đời đó thôi.

Hãy sống qua từng ngày từng ngày. Để làm được như thế, có một câu thần chú nhất định phải học thuộc. Câu thần chú mà chúng ta phải thực lòng tự an ủi mình mà tâm niệm, tựa như một con chiên ngoan đạo khom mình cầu nguyện. Chính câu thần chú ấy một lúc nào đó sẽ thay đổi bản thân và vận mệnh của chúng ta.

Amor Fati.

Hãy yêu lấy vận mệnh của bạn.

Hãy kiên cường. Tất cả rồi cũng sẽ qua.

Sợi cương của cuộc đời mà số phận đã trao cho chúng ta có khi không phải là vượt qua, mà là kiên cường chịu đựng.

Hãy sống qua từng ngày từng ngày. Để làm được như thế, có một câu thần chú nhất định phải học thuộc.

Câu thần chú mà chúng ta phải thực lòng tự an ủi mình mà tâm niệm, tựa như một con chiên ngoan đạo khom mình cầu nguyện.

Amor Fati.

Hãy yêu lấy số mệnh của bạn.

TRILEMMA, HAY LÀ CUỘC TUNG HƯNG QUÁ SỨC CỦA NGƯỜI TRƯỞNG THÀNH

Chúng ta phải quen dần với thực tế rằng, trên những ngã đường
quan trọng nhất của cuộc đời lại không hề có đèn tín hiệu giao thông.

Hemingway

Bạn là một người đã đi làm, có gia đình và một con gái đang tuổi đi mẫu giáo. Nếu tối nay, lịch trình của bạn bị chòng chéo như sau, bạn sẽ chọn đi đâu?

1. Việc công ty

Một khách hàng nước ngoài quan trọng sang thăm, muốn gặp người phụ trách là bạn. Đây là khách hàng lớn nhất của công ty, lại sắp phải bay về nước nên cuộc gặp gỡ nhất định phải diễn ra vào tối nay. Dự án này bạn là người phụ trách toàn bộ, nên chỉ mình bạn mới có thể tham dự buổi gặp mặt.

2. Việc gia đình

Tối nay, lần đầu tiên con gái bạn được tham gia biểu diễn văn nghệ. Bé được giao vai chính trong vở kịch ở trường mẫu giáo, ngay khi vừa biết ngày biểu diễn, bé đã giơ ngón tay móc ngoéo, đòi bạn nhất định phải đến xem. Còn bạn, vì việc công ty mà chẳng mấy khi dành được thời gian cho con nên lúc ấy đã hứa đi hứa lại rằng nhất định sẽ đến dự.

3. Việc cá nhân

Ban nhạc rock thần tượng thời trẻ của bạn sẽ biểu diễn đúng vào tối nay. Không quá lời khi nói cả tuổi thanh xuân của bạn đã cùng khóc, cùng cười với ban nhạc đó. Ban nhạc đã lâu không hoạt động, lại sắp tan rã nên quyết định thực hiện một chuyến lưu diễn thế giới, điểm dừng cuối cùng là đất nước của bạn. Bạn đã đặt vé từ sớm, nhưng lại quên mất rằng buổi biểu diễn rơi đúng vào tối nay.

Tối nay, bạn sẽ hưởng về ngã đường nào?

Có thể bạn sẽ nói tình huống gì mà cường điệu quá mức như thế. Vậy nhưng, khác với thời tuổi trẻ độc thân chỉ cần lo thân mình cho tốt là đủ, với người trưởng thành đã đi làm nuôi gia đình, có những khi áp lực lựa chọn nặng nề như thế đấy. Công việc, gia đình và bản thân là mối quan hệ tay ba không mấy tốt đẹp. Nếu phải đưa ra một cái tên, thì đây là tam giác bất khả thi, tức *trilemma*¹ của người trưởng thành.

Quan điểm về tầm quan trọng của công việc-gia đình-bản thân khác nhau tùy theo mỗi người, do vậy, nếu thực tế gặp phải tình huống này, kết quả lựa chọn của mỗi người sẽ khác nhau. Vậy nhưng theo tôi đoán, ở Hàn Quốc chắc sẽ có nhiều người đặt công việc lên trên gia đình, và gia đình lên trên bản thân. Đặc biệt, những người đi làm đã lâu năm có lẽ sẽ không chút chần chừ mà chọn ngay công việc. Bởi trước đây, công việc luôn được ưu tiên hàng đầu. Nhưng những phi vụ đánh đổi kiểu Faust² vì thành công trong công việc mà có thể từ bỏ tất cả mọi thứ thì chắc chắn sau này sẽ chỉ còn lại sự trống rỗng. Ngược lại, những người đặt nặng gia đình chắc sẽ chọn gia đình trước tiên. Nhưng trong một xã hội nghiện công việc như hiện nay, nếu cứ hô khẩu hiệu “Gia đình là số 1” thì có lúc sẽ bị gọi là người yếu kém trong công việc. Còn nếu chọn bản thân thì coi như kẹt cứng, sẽ bị công việc và gia đình gọi là “kẻ ích kỷ chủ nghĩa, chỉ biết đến thân mình”.

Có lẽ thứ khó lòng được lựa chọn nhất sẽ là buổi biểu diễn ca nhạc. Đương nhiên, theo thứ tự “mong muốn” một cách thành thực thì buổi biểu diễn chắc sẽ đứng ở vị trí số 1, nhưng số người có thể thực hiện điều này chắc sẽ ít ỏi đến không ngờ. Chúng ta gạch bỏ buổi ca nhạc trước tiên, bởi làm như thế, người oán trách ta sẽ chính là bản thân mình. Nếu từ bỏ việc công ty hay buổi văn nghệ của con, chúng ta sẽ phải nhận sự chỉ trích dữ dội từ cấp trên hay gia đình, nhưng với buổi ca nhạc, chúng ta chỉ cần không nghĩ đến nữa, vậy là kết thúc dứt điểm. Con người ta có khuynh hướng chọn phương án ít bị buộc tội nhất, chứ không phải phương án mà họ thích nhất.

¹ Ý chỉ một tình huống quyết định khó khăn giữa 3 sự lựa chọn. Một cách chơi chữ tương tự như từ “dilemma”, có nghĩa là “thế tiến thoái lưỡng nan”.

² Faust: Nhân vật trong tác phẩm cùng tên của nhà văn Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), người đã bán linh hồn cho quỷ dữ để thỏa mãn khát khao khám phá bí mật của tự nhiên và tận hưởng lạc thú thế gian.

Dù tình huống là thế này hay thế khác, vai trò người lớn luôn thật khó khăn, và cái “tôi” của chúng ta thật là buồn.

*

Một cậu bé học lớp Ba ở Thượng Hải, Trung Quốc, bố cậu đi làm cuối tuần cũng không được nghỉ, cậu hỏi bố: “Một ngày bố kiếm được bao nhiêu tiền ạ?” Người bố hồ hững đáp: “Con biết chuyện đó để làm gì? Chỉ kiếm được 30 tệ thôi.”

Một tháng trôi qua, vào một buổi sáng thứ Bảy, bố cậu bé chuẩn bị đi làm, cậu liền ngăn bố lại.

“Bố đợi một chút! Hôm nay bố cho con thuê bố một ngày thôi, được không ạ?”

Cậu bé lấy trong túi quần ra hai tờ 20 tệ, nhét bằng được vào tay bố. Để dành dụm được số tiền 40 tệ này, suốt một tháng liền, cậu bé không ăn cơm trưa dưới căng tin nhà trường, mà chỉ cầm cự với hai chiếc bánh màn thầu. Cậu định dùng 30 tệ để thuê bố, 10 tệ còn lại thì mua vé vào công viên và mua một hộp cơm cho bố.

Đây là câu chuyện đăng trên tờ *Beijing Journal* của Trung Quốc cách đây đã lâu, nhưng đến giờ vẫn còn đè nặng trong lòng tôi. Dù là người cha vì kế sinh nhai mà phải bỏ cả cuối tuần để làm việc, hay cậu bé “thuê bố” để được đi công viên chơi với bố dù chỉ một ngày, thì cả hai dường như chẳng mấy khác biệt so với hiện trạng ở Hàn Quốc. Cầm 40 tệ mà đứa con trai đã nhịn đói dành dụm suốt một tháng trời, tâm trạng người cha lúc ấy ra sao nhỉ?

Tôi cho rằng điều quan trọng là phải giữ được sự cân bằng. Thực ra, thứ làm khổ bản thân không phải là tình trạng *trilemma*, mà chính là nỗi ám ảnh phải làm một “người trưởng thành hoàn hảo”, vừa mẫn cán trong công việc vừa hết lòng vì gia đình, đồng thời lại biết làm mọi điều tốt nhất cho bản thân. Phá bỏ ảo tưởng đó, và rèn luyện một sự linh hoạt giúp bạn có thể đi trên sợi dây căng một cách hợp lý giữa một bên là chủ nghĩa vị tha - cứ nơi nào cần là mình có, và một bên là chủ nghĩa vị kỷ - chỉ đi theo mong muốn của bản thân. Phải chăng đó chính là nghi lễ vượt qua của tuổi trưởng thành?

Kết cục, cuộc đời chính là cuộc tung hứng bất tận với những quả bóng mang tên “công việc”, “gia đình”, “bản thân” và các yếu tố khác. Trong tung hứng, điều quan trọng không phải là tung hết những quả bóng khác đi và chỉ giữ chặt lấy một

quả, cũng không phải là chụp lấy tất cả các quả bóng cùng một lúc, mà là phải buông bóng khỏi tay đúng lúc để giữ thế cân bằng. Để làm được như thế, cần phải biết phân bổ sự quan tâm, phải chia sẻ một cách hợp lý và thả lỏng một cách thoải mái.

Cuộc sống cũng giống như làm xiếc, là sự bù trừ qua lại giữa những việc phải làm. Vậy nên nếu lần này lỡ làm rơi một quả bóng thì cũng đừng khuyu gối suy sụp. Bởi ngay lúc này, quả bóng tiếp theo để bạn chụp lấy và tung lên không trung đang bay tới.

Nếu quay lại câu hỏi ban đầu và hỏi tôi sẽ làm thế nào, thì có lẽ nhiều khả năng sẽ là như sau:

Trước hết, để con gái thấy mặt mình, tôi sẽ đến buổi văn nghệ ở trường mẫu giáo. Nhưng do giờ tan tầm, đường kẹt cứng nên buổi biểu diễn đã mở màn mất rồi, vợ tôi cáu giận gửi tin nhắn bảo bây giờ có đến cũng chẳng để làm gì, vậy nên tôi quay xe, định đi gặp khách hàng. Đến nơi hẹn thì quả nhiên không sai chút nào, đợi đến một phờ cũng không thấy khách hàng tới. Mọi việc đã thành ra thế này rồi thì dù chỉ được khúc cuối tôi cũng muốn được xem buổi biểu diễn của ban nhạc, thế là tôi vội chạy tới nơi biểu diễn thì buổi biểu diễn vừa mới kết thúc xong...

Chao ôi, mới chỉ tưởng tượng thôi đã thấy buồn rồi. Cuộc sống của người lớn sao mà mệt mỏi!

Nếu là một người sáng suốt, có thể người đó sẽ xử lý như thế này chẳng?

Hẹn gặp khách hàng tại khu vực gần nơi biểu diễn văn nghệ của con gái. Nói với khách rằng mình rất muốn giới thiệu gia đình nên đưa khách ghé vào nơi biểu diễn, giới thiệu vợ và con gái. Để lại mảnh giấy nhắn và quà xin lỗi con gái vì không ở lại đến hết buổi biểu diễn được, buổi văn nghệ vừa bắt đầu là lập tức rời đi. Tiếp theo, cảm ơn khách hàng vì đã đến tận đây, sau đó cho biết đã đặt chỗ một buổi ca nhạc tuyệt vời và mời khách cùng thưởng thức. Sau khi cùng xem ca nhạc, hai bên đi uống bia tươi và nói chuyện công việc. Giới thiệu cả gia đình - những người quan trọng nhất của mình, với khách hàng, lại cùng khách hàng xem buổi lưu diễn cuối cùng của ban nhạc rock mà sau này sẽ không bao giờ được gặp lại nữa. Sự thân thiết với khách hàng đã lên dần tới mức đó, thì việc làm ăn chắc chắn sẽ thuận lợi hơn, đúng không?

GIÁ TRỊ CỦA BẠN

Hãy sống.

Hãy sống hết sức có thể.

Thật sai lầm khi không sống.

Colin Wilson, *The Outsider*

Bạn là một người quan trọng. Dù đang trong tình cảnh khốn cùng, chưa có gì trong tay, bạn vẫn là người có giá trị.

Không phải con người ta có giá trị nên mới tồn tại, mà vì tồn tại nên mới có giá trị.

*

Hồi năm ba đại học, tôi từng đi gặp một bậc đàn anh “thành đạt” để phỏng vấn và quyên góp gây quỹ cho chương trình hội thảo học thuật của câu lạc bộ khoa. Nhóm tôi được phân công đi gặp một vị chánh án. Vị này ngay từ khi còn đang học đại học đã thi đỗ kỳ thi Tư pháp, thành tích rất xuất sắc, sau khi kết thúc đợt tu nghiệp thì luôn là người thăng tiến nhanh nhất trong số những người cùng trang lứa, ai cũng nhận định đó là ứng viên sáng giá cho vị trí thẩm phán Tòa án tối cao. Nói cách khác, đó là hình mẫu để mọi sinh viên Luật trên cả nước phải noi theo.

Buổi phỏng vấn được tiến hành vào chiều muộn, tại văn phòng của vị chánh án, có lẽ thấy vui vì được gặp thế hệ trẻ đàn em nên ông mời mọi người ăn tối. Sau khi đi ăn thịt bò nướng và uống vài chén, mọi người lại đến một quán bia nhỏ, làm một bữa nhậu sơ sơ. Tất cả đều đã ngà ngà, bắt đầu nói những chuyện thẳng thắn và riêng tư hơn hẳn lúc ở văn phòng. Vào một khoảng yên tĩnh ngắn ngủi giữa ồn ào náo nhiệt, bạn tôi hỏi:

“Lý do sống của chánh án là gì ạ?”

Giữa tĩnh lặng, đột nhiên cậu bạn kia đưa ra câu hỏi hơi có chút vô lễ, lại chẳng ăn nhập gì, bầu không khí bỗng chốc chùng xuống. Chúng tôi đồng loạt đưa mắt

nhìn vị chánh án, tò mò không biết ông sẽ phản ứng thế nào. Một thoáng sau, ông đưa ra câu trả lời thật choáng váng.

“Không chết được thì phải sống chứ sao.”

Giọng điệu ông không ra tự trào cũng chẳng phải pha trò, không bi tráng cũng chẳng châm biếm, mà có lẽ là tổng hòa tất cả những thứ này. Tôi giật mình kinh ngạc. Ở đây, một người đang sống cuộc sống đáng mơ ước nhất ở đất Đại Hàn Dân Quốc này, thế mà lý do sống chỉ là “không chết được” thôi sao? Vậy những kẻ đang cố hết sức mình để trở thành người như ông ấy là chúng tôi đây sẽ thế nào chứ?

Nếu câu trả lời là một lý do to tát như “Để thực thi lẽ phải trong luật pháp của Đại Hàn Dân Quốc”, hay một lý do cá nhân tầm thường như “Vì tôi muốn nhất định phải trở thành thẩm phán Tòa tối cao một lần” đi nữa, chắc tôi cũng không kinh ngạc như vậy. Khi đó, hai mươi hai tuổi, tôi đã mơ hồ nhận thấy một điều.

“Hóa ra trong cuộc đời, có những sự trống rỗng không thể lấp đầy bằng sự thành đạt...”

Và rồi, lúc này đây, tôi đã bước vào tuổi của vị chánh án ngày đó.

*

Tại sao chúng ta lại sống? Tại sao cuộc sống của ta lại có ý nghĩa?

Mọi người thường có xu hướng nghĩ rằng, phải tạo dựng được công trạng hay thành tựu gì nổi bật đáng để thế gian công nhận thì mới được coi là sự tồn tại có ý nghĩa. Nhưng không phải thế. Dù là một vị chánh án mà mọi sinh viên Luật của Hàn Quốc đều noi theo đi nữa, nếu thiếu đi sự tôn trọng đối với cuộc sống của bản thân thì cái gọi là thành tựu đó cũng vô nghĩa y như lâu đài xây trên cát vậy. Giá trị của bản thân là do chúng ta tự ban tặng cho mình. Chỉ khi nào bạn có thể thừa nhận sự tôn quý của bản thân, thì bạn mới có thể tôn trọng chính mình, và như thế mới có thể sống tiếp như một người trưởng thành. Sự tự xét mình của một người trưởng thành, là thuyết phục được bản thân công nhận những giá trị của chính mình.

Tại sao bản thân ta lại quan trọng? Thậm chí ngay cả trong cảnh ngộ bi đát, khi chưa tạo dựng được gì trong tay, tại sao tôi có thể tự thuyết phục bản thân rằng mình vẫn có giá trị? Theo tôi, có ba lý do sau đây:

Thứ nhất, đó là vì có những người bạn yêu thương, và những người yêu thương bạn.

Đến dự tang lễ của một người bạn đột ngột rời bỏ thế gian, tôi nghĩ lần tới biết đâu lại tới lượt mình cũng nên. Không hẳn vì đang đau buồn nên tôi nghĩ thế. Một người khỏe mạnh đột nhiên lìa trần vì nhồi máu cơ tim. Có cách nào để ngăn việc như thế xảy ra với mình không? Mỗi lần lái xe gặp những phút đứng tim, giống như cách diễn đạt của một nhà thơ nào đó, tôi lại nghĩ không biết hôm nay quần lót mình mặc có sạch không.

Sau ba lần bị tai nạn giao thông nhẹ, tôi thành ra một kẻ nhát gan. Xe chạy vận tốc chỉ gần 80km/h mà tôi đã ngồi dán chặt vào lưng ghế trước, vội đảo mắt thật nhanh xem lại mình đã thay quần lót lúc nào.

Oh Gyu Won, Chiếc quần lót sau lần thoát chết

Mặc quần nào mà chết thì cũng đâu có ảnh hưởng gì đến ai, nhưng dù vậy cũng vẫn cứ muốn biết. Liệu mình sẽ mặc cái quần như thế nào mà chết đây?

Tôi đã từng thử tưởng tượng ra tang lễ của mình, nơi mình không phải mặc quần lót, mà là mặc đồ liệm nằm đó. Bức di ảnh phóng to của tôi đặt chính giữa phòng số 13 thuộc nhà tang lễ của một bệnh viện nào đó, trên bức hình buộc chéo một dải băng đen, bên phải là vợ và hai con mặc đồ tang đứng đó. Mọi người đưa phong bì phúng điếu, thắp hương hoặc đặt một bông cúc, rồi cúi đầu làm lễ với tang chủ, sau đó sang phòng bên, ăn một bát canh xúp bò cay yukgaejang¹. Có người thì ngồi thương tiếc nói chuyện về tôi lúc sinh thời, nhưng cũng có người nhanh chóng quên ngay là đang ở đám tang, mãi mê tán gẫu chuyện đời với mấy người bạn học đã lâu không gặp.

Giây phút cuối sống trọn kiếp người, giá trị bản thân tôi rốt cuộc sẽ được thể hiện tại lễ tang thiên thu vĩnh biệt như thế nào? Phải chăng giá trị đó là tổng số những người đau buồn vì phải chia xa với tôi, những người đau buồn vì mất tôi? Bây giờ, nếu tôi chết, điều đáng tiếc nhất không phải là số tiền bấy lâu kiếm được hay chức vụ đang giữ, mà chính là những người tôi yêu thương. Nếu như có ai đó

¹ Xúp bò cay (yukgaejang): món ăn thường được phục vụ trong tang lễ ở Hàn Quốc. Bột ớt cay trong món xúp này được cho là sẽ bảo vệ khách viếng khỏi những linh hồn và ma quỷ.

thực sự đau lòng chỉ đơn giản vì từ giờ sẽ không thể nào gặp lại tôi nữa, thì điều đó đã nói lên giá trị của tôi rồi.

Những người tôi yêu thương, những người yêu thương tôi, chính họ mới cho thấy giá trị của tôi. Điều đó chẳng liên quan gì đến việc tôi kiếm được bao nhiêu tiền hay giữ chức vụ cao đến đâu. Dù cho trong mắt người khác, tôi chỉ để lại những thứ chẳng ra gì, nhưng chừng nào còn có những người yêu quý tôi, thì tôi vẫn để lại chừng đó những thứ có giá trị trước khi rời bỏ cõi đời này. Thực ra, số lượng người chia sẻ tình bạn, tình yêu với mình không mấy quan trọng. Chỉ cần một, hai người có thể hiểu được giá trị cuộc đời mình, cũng là đủ. Hết lòng yêu thương một ai đó, và được ai đó yêu thương, một cuộc đời như thế là đã có giá trị rồi. Mỗi lúc thấy cuộc sống thật khó khăn, tôi lại nghĩ đến những người mà tôi yêu quý. Niềm mong mỗi được đón nhận tình yêu của họ, sự quyết tâm trở thành người xứng đáng được họ yêu thương, những điều này là động lực để tôi sống hết mình.

Bởi thế, chừng nào vẫn còn có người yêu thương bạn, thì cuộc sống của bạn còn có giá trị, dù cho bạn có bị đẩy vào cảnh ngộ bi đát đi chăng nữa.

Thứ hai, đó là vì bạn vẫn có thể khiến cho thế giới này tốt đẹp hơn.

Góp phần làm cho thế gian này tốt đẹp hơn một chút, làm cho ai đó hạnh phúc hơn một chút là việc làm thật âm áp. Cũng không cần phải là việc gì to tát như bảo vệ hòa bình thế giới. Mỗi lần giúp con trai hoàn thành một pháo đài bằng bộ ghép hình lego, tôi lại cảm thấy vô cùng vui sướng. Tôi đã tạo ra một điều gì đó tốt đẹp. Trồng một chậu hoa nhỏ, quét dọn con đường trước nhà, những việc đó đã làm đẹp cho một góc của trái đất này. Như thế là đã giúp ai đó thấy thoải mái hơn, vui vẻ hơn. Nếu có thể làm cho thế giới này tốt đẹp hơn dù chỉ là chút ít, thì bản thân tôi ít nhất cũng có được chút giá trị rồi.

Không nhất thiết phải cống hiến tiền bạc hay tài năng. Chỉ cần tận tụy với công việc được giao, với vai trò mình đảm nhiệm, như thế thôi đã là đang góp phần xây dựng thế giới này rồi. Xin đơn cử một ví dụ, tôi không phải là người đặc biệt gì cho lắm, nhưng với vai trò một người thầy, nếu tôi cố gắng hết sức đem kiến thức mình có truyền thụ cho học trò, giúp các em có thể phát triển bản thân... thì những học sinh đó chắc sẽ trở thành những người tốt hơn, dù chỉ là một chút, và thế giới vì thế cũng tốt đẹp hơn đôi phần. Mà đâu phải chỉ nhà giáo mới làm được như thế. Người làm việc ở công ty thương mại xuất khẩu những sản phẩm tốt, người mở

tiệm bánh làm những chiếc bánh ngon, chỉ cần không phải là trộm cắp hay lừa đảo, chỉ cần hết lòng làm tốt việc của mình là thế giới đã dần trở nên tươi đẹp hơn.

Không quan trọng việc tôi làm tác động đến bao nhiêu người. Một người mẹ, người vợ của một gia đình bình thường cũng là một người quan trọng sưởi ấm cả thế gian. Dù cho có nằm giữa cung vàng điện ngọc, nếu không có nỗi một tấm chăn để ủ đắp cho tấm thân mệt mỏi, con người sẽ không thể nào yên giấc được. Người bạn đời cũng giống như chiếc chăn đó vậy, là người duy nhất có thể bao bọc, ủ ấm, mang lại hạnh phúc cho một ai đó, dù không tỏa sáng nhưng không thể nào thiếu được, và chính vì không tỏa sáng nên càng quý giá. Giữa hai bờ vai nhỏ nhắn của người vợ đang cúi húi rửa bát, tôi thấy cả một vũ trụ còn lớn hơn cả trái đất này.

Bởi thế, cuộc sống của bạn rất có giá trị, dù cho không được nhiều người biết đến. Chẳng nào bạn còn có thể làm cho một người nào đó trên thế gian này cảm thấy hạnh phúc hơn dù chỉ là một chút.

Thứ ba, đó là bởi vì bạn đang dần đổi mới.

Trong một bài nói chuyện, tôi đã so sánh cuộc sống với chiếc smartphone. Càng cài đặt nhiều ứng dụng đa dạng thì tính năng của chiếc smartphone càng trở nên vô hạn. Vậy nhưng nhiều bạn trẻ tự do thỏa thích sử dụng chiếc smartphone trong tay như thế, trong khi chiếc smartphone mang tên “cuộc sống” thực sự thì họ lại chỉ dùng để nghe gọi. Nếu trách mắng họ về chuyện đó thì họ thậm chí còn nổi nóng. Cá nhân tôi rất thích hình ảnh so sánh với smartphone này, nhưng thực ra ý tưởng này là do tôi nảy ra khi đang đọc sách của Nietzsche.

Theo cách diễn đạt của Nietzsche, tất cả mọi người đều đang mang hình hài của một chỉnh thể sở hữu một giá trị siêu việt nào đó. Nietzsche nổi tiếng với tư tưởng Siêu nhân. Siêu nhân không phải là đạo sĩ tu hành đắc đạo rồi xuống núi, cũng không phải là đấng tối cao như Chúa trời, mà là khả năng riêng biệt mà mỗi chúng ta đều có. Theo Nietzsche, “để hoàn thành giá trị siêu việt đó, mỗi giây phút, con người đều hạ quyết tâm sống còn rằng sẽ kiên trì vượt qua cuộc sống của bản thân mình”.

Tất cả chúng ta, mỗi người đều có một hình ảnh hoàn mỹ nhất. Để tiến dần đến hình ảnh đó, con người đang nỗ lực đấu tranh với những giới hạn đặt ra với bản thân. Ý nghĩa thì vô cùng hay nhưng cách diễn đạt thì quá khó hiểu, làm sao để sinh viên có thể hiểu được dễ dàng đây. Tôi suy nghĩ, cân nhắc rồi lấy chiếc smartphone ra làm ví dụ. Dù là smartphone hay Nietzsche, thông điệp mà tôi muốn

truyền tải chỉ có một: “Hãy nỗ lực để có thể trở thành người tốt đẹp nhất mà mình có thể.”

Bởi thế, dù cho chẳng thể nào tạo ra những thay đổi to lớn làm xoay chuyển thế giới, cuộc sống của bạn vẫn có giá trị. Chỉ cần bạn luôn nỗ lực hướng tới “một cái tôi” mới mẻ hơn.

Nếu vậy, làm thế nào để có thể trở thành tôi hoàn mỹ nhất?

Hình tượng siêu nhân mà mỗi chúng ta mang trong mình không phải là một thành tựu có thể tạo dựng trong một sớm một chiều. Siêu nhân nằm trong những nỗ lực không ngừng, mong muốn vượt qua chính mình. Cũng không cần phải có sự công nhận của người khác, điểm then chốt là ở bản thân. Do vậy, không phải lương bổng hay chức vụ khiến người khác ghen tị, cũng không phải là thành công của con cái hay bạn đời, mà quan trọng là bản thân mình không ngừng học hỏi và trưởng thành từng chút một để trở thành một con người toàn vẹn. Nói cách khác, thứ làm nên giá trị của chúng ta không phải là đánh giá của người đời, mà là tâm ý không ngừng tiến tới hình tượng siêu nhân mang tên ta. Chúng ta là chính những gì mà bản thân nỗ lực hướng đến.

Nỗ lực đó thường được tạo dựng từng chút một. Vì vậy, quan trọng là phải cảm nhận được niềm vui mỗi ngày mỗi ngày trôi qua mình lại trở thành con người tốt hơn một chút. Hạnh phúc của con người không phải là giá trị tuyệt đối, mà được quyết định bởi những giá trị tịnh tiến. Để hạnh phúc hơn, không nhất thiết phải sở hữu tới một mức tuyệt đối nào đó, mà chỉ cần có thể có nhiều hơn bây giờ một chút, có nhiều hơn mong đợi một chút, như thế là đã hạnh phúc rồi.

Làm thế nào để có thể làm cho bản thân mình giàu có hơn? Giàu có ở đây không phải là của cải sở hữu, mà là cái tôi của mình giàu có hơn. Bởi vậy, quan trọng là trải nghiệm chứ không phải là sở hữu. Vật sở hữu có thể mất đi bất cứ lúc nào, nhưng trải nghiệm sống sẽ trở thành một phần của bản thân, không ai có thể tước đoạt. Khám phá, học hỏi thật nhiều để trưởng thành hơn, đó chính là sự giàu có của cuộc đời.

*

Cuộc đời bạn rất có giá trị.

Có thể trao đi yêu thương, và nhận lại nhiều tình cảm yêu mến, như vậy bạn là người có giá trị. Trên con đường hoàn thành sứ mệnh của mình, bạn lại có thể giúp đỡ người khác và làm thế giới tốt đẹp hơn, như vậy bạn là người có giá trị. Để bản thân mình hoàn thiện hơn, bạn học hỏi và trải nghiệm từng chút một, như vậy bạn là người có giá trị.

Quan trọng là bắt đầu từ bây giờ.

NGUYÊN LÝ HEINRICH CỦA CUỘC ĐỜI

Hỡi ôi, có hối hận thì cũng đã muộn rồi!

Shakespeare, Vua Lear, màn 1 cảnh 4

Heinrich là một người làm quản lý của một công ty bảo hiểm Mỹ. Theo kết quả phân tích các loại tai nạn lao động của ông, có một thực tế rằng: cứ 1 người bị thương nặng thì theo thống kê, trước đó đã có 29 người bị thương nhẹ với cùng nguyên nhân, và 300 người khác tiềm ẩn nguy cơ bị tai nạn, tuy đã may mắn tránh được tai nạn nhưng cũng suýt nữa bị thương vì cùng một nguyên nhân.

Nguyên lý Heinrich hay nguyên lý 1:29:300 là một lý thuyết rất quan trọng trong lĩnh vực phòng chống tai nạn lao động hay quản lý rủi ro. Mỗi lần có tai nạn nghiêm trọng thì đó không phải là việc ngẫu nhiên xảy ra, mà trước đó đã có 29 lần xảy ra sự cố nhỏ, và tới 300 lần có dấu hiệu suýt xảy ra tai nạn. Khi muốn đưa ra khuyến cáo cần phải phòng bị triệt để ngay từ những dấu hiệu nhỏ, người ta thường đề cập tới nguyên lý này.

Những điều thực sự đáng sợ của nguyên lý Heinrich là ở chỗ nó thường được áp dụng vào cuộc sống theo hướng ngược lại. Thí dụ như một cách làm yên lòng kiểu “Đừng lo. Tôi đã trải qua 300 lần rồi, không có việc gì đâu.” Thậm chí nếu có xảy ra chuyện đi nữa, thì tới 29 lần là sự cố không đáng kể. Và rồi đúng vào lúc chúng ta lơ là như vậy, một lần tai họa không thể nào cứu vãn nổi bất ngờ ập tới.

Trong cuộc sống thường ngày cũng có những việc giống nhau lặp đi lặp lại. Điển hình là lái xe sau khi uống rượu, bia. Hầu như chẳng có ai ngay lần đầu uống rượu lái xe đã đen đủi bị cảnh sát tóm ngay, hay gây ra tai nạn cả đời không thể cứu vãn. Ban đầu chỉ làm một ly nhẹ nhàng, rồi cẩn thận chậm rãi lái xe về đến nhà, không bị bắt mà cũng chẳng xảy ra tai nạn. Việc này tái diễn vài lần, tâm lý tự tin “không việc gì đâu” ngày càng lớn, rồi không biết từ lúc nào đã tạo thành thói quen uống rượu lái xe. Mà chúng ta hoàn toàn không biết rằng những dấu hiệu không vấn đề gì này đang tích tụ từng lớp từng lớp, hướng đến điểm giới hạn Heinrich - điểm của một lần đại nạn. Nhưng một ngày nào đó, nếu như sự cố ập đến thì mọi

việc sẽ không chỉ dừng lại ở mức độ gặp rắc rối với cảnh sát. Nó sẽ để lại những vết thương không thể nào gột bỏ trong cuộc đời của bản thân mình và người khác. Đó là lý do khiến nguyên lý Heinrich thật đáng sợ.

Mà nào chỉ có mỗi chuyện uống rượu lái xe? Trở thành người lớn rồi là sẽ mệt mỏi vì đủ những sự lầm lạc lớn nhỏ. Bởi lúc nào cũng đặt mọi việc dưới cái tiền đề bình an vô sự, rằng trước đây đã không có việc gì xảy ra, thì sau này cũng sẽ không có gì xảy ra hết.

Trong tiểu thuyết *Chân dung Dorian Gray* của tác giả Oscar Wilde, có một đoạn như sau:

“Trong cuộc đời anh ta, mỗi lần phạm phải tội lỗi, nếu phải chịu sự trừng phạt cụ thể và ngay lập tức thì có lẽ đã tốt hơn. Trong sự trừng phạt có sự thanh tẩy. Không phải là ‘Hãy tha thứ cho sự sai trái của con’, mà chính câu ‘Hãy trừng phạt tội lỗi của chúng con’ mới phải là câu cầu nguyện của một người trước vị Chúa trời công bằng nhất.”

Cậu thanh niên Dorian Gray với ngoại hình đẹp đẽ nổi bật đã đặt vẽ một bức tranh chân dung cho mình, từ đó về sau, bản thân cậu không già đi, mà bức chân dung già đi thay cho cậu. Đặc biệt, mỗi lần Dorian Gray làm điều ác, bức chân dung lại biến dạng gớm ghiếc, trong khi bản thân chủ nhân thì vẫn trẻ đẹp. Dorian Gray giữ nguyên vẻ đẹp thanh xuân, phải đến giây phút bi thảm ở đoạn cuối cuộc đời, anh ta mới cất lời than trách. Rằng giá như trước đây, mỗi lần làm việc ác, anh ta đều phải trả giá thì cuộc đời anh ta chắc đã không thê thảm thế này.

Theo tôi, giá như Dorian Gray có thể áp dụng nguyên lý Heinrich vào cuộc đời mình, chắc anh ta đã có thể ngăn chặn được bi kịch thảm khốc nhất xảy ra.

*

Hôm nay, bạn có vượt qua sai lầm nào một cách bình yên vô sự không? Nếu có thì đó không phải là may mắn mà chính là bất hạnh. Bạn đã nhận được lời cảnh báo. Nguyên lý Heinrich vẫn đang tiếp diễn, ngay ở trong vụ việc ấy, hay ở ngay chính cuộc đời của bạn.

PHẦN II

Tuổi trẻ bước vào đời

BỘ PHIM LẬT NGƯỢC TÌNH THẾ CỦA ĐỜI TÔI

Khi viết bút chì, đôi lúc phải dừng lại để gọt bút. Điều này sẽ gây đau đớn một chút, nhưng sau đó, bút chì sẽ sắc hơn. Vậy nên bạn cũng vậy, bạn phải học cách chịu đựng những sự đau đớn và nỗi buồn, bởi những điều này sẽ khiến bạn trở thành một con người tốt đẹp hơn.

Paulo Coelho, Như dòng sông chảy

Chủ nhà tệ nhất chính là chủ nhà tốt nhất

Trường đại học mà tôi đang làm việc có chung cư dành cho giảng viên. Những giảng viên mới không có nhà riêng được cho thuê với giá rẻ trong thời gian hai năm. Các giảng viên mới đa phần là du học sinh vừa về nước, hoặc trước đây dạy học ở các tỉnh khác, sau đó mới chuyển lên Seoul, do đó ít người có điều kiện nhà cửa ổn định. Bây giờ người ta đã mở rộng nên mới được thoải mái một chút, chứ như thời kỳ tôi mới đến, do nhà chẳng có mấy căn nên cạnh tranh thì gay gắt, danh sách người chờ thì dài dằng dặc.

Dù là trước đây hay bây giờ, giá thuê nhà theo năm ở Seoul lúc nào cũng đắt đỏ, nên vào được khu chung cư giảng viên là cả một sự may mắn vô cùng. Không cần lo lắng chuẩn bị một khoản tiền lớn, cũng chẳng cần phải chạy ngược chạy xuôi tìm nhà. Chỗ tiền đáng ra phải đem đặt cọc thuê nhà theo năm, giờ ít nhất cũng có thể đem gửi ngân hàng, chỉ riêng tiền lãi đã được bao nhiêu rồi? Hơn nữa, trong quá trình ở, không phải nghe căn nhắc nhở giữ nhà cho sạch sẽ, cũng không phải nhận những thông báo đường đột như yêu cầu dọn ra khỏi nhà, hay tăng tiền cọc, hay là chủ nhà bỗng nhiên rao bán nhà chẳng hạn. Nói tóm lại chung cư này là một chủ nhà tuyệt vời nhất mà mọi giảng viên mới đều mơ ước được thuê nhà.

Đương nhiên, vừa trở thành giảng viên là tôi cũng đăng ký ngay. Và cũng nhanh chóng bị loại. Tôi rất khổ tâm và vô cùng ghen tị với vị đồng nghiệp được chọn. Cuối cùng, tôi phải nhờ vả khắp nơi mới tìm được một căn nhà cho thuê theo năm. Chủ nhà của tôi khi ấy không phải người xấu, nhưng thời điểm đó là ngay sau khi xảy ra khủng hoảng tài chính nên tình hình rất rối ren. Tôi thậm chí còn phải nhờ tới cả sự giúp đỡ của cậu bạn luật sư để làm giấy tờ. Nhận ra áp lực của việc thuê nhà theo năm không phải là chuyện đùa, tôi nghĩ dù khó đến mấy cũng phải tính

đến chuyện mua nhà. Vay nợ, ở nhà thuê, mượn thêm họ hàng... tôi huy động tất cả mọi phương cách trong khả năng của mình, rồi phải hai năm sau, chật vật mãi tôi mới mua được nhà riêng.

Cũng giai đoạn đó, tôi gặp lại vị đồng nghiệp lúc này đã hết hạn ở trong chung cư dành cho giảng viên, anh ấy đang cực kỳ lo lắng. Thời điểm phải dọn đi đang đến gần, mà thời gian qua, giá thuê nhà theo năm ở Seoul đã tăng vọt nên bây giờ thật không biết phải làm sao. Lúc chuyển đến ở thì vui thế, vậy mà đến lúc phải chuyển đi, mới giật mình nhận ra mình chưa kịp chuẩn bị gì đã sắp bị đẩy ra đường, quả là hai trạng thái cảm xúc hoàn toàn trái ngược nhau. Lúc được chọn vào ở trong chung cư cho giảng viên, anh ấy rất hân hoan với tôi, vậy mà bây giờ thì ngược lại, anh ấy thấy ghen tị với tôi. Thà lúc đó cứ bị loại rồi buộc phải tìm ra đối sách thì bây giờ đã không bị thiệt hại cả một khoản tiền lớn như thế này, anh ấy nói vậy rồi thở dài đánh thượt.

Đến lúc này, tôi mới thấm thía một cách sâu sắc ý nghĩa của câu nói: “Chủ nhà tệ nhất chính là chủ nhà tốt nhất.” Nếu chủ nhà cứ ra sức gây khó dễ với người thuê nhà, thì sớm muộn gì người thuê nhà cũng phải đi đến chỗ giác ngộ rằng: “Được rồi, dù có phải cày đến ngắt xỉu đi nữa, mình cũng phải mua được cái nhà riêng của mình!” Rốt cuộc điều này lại trở thành động lực thúc đẩy để tôi có thể sớm mua được nhà riêng. Nếu hồi ấy, tôi không bị trượt khâu xét chọn cho thuê căn hộ dành cho giảng viên thì hẳn là đến tận bây giờ, có lẽ tôi vẫn đang long đong ở nhà thuê. Sự không may đó cuối cùng hóa ra lại là vận may lớn của tôi. Bây giờ nghĩ lại mới thấy nổi thất vọng khi đó thật là không cần thiết.

Bởi vậy, bạn đừng quá thất vọng. Thất bại này về sau sẽ trở thành sự đảo ngược đầy ngoạn mục. Khủng hoảng càng sâu sắc thì sự đảo ngược càng ngoạn mục. Đừng bỏ cuộc, bộ phim lật ngược tình thế của cuộc đời bạn vẫn chưa đến hồi kết thúc đâu.

Xin cảm ơn vì đã sớm đuổi việc tôi

Tôi có một người quen đã bị mất việc. Anh ấy từng làm ở một doanh nghiệp nhà nước ổn định, có chế độ đảm bảo tuổi về hưu là năm mươi lăm, nhưng do bị dính vào chuyện chính sự nội bộ công ty mà đột ngột phải đưa đơn thôi việc trong khi vẫn còn hơn năm năm mới đến tuổi về hưu. Lúc khó khăn nhất, anh ấy có hỏi lời khuyên của tôi về nhiều việc, cuối cùng, vào ngày có quyết định thôi việc, hai chúng tôi ngồi quá chén với nhau. Trong lòng anh ấy chất chứa bao thất vọng, lo

lắng và oán giận. Thất vọng vì công việc ổn định như thế, vẫn đang độ tuổi có tiền đồ mà lại phải về hưu sớm những mấy năm, trong khi con cái thì còn nhỏ dại, mà bản thân là trụ cột trong gia đình, còn phải lo toan kinh tế. Anh ấy vô cùng oán hận mấy vị cấp trên ở công ty đã dồn anh tới mức phải đưa đơn thôi việc.

Sau đó, tôi cũng rất lo cho anh ấy, nhưng chưa được một năm thì anh ấy đã liên lạc với tôi, rủ đi làm vài chén. Vẻ chán chường đã hoàn toàn biến mất, trông anh ấy tràn đầy sinh khí. Anh ấy bảo đã mở một doanh nghiệp nhỏ, làm nghề tay trái là tư vấn bảo hiểm. Cũng chẳng kiếm được bao nhiêu, nhưng thu nhập ổn định nên ít nhiều cũng cảm thấy tự hào vì mình đã trụ vững được. Và hơn hết là may mắn tìm được công việc không hề có tuổi về hưu, về già vẫn có thể tiếp tục làm được. Thật là phấn khởi. Lúc chia tay, anh ấy bảo giả sử cứ tiếp tục làm ở công ty cũ đến tuổi về hưu rồi mới tìm việc khác thì chắc sẽ vô cùng khó khăn.

Thông thường, đối với những kẻ lừa đảo nhắm vào tiền nghỉ hưu, đối tượng dễ bị lừa nhất là những người về hưu đúng tuổi quy định như công chức nhà nước, quân nhân hay quản lý ở doanh nghiệp lớn. Họ làm việc một thời gian dài trong tổ chức chặt chẽ của riêng họ, thường xuyên ở vị trí bên A nên không biết tới sự khó khăn của cuộc sống ngoài kia, đến lúc rời khỏi công ty thường dễ tin theo lời đường mật của mấy tay bịp bợm. Nhưng anh bạn tôi may nhờ bị công ty cho nghỉ việc sớm nên mới học hỏi thêm được về cuộc sống và tìm được hướng đi mới cho đời mình. Những việc này chỉ cần tiến hành sớm hơn một năm thôi cũng sẽ dễ dàng hơn rất nhiều.

“Hồi ấy, tôi vô cùng oán giận mấy người đã đẩy tôi đi, nhưng bây giờ thì tôi thành thật cảm ơn họ vì đã đuổi tôi khi còn chưa quá muộn! Khà khà.”

Đó hoàn toàn là những lời thật lòng, chứ không phải anh ấy đang tự bao biện cho bản thân. Trong giây lát, tôi chợt nhận ra. Vận rủi thực ra đã đưa anh ấy đến với một thế giới mới mà trước đây anh ấy chưa bao giờ tới. Là người ở bên cạnh, chứng kiến rõ hơn ai hết cảm giác bị phản bội và nỗi bất an của anh ấy khi mất việc, mới thấy sự đảo ngược tình thế chỉ sau một năm của anh ấy thật sự đáng kinh ngạc.

Bởi vậy, bạn đừng quá thất vọng. Thất bại này về sau sẽ trở thành sự đảo ngược đầy ngoạn mục. Khủng hoảng càng sâu sắc thì sự đảo ngược càng ngoạn mục. Đừng bỏ cuộc, bộ phim lật ngược tình thế của cuộc đời bạn vẫn chưa đến hồi kết thúc đâu.

Đây cũng là một thế cờ

Tôi chơi cờ vây không giỏi lắm nhưng do bố tôi thích cờ vây nên hồi còn nhỏ, tôi thường cùng bố xem những buổi thi đấu cờ vây phát sóng trực tiếp trên ti vi. Hồi đó chưa có kênh truyền hình cáp nhưng nếu là những trận chung kết nổi tiếng thì sẽ được chiếu trên các kênh truyền hình đại chúng. Khi ấy, thời gian thi đấu rất dài nên vào những nước cờ quan trọng, các kỳ thủ lại suy nghĩ rất lâu, tới hàng chục phút. Những lúc như vậy, khổ nhất là những người dẫn chương trình. Trong suốt ba mươi phút trên màn hình không hề có một chuyển biến gì, họ phải nói đủ thứ chuyện cho qua thời giờ. Chủ yếu là những chuyện hậu trường liên quan đến cá nhân các kỳ thủ hoặc giới cờ vây nói chung.

Thế rồi nếu bỗng có một nước đi nào tâm đắc là người dẫn chương trình đột nhiên hào hứng hẳn lên. “A, cuối cùng cũng xuất hiện một nước cờ! Có lẽ đại chiến sắp diễn ra!” Nghe đến đây, bình luận viên lại bắt đầu dự đoán quân đen quân trắng trên bàn cờ trước mặt mình sẽ luân phiên phi tới như thế nào, thế trận sau đó diễn biến ra sao. Tiếp đó là một câu: “A, quân đen vẫn chiếm ưu thế hơn một chút sao?”

Lúc này, người dẫn chương trình nhất định sẽ hỏi: “Nếu như vừa rồi kỳ thủ không đi nước cờ kết thúc mà cứ thế tiếp tục, thì sẽ ra sao nhỉ?” Nghe câu hỏi đó, bình luận viên lại hào hứng rải những quân cờ đã đi, bày thế trận mới cho mọi người xem, kèm theo một lời bình.

“Vâng, đây cũng là một thế cờ.”

“Đây cũng là một thế cờ.” Tôi thật sự thích câu nói này. Tôi thường đổi lại thành “Đây cũng là một cuộc đời.” Điều này nghĩa là đời người không phải chỉ có một đáp án đúng. Đến dự buổi họp đồng môn rồi mới thấy, tất cả đều đang đi trên những con đường đời mà thời đi học không hề ngờ tới. Mỗi lần như thế, tôi lại nhận thấy điều này: hóa ra cuộc đời mỗi người có một đáp án phù hợp riêng. Vậy nhưng trước khi đến thời điểm thích hợp thì ngay chính bản thân mình cũng không hề biết đến đáp án đó.

Cuộc đời này tuyệt vời hơn cờ vây ở chỗ, sau mỗi thất bại mà ta cứ nghĩ là một nước đi sai lầm chết người, con đường của cuộc sống tiếp diễn sau đó hoàn toàn không tệ hơn so với lộ trình được coi là thành công lúc bấy giờ. Trái lại, nhiều lúc còn tốt đẹp hơn. Nhà sinh học Choi Jae Cheon, người được gọi là học giả lớn của thuyết đồng hợp, do không vào được trường Y nên mới đến với môn Động vật học. Nhà thiết kế tầm cỡ thế giới Paul Smith do chán thương mà không thể thực hiện được mơ ước cả đời là trở thành vận động viên xe đạp, do đó, ông mới bước vào con

đường thiết kế. Khi thất bại, họ đều vô cùng tuyệt vọng, nhưng sau đó, cuộc đời họ lại tỏa sáng rực rỡ hơn. Đây chẳng phải là sự hấp dẫn của “một cuộc đời khác” hay sao?

Mọi người thường nói: “Vì thất bại này mà giấc mơ của tôi đã tan thành mây khói.” Nhưng ước mơ không bao giờ chạy trốn. Người chạy trốn lại thường là chính bản thân bạn. Lý do là bởi thất bại không phải là vấn đề, mà qua việc thừa nhận thất bại đó, chúng ta học được điều gì. Một lần thất bại là một lần đau đớn, một lần đau đớn là một lần trưởng thành. Và sự trưởng thành đó sẽ đưa chúng ta đến gần giấc mơ của mình hơn.

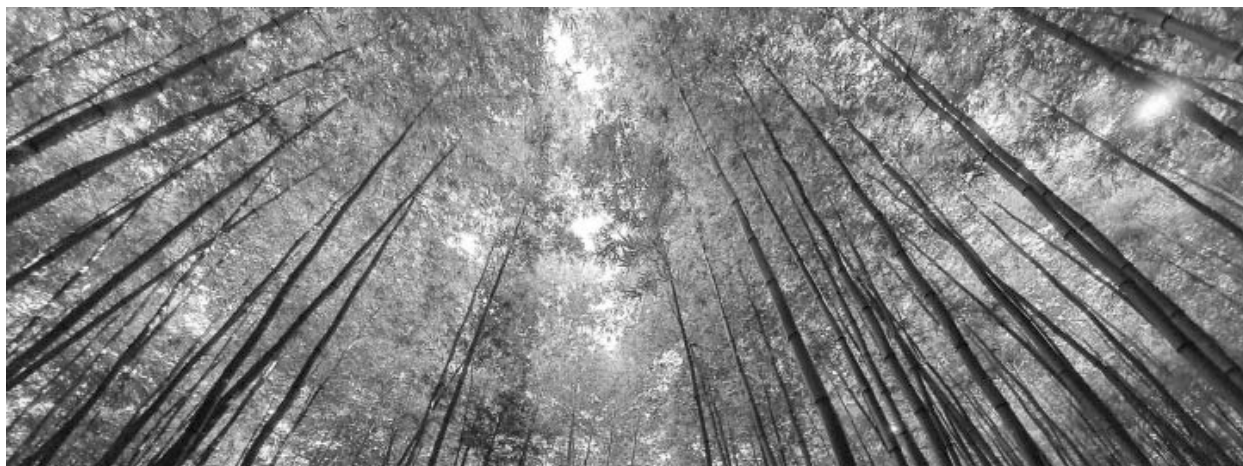
Reinhold Messner - nhà leo núi huyền thoại, được gọi là “Người thép của thế giới”, ông là người đầu tiên trên thế giới leo hết mười bốn ngọn núi trong dãy Himalaya cao hơn 8000 mét, trong đó, đỉnh cao nhất Everest, ông đã leo một mình không cần bình dưỡng khí. Ông đã nói: “Chừng nào cái đầu còn cầm cự được, chừng đó đôi chân còn có thể trụ vững.”

Chỉ cần có đủ ý chí cầm cự, chúng ta có thể đi đến bất cứ đâu. Vì vậy, đừng sợ sẽ vấp ngã, mà hãy sợ rằng không có đủ dũng khí để đứng lên.

✱

Lần này, bạn cũng lại thất bại sao? Lại thêm một lần thật sự đau đớn? Dù vậy, chúng ta hãy cùng nhắc lại đoạn sau, như thể đó là một câu thần chú:

Đừng quá thất vọng. Thất bại này về sau sẽ trở thành sự đảo ngược đầy ngoạn mục. Khủng hoảng càng sâu sắc thì sự đảo ngược càng ngoạn mục. Tuyệt đối đừng bỏ cuộc. Bộ phim lật ngược tình thế của cuộc đời bạn vẫn chưa đến hồi kết thúc đâu.

Lần này, bạn cũng lại thất bại sao?

Lại thêm một lần thật sự đau đớn?

Đừng quá thất vọng.

Thất bại này về sau sẽ trở thành sự đảo ngược đầy ngoạn mục.

Nguy cơ càng lớn thì sự đảo ngược càng ngoạn mục.

Tuyệt đối đừng bỏ cuộc.

Bộ phim lật ngược tình thế của cuộc đời bạn

vẫn chưa đến hồi kết thúc đâu.

HÃY ĐỂ PHÒNG THÀNH CÔNG CỦA BẠN

Khi khó khăn, hãy nhìn lại ý định ban đầu,

Khi thành công, hãy nghĩ đến kết thúc.

Thái Căn Đàm

Gần đây, có rất nhiều chương trình tìm kiếm tài năng. Loại hình thì vô cùng đa dạng, nhưng những chương trình đào tạo ca sĩ thì nhiều hơn cả. Tôi không ngờ Hàn Quốc này lại nhiều người muốn trở thành ca sĩ đến vậy, và ở các miền, người hát hay lại sẵn đến vậy. Cuối cùng thì cũng đến trận chung kết rất được mong chờ. Trong số hơn một triệu người, qua bao vòng lựa chọn, còn lại hai người đứng trên sân khấu đợi nghe xướng tên người chiến thắng. Trước đây, giải thưởng và tiền thưởng được chia cho các giải Nhất, Nhì, Ba, nhưng xu thế gần đây là mọi đặc quyền đặc lợi đều dồn hết cho người giành giải Nhất. Quyền lợi cực lớn cùng bao lời chúc tụng, tán dương đều thuộc về người chiến thắng. Vậy nhưng thật là kỳ lạ. Người đoạt giải Nhất lại thường là những bạn trẻ có hoàn cảnh khó khăn, họ đã vượt qua mọi khó khăn, đạt tới mục tiêu mong muốn, và chính thức ra mắt trở thành ca sĩ. Lời chúc mừng đối với họ càng trở nên ý nghĩa.

Nhưng bây giờ, tôi đã nghĩ khác đi, thay vì mừng cho họ, tôi lại thấy lo lắng. Không phải bởi vì một việc quá rõ như: “Từ giờ sẽ phải bắt đầu để trở thành một ca sĩ thực sự.” Mà nhìn bạn trẻ đó vui sướng trào nước mắt giữa những cánh hoa bay bay trút xuống như thác đổ, tôi lại thấy lo: “Liệu bạn trẻ đó rốt cuộc có thể chịu đựng được gánh nặng của thành công không?”

Thực tế, chúng ta thường nếm trải thất bại nhiều hơn thành công. Bởi vậy mà chúng ta quen với thất bại. Chúng ta cũng thường được nghe nhiều lời khuyên rằng đừng nản lòng trước những thất bại nhỏ. Thất bại có nghĩa là mục tiêu vẫn sừng sững đứng kia, và nếu thế thì chỉ cần tiếp tục nhằm thẳng hướng đó mà chiến đấu là được. Nhưng trong đời người, thành công chẳng đến được mấy lần, do vậy chúng ta hầu như chẳng hề có cơ hội để chuẩn bị. Vì thế, việc đương đầu với nó chẳng hề dễ dàng. Thành công mà cũng cần phải phòng bị sao? Thành công mà cũng là thứ

phải đương đầu sao? Đúng vậy. Thành công đột ngột còn nguy hiểm hơn cả thất bại bất ngờ. Đây không đơn giản chỉ là vấn đề của riêng người chiến thắng trong chương trình tìm kiếm tài năng. Tất cả những thành công không có sự chuẩn bị đều như thế cả.

Cách đây không lâu, tôi nghe tin Whitney Houston qua đời, nghe nói là do bị sốc thuốc. Đó là ca sĩ một thời yêu thích của tôi, vậy mà cuối đời lại không mấy tốt đẹp như thế, thật là đau xót.

Không riêng gì Whitney Houston, chúng ta vẫn thường nghe thấy tin tức về những ngôi sao sớm nổi chóng tàn như vậy. Những điều đáng buồn này đã nói lên mặt trái của việc thành công mà không có sự chuẩn bị trước. Ánh đèn càng chói lòa thì bóng đổ càng dài, càng đen sẫm. Thứ chúng ta phải đối mặt không phải ánh đèn, mà chính là cái bóng đen mang hình hài giống hệt mình kia. Ánh đèn rực rỡ khiến ta mù quáng, ta không còn có thể nhìn nhận thế giới một cách chuẩn xác. Và rồi kết cục là chúng ta không thể nhìn bản thân mình một cách đúng đắn nữa.

Nhà văn Oscar Wilde nói: “Con người có hai nỗi bất hạnh lớn nhất. Một là không thể nào đạt được giấc mơ của mình, hai là đạt được giấc mơ đó mất rồi.” Thật là thú vị. Không đạt được ước mơ thì bất hạnh còn có thể hiểu được, nhưng đạt được ước mơ rồi cũng bất hạnh sao? Quả đúng là Oscar Wilde nổi tiếng miệng lưỡi sắc bén.

Chúng ta đang sống trong một thời đại mà tất cả mọi người đều thuộc lòng và luôn miệng niệm chú “Phải đạt được ước mơ”. Thực hiện được mơ ước - đó là nguyện vọng thiết tha của chúng ta, là điều kiện để có được hạnh phúc, nhưng vào đúng giây phút đạt được giấc mơ, giấc mơ đó đã trở thành hiện thực, không còn là giấc mơ nữa. Mặc dù đã đạt được điều đó rồi, nhưng sống tiếp một cuộc sống không còn mơ ước, cuộc đời sẽ buồn nản đến chừng nào? Không có ước mơ là sự trừng phạt lớn nhất đối với con người. Bởi đời người hướng tới ước mơ để vươn lên, tựa như hoa hướng dương vươn về phía mặt trời.

Chúng ta có rất nhiều mục tiêu. Tốt nghiệp ra trường với kết quả học tập tốt, có một công việc xứng đáng được mọi người công nhận, gặp được và kết hôn với người bạn đời tốt đẹp, nuôi nấng con cái ăn học thành tài, có lương bổng dồi dào, có địa vị xã hội cao hơn... Nhưng cũng có những giây phút ta đạt được các mục tiêu

này cùng một lúc, hoặc nhanh chóng đạt được thành tựu quá lớn, tựa như trúng số. Lúc này, bạn không còn có thể làm mới ý nghĩa của cuộc đời, bạn say trong vị ngọt của thành công, và thay vì ước mơ, sự trống rỗng bắt đầu tràn tới.

Lúc này, đa số mọi người thường đặt thêm những mục tiêu lớn hơn nữa cho bản thân để khóa lấp sự trống rỗng đó. Nếu vậy, cuộc đời sẽ trở thành một vòng luẩn quẩn khổng lồ, giống như uống nước biển, càng uống càng thấy khát. Về sau, không phải là chúng ta theo đuổi mục tiêu nữa, mà là các mục tiêu điều khiển chúng ta. Đến mức độ này, thậm chí chúng ta còn trở thành nạn nhân cho chính thành công của mình. Trong tiếng Anh có cụm từ “victim of his/her own success” (nạn nhân của thành công của chính mình) chính là để gọi nghịch cảnh này. Tình huống cực đoan nhất là trường hợp những người nổi tiếng phải dựa vào ma túy, rượu chè, tình dục, cờ bạc... để khóa lấp cảm giác trống rỗng. Chúng ta chưa từng đạt được những thành công rực rỡ choáng ngợp đến mức đó nên không dễ gì để hiểu nổi, nhưng điều đó cho thấy không phải là mỗi khi thất bại, mà chính là mỗi lần thành công, chúng ta lại càng cần phải tự giữ mình cẩn trọng hơn.

Chúng ta khao khát thành công đến thế, nhưng tại sao lại không hề chuẩn bị chút gì cho những việc sẽ xảy đến sau khi thành công? Trong số độc giả đang đọc những dòng này, mong là sẽ nhiều bạn tự tin rằng “Cứ như hiện nay là cũng đạt được nhiều điều rồi”, nhưng đồng thời, tôi cũng mong các bạn thử nhìn lại một lần. Hãy nghĩ xem những điều thực sự quý giá đối với mình là gì. Hãy nhìn lại xem lúc ban đầu, vì điều gì mà bạn lại theo đuổi thành công như vậy. Có như thế, bạn mới có thể bảo vệ bản thân trước thành công của chính mình. Bởi cuộc đời không phải là chuyện thắng thua giữa thành công và thất bại; mà trong bất cứ hoàn cảnh nào, cũng luôn giữ mình và nỗ lực trụ vững - đây mới là điều làm nên cuộc đời.

ĐI HAY Ở, ĐÓ LÀ VẤN ĐỀ

Vậy ra bạn là người rất hay tự giày vò bản thân.

Thực ra, bạn đang cuồng nhiệt và quá khích trong việc thích ứng với đời sống xã hội hiện tại. Nhưng nỗi đau khổ không quan trọng đến vậy. Điều quan trọng là đạt được ý nguyện của mình.

Simone Weil

“Khốn nạn, bọn mình nộp đi... đơn thôi việc ấy, nộp luôn cho rồi!”

Hai nhân viên công sở đang trút nỗi phẫn uất ở một quán ăn vỉa hè. Một tay thất nghiệp nhìn cảnh tượng đó trên ti vi mà ghen tị với những người còn có cơ hội mà viết đơn thôi việc. Tiếp đó, nhìn cảnh tay thất nghiệp nằm dài xem ti vi, một anh binh nhì mới nhập ngũ lại ghen tị với kẻ thất nghiệp được thỏa thuê nằm lăn lê như thế. Và màn đảo ngược cuối cùng. Hai nhân viên công sở đang uống rượu ở quán bên đường lại ghen tị với tay binh nhì chỉ nghĩ đến chuyện xuất ngũ. Đó là những hình ảnh trong một đoạn phim quảng cáo nước tăng lực khá nổi tiếng.

Phải chăng đó chỉ là quảng cáo? Trong thực tế, rất nhiều người đang trăn trở trước quyết định liệu có nên nghỉ việc và bắt đầu một cuộc sống mới hay không. Trong một xã hội mà áp lực công việc căng thẳng như hiện nay, liệu có ai đi làm mà không ôm sẵn trong lòng một lá đơn thôi việc?

*

Lúc mới tìm được việc làm đầu tiên, bạn đã nghĩ vậy là bây giờ cũng thở được rồi. Mặc dù không phải là “công việc mơ ước” - mục tiêu ao ước của thời đi học, nhưng cũng đã có nơi trả lương cho mình, thật mãn nguyện biết bao! Ký ức về niềm vui sướng trào dâng và sự hồi hộp thấp thỏm vào buổi sáng sớm hôm đó, khi bạn chọn quần áo để mặc vào ngày đầu tiên đi làm vẫn còn nguyên vẹn. Nhưng thật đáng buồn, có không ít bạn trẻ mới đi làm lại bày tỏ sự bất mãn rằng càng làm, càng thấy công ty khó thích ứng và không được như họ mong đợi. Dù đã tự an ủi mình rằng thời buổi việc làm khó khăn bây giờ thì còn tìm việc ở đâu được nữa, nhưng trong lòng vẫn không ngừng nghĩ ngợi đắn đo. Nhiều nỗi niềm trăn trở tạm gác lại

vì mãi lo tìm việc, đến giờ lại bắt đầu trôi dạt. Sau một ngày làm việc mệt mỏi, ghé vào quán ven đường một mình nâng chén rượu, bỗng thấy ghen tị với cả cậu binh nhì đang thực hiện nghĩa vụ quân sự.

Một trong những nguyên nhân của những nỗi đau tuổi thanh xuân thời đại này, là khó mà tìm được việc làm ưng ý. Đó là một vấn đề của thời đại, và của toàn xã hội. Nhiều người tìm việc hy vọng được vào làm ở những công ty lớn, nhưng nhu cầu tuyển dụng cũng chỉ có hạn. Nhưng mặt khác, trong số những ứng viên thành công vượt qua được cuộc cạnh tranh khốc liệt và được tuyển vào làm, tỷ lệ người sớm nghỉ việc không phải là ít. Theo kết quả điều tra mười công ty lớn hàng đầu ở Hàn Quốc, tỷ lệ những nhân viên mới vào có trình độ đại học nghỉ việc trong vòng ba năm đầu chiếm khoảng 10% tại cả mười công ty, có nơi còn vượt quá 20%.

Một lần sau khi thuyết giảng ở một công ty, tôi ngồi uống cà phê với CEO ở đó. Khi ấy, tôi đang viết sách về những bạn trẻ mới đi làm, vị CEO ấy đã nói với tôi thế này:

“Nhân viên trẻ bây giờ, hình như đến lúc vào công ty rồi, họ mới lo những chuyện đáng ra phải lo từ khi còn ở trường đại học.”

Nghe vậy, tôi cười thầm. Người ta thường nói, giới trẻ bây giờ gặp khó khăn vì lúc còn học phổ thông chỉ vì quá tập trung vào việc thi đại học mà trì hoãn những việc cần làm, đến khi vào đại học rồi mới bùng nổ. Vậy nhưng lần này lại chăm chăm chuẩn bị tìm việc, bỏ lỡ bao việc đáng ra phải lo từ thời đại học, đến lúc đi làm rồi mới bắt đầu động tay vào. Nhưng liệu đến bao giờ chúng ta mới có thể vào mỗi giai đoạn chỉ tập trung lo lắng cho riêng giai đoạn đó?

Dù sao thì vốn dĩ việc đi làm, kiếm sống chẳng bao giờ là dễ dàng với bất cứ ai. Vì vậy, nhiều nhân viên trẻ mới bắt đầu lo lắng cùng-một-lúc cả chuyện đi làm và cả những mối lo đáng ra phải kết thúc từ thời còn đi học. Hơn nữa, nếu đó là công việc mà họ chẳng mấy thích thú, vào làm chỉ vì tâm lý phải tìm được việc trước khi quá muộn thì tình hình càng trầm trọng hơn. Mặc dù cấp trên ở công ty hay những cuốn sách phát triển bản thân dành cho người đi làm thường khuyên “Vào làm rồi thì trước hết hãy cầm cự ba năm, không thì ít ra cũng phải trụ được một năm”, nhưng họ vẫn mang tâm lý sẽ từ bỏ, họ chỉ nghĩ phải sớm nghỉ việc ở chỗ này thì mới có thể nhanh chóng tìm được việc mới. Thậm chí, không ít người còn tin rằng,

phải chuyển việc đúng thời điểm thì mới có thể nâng cao giá trị của bản thân. Cái đó được gọi là “kỹ năng tìm việc”.

Các giám đốc thường ca thán “nhân viên trẻ bây giờ thiếu kiên nhẫn và chậm thích nghi”, nhưng những người nghỉ việc lại phẫn nộ vì “các công ty bây giờ, việc thì ngập đầu, áp lực thì chồng chất”. Khách quan mà nói, tôi thấy văn hóa tại nơi làm việc của Hàn Quốc có chút vấn đề. Công việc cần tới ba người thì chỉ giao cho hai người, như vậy chắc chắn sẽ có một người kém may mắn không có việc làm, còn hai người kia cũng khổ sở không kém vì có quá nhiều việc. Dù thế nào, cũng cần phải cải thiện điều này.

Ngoài ra, thời đại cũng đã thay đổi. Mới vài chục năm trước thôi, vẫn còn những cuộc hôn nhân sắp đặt, người ta lấy nhau chỉ qua mai mối, đến mặt người bạn đời còn chưa rõ. Kết hôn rồi, dù không hài lòng cũng tuyệt nhiên không bao giờ có ý định ly hôn, cứ thế chịu đựng nhau cả đời. Không chỉ có đời sống hôn nhân mà trong công việc cũng vậy. Tư tưởng “công việc cả đời” còn rất mạnh nên công ty cũng như gia đình, nếu từ bỏ sẽ bị coi gần như là kẻ phản bội. Dù cực nhọc đến đâu cũng chỉ tự an ủi “cái số mình nó thế” rồi tiếp tục chịu đựng, thời đó là như thế. Nhưng bây giờ thế giới đã khác rồi. Có những người già chung sống, chịu đựng nhau cả đời, đến buổi xế chiều vẫn đâm đơn ly dị, và những nhân viên mới vào làm cũng sẵn sàng đưa đơn thôi việc nếu cần.

Thậm chí, có những người còn không ngần ngại tìm đến những “công ty có tên tuổi hơn” mỗi khi có cơ hội. Thực ra, giữa thực trạng khốc liệt của thị trường việc làm Hàn Quốc, nhiều người không tìm đến công ty mà họ đặt hy vọng số 1 vào đó, mà chuyển hướng, gõ cửa những công ty ở hàng lựa chọn thứ hai. Nhiều học sinh cấp ba và những người thi lại đại học không xét đến giấc mơ và năng lực của mình, mà chỉ nhìn vào bảng xếp hạng chỉ tiêu đầu vào của các trường đại học để chọn trường, để rồi vì không thể nào vào được trường “chiếu trên” một chút mà đâm ra tuyệt vọng. Nhiều sinh viên và người tìm việc không bỏ được “tư tưởng bảng xếp hạng” này, vẫn mang cùng một cách suy nghĩ đó, dựa vào xếp hạng doanh thu mà lập ra một danh sách các công ty để nộp đơn, để rồi sau đó, vì không tìm được việc ở một công ty lớn, có thứ hạng mà lại tiếp tục tuyệt vọng. Đúng là cảm giác thất bại, tự ti vô nghĩa, không hơn không kém. Lý do là bởi, công việc quan trọng nhất trong cuộc đời con người không phải là công việc đầu tiên, mà chính là công việc cuối cùng.

Chà, vậy thì phải làm sao đây? Phải ở lại như thế nào, và khi nào thì nên ra đi? Đương nhiên, còn tùy thuộc vào từng trường hợp. Mỗi công việc lại có hoàn cảnh khác nhau, mỗi người lại có một nguyện vọng khác nhau, khó có thể khẳng định rằng “Đây là đáp án”. Nhưng nói theo lẽ thường, nếu lý do bạn muốn nghỉ việc là “Công việc hiện tại thực sự không ổn rồi” thì hãy cố gắng cầm cự thêm một chút, còn nếu “Trái tim tôi còn đập là nhờ niềm khao khát được làm một công việc mới”, thì hãy can đảm lên, đừng ngần ngại thay đổi công việc. Niềm khao khát về công việc đó lớn đến mức nào, chỉ có chính bản thân mới có thể biết được.

Nhưng làm sao có thể biết được điều đó? Schopenhauer đã nói thế này:

“Cho đến giờ, điều bạn thực sự yêu là gì? Điều gì dẫn dắt linh hồn bạn lên một tầm mức cao đẹp hơn? Điều gì dâng tràn tâm hồn bạn, đem lại cho bạn niềm vui sướng? Cho đến lúc này, tâm trí bạn luôn chìm đắm trong điều gì? Khi trả lời những câu hỏi này, bản chất của bạn sẽ được làm sáng tỏ. Đó chính là con người của bạn.”

Một công việc mà “bạn thực sự yêu, và có thể dẫn dắt linh hồn bạn lên một tầm mức cao đẹp hơn” không phải thỉnh thoảng được trao cho bạn vào một ngày nào đó. Mà phải không ngừng gây dựng, bồi đắp như thể đang xây một ngọn tháp. Do đó, chỉ đơn giản vì lý do “chịu không nổi nữa rồi” mà đưa đơn thôi việc thì quả là một việc làm vô trách nhiệm với bản thân. Con người ta, ai cũng có khuynh hướng đánh giá quá cao năng lực của mình, và thường mơ hồ trông đợi rằng mình có thể làm tốt hơn với công việc mới. Bỏ lại sau lưng sự tự do của thời đi học, lần đầu phải đối mặt với môi trường làm việc căng thẳng, cùng với niềm mong mỏi một công việc mới... những yếu tố này khiến cho cái ảo tưởng mơ hồ về “nhảy việc” càng lớn hơn.

Thực tế, đây là điều cần phải cân nhắc từ trước khi đi tìm việc. Tìm việc bây giờ hết sức khó khăn, nên nhiều người cứ “rải CV”, chỉ cần người ta nhận thì làm chỗ nào cũng được. Vậy nên ngày càng nhiều người “nghỉ việc bữa”, đó cũng là điều tự nhiên. Có thể hiểu rằng hành động này của người tìm việc là xuất phát từ tâm trạng cấp bách, nóng lòng muốn có một công việc, nhưng nếu điều này khiến bạn từ bỏ cả sự nghiệp của mình thì thật là một tổn thất vô cùng lớn.

Có câu nói: “Hãy khẩn trương một cách từ từ.” Phải cân nhắc lại một cách khách quan, xem giấc mơ của mình lớn chừng nào. Khi đã xác định rõ rằng đó

không phải là một sự chạy trốn mơ hồ, mà là một bước nhảy rõ ràng, lúc đó, “thời điểm quyết định” sẽ đến. Cần phải khẩn trương một cách từ từ để chuẩn bị cho giây phút này.

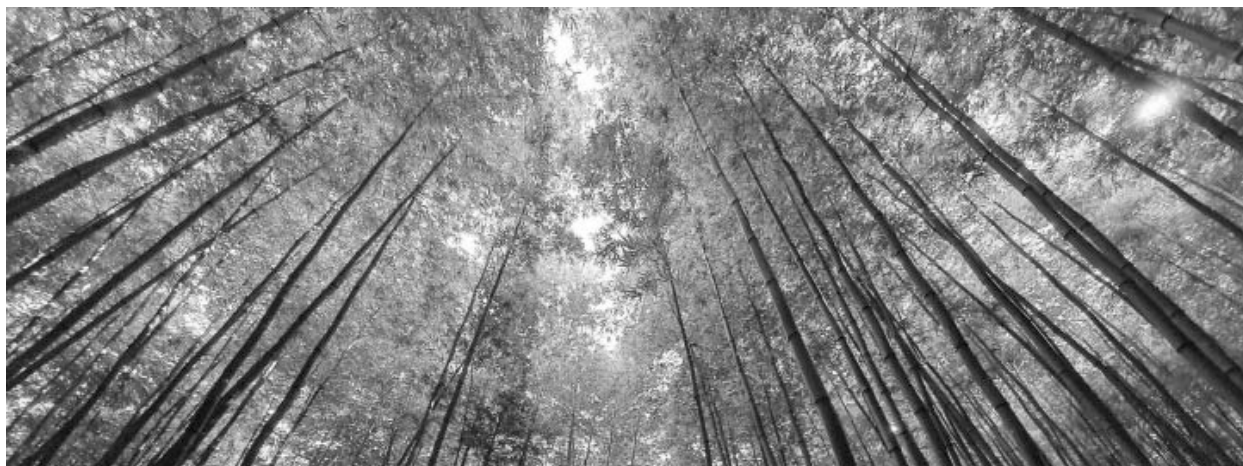
Câu nói này sẽ là ngọn hải đăng chỉ đường cho bạn bước đến thời điểm đó.

“Thứ không yêu thì hãy từ bỏ, thứ không định từ bỏ thì hãy yêu lấy nó.”

Nếu đi làm mà trong lòng luôn ôm sẵn một lá đơn nghỉ việc, thì ai cũng là một Hamlet đang trăn trở giữa giao lộ của sự chọn lựa. Đoạn độc thoại nội tâm nổi tiếng này cũng chính là nỗi niềm đang ngổn ngang trong lòng bạn:

Đi hay ở, đó là vấn đề. Dù có trúng mũi tên stress tàn độc cũng cố mà chịu đựng, hay là đứng lên đối mặt với kiếp khổ nạn ập đến như sóng dữ của kẻ thất nghiệp, dũng cảm chiến đấu rồi lại một lần nữa vượt qua nó? Liệu bên nào sẽ là sáng suốt hơn đây?

Shakespeare, Hamlet, hồi 3, cảnh 1,
(cải biên theo ý đồ biểu đạt của tác giả)

Nếu đi làm mà trong lòng luôn ôm sẵn một lá đơn nghỉ việc,
thì ai cũng là một Hamlet đang trăn trở giữa giao lộ của sự chọn lựa.

Thứ không yêu thì hãy từ bỏ,
Thứ không định từ bỏ thì hãy yêu lấy nó.

THÁNG LƯƠNG ĐẦU TIÊN

“Ghế bên
Đang ngồi tán gẫu
Về những thứ kiếm được hôm nay
Và nâng ly rượu
Hai người còn trẻ
Mà đã là chồng, là cha.”
Ko Un, Hoa khoảnh khắc

Nếu đã đọc cuốn *Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau* của tôi, có thể bạn vẫn còn nhớ tiến sĩ A. Chính là vị tiến sĩ được nhắc đến trong phần “Hãy đi theo khát vọng của bạn”, người nhận được nhiều lời mời hấp dẫn từ các công ty lớn, nhưng vì giấc mơ trở thành giảng viên, cậu ấy đã kiên trì chờ đợi một thời gian dài. Cuối cùng, cậu ấy cũng đã trở thành giảng viên đại học. Suốt thời gian đó, trải qua không ít lần thất bại, A vô cùng khổ tâm, cậu tự thề với bản thân chỉ nộp đơn một lần cuối cùng này nữa thôi, và kết quả là cậu đã được một trường đại học tuyển dụng vì thành tích xuất sắc. Từ học kỳ I năm 2012, cậu ấy bắt đầu cuộc đời giảng viên. Một chàng trai trẻ, đẹp trai, độc thân, lại mới được bổ nhiệm giảng viên đại học. Chẳng mấy chốc điều kiện cũng đủ để cậu ấy nổi đình nổi đám.

Ngày cậu ấy nhận được quyết định bổ nhiệm làm giảng viên, tôi cũng thấy vui như lúc bản thân mình được làm giảng viên vậy. Vì vui quá nên trên Twitter, tôi cũng cập nhật tin đó, khiến cho phần timeline bấy lâu yên tĩnh giờ như bốc cháy vì vô số những lời chúc mừng. Ngày này đã chứng minh cho sự kiên trì bấy lâu không hề uổng phí, thật là phút giây tràn ngập niềm vui đáng để mong đợi trong cuộc đời. Thật bõ công chờ đợi.

Tiến sĩ A gọi điện đến, có vẻ rất gấp. Cậu ấy nói tôi nay rất muốn gặp tôi. Cậu ấy bảo chỉ cần gặp một lát thôi cũng tốt, nên gặp ở trường hay ở nhà đều được. Tôi bảo nếu đến tận nơi thì phiền cho cậu ấy quá, nên nếu được thì cứ nói qua điện thoại cũng không sao, nhưng cậu ấy nói nhất định phải gặp trực tiếp. Làm tôi cũng hơi lo, không biết có phải cậu ấy mới có chuyện gì chẳng.

Trong bộ đồ vest chỉn chu nhã nhặn, tiến sĩ A đến trường tìm tôi, vừa nhìn cậu tôi đã thấy thỏa lòng rồi. Đây chính là niềm tự hào của người làm cha mẹ khi nhìn con cái mình khôn lớn. Và rồi, tiến sĩ A đưa cho tôi một hộp sô cô la được gói rất đẹp.

“Hôm nay, em lĩnh tháng lương đầu tiên... Em nhất định phải gửi món quà này đến thầy, nên dù thầy có bận, em cũng xin làm phiền thầy một chút ạ.”

À, ra vậy. Ra hôm nay là ngày lĩnh lương đầu tiên của cậu ấy! Cậu ấy không quên, mà còn lặn lội đến đây thế này, thật cảm ơn tấm lòng của cậu ấy.

Tôi nhớ lại ngày nhận tháng lương đầu tiên của mình. Trước đó, tôi cũng đã làm thêm việc nọ việc kia để kiếm tiền, nhưng tờ phiếu lương của Đại học Seoul mà lần đầu tôi nhận được, mang lại cảm giác vinh dự hơn bất cứ bằng cấp nào mà tôi đã nhận.

Trong chương trình hướng dẫn cho giảng viên mới, có phần phát biểu ý kiến của từng người, có nhiều giảng viên chuyển tới từ trường đại học dân lập, sau khi phát biểu cảm tưởng và bày tỏ lòng cảm ơn, họ có chia sẻ lo lắng như thế này:

“Trở thành giảng viên trường công lập, lương bị giảm tới một nửa nên thực tình, bà xã nhà tôi đang lo lắng.”

Vậy nhưng đến lượt mình, tôi đã nói thế này:

“Các giảng viên khác thì lo lắng vì lương giảm, nhưng vì đây là lần đầu tiên tôi được nhận lương, nên tôi thực sự rất vui. Kể cả có trả nửa số lương hiện tại, chắc tôi vẫn vui vẻ cảm ơn mà đi dạy. À mà tôi nói thế thôi, chứ xin đừng cắt lương thật nhé!” (mọi người cười ồ lên)

Tháng lương đầu tiên, chúng ta không thể nào quên được. Làm sao quên được cái giá của mồ hôi công sức tôi đổ ra mỗi ngày, làm việc trong suốt một tháng trời tại một không gian xa lạ lần đầu trực thuộc. Cảm giác đó có thể so sánh với khoái cảm của một con sư tử non lần đầu đi săn hạ gục được con mồi bằng chính sức lực của mình. Đương nhiên, tháng lương đầu, mua bộ đồ lót dài đông xuân biểu bố mẹ rồi đãi bạn bè một bữa, chưa được vài hôm là số dư tài khoản đã trở về con số âm, nhưng số lương chuyển vào đã được in rõ trong sổ tài khoản lương, đó có lẽ là bằng chứng vững chắc cho thấy tôi đã thực sự trở thành người lớn. Một tháng trời tôi

cống hiến tận tâm tận lực như vậy thì số lương đó vẫn còn là ít ỏi, nhưng đó là số tiền đáng tự hào với một người mới khởi hành hướng về phía một mơ ước lớn lao.

Trước đó, tôi chỉ biết sống dựa vào người khác với tư cách một người hưởng thụ, đoạn đời đó đã được chuyển sang giai đoạn mà giờ đây, bằng sức lực của mình, tôi có thể tham gia sản xuất, và lại là một người sản xuất có khả năng tiêu dùng, điểm uốn vĩ đại trên biểu đồ chuyển đổi đã được hình thành vào ngày hôm đó.

Cuốn sổ lương có giá trị cao hơn là một trạm dừng chân đơn thuần ngăn ngừa cho số tiền lương chẳng biết đã tiêu vào những việc gì, trước khi số tiền đó bay từ nơi tôi làm việc sang ngân hàng.

Đến giờ, tôi vẫn còn giữ tờ phiếu lương đầu tiên đó. Tôi làm thế để lưu giữ tâm ý của mình buổi ban đầu, giữ lại chứng cứ rõ ràng cho thấy giá trị của sự kiên trì chờ đợi. Gần đây, lương được chuyển vào tài khoản do vợ tôi quản lý, chi tiết giao dịch cũng đã đổi qua phương thức xác nhận trên Internet, nên nhiều lúc tôi cũng không biết rõ tháng này có bao nhiêu tiền vào tài khoản. Vậy nhưng, mỗi lần cảm thấy mệt mỏi với công việc, tôi lại nhớ tới tâm trạng như thế nắm cả thế giới trong tay mình khi được nhận tháng lương đầu ít ỏi ngày đó.

Mỗi tháng, cứ đến ngày trả lương là tôi lại phải nhớ đến tháng lương đầu tiên. Cái ngày đánh dấu sự thay đổi về mặt kinh tế trong cuộc đời tôi, có thu nhập rồi, cuối cùng cũng thành người lớn, thông qua ngày kỷ niệm đó, tôi muốn chân chính lại cuộc sống thường ngày và nhớ lại những dự định của bản thân buổi ban đầu.

Tôi phải mau gọi điện cho tiến sĩ A, bảo cậu ấy nhất định phải giữ lại cuốn sổ lương có in rõ tháng lương đầu mới được.

LÀ CÔNG VIỆC, HAY LÀ TIỀN?

Mỗi buổi sáng, trước mặt bạn không phải là 24 tiếng để kiếm tiền, mà là 24 tiếng để sống. Đừng thua cuộc trước cám dỗ muốn được chạy trốn, bởi phải sống giây phút hiện tại cho thật trọn vẹn. Thứ bạn đầu tư không phải là tiền, mà chính là bản thân cuộc sống của bạn.

Thích Nhất Hạnh

Chúng ta đi làm là để kiếm tiền. Sự thật này có lẽ đã quá rõ ràng. Những việc làm không nhằm kiếm tiền, như từ thiện, tình nguyện, hay góp tài năng phục vụ cộng đồng... chúng ta không gọi là nghề nghiệp. Chỉ có người nội trợ toàn thời gian là không được trả lương, lao động việc nhà của họ không được trao đổi bằng tiền, nhưng nếu phát sinh vấn đề pháp lý, giá trị lao động đó sẽ được tính tới và quy ra tiền.

Nhiều người thường gọi những công việc trả lương cao là những “công việc tốt hơn”. Vậy nhưng, ở đây có một nghịch lý. Những người đi trước thường nói đừng làm việc vì tiền. Càng những người kiếm được nhiều tiền, thì họ càng hay nói: “Tôi không làm việc hết mình để kiếm tiền, mà vì tôi làm việc hết mình nên tiền tự nó đến với tôi.” Tất cả những người tay trắng làm nên, đều nói cùng một ý như vậy khi trả lời phỏng vấn. Tại sao lại như thế? Chỉ là do họ khiêm tốn chăng? Hay là họ giả tạo? Steve Jobs vốn coi thường nhất là những người kinh doanh chỉ để kiếm tiền, tại buổi lễ mừng tốt nghiệp ở Đại học Stanford, ông đã nói như sau:

“Các bạn hãy tìm một công việc mà mình thực sự yêu thích.”

Tìm công việc yêu thích, chứ không phải công việc kiếm được tiền, nói thì nghe rất hay. Nhưng phải làm sao mới có thể được như thế? Trước hết, hãy tự hỏi mình một cách thành thực: “Mình có yêu công việc hiện tại mình đang làm không?”

Đọc cuốn sách *Power to worry* của giáo sư Kang Sang Joong thuộc Đại học Tokyo, Nhật Bản, tôi nhớ có một cách đơn giản có thể xác định xem rốt cuộc, bạn có yêu công việc bạn đang làm hay không.

Đó là chỉ cần tự hỏi mình: “Nếu trúng xổ số tới 3 triệu đô la, liệu mình có tiếp tục làm công việc hiện tại nữa không?” “Này! Đã có nhiều tiền như vậy thì còn làm công việc này làm gì chứ?” nếu câu trả lời là như vậy, thì nghĩa là bạn đang làm việc vì tiền. Còn nếu bạn trả lời rằng: “Vẫn làm chứ, dù có trúng số, tôi vẫn sẽ tiếp tục làm công việc này. Dù không còn phải vật lộn vất vả như bây giờ, nhưng tôi vẫn thích, dù cho chỉ đi làm cho vui đi nữa...” thì nghĩa là bạn đang yêu công việc đó.

Thật ra, những người dù trúng số mà vẫn tiếp tục làm công việc hiện tại, là những người cực kỳ may mắn. Thực tế, tỷ lệ đó cực thấp. Có lẽ đa số mọi người sẽ trả lời rằng chỉ cần trúng số là sẽ nghỉ ngơi, thư giãn một chút, rồi tìm công việc khác. Nhưng nhiều người sau khi trúng số, trái lại, ngày càng bất hạnh, một trong những lý do để lý giải cho việc này, tôi nghĩ có lẽ là do họ đã nghỉ việc. Trong công việc, rõ ràng tồn tại một ý nghĩa cao hơn hẳn việc kiếm tiền.

Vấn đề là ở chỗ, xác suất trúng xổ số của chúng ta rất thấp, mà cũng chẳng dễ dàng gì tìm được công việc yêu thích để mưu cầu một sự chuyển mình. Không phải là chúng ta không biết rằng phải làm công việc mình thực sự yêu thích. Mà vấn đề là trong thực tế, tìm được công việc như thế không dễ dàng gì, và dù có tìm được thì đó cũng không phải là một công việc đơn giản. Ví dụ, dù tôi có nghĩ “Tôi muốn trở thành bác sĩ. Có lẽ chỉ có trở thành bác sĩ, tôi mới có thể thực sự yêu công việc của mình được”, nhưng tốt nghiệp trường Y rồi, nếu không thi đỗ kỳ thi quốc gia, tôi vẫn không thể nào trở thành bác sĩ được. Không phải cứ quyết tâm thì mọi việc sẽ tự nhiên trở nên dễ dàng.

Bà Kokin, một trăm tuổi, geisha cao tuổi nhất của Nhật Bản đã nói thế này:

“Nghệp trời sinh cái nổi gì. Chẳng biết bám vào đâu mà sống nên mới phải làm nghề này thôi. Đời người cũng đến là lạ. Đúng là ghét của nào trời trao của ấy. Rồi cứ thế mà làm đến tận lúc tôi trăm tuổi.”

Phải làm thế nào đây? Nếu bạn không thể nào yêu nổi công việc đang làm? Nếu bạn không thể tìm thấy một chút niềm vui gì trong đó?

*

Nếu vậy, tạm gác chuyện công việc sang một bên, thì việc thú vị nhất trên đời này là gì? Bạn không muốn biết sao? Công việc thú vị nhất trên đời này ấy?

Tôi thì tôi nghĩ thế này.

Đó là trưởng thành.

Có lẽ câu trả lời này sẽ làm bạn thất vọng. Trưởng thành ư? Thú vị ấy à? Hóa ra lại là một đáp án mẩu quá sức rập khuôn, đúng kiểu “giáo viên”, chắc bạn sẽ cảm thấy như thế.

Nhưng trong câu trả lời rất bình thường này có một bí mật.

Con người ta thường cảm thấy vui sướng khi nhận thấy bản thân mình đang dần trưởng thành từng chút một. Hãy thử lấy một trò game có tính gây nghiện cao làm ví dụ. Những người làm trong công ty game cho biết, khi thiết kế game, trong những yếu tố quan trọng nhất như level, rank, item... đều phải cài đặt những bước “trưởng thành” cho game thủ. Phải như thế, người chơi mới càng đắm chìm vào game.

Trong các môn thể thao, nếu đã một lần dính vào golf, bi a, marathon thì khó lòng mà thoát ra được, điểm chung của những môn này là yếu tố trưởng thành rất mạnh. Về điểm xác định trình độ của bản thân, những môn thể thao này có sự khác biệt rõ rệt với những môn khác. Do những môn này thể hiện sự tiến bộ qua những tiêu chí khách quan như: “Cuối cùng hôm nay cũng đã được ghi vào hạng single¹ rồi”, “Thắng một cơ 200 điểm² rồi”, “Phá được bức tường thành 4 tiếng³ rồi”... nên một lần biết mùi thì khó lòng mà bỏ được. Việc học hỏi và tiến bộ thú vị hơn là việc chiến thắng trong cuộc cạnh tranh.

Trong truyện cổ tích hay phim hoạt hình cũng phải có yếu tố trưởng thành. Thành công của series hoạt hình và game Pocket Monsters (Pokemon) được trẻ em cực kỳ yêu thích là do đã thể hiện được khái niệm “tiến hóa”. Đó là sự thấu hiểu một cách chính xác bản năng của trẻ em - vui thích khi được trưởng thành và thay đổi.

Nào, bây giờ thì bạn đã đồng ý chưa? Trong số những niềm vui của con người, niềm vui lớn nhất là sự trưởng thành.

¹ Single: golf thủ trình độ cao.

² Cơ 200 điểm: điểm trong môn bi a.

³ 4 tiếng: thời gian chạy marathon.

Nếu như trưởng thành là cội nguồn của niềm vui lớn nhất, ngay cả trong giải trí hay thú tiêu khiển, thì trong công việc cũng giống như vậy. Mà không, trong công việc, điều này còn thiết yếu hơn nữa. Khi chúng ta cảm thấy mình trưởng thành trong công việc, chúng ta sẽ thấy công việc đó thật thú vị và đáng để chúng ta yêu thích.

Lấy ví dụ về việc làm thêm ở cửa hàng tiện lợi, cả ngày phải đứng quét mã vạch hàng hóa, hai chân sưng vù, chẳng có gì thú vị, mà cũng chẳng kiếm được bao nhiêu. Chắc sẽ không có ai định làm công việc này cả đời. Vì vậy, đa số chỉ tranh thủ thời gian, làm thêm để kiếm chút tiền công nhật. Thế nhưng, nếu nghĩ khác đi một chút thì công việc làm thêm này mang lại nhiều giá trị hơn so với chỗ tiền công trả theo giờ. Khi làm công việc này, chúng ta có thể hiểu thêm về hành vi của người tiêu dùng khi đi mua sắm, nắm được đặc điểm vị trí của cửa hàng, học được phương pháp quản lý kho khi nhận hàng mới từ công ty mẹ chuyển xuống. Và nhờ vậy mà có thể tận hưởng niềm vui “học hỏi và trưởng thành” mỗi ngày, như vậy chúng ta có thể điềm nhiên nói rằng mình yêu công việc đó. Rồi đến một ngày nào đó sự nghiệp của bản thân sẽ mở ra, và quá trình trưởng thành trên sẽ trở thành nền tảng dẫn dắt sự nghiệp đó tới thành công lớn.

Nhà đầu tư hàng đầu thế giới Warren Buffett cho biết, hồi tám tuổi, ông đã thu thập nắp chai ở thùng rác quanh khu mình sống rồi dựa trên đó, suy đoán nhu cầu về đồ uống. Điều quan trọng là tập trung vào điều mình quan tâm, và khát khao học hỏi, tích lũy kinh nghiệm từ những điều nhỏ nhất.

*

Đương nhiên, tiền cũng là bằng chứng cho thấy giá trị công việc và sức lao động của mình trong thế giới này.

Họa sĩ truyện tranh người Nhật Bản Rieko Saibara đã nói: “Những người nghĩ rằng ‘Chỉ cần bản thân cảm thấy hài lòng thì không kiếm được tiền cũng không sao, sẽ không thể thành công trong việc đưa tài năng của mình hạ cánh xuống hiện thực này được. Chính suy nghĩ đó kết cục cũng chỉ còn là một giấc mơ hảo huyền, tựa như một áng mây trôi. Tuy nhiên, nếu thực lòng suy nghĩ ‘Làm thế nào để kiếm được tiền bằng chính tài năng của mình’, thì có thể đưa việc mình thực sự muốn làm tiến gần tới hiện thực.”

Nếu bạn kiếm tiền và gánh vác trách nhiệm về cuộc sống của bản thân và gia đình, bạn sẽ thấy thiết tha với công việc và có động lực để làm việc tốt hơn.

Nhưng nếu như bị giam hãm trong suy nghĩ phải kiếm thật nhiều tiền, chúng ta sẽ trở thành tù nhân của công việc. Điều thực sự quan trọng không phải là thu nhập nhiều hay ít, mà là niềm vui của sự trưởng thành và tình yêu trong công việc.

Cứ thế, trong lúc bạn từng bước từng bước tiến gần hơn đến “hình ảnh hoàn thiện nhất” của bản thân, tiền sẽ tự nhiên đi theo bạn. Chính vì thế mà nhiều tấm gương thành công đã nói rằng, họ làm nên sự nghiệp không phải vì họ lấy tiền làm mục tiêu, mà chính là do họ lấy sự trưởng thành của bản thân làm đích đến, không phải vậy sao?

Công việc là bản chất và là căn tính của chúng ta. Nói theo cách diễn đạt trong tiếng Anh thì là “We are what we work on” (Công việc ta đang làm cho biết ta là ai). Như vậy, đem giá trị tồn tại của bản thân quy đổi sang đồng tiền thuần túy, chẳng phải chính hành vi này mới là xúc phạm sao?

Như Steve Jobs đã nói, bạn hãy tìm công việc mà mình thực sự yêu thích. Nhưng nếu như không dễ gì tìm được, hoặc ngay lúc này bạn chưa thể bắt tay vào công việc đó, thì hãy không ngừng trưởng thành, không ngừng rèn luyện bản thân để một ngày nào đó có thể được làm công việc mà mình yêu thích. Để làm được điều đó, ngay từ bây giờ, hay cứ chăm chỉ tìm tòi, học hỏi từ chính công việc hiện tại, cho dù những gì bạn đang làm có bị coi là tầm thường đến đâu chẳng nữa. Đó là nguồn động lực để bạn có thể tiếp tục yêu thích và gắn bó với công việc đang làm ngay cả khi đã trúng xổ số.

*

Tâm lý coi công việc mình đang làm là tầm thường, tẻ nhạt xuất phát từ việc liên tục so sánh nghề nghiệp của mình với những nghề nghiệp khác. Trong phương pháp quản lý, có một thuật ngữ là “bench-marking”. “Bench-mark” vốn là một thanh gỗ thẳng đứng dùng để đo độ sâu của nước sông, ngoài ra, từ này còn có nghĩa là lấy một đối tượng nổi bật trong lĩnh vực nào đó, so sánh với bản thân và từ đó tìm ra những điểm bản thân còn thiếu sót để học hỏi thêm. Không chỉ trong quản lý công ty, mà trong việc lên kế hoạch cuộc đời, cũng cần tới bench-marking.

Nhưng với những người trẻ tuổi lần đầu bước vào đời, thứ thiết thực hơn bench-marking phải chăng là “self-marking”? Có thể hiểu “self-marking” chính là vẽ lên hình ảnh hoàn thiện nhất của bản thân trong tương lai, sau đó kiên trì, bền bỉ học hỏi và trưởng thành để phấn đấu, vươn tới hình ảnh đó.

Chắc chắn chúng ta không thể phủ nhận tầm quan trọng của bench-marking. Chẳng vậy mà nhiều bậc cha mẹ cho con đọc sách về vĩ nhân, chính là xuất phát từ mong muốn con cái sẽ noi theo thái độ sống của những bậc vĩ nhân đã tạo dựng được tên tuổi trong lĩnh vực của mình. Ngay chính chúng ta, khi đọc bài phỏng vấn những gương mặt thành công, cũng không quên gạch chân những điểm cần học hỏi và khắc ghi trong lòng.

Nhưng vấn đề là ở chỗ, đa số các bạn trẻ thường lấy “bạn đồng lứa giỏi giang nhất” - thường được gọi là “con nhà người ta” - để làm thước đo bench-marking. “Người ta thì đã tiến xa, còn mình sao giờ vẫn thế này?” họ tự dần vật như thế. Họ bồn chồn, sốt ruột, thay vì bình tĩnh cố gắng phấn đấu, họ lại vội vàng bắt chước.

Nhưng như tôi thường nhấn mạnh, mỗi nghề nghiệp, mỗi cuộc đời đều có những thời điểm bùng nổ khoe sắc của riêng mình. Nôn nóng và bắt chước chỉ càng làm cho thời điểm đó đến chậm hơn. Cần phải xác định rõ ràng hình ảnh tương lai của bản thân, và cả một chút cố chấp ngậy thơ để có thể vững vàng, kiên định từng bước tiến đến mục tiêu. Đó chính là self-marking. Cốt lõi không phải là so sánh với người khác, mà là tập trung vào công việc, tương lai và ước mơ của bản thân.

Tại sao cứ phải ghen tị với người khác? Nếu mượn cách diễn đạt của Oscar Wilde, thì “Be yourself; everyone else is already taken” (Hãy là chính mình, còn những người khác thì đã là chính họ rồi).

XẾP GIÀY - BÍ QUYẾT THÀNH CÔNG

Chúa ở trong từng chi tiết.

Ludwig Mies van der Rohe

Giáo sư Jo Yong Hun là một nhà nghiên cứu về khoa học dân gian truyền thống như phong thủy, tài vận. Một ngày nọ, ông gặp tiên sinh Ha Geum Gok - một bậc thầy về Mạnh Tử, hai người đã đàm đạo “Vận may là gì” và “Phải làm thế nào để gặp được vận may lớn trong đời”.

Geum Gok tiên sinh nói để gặp được đại vận, cần phải có đủ bốn điều kiện. Trong cuộc đời mỗi người, đại vận tìm đến khoảng hai, ba lần, nhưng chúng ta có thể đón nhận vận may lớn đến mức nào, điều này tùy thuộc vào việc đã chuẩn bị được đến đâu.

1. Phát ngôn phải kiệm lời.
2. Câu chữ rườm rà nên hạn chế.
3. Sắc diện phải tốt.
4. Giày phải xếp cho ngay ngắn.¹

Điều 1 và điều 2 thì có thể hiểu được. Nào là “Im lặng là vàng”, “Tai có hai mà miệng chỉ có một”, “Tai khó bưng nhưng miệng thì ngậm lại được”... Muốn thành công thì đừng nói quá nhiều - chúng ta rất hay được nghe những lời khuyên như vậy. Chẳng những thế, nói năng vòng vo, rườm rà còn dễ mua thêm hiểu lầm không cần thiết hoặc bị người đời đàm tiếu. Điều 3 nói về sắc diện cũng có thể hiểu được. Sắc diện tốt nghĩa là duy trì được một cơ thể khỏe mạnh và một tinh thần khoáng đạt. Đương nhiên, đây cũng là điều kiện cần thiết để có thể đón nhận thời vận của mình.

¹ Người Hàn Quốc có thói quen cởi giày, xếp ở gần cửa ra vào trước khi bước vào nhà.

Vậy nhưng điều 4 thì có chút khó hiểu. Giờ đang là thời khắc đón nhận đại vận, tức là vận may “cực kỳ lớn” trong đời người, vậy mà lại khuyên ta phải xếp giày cho ngay ngắn, chẳng phải là quá tốn mủn sao? Hãy mơ ước những điều to lớn, hãy luôn giúp đỡ những người khó khăn, hãy tìm thầy tốt và học tập hết mình... những việc quan trọng như thế thì lại không hề được nhắc đến.

Sau khi con cả của tôi vào đại học, tôi không can thiệp quá nhiều vào đời sống của con nữa. Bây giờ, con đã là người lớn, không cần tôi phải chỉ bảo từng chút một nữa, nhưng tôi chỉ yêu cầu con duy nhất một điều.

Tất nhiên, những việc tôi muốn nhắc nhở cũng không phải chỉ có một hai chuyện. Chăm chỉ học hành, sáng dậy sớm, tối về nhà sớm, đừng uống nhiều rượu quá, tuyệt đối không hút thuốc, chăm tập thể dục, chịu khó tập nhạc cụ nào đó, như guitar chẳng hạn... đủ thứ chuyện như thế, nhưng tôi quyết định chỉ yêu cầu đúng một việc. Đó là phải dọn phòng.

Việc tôi coi trọng dọn phòng hơn tất cả những việc khác cũng giống như chuyện “xếp giày” của tiên sinh Geum Gok. Bởi tôi tin ý thức tu thân từ việc nhỏ là điểm then chốt của mọi thành công. Theo cách diễn đạt của tiên sinh, đó chính là sức mạnh của việc tu thân. “Nhìn đôi giày của một người được cởi ra để đó, có thể hiểu được tình trạng tu thân hay thái độ sống thường ngày của họ. Nếu giày quăng lộn xộn thì chưa đạt được mức căn bản, chưa đủ căn bản thì không thể nào đón nhận đại vận đến với mình được.” Đúng vậy! Nếu ngẫm lại thì dường như chính từ lúc căn phòng trở nên gọn gàng sạch sẽ, tôi đã bắt đầu thay đổi, từ một kẻ thất bại trong thi cử thành một nghiên cứu sinh gương mẫu.

Một ngày nọ, tôi đọc được trên báo một bài viết rất thú vị. Bài viết nói về triết lý kinh doanh của giám đốc Jung Woo Hyun của Mr. Pizza - nhãn hiệu pizza chiếm vị trí số 1 về số lượng cửa hàng giữa lúc thị trường pizza tại Hàn Quốc đang do các thương hiệu nổi tiếng toàn cầu nắm giữ.

“Phương châm của chúng tôi là ‘Hãy xếp giày gọn gàng’. Không màu mè hình thức, mà hãy khiêm tốn, chân thành và hết lòng. Tôi tin rằng đây chính là đẳng cấp thực sự của vị trí số 1.”

Điều này khiến tôi không khỏi kinh ngạc. Mr. Pizza sở hữu hơn 400 cửa hàng tại Hàn Quốc, và đang ngày càng lớn mạnh, vươn tới cả Trung Quốc, Mỹ, Việt Nam. Nhưng bí quyết thành công của Mr. Pizza không phải là ở những khẩu hiệu rất kêu

như “Chất lượng là số 1”, “Khách hàng là thượng đế”... mà chỉ là “Hãy xếp giày gọn gàng”. Năm 2008, sau khi vươn lên vị trí số 1 trong ngành, thông qua một cuộc thi trong nội bộ công ty, Mr. Pizza đã chọn ra phương châm này. Không rõ có chịu ảnh hưởng từ tiên sinh Jo Yong Hun hay không, nhưng rõ ràng bí quyết của thành công lớn quả nhiên nằm ở những điều rất nhỏ.

Học giả Trung Quốc Uông Trung Cầu có viết một cuốn sách tựa đề *Sức mạnh của tiểu tiết*, cuốn sách này đã từng trở thành đề tài được nhiều người bàn luận. Rốt cuộc, điều then chốt của sức cạnh tranh lại chính là những tiểu tiết nhỏ nhặt, bình thường. Đây là cuốn sách thức tỉnh người Trung Quốc với tư tưởng chuộng những thứ to lớn và mạnh mẽ, coi thường những chi tiết nhỏ bé, nhưng cuốn sách cũng có thể áp dụng vào cuộc đời con người. “ $100 - 1 = 0$ ”, 100 trừ đi 1, còn lại không phải là 99, mà là 0. Thứ làm hỏng đại sự không phải sai lầm gì khủng khiếp, mà chỉ là một vết nứt rất nhỏ. Cũng với nguyên lý đó, việc tạo dựng thành công vĩ đại không phải là làm “một cú lớn” trong đời, mà là tổng hợp của nhiều chi tiết nhỏ.

Vì thế, tôi thường bảo con tôi nếu có thời gian thì dọn dẹp phòng một chút đi, nhưng phòng con tôi nhiều lúc vẫn bừa bãi. Không phải là tôi không thấy phiền lòng, nhưng tôi có thể hiểu được. Giữ cho phòng mình sạch sẽ gọn gàng thực chất là một việc cực kỳ khó. Nếu bạn hỏi là khó đến mức nào, thì việc đó khó ngang với “bí quyết số 1 dẫn đến thành công”. Nếu việc đó dễ thì làm gì có ai không làm được chứ?

Trong bộ phim *Any Given Sunday* mà Al Pacino đã diễn xuất đầy cảm xúc, có một đoạn lời thoại như thế này:

“Bóng bầu dục là một môn thể thao tính bằng từng inch. Cuộc đời thực ra cũng như vậy. Một inch then chốt đó hiện diện ở khắp nơi, chúng tập hợp lại và quyết định chuyện thắng bại, sinh tử của đời người. Trong bất cứ trận đấu nào, chỉ có kẻ liều chết mới giành được một inch ấy. Mong ước của tôi là tìm được một inch đó rồi chết, cuộc sống chính là như vậy.”

Phòng của bạn, giày của bạn thì sao? Đây không chỉ là vấn đề giữ cho sạch sẽ hay thu dọn gọn gàng, ngăn nắp. Mà là vấn đề về thực tiễn và phương thức sống biết chăm lo cho chỗ ở của mình. Cũng là tượng trưng cho sự cẩn trọng và kiên trì giúp tạo nên một sự khác biệt nhỏ - một inch quyết định thành bại trong đời người.

CÔ ĐỘC - SỨC MẠNH CỦA BẠN

Hãy chạy trốn vào sự cô độc của bạn!

Bấy lâu nay, bạn đã sống quá gần những thứ tầm thường,
bé mọn và những thứ khốn khổ, đáng thương.

Nietzsche, Zarathustra đã nói như thế

Có một học trò do tôi hướng dẫn làm luận văn thạc sĩ, sau khi nhận bằng rồi đi làm chưa được bao lâu thì đến trường tìm tôi. Thường thì sau khi học trò tốt nghiệp, phải vài năm sau mới quay lại, vậy nên xem ra cậu ấy tìm gặp tôi thế này là rất sớm. Hỏi ra thì cậu ấy bảo: “Vì nhớ mọi người quá.” Cậu ấy thậm chí dành cả ngày phép trong tháng để đến chào tôi và gặp các tiền bối, hậu bối trong phòng nghiên cứu, chẳng lẽ ở công ty cậu ấy không có “người” sao? Tôi hỏi cậu ấy đi làm rồi thấy thế nào, và nhận được câu trả lời thật bất ngờ.

“Cô đơn lắm thầy ạ.”

Không phải là hơi lạ sao? Trước đây ở cái phòng nghiên cứu bé tí tẹo này, chỉ có mấy chục nghiên cứu sinh chen chúc đủ chuyện hỉ nộ ai lạc với nhau thì không sao, giờ làm việc trong một công ty có tới mấy nghìn nhân viên, vậy mà cậu học trò của tôi lại thấy cô đơn? Cậu ấy đáp: “Chính vì thế mà càng cô đơn hơn.” Giữa dòng thác lũ những người mới gặp lần đầu đó, phải chơi với ai, phải tin ai, điều này không dễ gì mà đánh giá được; trút xuống đầu là núi công việc lúc nào cũng đòi hỏi “càng nhanh càng tốt”, không trả lời được tin nhắn của bạn bè cũng là chuyện thường... Cứ thế, bạn bè thân thiết trước đây dần trở nên khó liên lạc và ngày càng xa cách hơn...

Tâm trạng đó, có lẽ tôi cũng hiểu. Tham gia đời sống xã hội càng lâu thì càng gặp nhiều người, nhưng có những lúc trên đường đi làm về, nhìn ráng chiều chậm chậm buông, tôi lại thấy dâng lên một nỗi cô đơn không rõ nguyên do. Càng nhiều tuổi, nỗi cô đơn đó càng năng tìm đến, mỗi lúc một sâu thêm. Nỗi cô đơn này giống như cơn đói của một con lợn hấu ăn, chỉ cần bỏ bê không chăm lo một chút là bất cứ lúc nào nó cũng có thể nhấp nhồm bò ra, nài xin sự quan tâm, vặn hỏi ta không

thấy trống rỗng sao. Có lẽ nỗi cô đơn không phải xuất phát từ sự đoạn tuyệt quan hệ với người xung quanh, mà là sự cảnh cáo của tâm hồn, nhắc nhở chúng ta hãy nhìn lại nội tâm trống rỗng của mình.

Cô độc là căn bệnh nan y của người lớn. Chữ “cô” (孤) vốn nghĩa là hồi nhỏ không cha mẹ, chữ “độc” (獨) vốn nghĩa là về già không con cái, hai chữ này hợp lại, có nghĩa là lớn lên mà không có người chia sẻ gánh nặng trong cuộc sống. Con người ta sinh ra một mình, chết đi cũng một mình, vậy nên thực ra, cô độc là bản chất của con người nói chung, chứ không riêng gì người lớn.

Ra trường rồi, tất cả đều thành ra bận mải. Vậy nên, mọi người phàn nàn rằng thời gian của tôi eo hẹp quá. Nhưng sự thật khó nói chính là... chúng ta sợ thời gian phải ở một mình. Vì vậy, khoảng thời gian cô độc tuyệt đối vốn dành để đối diện với chính mình, chúng ta lại lên lịch kín mít, biến thành thời gian gặp ai đó, cùng họ làm gì đó. Như thế, hằng ngày, chúng ta vật lộn khỏa lấp để tránh né nỗi cô đơn, mỗi lúc rảnh rỗi, chúng ta lại tự dối lòng rằng mình không cô đơn. Công việc, mạng xã hội, chơi game, mua sắm, con cái... nếu không vui đầu vào cái gì đó thì không sao chịu đựng nổi, phải chăng cũng chính là vì cô đơn?

Vậy nhưng càng bận rộn thì bạn càng phải nhớ điều này: con người chỉ có thể tu dưỡng và trưởng thành khi ở một mình. Quan trọng là có dũng khí để đối diện với sự cô độc, không cố che đậy hay trốn tránh nỗi cô đơn đó.

Trong tập tản văn *Như dòng sông chảy*, Paulo Coelho đã nói:

“Ở chiếc bút chì, thứ thực sự quan trọng không phải là lớp gỗ bao ngoài, mà là phần lõi chì bên trong. Vì thế, hãy luôn để ý lắng nghe xem chuyện gì đang diễn ra bên trong bạn.”

Thời gian mà bạn có thể lắng nghe lòng mình chính là khoảng thời gian cô độc tuyệt đối. Thời gian để đối diện với bản thân, chỉ có khoảng thời gian đó mới có thể giúp bạn trưởng thành và tự xét mình.

Đầu biết là sự cô độc sẽ khiến chúng ta trưởng thành, nhưng chúng ta vẫn không tránh khỏi nỗi sợ hãi khi bị chia tách khỏi thế giới xung quanh. Bởi chúng ta nóng vội cho rằng, không có sự công nhận và giúp đỡ của người khác, sự tồn tại của chúng ta sẽ không thể nào đứng thẳng vững vàng. Muốn lấy sự cô độc làm động lực

cho việc trưởng thành, cần phải có một niềm tin mạnh mẽ vào bản thân mình trước tiên. Niềm tin đó sẽ giúp ta chiến thắng nỗi sợ bị tách rời khỏi thế giới này.

Cô độc chính là bậc thầy của sức mạnh. Bạn hãy yêu lấy nỗi cô đơn của mình.

NỖI BUỒN CỦA ĐƯỜNG THẲNG

“Đừng chạy theo đường thẳng

Trên con đường đẹp để không hề có đường thẳng

Với gió cũng vậy, sông cũng thế, đường thẳng là tai ương

Có khúc khuỷu lượn quanh

Sông mới sâu, nước mới dài.”

Park Noh Hae, Không có đường thẳng

Bạn có biết định nghĩa toán học của “đường thẳng”? Đó là “đường nối khoảng cách ngắn nhất giữa hai điểm”. Thời còn đi học, lúc học đến định nghĩa này, tôi rất ngạc nhiên. Bởi thật thần kỳ, định nghĩa không giải thích bằng những thuộc tính thông thường mà khi nói đến đường thẳng, người ta hay nghĩ tới, như “thẳng tắp” hay “thẳng băng”, mà lại dùng cụm từ khá khô khan là “khoảng cách ngắn nhất”.

Khoảng cách ngắn nhất giữa hai điểm... Như vậy, giữa hai điểm chỉ tồn tại duy nhất một đường thẳng. Đó là một tiên đề trong hình học. Ngẫm ra thì cũng hơi buồn. Trong cuộc đời của đường thẳng, đi đâu thì cũng chỉ có một con đường, đã thế lại là con đường theo khoảng cách ngắn nhất, không lệch đi đâu được một ly.

Đột nhiên tôi thấy đường thẳng thật buồn. Có lẽ vì qua đường thẳng, tôi cảm nhận được chính bản thân mình.

*

Tôi là người rất coi trọng hiệu suất thời gian.

Có thể lấy ví dụ như thế này để bạn dễ hình dung. Ngày trước, phòng nghiên cứu của tôi đặt trong một tòa nhà mà nhà vệ sinh ở đó lại cách khá xa. Nhà vệ sinh nằm trong văn phòng khoa, mỗi lần cần vào nhà vệ sinh tôi lại tranh thủ ghé qua văn phòng tranh thủ lấy thư. Cứ thế, không biết từ lúc nào, tôi thành ra có thói quen nhin đi vệ sinh cho đến khi thư tới vào lúc 11 giờ sáng và 4 giờ chiều. Nếu dành thời gian “chỉ để” đi vệ sinh thì tôi thấy tiếc thời gian quá.

Một lần nọ, muốn đi vệ sinh quá rồi nên cứ nháp nhồm không yên, nhưng tôi vẫn cố đợi tới giờ thư đến rồi đi một thể. Lúc đó, tôi mới chợt nhận ra thói xấu này của mình và tự trách: “Sao lại sống như thế này chứ, chặc chặc...” Vậy nhưng, cái tật đó vẫn tiếp diễn cho tới khi văn phòng khoa và phòng nghiên cứu của tôi chuyển riêng rẽ tới tầng 1 và tầng 4 của tòa nhà mới. Lúc này, mỗi lần đi lấy thư, tôi lại tranh thủ làm những việc cần làm ở tầng 1. Vì nếu xuống đó “chỉ để” lấy mỗi thư thì tôi không khỏi tiếc thời gian.

Khi đi đến nhà tắm công cộng gần nhà, nhất định tôi phải cầm theo một tập thơ. Lúc ngâm mình trong bồn, chỉ ngồi im thì cũng chán. Vì huyết áp cao nên tôi không đi xông hơi được, chỉ ngâm mình trong bồn khoảng 5 phút cho ấm người, trong khoảng thời gian đó không làm gì thì cũng chỉ ngồi thừ ra nhìn thời gian trôi, vậy nên tôi đọc sách. Do thơ thường không quá dài, dễ đọc, một tập thơ cũng nhỏ gọn nên trong lúc này đọc thơ là hợp lý nhất. Vì đọc trong lúc ngồi ngâm nước nên sách rất hay bị ướt. Vậy nên mấy tập thơ của tôi đều quần queo cả lại vì dính nước.

Điều này khiến tôi thấy hơi có lỗi với những nhà thơ đã trút bầu tâm sự để khắc họa từng câu chữ. Vậy nhưng có lẽ thứ mà tôi thực sự phải cảm thấy có lỗi lại chính là tấm thân mà tôi đã không để yên cho nó được nghỉ ngơi thư giãn, dù chỉ là trong 5 phút ngâm bồn ngắn ngủi.

Tôi vốn là người thích uống rượu, nhưng điều khiến tôi băn khoăn là càng có tuổi thì càng khó tỉnh rượu. Đa số mọi người thường uống thả ga vào tối thứ Sáu hoặc cuối tuần, nhưng tôi thì ngược lại. Cuối tuần nếu không bận bịu việc gì, tôi thường dành thời gian để viết lách, nên tôi luôn giữ cho trí não và cơ thể ở trong tình trạng khỏe mạnh, minh mẫn nhất. Tôi chỉ uống rượu khi lịch trình ngày hôm sau có nhiều cuộc họp hay hội thảo. Vì dù hôm sau có còn văng vát đến đâu đi nữa thì sự kiện vẫn cứ diễn ra, chỉ cần cố chịu là được. Có một lần, ở hội thảo nọ, mặt mũi đỏ dừ, nửa tỉnh nửa say, tôi gà gât liên tục từ sáng, rồi tự hỏi: “Thật là, sao mình lại sống thế này cơ chứ?” Nghĩ thế tôi lại thấy ghét chính bản thân mình.

Ở câu lạc bộ thể dục, người ta bảo khi tập tạ, sau mỗi set tạ thì tốt nhất nên nghỉ khoảng 1-2 phút. Nhưng vì tiếc khoảng thời gian đó nên vừa tập thân trên xong, tôi bắt đầu tập thân dưới ngay. Vì tôi nghĩ thân dưới tập mất khoảng 1-2 phút, trong lúc đó, thân trên cũng đang được nghỉ rồi. Nếu cứ thế luân phiên tập liên tục thân trên, thân dưới không ngừng nghỉ, thời gian tập có thể giảm xuống được một nửa.

Tập trên dưới liên nhau như thế rồi cuối cùng, một lần nọ, tôi cũng bị chấn thương. Huấn luyện viên biết được thì không còn lời nào để nói với tôi. Nhưng nếu cứ để một phút trôi qua không làm gì cả thì tôi không thể nào chịu được, nên đến tận bây giờ tôi vẫn tập theo cách đó. Dù có phải chịu đau đớn tôi cũng không sửa được, chứng “ám ảnh về hiệu suất” của tôi đúng là đã quá nặng rồi.

Năm 2012 là năm nghỉ phép mà tôi mong đợi. Không còn phải lên lớp, nhận công tác hay họp hành, tôi cũng hạn chế tối đa các chương trình đi thuyết giảng ở bên ngoài, định sẽ tập trung toàn tâm toàn ý vào việc viết sách. Tôi quyết định sẽ chính thức chấp bút viết *Trend Korea 2013* - cuốn sách nhất định cuối năm đó phải xuất bản, cùng với *Trend China* - cuốn sách đã bị quá hạn mất một năm; đồng thời, nếu có thời gian, sẽ từ từ viết bản thảo cuốn sách mà bạn đang đọc lúc này.

Thường thì vào buổi sáng, khi đầu óc tỉnh táo, tôi viết tùy bút, nếu cạn ý thì xem qua những tài liệu liên quan đến *Trend China*, nếu lại thấy chán thì tôi quay sang viết phần mở đầu của cuốn *Trend Korea*. Hoặc không thì tôi sẽ tạo một thư mục mới, lên ý tưởng cho những đầu sách mà tôi quyết tâm một lúc nào đó sẽ viết như *Giảng về cách viết văn*, *Cách nắm bắt xu thế*, *Phương pháp luận về phát triển sản phẩm* thành công theo đúng xu thế, *Trend post China*, *Tùy bút về tuổi trung niên*, *Tùy bút về tuổi già*, *Tùy bút về thanh thiếu niên*... Cứ như vậy, tôi viết như tập thể dục không ngừng nghỉ, lần lượt thân trên thân dưới thay phiên nhau. Cảm giác như tôi đã trở thành một chiếc “máy viết” rồi.

Đến tận khi đợt rét cuối cùng lên đến đỉnh điểm, tôi vẫn cầm cự được. Rồi cuối cùng, khi mà ngoài cửa sổ, hoa cỏ trên núi Umyeon bắt đầu đua nở thì tôi cũng đổ bệnh. Tiếng Anh gọi sự kiệt sức này là “burn-out”, nghĩa là cháy hết không còn sót lại gì, bộ dạng của tôi lúc đó chính là như vậy. Chứng bệnh đĩa đệm cột sống khó khăn lắm mới hồi phục, giờ do ngồi liên tục nên lại tái phát. Trong lúc mọi người trút bỏ những tấm áo rét mùa đông, ăn mặc xúng xính, phơi phơi sải bước trên đường, thì tôi lại ở nhà, sù sụ đồ ngủ mùa đông, chịu cơn đau nhức khắp người mà thuốc giảm đau cũng không giúp được gì. Lúc nằm trên giường, điều khổ sở nhất không phải là nỗi đau về thể xác, mà là món nợ trong tâm trí. “Trước khi năm nghỉ phép này qua đi, mình nhất định phải viết thêm được chữ nào hay chữ đấy...”

Thế rồi một giây phút nọ, tôi chợt nghĩ khác đi.

“Sách có ra muện 1-2 tháng, hay là mãi mãi không ra được đi nữa thì cũng có vấn đề gì to tát lắm đâu.”

“Ôm đau thế này rồi, lỡ ra nông nổi không bao giờ viết sách được nữa, thì tổn thất còn lớn hơn biết bao nhiêu, cả cho mình, cả cho bạn đọc.”

Hết cơn đau, ngồi dậy được là tôi chấm dứt kiểu làm việc quay vòng theo thời gian. Tôi tập trung chủ yếu vào việc viết tùy bút, nếu cạn hứng thì đi dạo, cuối tuần, tôi đi xem phim cùng vợ. Tôi hoãn viết cuốn *Trend Korea 2013* cho đến mùa thu, lùi cuốn *Trend China* tới mùa đông, và dừng cảm đóng thư mục những cuốn sách khác lại.

Và rồi tôi cảm thấy rất tâm đắc với những trang tùy bút mà tôi mới bắt đầu viết. Lúc viết thì không mấy tổn sức, mà chính việc chỉnh sửa cho đến tận khi hài lòng mới là vất vả, nhưng nếu làm cho tốt ngay từ bản thảo ban đầu thì cuối cùng, đến khâu hoàn thiện sẽ đỡ tốn thời gian và công sức hơn.

Làm việc thông thả hơn một chút như thế hóa ra lại tự chứng minh rằng, đó mới chính là cách làm hiệu quả. Mặc dù nguyên lý này vẫn chưa xuất hiện trong các mô hình về hiệu suất, nhưng với một bệnh nhân nặng như tôi, để chứng minh ưu thế của sự thông thả thì chỉ còn cách này thôi.

Mùa xuân năm nay, lúc khỏi bệnh, tôi đã vỡ lẽ ra một điều. Đó là trong cuộc sống, những khoảng trống có giá trị riêng của nó như thế đấy, và hào phóng với bản thân một chút cũng không sao.

*

Gần đây, có không ít người nói về hạnh phúc. Thực ra, với người dân Hàn Quốc, hạnh phúc không phải là đề tài họ quan tâm. “Thành công” mới là quan trọng. Họ tin rằng trước hết cứ thành công đi, rồi hạnh phúc sẽ đến; để được thành công, họ tận tâm tận lực lao tới không ngừng nghỉ. Giờ đây, niềm tin đó đang dần rạn nứt. Thành đạt không phải lúc nào cũng là con đường đảm bảo cho hạnh phúc. Sự thật hiển nhiên đó, đến giờ mới đang được nhận ra một cách muộn màng.

Hạnh phúc không tăng tỷ lệ thuận với thành tựu đạt được, mà quan trọng hơn là so với kỳ vọng, thì thành tựu đạt được đang ở mức độ nào. Nếu thể hiện bằng công thức, thì sẽ là “Hạnh phúc = Thành tựu/Kỳ vọng”. Theo công thức này, để

hạnh phúc hơn, cần phải có hai điều. Đó là trong phân số của công thức này, phải tăng tử số “Thành tựu”, và giảm mẫu số “Kỳ vọng”.

Mỗi lúc ăn được một món ngon, mua được chiếc túi đẹp, hay thi được điểm tốt, chơi thể thao thắng được đối thủ... là chúng ta lại cảm thấy hạnh phúc. Đó là do sự xuất hiện của hormone dopamine. Là hormone sản sinh ra mỗi khi chúng ta “đạt được thành tựu” gì đó, dopamine quyết định niềm vui sướng và khoái cảm của con người. Đó chính là hormone xuất hiện khi phân tử số của công thức trên được tăng lên.

Bấy lâu nay, chúng ta hướng tới một cuộc sống dựa trên dopamine - “dopamine-driven life”, tức là chỉ hướng tới một sự hạnh phúc trên nền tảng thành tựu đạt được. Sau chiến tranh, trong tình cảnh đã mất hết tất cả, để có thể bắt kịp các nước phát triển, con đường duy nhất của chúng ta là kiên trì xây dựng công xưởng, tạo việc làm và tạo dựng thành quả lao động. Lối sống của mỗi cá nhân cũng không có gì khác biệt cho lắm. Thắng trong cuộc cạnh tranh, thắng tiến nhanh hơn người khác, nhận được lương bổng cao hơn, vì những điều này mà chúng ta đã không chút ngơi nghỉ, liên tục nhằm thẳng phía trước mà lao đi.

Vấn đề là dopamine chỉ tiết ra một lần duy nhất với cùng một tác nhân kích thích. Đó là lý do khiến niềm vui mua được đồ mới sẽ không kéo dài, mà nhanh chóng mất đi. Vì thế, nếu muốn được hạnh phúc dựa trên dopamine, cần phải “liên tục” đạt được những thành tựu lớn hơn nữa. Một lúc nào đó, sẽ lâm vào tình trạng bị nhờn cảm giác thỏa mãn, dù tác nhân có mạnh hơn, niềm vui có lớn hơn cũng không cảm thấy gì, thậm chí đến cả thực tế rằng mình đang hạnh phúc cũng không còn ý thức được.

Ngược lại, khi trong lòng bạn thấy bình yên, khi bạn suy ngẫm, hay khi bạn đi dạo trong rừng, khi bạn ngồi sưởi nắng, khi bạn giúp đỡ người khác... bạn sẽ cảm thấy một niềm hạnh phúc nhẹ nhàng, ấm cúng. Đó là nhờ sự xuất hiện của hormone serotonin. Để được hạnh phúc một cách lâu bền, chỉ có dopamine thì vẫn chưa đủ, mà còn cần cả serotonin nữa. Thứ chúng ta cần không phải là đạt được nhiều thành tựu hơn, sở hữu nhiều vật chất hơn nữa, mà là thái độ hài lòng cũng như biết ơn đối với những thứ mình đang có. Đó chính là một cuộc sống dựa trên serotonin - “serotonin-driven life”.

Để hạnh phúc, cần phải dung hòa cả dopamine và serotonin. Có thành tựu mà không thấy biết ơn thì mệt mỏi, còn biết ơn nhưng không có thành tựu gì thì thật là yếu nhược. Giữa khát vọng về thành tựu và sự lắng đọng của lòng biết ơn, chúng ta có thể cân bằng được đến đâu, hạnh phúc của chúng ta phụ thuộc cả vào điều này.

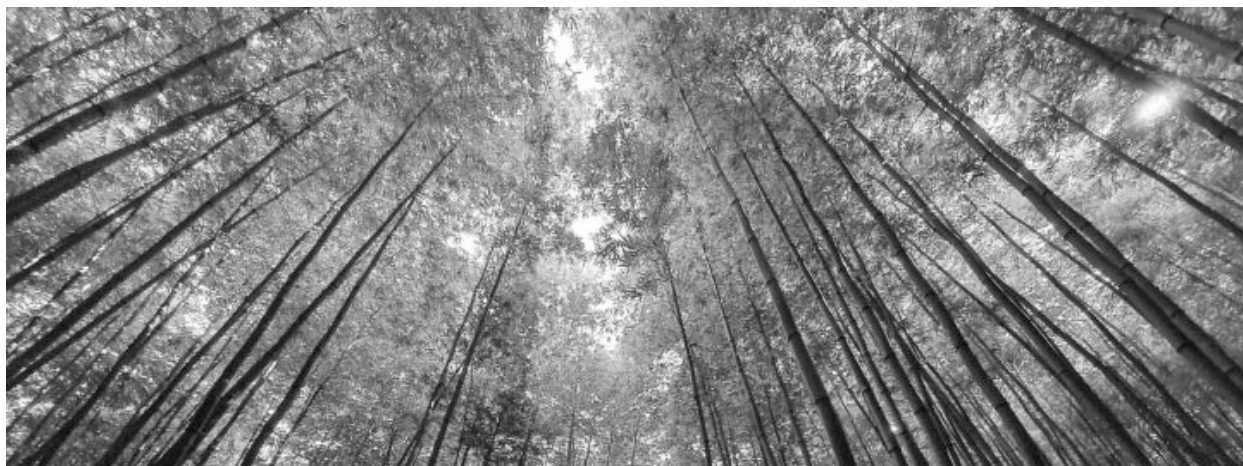
Giáo sư Shin Young Bok¹ từng nói: “Có những lúc hết sức cẩn trọng, vững tay cầm bút lông nhưng nét chữ lại bị sai lệch mất, khi đó, tôi sẽ thay đổi vị trí hay hình dạng của những nét quanh đó để cứu lấy thất bại này.” Sự bù đắp này có thể thực hiện được, theo lời giáo sư, là do sự thành bại của nét chữ không phải ở chỗ một mình nét chữ đó thẳng đẹp là được, mà phụ thuộc vào mối quan hệ giữa các nét với nhau. Nếu nét chữ viết ra không phải là một đường mà đáng lẽ phải thẳng bằng như thước kẻ thì sao? Nếu các nét có thể “dựa vào nhau, nhượng bộ và che chở những lầm lỗi, khuyết điểm của nhau dưới nhiều hình thức²”, thì kết quả là vẫn đẹp.

Đôi khi con đường hơi cong, hơi nghiêng một chút, khi ấy dừng chân tạm nghỉ, làm một chén rượu vỗ về, lấy lại sức và từ từ hồi phục - niềm vui của đường cong là như thế. Đôi khi có phạm phải lỗi lầm thì cũng đừng vội buông xuôi hay từ bỏ, những sai sót đó có thể bù lấp, che chở lẫn nhau vừa đủ để tạo nên vẻ đẹp - đó chính là cái hay của thư pháp. Đó là phẩm chất của sự run rẩy dao động mà nhiều “đường thẳng” phải học tập.

Có quanh co khúc khuỷu cũng không sao. Có giảm tốc độ một chút cũng không sao. Có thành tựu thì cũng phải có những phút lánh mình. Không hoàn hảo, không nhanh chóng cũng không sao. Những khoảng trống cân bằng thành thực chính là báu vật của cuộc sống này.

¹ Shin Young Bok (1941-): nhà văn, nhà hoạt động, học giả tiến bộ của Hàn Quốc.

² Shin Young Bok, Ngắm từ chôn ngục từ. (Chú thích của tác giả)

Mùa xuân năm nay, lúc khỏi bệnh, tôi đã vỡ lẽ ra một điều.
Đó là trong cuộc sống, những khoảng trống có giá trị riêng
của nó như thế đấy,
và hào phóng với bản thân một chút cũng không sao.
Những khoảng trống cân bằng thành thực chính là
báu vật của cuộc sống này.

PHẦN III

Hãy gặp gỡ,
hãy yêu và hãy sống

ĐIỀU KIỆN KẾT HÔN

Mọi người thường lo lắng không biết mình sẽ gặp người bạn đời như thế nào, nhưng thực ra, khi yêu, mình là người như thế nào - mới là câu hỏi quan trọng. Bởi nếu ai đó yêu một cách khó coi thì đó là người khó coi. Ai yêu một cách phức tạp thì đó là người đang đầy khúc mắc, rối bời.

Oh So Hee, Kẻ ngốc trong tình yêu

Một trong những ngã rẽ quan trọng nhất trong đời người đó là kết hôn. Có nên kết hôn hay không, nếu có thì nên kết hôn vào lúc nào, và kết hôn với ai. Tùy thuộc vào lựa chọn này như thế nào mà cuộc đời sẽ có sự thay đổi lớn. Việc trăn trở về chuyện kết hôn cũng có nghĩa là bạn đang trở thành người trưởng thành. Bởi lẽ tuy không phải tất cả người trưởng thành đều kết hôn, nhưng kết hôn rồi thì sẽ phải cư xử cho ra dáng người lớn, dù muốn hay không đi nữa.

Kết hôn là vấn đề về quan điểm. Đây là một lựa chọn rất cá nhân và chủ quan, không phải là thứ người khác có thể nói nên làm thế này hay thế khác. Tuy vậy, hãy thử nói về những vấn đề mà chúng ta phải trăn trở lo nghĩ trước khi kết hôn. Mặc dù đây đương nhiên cũng chỉ là những suy nghĩ cá nhân và chủ quan của bản thân tôi.

Kết hôn - Nên hay không?

Kết hôn là một thế lưỡng nan. Ngay cả Socrates cũng phải nói: “Kết hôn cũng hối hận, không kết hôn cũng hối hận.” Bãi đậu xe của tòa án cuối tuần đầy nghẹt xe của khách dự đám cưới tổ chức trong hội trường; còn trong tuần thì chật cứng xe của người đến đưa đơn ly dị. Những bộ phim truyền hình mà những chàng trai, cô gái ưa thích thường vẽ lên quá trình đi tới vạch đích hôn nhân, còn những bộ phim mà các cô chú trung niên thích xem lại thường xuyên lấy chất liệu từ những mối quan hệ ngoài hôn nhân.

Theo Montaigne, hôn nhân là thứ “giống như chiếc lồng chim mà chim bên ngoài lồng thì muốn vào, chim bên trong lồng thì muốn ra”. Có lẽ hôn nhân quả đúng là như vậy.

Hiện nay, hôn nhân đang chuyển từ “một việc đương nhiên phải làm” sang “một lựa chọn có thể tính đến”. Đặc biệt là suy nghĩ của những phụ nữ trẻ tuổi đang thay đổi nhanh chóng. Trước đây, câu hỏi mà tôi nhận được từ sinh viên nữ chủ yếu là “Nên kết hôn với người như thế nào?” thì giờ đây, câu hỏi chủ yếu lại là “Có nhất thiết phải kết hôn không?”

Thực ra, đây là câu hỏi rất khó trả lời. Như đã nói ở trên, kết hôn là lựa chọn rất cá nhân, nên không phải là vấn đề mà người khác có thể tranh cãi đúng sai. Mỗi lần được hỏi như thế, có một câu trả lời mà tôi ưa thích. Đó là câu nói nổi tiếng của nhà soạn nhạc Brahms.

“Tự do nhưng cô đơn.” - “Frei aber einsam.”

Brahms sống độc thân cả đời. Và ông đã nói lên cảm nhận về cuộc sống độc thân như vậy - tự do nhưng cô đơn. Tôi cũng xin trích câu nói này để trả lời câu hỏi ở trên. “Nếu không kết hôn thì thật tự do, nhưng sẽ cô độc. Tận hưởng tự do hay xoa dịu nỗi cô đơn - bạn hãy tự mình lựa chọn!”

Hãy làm rõ hơn một chút ý nghĩa của “tự do” và “cô đơn” ở đây. Bởi hôn nhân là hiện thực rất khắc nghiệt, nên tự do và cô đơn đang nói ở đây khác xa với khái niệm đầy lãng mạn mà những bạn trẻ ưa dùng.

Thực ra, hôn nhân một vợ một chồng là chế độ vô cùng tàn nhẫn đối với mỗi cá nhân. Tại sao lại nói đó là một chế độ tàn nhẫn? Trong tiểu thuyết *The Foundation of Love* của Alain de Botton, có một đoạn như sau:

“Tôi xin thề. Tôi xin thề sẽ thất vọng vì em và chỉ vì một mình em. Tôi xin thề, đối tượng duy nhất cho sự hối hận của tôi sẽ chỉ là em. Tôi xin thề, nếu không có em thì tôi sẽ là hình mẫu của sự hối hận vì cả đời đã vô số lần lừa dối gió trăng. Cho đến giờ, tôi đã nghiên cứu xem xét đủ thể loại bất hạnh mà tôi có thể lựa chọn. Và cuối cùng, người mà tôi quyết định chọn để dâng hiến, hy sinh cả tâm thân này chính là em.”

Tại hôn lễ, lời thề nguyện mà tân lang-tân nương trao nhau phải bao dung và khiêm nhường, không chút lãng mạn như thế mới là phù hợp.

“Hối hận” và “thất vọng” là những cảm giác mà chỉ có đối tượng ôm kỳ vọng hay ảo tưởng mới có thể cảm nhận được. Nếu đã kết hôn thì không được ôm ảo tưởng hay kỳ vọng gì về tình yêu đối với người khác giới nào nữa. Tình cảm yêu

đương ngoài luồng lúc này sẽ nhận án chung thân và bước vào ngục sâu của tâm trí. Về mặt nào đó, hôn nhân là một chế độ cực kỳ độc tài đối với tình cảm của con người.

Mà đâu chỉ riêng gì tình cảm yêu đương. Kết hôn tức là bạn phải chia sẻ việc sinh hoạt, thời gian, tài sản, và thậm chí là tất cả mọi thứ với người bạn đời. Kết hôn rồi mà còn định tận hưởng tự do như thời độc thân thì sẽ bị kết tội là thiếu đạo đức, vô trách nhiệm. Cái gọi là “tự do” mà hôn nhân đòi hỏi phải từ bỏ, thực tế là hầu như toàn bộ những gì thuộc về cá nhân.

“Cô đơn” cũng tàn nhẫn tương tự. Nỗi cô đơn của người độc thân không phải là kiểu cô đơn thanh nhã bỗng nhiên ủa tới vào một ngày thu khi gió lạnh khê sườn qua cổ áo khoác ngoài. Mà đó là nỗi cô đơn buốt giá ngấm vào tận xương tủy, một cảm giác nghẹn thở khi chỉ còn lại một mình, trơ trọi giữa thế giới rộng lớn và khắc nghiệt này. Là sự cô đơn tuyệt đối, đồng hành với nỗi sợ không ai đến gặp mình mỗi dịp lễ tết hay sinh nhật, hay nỗi sợ khi về già, đau ốm không người chăm sóc, một mình chết dần trên giường bệnh.

Rốt cuộc, kết hôn hay không, đó là vấn đề lựa chọn, bạn sẽ chọn sự tự do mà mình ao ước và cam chịu nỗi cô đơn cùng cực, hay là đánh đổi tự do cả đời để phần nào xoa dịu được nỗi cô đơn. Với mỗi người, mỗi thời, gánh nặng tự do và cô đơn sẽ khác nhau. Gần đây, ngày càng nhiều người không lập gia đình, có lẽ là do ngày càng có nhiều nguồn lực xã hội hay các phương tiện giao tiếp, liên lạc giúp chúng ta cảm cự được với nỗi cô đơn đó.

Dù sao đi nữa, tôi tin rằng mỗi người, tùy theo hoàn cảnh của bản thân, sẽ đưa tự do và cô đơn lên bàn cân trong tâm trí rồi suy nghĩ, quyết định về hôn nhân. Có ai đó đã chua chát một câu thế này:

“Cuộc sống hôn nhân sẽ mang đến rất nhiều nỗi khổ. Nhưng cuộc sống độc thân thì lại chẳng có niềm vui.”

Kết hôn - Khi nào thì nên?

Người độc thân ngày càng nhiều, nhưng thực ra, tôi chưa từng gặp ai xung quanh mình theo chủ nghĩa độc thân một cách tuyệt đối cả. Ngay cả những người đã sống độc thân đến già cũng nói “Nếu gặp được người tốt thì phải lấy chứ”, hay “Tại tôi vẫn chưa đủ tự tin”, những trường hợp này thì nhiều hơn hẳn.

Vì vậy, so với lựa chọn “Có nên kết hôn hay không?” thì việc hạ quyết tâm “Khi nào sẽ kết hôn” lại quan trọng hơn. Thực tế, có những người vì gặp được người tốt nên mới quyết tâm kết hôn, nhưng phần lớn trường hợp là sau khi quyết tâm kết hôn thì gặp được người tốt và kết hôn với người đó. Không phải chúng ta kết hôn với người chúng ta yêu nhiều nhất, mà chúng ta kết hôn với người chúng ta yêu nhiều nhất vào thời điểm chúng ta có thể kết hôn.

Gần đây, có vẻ như ngày càng nhiều bạn trẻ trì hoãn kết hôn hết mức có thể. Tất nhiên cũng là do hiện này, vấn đề thất nghiệp ở thanh niên khá nghiêm trọng, tình hình kinh tế cũng khó khăn nên nhiều trường hợp không còn cách nào khác, đành phải lùi việc kết hôn lại. Đây là một vấn đề mang tính quốc gia. Một xã hội mà khiến cho những người trẻ tuổi yêu nhau buộc phải trì hoãn kết hôn, thì đó là một xã hội không bao giờ mang lại hy vọng. Vậy nhưng ở đây, tôi sẽ chỉ tập trung nói về những trường hợp bản thân tự nguyện lựa chọn việc kéo dài thời gian kết hôn.

Ngày nay, con người có xu hướng kết hôn muộn. Nếu cảm thấy chưa thực sự chắc chắn thì người ta sẽ chưa đi đến hôn nhân. Nếu giải thích cho rõ, thì tinh thần thời đại đang chuyển biến theo hướng coi trọng các giá trị cá nhân hơn, và dường như ngày càng có nhiều bạn trẻ “dù cô đơn nhưng vẫn muốn được tự do”. Họ muốn tận hưởng hết mức có thể cái tự do của người độc thân. Họ không khẳng định sẽ không kết hôn, nhưng cũng không có ý nghĩ vội vàng để mình bị trói buộc trong vòng kiềm tỏa mang tên gọi hôn nhân. Tính toán như thế cũng không phải là sai, nhưng cần phải tính tới một điều nữa. Đó là cái tự do của người độc thân mà họ đang tận hưởng lúc này, một cách tất yếu, sẽ đòi hỏi phải trả giá bằng sự tự do của tuổi già mai sau.

Trong số bạn bè tôi, có một người kết hôn rất sớm. Hồi ấy là thời kỳ người ta nhận thức tuổi kết hôn tốt nhất là nam khoảng ba mươi, nữ khoảng hai mươi lăm. Vậy nhưng anh bạn này vừa tốt nghiệp đại học xong, mới hai mươi lăm tuổi đã kết hôn với một bạn gái cùng tuổi. Và ngay lập tức sinh hai cậu con trai cách nhau đúng một tuổi.

Hồi đó, chúng tôi đại đa số còn độc thân, nhìn anh bạn đó, chúng tôi không ghen tị mà thấy thương hại nhiều hơn. Trong lúc chúng tôi vui chơi, bù khú đến tận khuya thì anh bạn đó phải về sớm trông con. Đừng nói tới chuyện bạn bè rủ nhau đi du lịch vào kỳ nghỉ, ngay tới cái sân bóng chày vào ngày nghỉ, anh ấy cũng không ra được. Chúng tôi thường trêu anh ấy: “Sao lại từ bỏ cuộc đời sớm vậy?”

Bây giờ, tuổi tứ tuần đã qua, tất cả đều thấy anh bạn đó là đáng ghen tị nhất. Tất cả còn đang đứng ngồi không yên về chuyện học hành của con cái thì hai vợ chồng anh ấy đã sớm cho hai cậu con trai vào đại học, còn hai vợ chồng thì vi vu đi du lịch.

Gần đây, anh bạn này lại trêu chúng tôi. Anh ấy hỏi giờ chúng tôi vẫn đang ca bài ca con cái à, còn anh ấy thì đi du lịch khắp thế giới, được mở mang tầm mắt về cuộc đời. Ngay như tôi đây, vì lo chuyện học thêm của con cái mà mấy năm nay cũng chưa yên tâm mà đi biển được lần nào. Trước mắt ít ra vẫn còn bốn năm như vậy.

Không phải tôi muốn khuyên các bạn nên kết hôn sớm như anh bạn này để được vui hưởng tuổi xế chiều. Mà ý tôi là khi lên kế hoạch về cuộc đời, đừng chỉ lo chuyện trước mắt, hãy nhìn bao quát cả đời người. Ngẫm lại thì thấy thời trẻ, tôi chẳng nghĩ được gì ngoài những chuyện trước mắt. Mọi người thường có khuynh hướng đánh giá quá cao những giá trị trong độ tuổi của mình. Còn tôi, cũng không có đủ tầm nhìn về cuộc đời, để có thể so sánh các tiêu chí như tuổi độc thân lãng mạn và buổi hoàng hôn an nhàn.

Khi trì hoãn kết hôn, nam giới thì lấy lý do chưa chuẩn bị được đầy đủ về mặt kinh tế và xã hội, nữ giới thì lấy lý do chưa đủ tự tin vừa lo công việc nặng nề vừa quán xuyến gia đình, con cái. Nhưng với tư cách một người đã trải qua chuyện đó, tôi muốn khuyên họ một điều: bạn sẽ chẳng lúc nào cảm thấy mình đã chuẩn bị xong xuôi hay đã đầy đủ tự tin, vì vậy sự thật là thời điểm đó vĩnh viễn không bao giờ tới.

Ở công ty, công việc chồng chất, bạn bè mà hẹn đi du lịch là lại thấy thật nặng nề. Lần nào cũng chỉ mong thoát được thì tốt, nhưng bạn dọa: “Không đi thì chết với bọn này!” đến tận trước lúc đi vẫn còn ngập đầu ngập cổ, khó khăn lắm mới dứt ra mà đi được. Khởi hành rồi, phải đến lúc ngồi ngắm cảnh vật trôi qua bên ngoài cửa sổ xe, bạn mới nghĩ: “Mình đi thế này là đúng lắm.” Kết hôn có lẽ cũng như vậy. Chưa chuẩn bị xong, chưa đủ tự tin đi nữa, nhưng trước hết cứ cùng nhau xuất phát, rồi sau này bạn sẽ nghĩ: “Mình làm như thế là đúng lắm.”

Tôi còn nhớ bà tôi, mỗi khi có ai đó chần chừ việc cưới xin, bà lại bảo: “Chẳng có phụ nữ nào luyện tập việc sinh con xong rồi mới đi lấy chồng cả.” Nếu đã quyết, thì cứ bắt tay vào làm đi.

Kết hôn - với người như thế nào?

Thực ra, dù không nói những chuyện to tát như tự do hay cô đơn đi nữa, thì lý do quan trọng nhất của việc kết hôn ngày càng muộn chính là bởi vẫn chưa xuất hiện người mà vừa nhìn thấy đã biết ngay rằng “Đây chính là người hợp với mình!” Hoặc là, dù hiện tại đã có đối tượng hẹn hò rồi, nhưng vẫn chưa đủ niềm tin trước câu hỏi “Rốt cuộc lấy người này liệu có ổn không?” Bởi vậy, kết hôn hay không kết hôn, hoặc khi nào thì nên kết hôn, những lựa chọn này không phải là vấn đề có thể quyết định một cách độc lập, mà có thể coi là kết quả kéo theo của quyết định “Nên kết hôn với người như thế nào?”

Vì thế, khi đã nói đến kết hôn thì xét cho cùng, vấn đề quan trọng nhất vẫn là “Kết hôn với người như thế nào?” Trong mọi lựa chọn, điều quan trọng là “tiêu chuẩn”. Dù cho có cân nhắc thận trọng thế nào đi nữa, nếu dựa trên những “tiêu chuẩn” sai lầm thì sẽ không thể có kết quả tốt được. Nếu vậy, tiêu chuẩn quan trọng nhất trong kết hôn là gì?

Khi quyết định chọn bạn đời, chúng ta có rất nhiều yếu tố cần suy xét. Tuổi tác, sức khỏe, chiều cao, ngoại hình, tài sản, địa vị, nghề nghiệp, tiền đồ, tính cách, vân vân... Không chỉ xét tới bản thân người bạn đời tương lai, mà cả gia đình và gia cảnh của người đó, chúng ta cũng phải tính tới. Bố mẹ của người đó còn sống không, tính cách thế nào, quan hệ anh chị em trong gia đình ra sao, rồi cho tới cả xuất thân quê quán nữa... Trong nhiều tiêu chuẩn khác nhau này, nếu chọn ra những thứ mà mọi người nói đến nhiều nhất thì có lẽ là 3 tiêu chí sau:

Ngoại hình, tiền và tính cách.

Ngoại hình là tiêu chuẩn mà nam giới đặc biệt coi trọng. Gần đây, phụ nữ cũng chú ý nhiều tới ngoại hình của nam giới. Nhưng ở đây hãy chỉ nói riêng nam giới thôi! “Nhìn bề ngoài mà chọn vợ thì chẳng khác gì nhìn lớp sơn tường mà chọn nhà vậy” thậm chí các bậc đàn anh có gia đình còn phải nói như thế với lớp trai trẻ độc thân, rằng ngoại hình không phải là điều quan trọng, nhưng dù có khuyên nhủ kiểu gì đi nữa cũng vô ích. Cùng là đàn ông nhưng tôi cũng phải nói rằng, đàn ông quả thực rất thích phụ nữ đẹp.

Trong môn Tâm lý học tiến hóa gần đây đang thu hút sự quan tâm, người ta nói việc chúng ta bị hấp dẫn bởi ngoại hình của người khác giới là nhằm tìm ra người phối ngẫu mang gien di truyền ưu tú - kết quả của quá trình tiến hóa. Vậy

nhưng chúng ta không phải là loài khỉ trên thảo nguyên Savannah. Ngay cả sau khi lo chuyện hậu duệ thì chúng ta cũng phải sống tiếp với bạn đời thêm mấy chục năm nữa. Dù cho “thuyết bản năng” của môn Tâm lý học tiến hóa đó có đúng đi chăng nữa, ngoại hình của bạn đời cũng hoàn toàn không giúp mang lại một đời sống hôn nhân hạnh phúc. Bạn đã bao giờ thấy đôi vợ chồng nào định ly hôn mà lại nói: “Thôi thì được một cái là anh ấy đẹp trai nên cố nhịn vậy” chưa? Khi chọn bạn đời, theo tôi, quyết định càng ít bị ảnh hưởng bởi tiêu chuẩn ngoại hình, dù là ảnh hưởng ngầm ngầm hay rõ rệt, thì đó càng sáng suốt.

Cũng không thể không xét đến lương bổng hay tài sản. Tiền là yếu tố bắt buộc phải có để sống được trong xã hội tư bản. Gần đây, những nghiên cứu thực chứng về hạnh phúc tăng lên một cách rõ rệt, nhiều học giả lấy tiềm lực kinh tế làm điều kiện quan trọng của hạnh phúc. Nhưng khi vượt qua một ngưỡng nhất định, thu nhập không còn làm tăng mức độ hạnh phúc nữa. Lý do chúng ta kết hôn không phải là để thoát nghèo, mà là để hạnh phúc hơn. Vì thế, kết hôn mà chỉ xét tới tài sản thì thật nguy hiểm.

Thực tế, chúng ta đã chứng kiến nhiều cuộc hôn nhân coi trọng và dựa trên chữ “giàu” đều mang kết cục không mấy đẹp đẽ. Vì thật ra trong nhiều trường hợp, tài sản đó không phải của bản thân cô dâu, chú rể còn trẻ tuổi, mà thuộc sở hữu của bố mẹ họ; và nhiều trường hợp, những bạn trẻ lớn lên trong gia đình giàu có, muốn gì được nấy, thường không biết giữ gìn nền tảng của đời sống hôn nhân. Xem bài phỏng vấn người điều hành một công ty mai mối nọ thì thấy những cặp đôi đặt nặng điều kiện về tiền, hoàn cảnh gia đình, hợp tuổi hay dung mạo... thường có tỷ lệ ly hôn cao. Bởi nếu chỉ tính toán điều kiện thiệt hơn như thế, cuối cùng chúng ta sẽ đi tới quyết định lựa chọn để bản thân không bị thiệt, và kết quả là sẽ có ai đó cho rằng mình bị tổn hại (mặc dù có lẽ ai cũng tin rằng chỉ có mình mới là nạn nhân). Đó là lý do vì sao hôn nhân khởi đầu dựa trên các điều kiện hoàn cảnh, bao gồm cả khả năng tài chính, lại bấp bênh như vậy.

Nếu vậy, điều thực sự quan trọng là gì? Đó là tính cách. Theo tôi, đây là điều quan trọng nhất, tới mức áp đảo tất cả các điều kiện khác. Dù tình yêu có nguội lạnh, nhan sắc có phai tàn, tài sản có mất đi, thì bản tính con người cũng không dễ gì thay đổi. Nếu con trai tôi có chọn bạn đời, tôi sẽ chỉ khuyên con duy nhất một điều: hãy nhìn vào tính cách của đối phương.

Trong số các nét tính cách, nét tính cách nào là quan trọng nhất để có một đời sống hôn nhân hạnh phúc? Chân thành, thật thà, tin tưởng, thẳng thắn, gần gũi, hài hước, ôn hòa, có tầm nhìn, có khả năng lo liệu... tính ra thì nhiều vô kể, đều là những phẩm chất cần có của con người trong cuộc sống. Nếu như không thể tìm được người mang đủ hết tất cả những phẩm chất này, và nếu vì thế mà phải chọn một phẩm chất duy nhất, thì nên đặt phẩm chất nào vào vị trí ưu tiên hàng đầu để có một đời sống hôn nhân hạnh phúc?

Tùy theo quan điểm mà mỗi người sẽ coi trọng những phẩm chất khác nhau, do đó khó có câu trả lời chung cho câu hỏi này. Nhưng tôi muốn trả lời như thế này. Hãy chọn “nét” mà bạn thấy thích nhất trong số những phẩm chất của bố mẹ bạn.

Khi mới lập gia đình, người ta thường hay so sánh bạn đời với bố mẹ mình. Điểm thất vọng đầu tiên về bạn đời cũng chính là ở đó. Mọi người bắt đầu thấy bất mãn, phụ nữ thì ca cẩm: “Bố em chẳng bao giờ như thế này...” còn đàn ông thì cần nhần: “Sao em không làm như mẹ anh ấy?”

Đó là do bạn đã quan sát mỗi quan hệ mẫu giữa bố mẹ mình trong khoảng ba mươi năm, rồi tự nhiên vô thức học hỏi về vai trò người chồng và người vợ. Vì vậy, người mang phẩm chất của bố mẹ bạn có thể giảm nguy cơ cảm thấy thất vọng của bạn, đúng không?

Theo truyền thống, “người chồng thì phải thành thực và có trách nhiệm, còn người vợ thì nhìn chung phải chu đáo, bao dung”, nhưng có lẽ cũng không cần thiết phải lấy lời dạy đó của các cụ ra để làm tiêu chuẩn tuyệt đối. Cũng giống như tất cả những vấn đề khác, ở đây, bạn phải hiểu chính mình trước đã. Tính cách mỗi người có một góc khoáng đạt riêng và một góc khó khăn phức tạp riêng. Điều này bạn phải tự mình nhận thấy. Và bạn phải tìm được người mang tính cách có thể chấp nhận được sự khó khăn phức tạp đó của mình. Bảo vệ “tuyến phòng thủ Maginot về mặt tâm lý” của nhau, cùng mang quan điểm chung trong sinh hoạt, như vậy thì cuộc sống gia đình sẽ càng đầm ấm hơn.

*

“Quy tắc một phát đạn.”

Theo lời một hậu bối của tôi làm ở Viện Đào tạo và Nghiên cứu Pháp luật, có một quy tắc như vậy. Ở viện, nữ ngày càng nhiều hơn, thời gian làm việc cùng đồng

nghiệp nữ tăng lên, số lượng cặp đôi trong viện cũng đang tăng rõ rệt. Nhưng vì đó là một cộng đồng rất nhỏ nên chỉ có thể hẹn hò với đồng nghiệp đúng một lần, và với đúng một người, có chia tay với người đó rồi cũng rất khó mà hẹn hò với một đồng nghiệp khác. Vì thế, trai chưa vợ, gái chưa chồng của viện, khi bắt đầu vào làm là coi như được nhận một viên đạn tình yêu, viên đạn đó không bắn cho khéo thì sẽ phải đi tìm một nửa của mình ở bên ngoài viện. Tất cả đều rất thận trọng mà bóp cò viên đạn đó, đã bắn là nhất định phải trúng. Không thì mang tiếng cả đời.

Không riêng gì viện đào tạo và nghiên cứu ở trên, rất nhiều cặp đôi cùng công ty chắc cũng đồng cảm. Xã hội nhỏ hẹp hơn chúng ta tưởng. Trong một tổ chức, nếu đem “đạn” bắn chỗ này chỗ kia thì rất dễ bị coi là kẻ trắng hoa. Dù vậy, viên đạn được cấp đó, nếu cứ cất giấu mãi một chỗ đến mức gỉ sét luôn thì cũng thật là bức bối.

“Viên đạn” đó, phải bắn khi nào, ở đâu, và nhằm vào ai?

Có người vì sợ kết hôn nên trì hoãn, cứ tính toán, tính toán rồi lại tính toán. Lại có người lựa chọn bạn đời có điều kiện tốt như thể đang đi mua sắm, rồi kết hôn như thể tổ chức sự kiện. Dường như họ nghĩ rằng, cứ kiếm được một người có điều kiện tốt một chút, rồi tổ chức lễ cưới xa hoa lộng lẫy khiến bà con họ hàng lẫn bạn bè người quen phải ghen tị, như thế là đường lên hạnh phúc đã rộng thênh thang rồi thì phải.

Vậy nhưng đời sống hôn nhân hạnh phúc lại không thể đảm bảo bằng một lựa chọn khôn ngoan, một hôn lễ hoành tráng hay những điều kiện ấn tượng. Hôn nhân là một hành trình dài thật dài, được bền bỉ bồi đắp dần dần bằng sự quan tâm, trách nhiệm và bao dung đối với cuộc đời của nhau. Là một quá trình từ từ nuôi dưỡng không ngừng nghỉ biên độ hạnh phúc khi quả lắc buồn vui của chiếc đồng hồ cuộc đời đều đều qua lại.

Do đó, hỡi những người đang đứng trước ngưỡng cửa trở thành mang tên hôn nhân, giờ là lúc bạn phải tạo động lực cho sự chần chừ mệt mỏi đó. Viên đạn bạn vẫn cất kỹ, giờ hãy lấy ra, lên nòng và bắt đầu nhắm bắn. Và hãy bắn phát đạn ấy! Khi cảm xúc đến, đừng chần chừ.

Nhiều người độc thân định trì hoãn kết hôn.

Vậy nhưng với tư cách một người đã trải qua chuyện đó, tôi muốn khuyên họ một điều: bạn sẽ chẳng lúc nào cảm thấy mình đã chuẩn bị xong xuôi hay đã đầy đủ tự tin, vì vậy sự thật là

thời điểm đó vĩnh viễn không bao giờ tới.

Khi đã quyết tâm, thì hãy bắt tay vào hành động.

NGƯỜI LỚN LÀM BẠN VỚI NHAU

Không có “người lạ”.

Chỉ có những người bạn chưa gặp được nhau.

Tục ngữ Ireland

“Gặp lại vui ghê! Lâu lắm rồi mới họp mặt thế này, thích thật đấy. Sau này bọn mình chịu khó gặp nhau vào nhé.”

Sau khi ra trường, đó là lần đầu tiên họp mặt bạn bè cùng câu lạc bộ ở đại học. Những năm 2000, câu lạc bộ giải thể nên không tổ chức được một buổi họp mặt chính thức nào, cậu bạn lớp phó của chúng tôi xoay xở đủ mọi cách, cuối cùng cũng mời được tiền bối, hậu bối ba khóa trên dưới, họp mặt ở một nhà hàng món Hàn. Dòng sông thời gian đã trôi qua đằng đằng hai mươi lăm năm, vậy mà ai trông cũng vẫn y như hồi xưa, cả dáng vẻ, cả cách nói năng. Thật là kỳ diệu. Xem ra chỉ có cái vỏ bên ngoài là già đi. Chúng tôi gọi nhau bằng biệt danh ngày cũ, trò chuyện rôm rả, cười đùa âm ỉ, chúng tôi hẹn nhau nhất định tầm hai, ba tháng phải họp mặt định kỳ một lần, rồi chia tay. Thế rồi, ba tháng sau, có tin nhắn đến.

“Cuộc họp đồng môn dự định vào tháng Năm đã bị hủy.”

Trước khi chia tay, chúng tôi đã hẹn nhau cuộc họp mặt lần hai sẽ là vào ngày 19 tháng Năm, nhưng đến ngày hẹn, do người đến dự được ít quá nên lại quyết định lùi lại lần sau. Đúng ngày hôm đó, tôi cũng có hẹn khác phát sinh, không định tham dự nên cũng không thể nói gì, nhưng những bạn học đã dành trước cả ngày hôm đó để trống, không dám hẹn với ai khác thì vô cùng buồn lòng. Trở thành người lớn là như thế đấy. Thay vì đến cuộc họp mặt mà mình muốn đi, chúng ta lại phải đến một cuộc họp mặt mà mình buộc phải đi.

Tôi vẫn gặp những bạn bè cùng làm báo trường thời cấp III với nhau, băng đi rồi đúng một năm chúng tôi lại gặp nhau một lần, vào cuối tháng Một. Trong số những buổi họp mặt bạn bè không mục đích, đây là buổi gặp mặt có tỷ lệ tham dự khá cao. Vì một năm chỉ có một lần nên tất cả đều đi không thiếu một ai, mọi người đến xem nhau sống thế nào. Ở tuổi của chúng tôi, xem ra mức giới hạn là một năm

một lần. Giờ đây, nếu như một năm có thể gặp nhau định kỳ không mục đích, dù chỉ một lần thôi, thì cũng là thân rồi. Buồn thật!

Bắt đầu bước vào đời sống xã hội, thứ mà bạn cảm thấy khó khăn trước nhất là quan hệ con người với nhau. Thời học sinh, bạn chỉ chọn và chơi thân với những người hợp với mình, nhưng ngoài xã hội thì không như vậy được. Với tư cách là cấp trên, đồng nghiệp, rồi bên A bên B, mang trên lưng những vai trò chính thức như thế, bạn sẽ gặp những người mà bạn “cần phải gặp”. Kết bạn mới với một ai đó thật chẳng dễ dàng gì.

Đương nhiên, lúc gặp ngoài xã hội, mọi người nhìn chung đều tử tế, ở nơi mới đi làm, đa số đều đối xử tốt với bạn. Nhưng vấn đề bắt đầu chính ở chỗ đó. Phải tin ai đây? Phải kết thân với ai đây? Thời còn đi học, nếu những anh chị lớp trên hay bạn bè mới gặp có thiện ý đến với bạn, thì bạn chỉ cần tiếp nhận thiện ý đó là được. Nhưng ở nơi làm việc thì lại phải hoài nghi, không biết họ có ý đồ gì khác không. Trong một tổ chức thường có bè phái, nên cũng có thể bạn sẽ bị biến thành “người của ai đó”, còn nếu đối phương là người khác giới thì cũng có thể mang ý đồ gì khác ngoài quan hệ đồng nghiệp đơn thuần.

Tôi không muốn đặt tình huống như vậy rồi khuyên bạn: “Ban đầu thì đừng tin ai hết.” Đối xử thật lòng với người khác thì thiện ý đó tự nhiên sẽ được đền đáp, tôi vẫn tin là như vậy. Dĩ nhiên, sự đền đáp đó có thể sẽ không đến với ta ngay lập tức. Nhưng chính nhờ chúng ta cứ mang thiện ý như một kẻ đại khờ như thế mà không gian làm việc của chúng ta cũng tốt đẹp hơn một chút. Khi mà mọi người trên thế gian này đều chua chát rằng “Chẳng có lấy một người tin được”, thì chỉ có mình mình cho rằng “Thế gian này ai cũng vậy thôi” và chẳng cần phải vào hùa với họ. Giây phút mình đối xử với người khác đầy thiện ý, ít nhất trong không gian làm việc của mình cũng có “một người tin được”. Và rồi thiện ý đó sẽ dần dần lan rộng.

Tuy thế, nếu nhất định phải khuyên bạn một điều về quan hệ đối nhân xử thế ngoài xã hội, thì đó là đừng đánh giá một người qua “những gì người đó nói”, mà trước hết hãy nắm bắt xem “thứ người đó muốn” là gì. Trong quan hệ chính thức, con người thường phát ngôn và hành động nhằm đạt được thứ mình mong muốn. Vì thế, ý đồ mang tính bản chất hơn so với lời nói hay hành động. Trong những tổ chức lợi nhuận như công ty, càng nhanh chóng nhận ra “điều mong muốn” của

người khác thì càng dễ dàng lý giải được hành động của họ, và có thể ứng phó linh động hơn một chút trong quan hệ con người.

Nhiều việc quá thì cứ thức đêm giải quyết là được, nhưng quan hệ con người thì lại không có lời đáp. Bạn bị giằng xé bởi nỗi lo lắng: “Cứ hồn nhiên đón nhận như thế này, liệu mình có thành ra đồ ngốc không?” cùng với mặc cảm tội lỗi: “Liệu mình có đang nhìn đời quá tàn nhẫn chẳng?” Thật mệt mỏi. Và lại thấy nhớ bạn bè cũ, những người mình có thể thoải mái yên lòng mà gặp gỡ.

Người ta thường nói, bạn bè thời nhỏ mới là bạn bè thực sự. Đó là mối quan hệ trong sáng nhất, gặp nhau mà chẳng hề mang một mục đích gì. Vậy nhưng tôi không hoàn toàn đồng ý với câu nói này. Dù là mối quan hệ trong sáng một thời đi nữa, mà nếu như bây giờ, đâu có thường xuyên gặp gỡ, nhưng không còn chia sẻ được mỗi giao cảm trong sáng đó nữa thì cũng chẳng thể mong đợi gì ngoài chút tình cảm quý mến trong chốc lát. Trái lại, cũng có trường hợp, bạn cũ quá lâu rồi mới gặp thường có khuynh hướng nóng lòng muốn khôi phục lại tình cảm tốt đẹp xưa cũ, khiến cho cảm xúc chợt thoái trào. Và có cả nỗi đau đớn khi cảm nhận rõ rệt khoảng cách ngày càng sâu sắc trong mối quan hệ bạn bè, khi mà thời gian trôi qua đã lâu, và trong suốt thời gian đó, hoàn cảnh của mỗi người đã có nhiều thay đổi.

Hiện nay, người ta cũng có nhiều bạn ảo. Mọi người tham gia nhiều cộng đồng mạng như các blog, forum; lượng người kết nối trên các trang mạng xã hội như Twitter, Facebook cũng đang ngày một lớn hơn. Bây giờ, dù có ở bất cứ đâu trên thế giới này cũng không phải lo sợ. “Ở Barcelona, có ai biết quán ăn Hàn nào ngon ngon một chút không ạ?” chỉ cần đăng một câu như vậy là sẽ ùn ùn đổ về bao thông tin đáng tin cậy. Vấn đề là, dù cho có tới mấy nghìn người bạn sẵn sàng chia sẻ thông tin về quán ăn ngon ở nơi đất khách quê người, nhưng thật hiếm người bạn nào chịu thức đêm lắng nghe tâm sự của bạn. Và cũng thật nghịch lý, khi chơi Twitter thường cảm thấy rất “cô đơn”, thật là hoang mang, không hiểu nổi vì cô đơn nên dùng Twitter, hay vì tham gia Twitter nên càng thấy cô đơn hơn nữa. Vì không gặp mặt trực tiếp nên thấy ai trên mạng cũng có vẻ thật hay ho, nhưng cảm giác mệt mỏi khi kết nối giữa con người với nhau trong thế giới ảo cũng thật nặng nề theo cách riêng của nó.

*

Trở thành người lớn là sẽ gặp nhiều người mới. Bạn sẽ gia nhập những hội nhóm, tham dự cuộc gặp mặt thân hữu của những người trong ngành. Nếu lập gia đình thì có thể làm bạn với bạn của vợ/ chồng mình, và cả với vợ, chồng của những người bạn đó nữa. Nếu có con cái, tự nhiên sẽ hình thành quan hệ với các bậc cha mẹ học sinh ở trường, trung tâm học thêm hay hội nhóm của con bạn. Đương nhiên những người gặp nhau vì công việc thì ban đầu cũng chỉ trao đổi danh thiếp, mối quan hệ bắt đầu cũng chỉ thoáng qua, nhưng trong số những người đó, có những người mang sức hút rất người, khiến bạn muốn thân thiết với họ hơn. Những người mà gần đây tôi có cảm giác gần gũi nhất không phải bạn bè xưa cũ trong ký ức xa xôi, mà là những người tôi đã gặp được sau khi trưởng thành. Họ cũng tốt không khác gì bạn cũ.

Không nhất thiết phải vạch sẵn ranh giới những người bạn gặp nhau hồi nhỏ thì mới là bạn tốt, nếu gặp ngoài xã hội thì chỉ là người quen trong công việc. Dù là gặp nhau khi bao nhiêu tuổi đi nữa, nếu càng gặp càng thấy có thể chia sẻ tình cảm một cách thật lòng, thì bất cứ lúc nào cũng có thể trở thành bạn bè thật sự của nhau. Thời còn đi học, dù là bạn thân đi nữa thì thời gian gặp gỡ khăng khít cũng chỉ khoảng ba, bốn năm. Thực tế, những mối quan hệ gặp gỡ ngoài xã hội còn có thể kéo dài hơn quãng thời gian đó rất nhiều.

Điều quan trọng không phải là ở vấn đề thời gian - nghĩa là cho đến giờ đã quen biết gặp gỡ nhau được bao lâu. Mà là ở vấn đề mục đích - gặp nhau với ý đồ gì. Nếu có thể chắc chắn rằng đó là mối quan hệ không trông mong lợi ích gì từ nhau, chỉ cần gặp gỡ, nói chuyện, chia sẻ, thì đó chính là mối quan hệ có thể trở thành bạn bè. Nếu như bạn muốn làm bạn với một ai đó, trước hết, bạn phải từ bỏ mọi “mục đích” để tiếp cận họ như một con người.

Bạn hãy mở lòng mình ra trước. Hãy nói: “Mình làm bạn nhé.” Biết đâu đấy, có khi người bạn chí thân cả đời của bạn vẫn còn chưa xuất hiện.

TÌNH DỤC, NGÔN NGỮ CỦA NGƯỜI LỚN VỪA KHÓ VỪA BUỒN

“Tình yêu là khi cuối cùng
Người với người thân xác cũng hòa làm một
Khi đàn ông và phụ nữ hòa vào nhau, đến lúc đó
Họ mới tin rằng mình đã vun đắp được một nếp nhà.”
Park Chul, Tình yêu

Trần trở về tình dục, đó là bằng chứng khá xác thực cho thấy bạn đang trở thành người lớn. Tuy không phải cứ quan hệ là tất cả đều trở thành người lớn, nhưng người lớn nhìn chung là có quan hệ tình dục.

Vậy tại sao con người lại quan hệ tình dục? Thực ra, đây là câu hỏi nghe khá ngớ ngẩn. Con người là sinh vật, mà đối với sinh vật, sinh sản là nhiệm vụ cực kỳ quan trọng. Do đó, con người quan hệ để duy trì nòi giống. Đó là bản năng. Vậy nhưng, như tất cả mọi người đều đã biết, con người quan hệ không phải chỉ để sinh sản. Như đã thấy ở những phương pháp tránh thai đa dạng, ngay cả khi đang tìm cách tránh việc sinh sản, con người vẫn muốn quan hệ. Tại sao thế?

Nhà tâm lý học tiến hóa người Mỹ David Buss đã hỏi mọi người về lý do họ quan hệ tình dục, với 715 lý do thu được ban đầu, ông sắp xếp thành 237 loại lý do và tiến hành hỏi riêng phụ nữ và đàn ông, sau đó phân tích kết quả. 237 lý do! Tình dục không đơn thuần chỉ là hành động nhằm sinh con đẻ cái. Trong số 10 lý do hàng đầu của việc quan hệ, có 8 lý do mà cả nam giới và nữ giới cùng trả lời giống nhau như sau:

1. Tôi cảm thấy bị người đó cuốn hút.
(Lý do số 1 của nam, số 1 của nữ)
2. Tôi muốn được trải nghiệm khoái cảm về thể xác.
(Lý do số 3 của nam, số 2 của nữ)

3. Tôi thích cảm giác dễ chịu đó.
(Lý do số 2 của nam, số 3 của nữ)
4. Tôi muốn thể hiện tình cảm của tôi với người đó.
(Lý do số 5 của nam, số 4 của nữ)
5. Tôi thấy chuyện đó thú vị.
(Lý do số 4 của nam, số 8 của nữ)
6. Tôi thấy hưng phấn và muốn giải tỏa.
(Lý do số 6 của nam, số 6 của nữ)
7. Tôi muốn thể hiện tình yêu của tôi với người đó.
(Lý do số 8 của nam, số 5 của nữ)
8. Tôi đang có nhu cầu.
(Lý do số 7 của nam, số 7 của nữ)

Ngoài ra còn có 229 lý do khác, nhưng chúng ta hãy cứ xét ở mức này đã.

Có thể thấy, 8 lý do trên có thể chia thành 3 nhóm lớn. Nhóm liên quan đến mối quan hệ (1, 4, 7), nhóm liên quan đến khoái cảm (2, 3, 5) và nhóm liên quan đến bản năng (6, 8).

Nói cách khác, con người quan hệ tình dục, thứ nhất là để thể hiện tình cảm hoặc để có mối quan hệ tốt hơn; thứ hai là để tận hưởng khoái cảm mà tự thân việc quan hệ tình dục đem lại; và thứ ba là để giải tỏa nhu cầu mang tính bản năng.

*

Tôi đã đọc lại truyện “Nàng tiên cá”. Một câu chuyện rất nổi tiếng. Nàng tiên cá có nửa thân trên là người, nửa thân dưới là cá, tình cờ, nàng gặp hoàng tử và đem lòng yêu chàng. Để có được tình yêu với chàng, nàng đã tìm cách có được đôi chân nhưng cái giá phải trả là nàng mất đi giọng nói. Có chân nhưng không nói được, nàng tiên cá gặp hoàng tử nhưng không thể có được tình yêu của chàng, kết cục, nàng tan thành bọt nước và chết.

Thật là một câu chuyện tình buồn. Nhưng tôi muốn giải thích khác đi một chút. Tôi muốn nói tới vấn đề tình dục mà không có sự thấu hiểu, hay thấu hiểu mà không có tình dục.

Khi nửa thân dưới còn là cá, nàng tiên cá đã gặp hoàng tử và đem lòng yêu chàng. Hai người có thể đối thoại, nhưng không thể nào quan hệ với nhau. Thật đáng thương. Tình yêu không thể nào trọn vẹn. Vì thế, nàng tìm cách có được nửa thân dưới như người thường, nhưng cái giá phải trả là giọng nói - phương tiện để được sự thấu hiểu giữa hai bên. Kết cục, nàng có được nửa thân dưới của con người, nhưng... Như mọi người đều biết, kết quả cuối cùng là bi kịch. Nói rõ ra thì đó là sự lựa chọn tình dục không có khả năng thấu hiểu. Giải thích như thế phải chăng là hơi quá?

Nếu bạn là nàng tiên cá (hay chàng tiên cá) thì bạn sẽ lựa chọn thế nào? Tình dục không có sự thấu hiểu, hay sự thấu hiểu mà không có tình dục?

*

Tình yêu là ngôn ngữ. Hai cá thể độc lập không biết gì về nhau, lớn lên trong hoàn cảnh hoàn toàn khác nhau, sau khi gặp gỡ, qua mỗi giao cảm bất tận, hai người hiểu, đồng cảm và ngày càng giống nhau hơn, đó chính là tình yêu. Vì vậy, sự thấu hiểu là rất quan trọng. Đó là cốt lõi của tình yêu. Vì lý do này mà trong tình yêu, không có cái gọi là “no news is good news” (không thấy động tĩnh gì thì có nghĩa là mọi việc đều ổn). Khi sự thấu hiểu bị cắt đứt thì cũng là lúc tình yêu chấm dứt.

Dù cho lúc nào cũng gần gũi kề bên nhưng không thể nào thấu hiểu nhau được nữa, thì khi đó tình yêu cũng đã hết; và ngược lại, dù cho có cách xa đến mức nào, nếu như vẫn có thể hiểu nhau thì tình yêu vẫn sẽ được duy trì. Và đỉnh cao của sự thấu hiểu, chính là tình dục.

Vậy nhưng trong hiện thực, thật đáng tiếc, tình dục không tượng trưng cho một sự thấu hiểu trọn vẹn, mà lại trở thành bằng chứng cho một mối quan hệ thất bại.

Thứ nhất, có những lúc, tình dục bị đẩy xuống chỉ còn là “cách thức giải tỏa bản năng”. Đây là hiện tượng đặc biệt phổ biến ở nam giới, thậm chí tôi thấy những bạn trẻ bảo rằng để giữ gìn sự trong trắng cho người yêu mà đi giải tỏa nhu cầu sinh lý ở những nơi như quán cà phê đèn mờ. Đây không chỉ là hành vi có lỗi với bạn gái, mà còn là hành động thấp kém, khiến cho nghi lễ hạnh phúc vô bờ đó - vốn chỉ có được khi tình yêu trọn vẹn - bị đẩy xuống hàng ham muốn mang tính động vật. Thà cứ thành thực mà thừa nhận rằng đã trót lỡ hay vì một lần không kìm nén được,

chứ đừng đưa ra những kiểu biện minh đáng xấu hổ không thể nào chấp nhận như “để giữ gìn cho người bạn gái mà tôi yêu”.

Thứ hai, có những trường hợp chỉ đắm chìm trong niềm vui xác thịt mà tình dục đem lại. Ban đầu, người ta ngủ với nhau để thể hiện tình yêu, nhưng sau đó thì chỉ còn chìm đắm trong khoái lạc của quan hệ thân xác. Như thế có khác nào trẻ em chỉ nhặt mỗi sô cô la trong bánh bông lan để ăn? Khi mọi phương thức thấu hiểu và giao cảm khác đều đã suy yếu, không phải duy trì tình dục vì mối quan hệ, mà xảy ra một sự nghịch chuyển - duy trì mối quan hệ chỉ vì tình dục.

Thứ ba, có những trường hợp, tình dục lại trở thành sợi dây duy nhất để duy trì mối quan hệ. Sợ rằng nếu không tiếp tục giữ mối quan hệ, người kia sẽ chán mình, sợ một ngày nào đấy, biết đâu người đó sẽ bỏ mình, trong tình huống đó, tình dục là một thói quen, và trở thành công cụ bảo hiểm. Đàn ông vốn vụng về trong việc thể hiện tình cảm, mỗi lúc khó nói lời “Anh yêu em” hay “Anh xin lỗi”, thường thay bằng ham muốn thân xác, còn phụ nữ lo sợ đối phương ngoại tình thì thường chung chăn gối để níu giữ người đó. Trường hợp này, tình dục đã trở thành một “thói quen về cảm giác”, và mối quan hệ thành ra sống nhờ vào tình dục.

Thật là khó. Đây không phải vấn đề có thể giải quyết bằng cách trở thành một nhà đạo đức nghiêm khắc rồi giương cao chủ trương “Hãy tự kiềm chế, đừng đắm chìm thân xác quá độ”. Tình dục phải đồng hành cùng với tình yêu - dòng chảy cảm xúc đẹp đẽ và hạnh phúc nhất. Nếu chỉ là một sự phóng xuất giải tỏa ham muốn, hay trở thành sự buông thả đắm chìm trong khoái cảm chốc lát của thể xác, hay trở thành sợi dây duy nhất để kéo dài mối quan hệ... thì tình dục thật đáng buồn. Giống như câu chuyện nàng tiên cá vậy.

MẶT NẠ MANG TÊN “TÔI”

Ai sẽ là người

Có thể nói với tôi rằng, tôi chính là tôi.

Shakespeare, Vua Lear, màn 1 hồi 4

“Tôi yêu bạn, thưa quý khách.”¹

Thử bấm 114 để hỏi số điện thoại, một cô gái không biết mặt cắt giọng ngọt ngào nói lời yêu tôi. Phải nghe một cô gái xa lạ nói những lời khiến người ta ngỡ ngàng như vậy, tôi thấy thật bối rối, nhưng cả ngày trời phải nói mấy chục lần câu “Tôi yêu bạn” như thế kia, người trực ở tổng đài cũng thật là tội nghiệp. Họ sẽ thấy xấu hổ đến mức nào? Với vợ hay chồng thật sự của mình, họ đã nói lời yêu được bao nhiêu lần? Công ty quả là một thực thể đầy tham lam. Lời yêu cao quý như vậy, họ cũng buộc nhân viên phải đem nói với bất cứ ai.

Tôi nghĩ nhân viên đó, mỗi khi đến công ty, ngồi xuống bàn làm việc, thứ mà họ đeo trên đầu không phải là bộ tai nghe của tổng đài viên, mà sẽ là một chiếc mặt nạ. Một chiếc mặt nạ buộc họ phải nói lời yêu với khách hàng, dù cho đó là người vô lễ hay khiếm nhã đến mức nào.

Bây giờ là thời đại của lao động cảm xúc. Nhân viên bán hàng ở trung tâm thương mại, tiếp viên hàng không trên máy bay... những người phải tiếp xúc trực tiếp với khách hàng, luôn phải tươi cười và nói năng nhẹ nhàng, bất kể cảm xúc cá nhân như thế nào. Dù có cô đơn, buồn khổ hay giận dữ, họ cũng phải kiềm chế cảm xúc như diễn viên. Trong tình hình ngày càng có nhiều khách hàng khiếm nhã thì đây không phải là một hình thức lao động dễ chịu cho lắm. Giờ đây, không phải chỉ có thân thể, mà cả cảm xúc cũng phải làm việc.

¹ Sau khi tôi viết những dòng bản thảo này thì câu nói của nhân viên trên tổng đài 114 đã đổi thành “Hãy cố gắng lên, thưa quý khách”. Không rõ như thế có phù hợp với một lời chào của trung tâm cung cấp số điện thoại hay không, nhưng tôi nghĩ đây là một việc làm đúng đắn, có ý nghĩa đối với các nhân viên tổng đài. (Chú thích của tác giả)

Được biết, khoảng 40% trong tổng số lao động, bao gồm cả những nhân viên tổng đài thường xuyên phải nói năng nhẹ nhàng với ngôn từ lễ phép hết mức có thể, thuộc về mảng lao động cảm xúc. Nhưng thực tế, hầu như tất cả mọi ngành nghề, ở mức độ chừng mực khác nhau, đều mang tính chất của lao động cảm xúc. Bước ra ngoài xã hội, việc đó dường như cũng có nghĩa là mang theo nhiều chiếc mặt nạ khác nhau, tùy tình huống mà đeo vào cho phù hợp, và biến thân thành người lao động cảm xúc phù hợp với chiếc mặt nạ đang đeo đó.

Hồi còn ít tuổi, chỉ cần trung thực với bản thân là được. Tìm ra cái tôi và tập trung vào tiềm năng của nó, đó là sứ mệnh của tuổi trẻ. Nhưng thế giới mở ra ngày càng rộng thì các vai diễn cũng ngày một nhiều hơn. Lúc này, nếu chỉ tập trung vào bản thân thì sẽ phải hứng chịu chỉ trích, bị gọi là đồ ích kỷ. Trưởng thành có nghĩa là sẽ mang nhiều tên gọi hơn. Ở nhà thì được gọi là con trai, con gái, là vợ chồng, là dâu rể, hoặc là bố mẹ; ra ngoài thì là nhân viên có năng lực, ngay cả lúc gặp bạn bè thân thiết hay hẹn hò với người yêu, cũng phải trở thành diễn viên giỏi, biết cách diễn xuất cho phù hợp với tình hình. Thế gian là một sân khấu vĩ đại, một phòng dạ vũ hóa trang - nơi khó lòng nhận ra chân tướng mọi người.

Vấn đề là ở chỗ, các vai diễn phải đảm nhận ngày càng nhiều thì việc “tôi” thật sự là ai cũng sẽ ngày càng hỗn loạn. Nếu đã quá quen với chiếc mặt nạ dùng mỗi ngày thì bản thân sẽ nhầm tưởng chiếc mặt nạ đó chính là bản ngã, còn bản ngã thật sự lại cảm giác như là một mặt nạ khác. Tất cả mọi người đều đang trở thành người đa nhân cách. Ngày trước, đây bị coi là một chứng bệnh về thần kinh, nhưng bây giờ lại được coi là một năng lực để tồn tại một cách thành thực trong xã hội.

Cũng có ý kiến cho rằng, cuộc sống thường ngày của chúng ta chỉ nhằm diễn kịch để tạo ấn tượng với người khác. Nhà xã hội học Goffman gọi cuộc sống hiện đại là một màn kịch. Trong cuộc sống thường ngày, không phải chúng ta đối xử với người khác mà chẳng hề suy nghĩ gì, ngược lại, chúng ta cân nhắc một cách đầy chiến lược và luôn quản lý hình ảnh của mình. Giống như diễn viên trên sân khấu vậy. Vì thế, chúng ta đeo mặt nạ mà sống, chiếc mặt nạ đó gần với “bản ngã mà tôi hướng tới” hơn là bản tính thật của chúng ta. Vấn đề là chúng ta có lúc tin rằng

chiếc mặt nạ này là giả, có lúc lại tin rằng nó là thật, và cứ thế thành ra dao động qua lại giữa nỗi yếm thế và sự thật².

Tôi là ai?

Thực thể đang diễn kịch lúc này liệu có phải là “tôi” chẳng, hay là ẩn sâu ở bên trong, còn có một “cái tôi thật sự” nào khác nữa?

Đâu là mặt nạ, và đâu mới là mặt thật?

*

Mọi người thường thích những bài “Trắc nghiệm tính cách”. Trong đó, chúng ta đưa ra lựa chọn trong một tình huống nào đó, sau đó dựa vào câu trả lời, bài trắc nghiệm sẽ đưa ra chẩn đoán “Bạn thuộc tính cách này”. Nếu đúng với bản thân thì người ta sẽ vỗ tay kêu: “Đúng thật, đúng thật!” còn nếu có vẻ khác thì người ta sẽ ngoẹo đầu suy nghĩ: “Vậy là mình cũng có nét tính cách này sao?” Lại cũng có những người nhất định phải hỏi cho được nhóm máu của bạn. Nếu như là nhóm A, họ sẽ chẩn đoán: “Vậy thì bạn hơi nhút nhát đấy”, hoặc nhận xét: “Nhóm máu A mà bạn cũng chủ động đấy nhỉ?” Rồi còn có người dựa vào các chòm sao theo ngày sinh hay bói toán, hoặc dựa vào thuật xem tướng, bói đường chỉ tay, thậm chí dựa cả vào hình dáng lòng bàn tay để đoán định tính cách.

Chúng ta quan tâm đến các bài trắc nghiệm tính cách, lý do có lẽ là vì chính chúng ta cũng tò mò về tính cách của bản thân. Bởi chúng ta muốn xác định rằng “Mình chính là con người như thế này”.

Thực ra, tôi hoàn toàn không tin vào các bài trắc nghiệm tính cách, tâm lý học nhóm máu hay bói toán gì đó. Một phần vì tôi thấy kiểu trắc nghiệm này không có cơ sở khoa học, nhưng cũng là bởi tôi tin rằng tính cách con người vốn không ngừng thay đổi. “Xác định” trong tiếng Anh là “to define”, từ này vốn có nghĩa là cầm rào xung quanh, dựng lên giới hạn. Tại sao chúng ta lại cứ “xác định” bản thân để rồi dựng hàng rào quanh khả năng thay đổi và trưởng thành của mình? Tại sao đến cả bản thân mình cũng bồn chồn, thấp thỏm chỉ vì không thể phán xét và tìm hãm được chính mình?

² Erving Goffman (1922-1982), “The Presentation of Self in Everyday Life” (1959). (Chú thích của tác giả)

Xã hội càng phức tạp thì các loại mặt nạ bạn phải dùng sẽ càng đa dạng hơn. Có lẽ càng vào những lúc như vậy thì lại càng phải linh hoạt hơn chút nữa trong vấn đề “Tôi là ai?” Nếu như quá ám ảnh với quan niệm bản ngã bất di bất dịch, như “Tôi vốn là con người thế này cơ mà...” hay “Mình phải như thế này mới được...” thì có khi sẽ nảy sinh khoảng cách không thể nào cứu vãn được giữa mặt nạ và mặt thật của bản thân. Giống như loài rắn không lột xác kịp thời thì sẽ chết, bản ngã cũng giống như lớp vỏ ngoài cần phải lột, thật từ từ nhưng bền bỉ.

Quan trọng là việc “để tâm theo sát” bản thân và những chiếc mặt nạ mình đeo. Cần có một “cái tôi” khách quan riêng rẽ có thể điềm tĩnh quan sát khuôn mặt thật đang thay đổi và trưởng thành, cũng như quan sát chiếc mặt nạ của bản thân. Phải như thế mới có thể giữ cho không bị lạc đường trong cuộc đua thay đổi mặt nạ hỗn loạn này. Như thế bản thân mới có thể tìm và giữ được hình ảnh chín chắn hơn, phù hợp hơn với sự trưởng thành của chính mình.

Buổi sáng, trong lúc nghĩ tới những người sẽ gặp rồi chọn quần áo để thay, tôi tự hỏi:

Trong màn kịch hỗn loạn này, tôi sẽ là con rối, hay là người điều khiển?

KHÔNG MUỐN SỐNG NHƯ MẸ NHƯNG NGÀY CÀNG GIỐNG MẸ, KHÔNG MUỐN TRỞ THÀNH NGƯỜI NHƯ CHA, NHƯNG MUỐN GIỐNG CHA CŨNG CHẴNG DỄ DÀNG

Chị hay cãi lại mẹ.

“Sao mẹ lại sống như loài gấu thê!

Con sẽ không sống như vậy đâu!”

Kwon Hyuk Woong, Năm anh em đại bàng

Điều tốt nhất mà một người cha có thể làm cho con trai mình, đó là chết sớm.

Người để lại câu nói đầy kích động này là nhà triết học, nhà văn Jean-Paul Sartre. Trong các bài giảng dành cho các bậc cha mẹ, thỉnh thoảng tôi có đề cập đến câu nói này khi muốn truyền đạt thông điệp “Hãy để con cái tự đi con đường riêng của mình”, quả nhiên phản ứng của mọi người lập tức nóng hổi lên. Một năm sau khi ra đời, Sartre mồ côi cha, vây quanh là sách, ông đã lớn lên trong thư viện chất đầy thư tịch của ông ngoại mình. Thời niên thiếu không hề chịu một sự áp đặt quyền uy nào, đã đọc và tiếp nhận rất nhiều tri thức đa dạng, đó là yếu tố giúp Sartre có thể vượt qua các giá trị quan truyền thống mà suy nghĩ thật tự do. Ông đã viết trong tự truyện của mình như thế này:

Ông ấy đã bắt sống cô thiếu nữ chân dài bị bỏ rơi, kết hôn với cô, sau đó sinh ra một đứa trẻ - tức là tôi đây, rồi vội vàng theo ngã đường của cái chết mà trốn mất. [...] Giả sử cha tôi còn sống, hẳn ông đã cười lên, đè nặng trên lưng tôi. Thật may là ông ấy chết sớm.¹

¹ Jean-Paul Sartre, “Les mots” (1964). (Chú thích của tác giả)

Dù cho không đến mức cực đoan như Sartre, nhưng thực tế, đối với con trai, người cha là một thế giới thành trì kiên cố hiếm khi có thể vượt qua hay phá vỡ. Lấy mẹ làm đối tượng tình dục, cạnh tranh để vượt qua cha - “mặc cảm Oedipus” đó của Freud, theo tôi có đôi chút phóng đại, nhưng quả thực, đối với đứa con trai đang trở thành người lớn, thì người cha lúc này đã tạo dựng được nhiều thành tựu trong đời, là một “bức tường không thể vượt qua”. Tình cảm người con trai dành cho cha mang đầy mâu thuẫn. Tôn kính và coi thường, ngưỡng mộ và ghen tị. Vì thế, mặc dù đã quyết tâm “Mình sẽ không trở thành người giống như bố”, nhưng khi bước chân vào xã hội khắc nghiệt, họ lại tuyệt vọng khi nhận ra “Trở thành người giống bố cũng chẳng phải dễ dàng gì”².

Các ông bố thì theo đúng kiểu các ông bố, thường không hài lòng về con trai. Hồi còn trẻ, mình tràn đầy tham vọng, hết lòng chịu khó phấn đấu như vậy (đương nhiên điều này có thể đúng, có thể không. Bởi khi nghĩ về thời trẻ của mình, ai cũng thường nói quá lên), vậy mà sao thằng con trai mình lại “chán đời” thế. Cứ nhìn cái bộ dạng nó bây giờ thì không biết rốt cuộc sau này nó thành ra cái gì nữa.

Có lẽ vì thế mà nhìn chung, quan hệ giữa bố và con trai thường không được tốt. Bởi hai bên có quan điểm khác nhau, và cả hai lại đều là nam giới nên giao tiếp không được thông suốt. Thường thì nội dung đối thoại giữa đàn ông với nhau hết sức nghèo nàn, và trong số đó, tệ nhất lại chính là giao tiếp giữa bố và con trai. Mặc dù khởi đầu khá tốt đẹp, nhưng lại rất dễ có kết cục người bố thì giáo huấn, còn con trai thì phản kháng. Cuộc đối thoại này, những người làm cha phải chủ động mở lời một cách khéo léo và đầy kinh nghiệm, nhưng đàn ông nhiều tuổi thường thiếu kỹ năng giao tiếp, dẫn tới những hiểu biết cơ bản về con trai mình cũng rất hạn chế, do đó cuộc đối thoại này mới thường xuyên bị chệch hướng.

Một anh con trai đã trưởng thành, vào Ngày của Cha Mẹ³, bất chợt nặng lòng khi nghĩ về bố, lâu lắm rồi anh mới gọi điện, trong điện thoại, anh nói: “Bố, con yêu bố”, thế là bố anh lập tức gầm lên: “Thằng ranh! Mà lại gây chuyện gì rồi phải không?”

Lại có một chuyện cười như thế này nữa. Đến dự một buổi nói chuyện, thấy người ta bảo phải thường xuyên đối thoại với con trai, ông bố liền thử “đối thoại”

² Choi Sang Hee, “Đơn giản là curling”. (Chú thích của tác giả)

³ Ngày của Cha Mẹ tại Hàn Quốc: ngày 8 tháng Năm hằng năm.

với con, ông bảo con ngồi xuống, chờ người ra nhìn con một lúc rồi mãi mới nói được một câu: “Con học lớp mấy rồi?”

Các cậu con trai thì theo đúng kiểu các cậu con trai, không dễ gì mở lòng nói chuyện với bố. Nhà văn Franz Kafka từng viết một bức thư gửi bố. Nói là “một bức thư”, nhưng thực ra là một cuốn sách với tựa đề “Thư gửi bố”. Nghe nói hình như vì sợ bố mà ông không thể nào nói rõ từng chuyện bằng lời, nên cuối cùng đã viết thư. Điều này nêu bật thực tế rằng, con trai mở lời với bố mới thật khó khăn đến nhường nào.

Đến khi có con, người con trai mới bắt đầu thực sự hiểu bố mình. Ít nhất với tôi là như thế. Lập kỷ lục là người trẻ tuổi nhất trong lịch sử thi đỗ kỳ thi công chức, bố không thể nào hiểu nổi tôi - kẻ không qua nổi kỳ thi đó. Còn tôi, tôi đã ghét bố vì ông luôn mang cách sống theo suy nghĩ của mình mà áp đặt lên tôi. Bố tôi qua đời, mười lăm năm trôi đi, phải đến khi có con trai, tôi mới nhận ra một điều, không phải là bố ghét tôi, mà cũng không phải là tôi ghét bố.

Tại sao những sự “nhận ra” lại thường muộn màng đến vậy? Bố tôi đã qua bờ bên kia của “con sông Lethe⁴” - dòng sông chẳng thể nào chuyển giùm lời tạ lỗi. Lúc sinh thời, chẳng thể nhận được sự thấu hiểu của con trai, bố tôi đã khổ tâm thế nào? Vì thế, một ngày nọ, khi đang ngồi ôm đứa con đầu lòng mới sinh để ru con ngủ, tôi đã tạc dạ một lời thề. Rằng tôi nhất định phải sống đến ngày được nhìn thấy con của con tôi. Để có thể một lần nói rõ lòng mình: “Cái thằng này, giờ thì con đã hiểu lòng cha mẹ chưa?”

Sự trưởng thành của người con trai là hành trình phấn đấu vượt qua người cha của mình. Không muốn sống như cha, chiến đấu để thắng được cha mình, điều này trở thành động lực sống của mỗi người đàn ông. Kết cục, cái gọi là “thành công” chẳng phải đã bị đẩy trở lại thành vấn đề làm sao để vượt qua những giới hạn của cha mình hay sao?

Mối quan hệ giữa con gái với bố thường tốt hơn rất nhiều so với quan hệ bố và con trai. Tình cảm bao dung không dành cho con trai, nhiều ông bố dành hết mọi sự thiên vị con gái. Quanh ta hiếm khi thấy ông bố nào gọi con trai mình là “con

⁴ Sông Lethe: còn được gọi là “dòng sông quên lãng”, một trong năm dòng sông chảy qua địa phủ trong thần thoại Hy Lạp.

trair rượu”, trong khi rất thường bắt gặp những ông bố cứ khoe về “con gái rượu” là không còn biết trời đất gì nữa.

“Sau này lớn lên con sẽ lấy bố.”

Nhiều cô bé ngược đời mắt trong veo lấp lánh hùng hồn tuyên bố như vậy. Đây là một kết quả tất yếu. Với con gái, bố là người đàn ông đầu tiên mình gặp trên đời, và là người yêu thương mình nhất. Ngay cả sau khi hiểu ra rằng bố đã lấy mẹ rồi, hình mẫu lý tưởng đó vẫn không thay đổi.

“Sau này lớn lên, con sẽ lấy người giống bố.”

Tất nhiên, cũng có những người con gái không muốn lấy một người chồng giống như bố mình, số lượng này nhiều hơn ta tưởng. Nhưng ngay cả trong trường hợp này, sự tồn tại của người cha trong tiềm thức của người con gái cũng không dễ gì xóa bỏ được.

Theo lý luận của nhà phân tâm học hàng đầu Carl Jung, trong tiềm thức của người nữ tồn tại yếu tố nam tính “animus”, và trong tiềm thức của người nam tồn tại yếu tố nữ tính “anima”, và cái gọi là “tình yêu” chính là sự phóng chiếu của phần khác giới này lên một người khác. Nói đơn giản hơn, việc chúng ta “yêu ngay từ cái nhìn đầu tiên” không phải là do một ngày nọ, chúng ta gặp được bạch mã hoàng tử leng keng nhạc ngựa hay một nàng công chúa trong rừng, mà chính là do chúng ta gặp được phần khác giới vô thức của chính mình trong thực tại. Nhưng nhiều trường hợp, hình tượng người cha giữ vị trí của yếu tố animus nên người phụ nữ thường bị cuốn hút bởi những hình mẫu đàn ông mang đặc điểm nam tính của cha mình. Lý do đều nằm ở chỗ hình mẫu lý tưởng chính là người cha.

Thậm chí ngay cả những “phụ nữ mạnh mẽ” thời hiện đại đầy sức hút và có ý thức mạnh mẽ về cái tôi, thực tế cũng hay phải lòng những “gã tồi” hơn là những người đàn ông tử tế, hiện tượng này cũng do tác dụng của yếu tố animus mang tính gia trưởng phụ quyền. Đây là hiện tượng được gọi là “Thế lưỡng nan trong tình cảm của phụ nữ mạnh mẽ”.

Cha là mối tình đầu của con gái. Khi con gái tìm được người yêu và kết hôn, cha đã già nua, tàn tạ. Người cha vốn là hình mẫu vĩnh viễn trong tình cảm của con, khi tình cảm đó chuyển từ mối tình đầu sang sự xót thương, đến lúc đó, người con gái mới trưởng thành.

*

Trong một chương trình tìm kiếm tài năng trên ti vi, một người tham gia biểu diễn đã gửi “Đoạn phim gửi mẹ” ngay tại trường quay. Quả nhiên, mắt người đó đỏ lên. Vừa mới vui vẻ cười nói rôm rả, vậy mà chỉ nghe một tiếng “Mẹ” là nước mắt đã chực trào ra. Liệu ai có thể tự tin rằng mình có thể nói về mẹ mà không phải lau khôe mắt?

Ở điểm này, người mẹ rất khác với người cha. Nếu như người cha mang lại cảm giác lạnh lùng, tựa như một bức tường bằng kính khó khăn và không thể vượt qua; thì người mẹ lại mang lại cảm giác thương mến, luôn gạt bản thân mình sang một bên để che chở, bao bọc cho chúng ta. Các ông bố có lẽ không thể coi sự phân biệt đối xử này là oan ức. Bởi chúng ta được sinh ra từ thân thể của người mẹ, bú sữa mẹ mà có được hình hài một con người, mặc quần áo mà mẹ mặc cho, ăn cơm mẹ nấu cho mà lớn lên. Từ góc nhìn của con cái, người cha suốt ngày ra ngoài kiếm tiền làm sao có thể so sánh nổi.

Ban đầu, con trai muốn nhận được sự che chở vô hạn từ mẹ, thế rồi không biết tự lúc nào, mẹ đã chuyển thành người mà con trai muốn phải bảo vệ đến cùng. Quả là một sự nghịch chuyển kịch tính trong mối quan hệ. Cảm giác mang món nợ ân tình nhất định phải phụng dưỡng mẹ để đền đáp công ơn bắt đầu chiếm chỗ kể từ lúc con trai trở thành người lớn và có thể tự lập về kinh tế. Đặc biệt, nếu như cha qua đời sớm, mẹ một mình nuôi con thì gánh nặng này càng lớn hơn gấp bội. Nhưng vấn đề là đến lúc đó, bản thân người con trai cũng đã có gia đình riêng phải chăm sóc. Mắt thì luôn hướng về mẹ, nhưng tay thì lúc nào cũng không ngơi vì việc gia đình. Khoảng cách giữa mắt và tay sao mà xa vời vợi. Vì vậy, con trai lúc nào cũng là người mang tội với mẹ.

Với nhiều người mẹ, con trai là một thành tựu. Trong quá khứ, tư tưởng trọng nam khinh nữ còn nặng nề, đến mức chỉ có thể sinh con theo kiểu đẻ cố ‘bốn gái mới có một trai rớt lòng’ thì điều này lại càng rõ nét. Đôi khi, thay vì gọi “có ai đó không” hay gọi tên, người mẹ lại gọi “Con trai ơi...”, câu gọi này hàm chứa sự hãnh diện của người mẹ “Tôi đẻ được con trai đấy nhé”. Nietzsche từng nói: “Thứ mà người mẹ yêu không phải là đứa con trai, mà là cái tôi của bản thân nằm trong đứa con trai”, có lẽ người mẹ đã phóng chiếu “giấc mơ không thành” của đời mình lên đứa con trai đó.

Khi con trai đã trưởng thành, người mẹ lại có khuynh hướng dựa vào con hơn là vào chồng, nhưng càng như vậy, áp lực đối với người con trai sẽ càng nặng nề.

Những người đàn ông lạc lối giữa một bên là vợ, một bên là mẹ; hay một bên là “mama’s boy”, một bên là người con có hiếu... nỗi khổ tâm của họ bắt nguồn từ đây.

Ngược lại, thời gian càng trôi qua, quan hệ giữa mẹ và con gái càng trở nên đặc biệt. Nhìn chung, trong các mối quan hệ gia đình, đây là tổ hợp có quan hệ tốt nhất. Các nhà tâm lý học tiến hóa cũng đã giúp chúng ta lý giải điều này.

Vốn dĩ, sinh vật sau khi hoàn thành chức năng sinh sản thường không sống thêm được bao lâu. Ngay cả cây cỏ thụ ngàn năm, sau khi không ra hoa được nữa, cũng sẽ chết. Hãy thử nhìn cái chết hùng tráng của cả đàn cá hồi sau khi đẻ trứng. Đã hoàn thành trách nhiệm duy trì nòi giống, phải nhường cho thế hệ sau những nguồn lực cần thiết cho sự sinh tồn, như thế mới là hiệu quả. Nhưng riêng con người thì thật đặc biệt. Ngay cả sau khi đã hoàn thành việc sinh sản, con người vẫn sống tiếp khá lâu. Đặc biệt, nữ giới có thể sống thêm khoảng ba mươi năm ngay cả sau khi đã mãn kinh. Tại sao lại thế? Các nhà tâm lý học tiến hóa giải thích rằng, do con người là giống loài cần rất nhiều sức lực cho việc nuôi con non, nên phụ nữ đã tiến hóa theo hướng ngay cả về già, khi đã mãn kinh, không còn sinh sản được nữa, họ vẫn có thể giúp đỡ con gái mình trong việc chăm sóc cháu. Đó được gọi là “Giả thiết về người bà”. Vậy nên, ngay cả về mặt tiến hóa luận, quan hệ giữa mẹ và con gái chỉ có thể ngày càng đặc biệt hơn.

Chẳng cần phải truy xét giả thiết tâm lý học tiến hóa đó là đúng hay sai, chỉ cần nhìn vào thực tế cũng có thể thấy rõ điều này. Càng nhiều tuổi, con gái và mẹ càng trở thành bạn thân của nhau. Mặc dù khi còn ít tuổi, con gái hay xích mích cãi vã với mẹ, nhưng dần trưởng thành rồi, con gái lại trở thành người bạn tốt nhất trên đời của mẹ.

Nhiều người con gái quyết tâm lớn lên “Sẽ không sống như mẹ”. Thế hệ của mẹ phải chấp nhận trật tự phụ quyền gia trưởng, còn thế hệ của con gái đã được giáo dục về vai trò của giới, độc lập, chủ động, sẽ không thể nào hiểu nổi thế hệ của mẹ mình. Điều này dẫn đến những bất đồng quan điểm giữa mẹ và con gái, ngay cả về những vấn đề nhỏ nhặt như mặc kiểu quần áo gì, lo liệu việc nhà ra sao. Ban đầu, do mẹ giữ quyền quyết định nên con gái phải vâng lời mẹ, nhưng trong thâm tâm, con gái đã hạ quyết tâm sắt đá: “Mình sẽ không sống như mẹ đâu!” Thậm chí, mẹ còn khích lệ con gái: “Đúng đấy, mày nhất định đừng có mà sống giống như mẹ!”

Thỉnh thoảng, vợ tôi lại bảo: “Càng có tuổi, em lại càng sống theo cách sống của mẹ mà trước đây em từng ghét cay ghét đắng, mỗi lần nhận ra bản thân mình như vậy, em lại giật mình sợ hãi.” Hồi mới cưới thì không nhận thấy, nhưng thời gian càng trôi qua, tôi lại càng cảm thấy từ cách quán xuyến việc nhà đến cách đối xử với mọi người, rồi tới cả cách nói năng... của vợ đều giống mẹ vợ một cách khó tin. Có lúc còn phát hiện ra nội thất hai nhà có những góc trang trí giống nhau. Vợ tôi đang ngày càng trở nên giống mẹ vợ, từ lời nói đến hành động. Vậy nên, có lẽ phải nói với những người còn độc thân rằng: “Nhất định phải xem mẹ của người mình định kết hôn là người như thế nào đấy.” Thỉnh thoảng, vợ lại tự lẩm bẩm một mình, và đây có lẽ không phải là lời độc thoại của riêng gì cô ấy.

“Không muốn sống giống mẹ mà sao cứ ngày càng giống mẹ thế này...”

*

Trở thành người lớn, có lẽ đó là một quá trình để chúng ta dần hiểu được bố mẹ mình, theo một cách hoàn toàn khác với từ trước đến giờ. Cùng với việc bắt đầu đặt tình cảm yêu ghét đầy mâu thuẫn dành cho bố mẹ dưới một góc nhìn mới, chúng ta cũng dần dần trở thành người lớn.

TỪ NHÀ NGỤC KHÔNG SONG SẮT ĐẾN VƯƠNG QUỐC CỦA RIÊNG MÌNH

Vo gạo, giặt đồ, khâu quần áo

Giữa sự đơn điệu đến đáng sợ lặp lại mỗi ngày

Dù còn yếu ớt, ý thức của cô ấy cũng đã thức tỉnh

Khi cảm nhận được rằng liệu đây có phải là cuộc sống của mình

Chúng ta phải trân trọng nắm giữ sự thức tỉnh đó của ý thức.

Jeon Hye Rin, Và rồi chẳng nói một lời

Thỉnh thoảng, tôi có làm chủ hôn. Làm chủ hôn khác với việc đứng giảng bài. Khi giảng bài, nếu sai sót thì tôi có thể đính chính, tuần nào tôi cũng đứng lớp nên nếu có lỡ quên chi tiết gì thì tuần sau đó, chỉ cần chú ý làm tốt là được. Nhưng trong hôn lễ thì không được phép sai sót, và đó là sự kiện cả đời mới có một lần của người ta, nên không có cái gọi là “lần sau”. Vì thế, hôn lễ nào tôi cũng rất căng thẳng. Có một vị thẩm phán nọ khi làm chủ hôn thường gọi cô dâu chú rể thành bị cáo và nguyên cáo: “Xin tuyên bố nguyên cáo lấy bị cáo làm vợ...” Tôi cũng đã có lần nói: “Mời cô dâu chú rể quay về phía các học sinh.”

Vậy nhưng thời khắc căng thẳng nhất là khi nghi lễ đã kết thúc và người ta cất tiếng hô: “Cô dâu, chú rể chào quan khách!” Đó chính là lúc nhìn thấy hình ảnh sau lưng của “đôi tân lang, tân nương đang cùng nhau bước vào một cuộc sống mới”. “Lúc yêu nhau thì họ thật đẹp đôi, nhưng giờ đã thành vợ chồng thực sự rồi, đôi bạn trẻ đó sẽ sống hạnh phúc bên nhau chứ?” suy nghĩ đó không giúp giải tỏa sự căng thẳng của tôi sau khi nghi lễ đã kết thúc, mà lúc này, sự căng thẳng thực sự mới dâng lên. Thêm vào đó, nếu như cô dâu dự định ở nhà làm nội trợ toàn thời gian thì nỗi lo của tôi càng lớn hơn.

Đương nhiên, được sống cùng nhà với người mình yêu, cùng nhau lo liệu cuộc sống gia đình thì còn gì hạnh phúc hơn. Ở nhà nội trợ có nghĩa là đem sự hạnh phúc

đó ra làm công việc toàn thời gian, tức là có thể làm cả ngày, và ngày nào cũng làm. Thật là một công việc hạnh phúc.

Tuy vậy, lý do mà tôi lo lắng là bởi, nếu trở thành người nội trợ toàn thời gian, bạn sẽ phải chấp nhận sự thay đổi vô cùng to lớn. Bạn sẽ bước vào một “thế giới mới” không thể nào ngờ tới và không thể so sánh được với thời còn con gái. Đối với đàn ông hay phụ nữ đang tham gia hoạt động xã hội, ngay cả sau khi kết hôn, họ vẫn là chính họ của thời chưa kết hôn và sắm thêm vai trò của một người chồng, người vợ trong gia đình. Đời sống xã hội vẫn là “một nửa cuộc sống”. Vậy nhưng, với người nội trợ toàn thời gian, có một sự đoạn tuyệt rõ rệt với cuộc sống thời kỳ chưa kết hôn. Những người mà bạn gặp gỡ, những giá trị mà bạn theo đuổi, những đối tượng mà bạn quan tâm... tất cả đều có một sự thay đổi lớn. Nói tóm lại, “toàn bộ cuộc sống” của bạn đã thay đổi.

Ngay cả vợ tôi cũng vậy. Ra trường, có một công việc tốt, sau khi kết hôn thì cô ấy nghỉ việc, một thời gian sau lại theo tôi lên đường đi du học, rồi bắt đầu lo nội trợ nơi xứ lạ, tiếng của người ta cũng không biết. Ban đầu đã định là hai vợ chồng cùng đi học, nhưng thời gian này chúng tôi lại có đứa con đầu lòng nên cô ấy đành phải bỏ dở việc học. Lại thêm ốm nghén rất nặng nên vợ tôi cũng chẳng thể nhúc nhắc ra ngoài được. Vì kết hôn mà cô ấy phải đối mặt với một cuộc sống hoàn toàn khác thời còn con gái. Khi đó, có lẽ tôi đã vừa là chồng, vừa là người gác ngục của cô ấy.

Đối với người nội trợ, gia đình là một ốc đảo. Đó có thể trở thành vương quốc của bản thân, và cũng có thể trở thành nhà ngục không song sắt. Bạn sẽ trải nghiệm đồng thời hai cảm giác: ổn định và cô lập. Người nội trợ bây giờ thường xuyên ra ngoài, lại có tràn ngập các phương tiện liên lạc như điện thoại, máy tính... nên có thể sẽ có người hỏi: Như vậy tại sao lại thấy bị cô lập? Nhưng đây là sự cô lập về mặt tâm lý. Là cảm giác đoạn tuyệt trong tâm trí mà dù có ra ngoài hay trò chuyện tán gẫu cả ngày cũng không thể nào lấp được.

Cảm giác đoạn tuyệt này xuất phát từ sự chuyển đổi “ý nghĩa tồn tại” từ cái tôi cá nhân sang vai trò người nội trợ. Nhưng vấn đề là ở chỗ, “ý nghĩa tồn tại của người nội trợ” không phải là thứ có thể một mình đạt được, mà phải tùy thuộc vào những người khác trong gia đình mới có thể hoàn thiện. Nói rõ hơn, thành tựu của người nội trợ thay đổi tùy thuộc vào việc chồng thành công đến mức nào, con cái học hành giỏi giang đến đâu, hoặc gia đình khá giả êm ấm được chừng nào. Vậy

nhưng để chồng thành công, con cái học hành tấn tới, gia đình dư dả... lại không phải vấn đề mà chỉ một mình người nội trợ cố gắng là được. Không thể dựa vào bản thân, mà lại phải phụ thuộc vào người khác như vậy thật là một sự bất an. Mặc dù vậy, những điều này đã trở thành tiêu chuẩn tuyệt đối để xếp hạng giá trị của người nội trợ, và xuất hiện nguy cơ họ không còn có thể tự định đoạt hạnh phúc của bản thân nữa. Và như thế, người nội trợ đã bị lạc đường giữa một bên là “áp lực khó lòng cáng đáng” và một bên là “tham vọng không thể lấp đầy”¹.

Ngay cả “tên gọi của chính mình”, thứ có thể coi là cốt lõi của cái tôi cá nhân, người nội trợ cũng dần dần rời xa. Họ được gọi là “vợ anh x”, “mẹ thằng y” hay “con dâu nhà z”. Tôi đã từng gặp một người ngồi đợi đến lượt ở bệnh viện, khi nghe y tá liên tục gọi tên mình, người đó lại tự nói một mình: “Ai đây mà gọi mãi không thấy xuất hiện nhỉ?” Người ta bảo, những tay chơi khi muốn quyến rũ người nội trợ, điều đầu tiên hẳn làm là gọi tên người đó. Được gọi tên là một điều rất quan trọng.

Thời gian càng trôi qua, cái tôi của người nội trợ chỉ có thể ngày càng bị lung lay. Theo tôi, đối với họ, điều quan trọng nhất là tự ban cho mình giá trị của bản thân: “Là một người nội trợ, mình rất quan trọng.” Đây không chỉ là điều cần thiết đối với cô dâu trẻ vừa kết thúc nghi lễ kết hôn mới đây. Trái lại, lập gia đình càng lâu thì nhận thức này lại càng quan trọng hơn. Sống trong vai trò người nội trợ càng lâu thì càng phải đường hoàng mạnh mẽ hơn.

Tiêu chuẩn của giá trị phải đặt tại “bản thân”. Xin lấy ví dụ như sau:

Điều mà người ở nhà nội trợ cảm thấy được bù đắp hơn so với người nội trợ đi làm, đó không phải là khi con cái học hành giỏi giang, mà là khi bạn tự cảm thấy mãn nguyện vì có thể dành cho con cái nhiều tình yêu hơn - thứ tình yêu không gì thay thế được mà những người khác không thể dành cho con cái của họ.

Điều mà người ở nhà nội trợ cảm thấy được bù đắp hơn so với người nội trợ đi làm, đó không phải là khi bạn thấy thỏa mãn vì chồng kiếm được đủ tiền để mình khỏi cần phải làm việc, mà đó là khi bạn tự cảm nhận được niềm hãnh diện vì ít nhiều đã quản lý và đầu tư thu nhập của gia đình một cách hợp lý, nên kết quả là bạn đã quán xuyến gia đình hiệu quả hơn những người đó.

¹ Kim Seon Mi, “Trải nghiệm đời sống thường ngày của người nội trợ toàn thời gian độ tuổi 30-40 và cách phản ứng nhằm duy trì cái tôi cá nhân” - luận văn tiến sĩ Đại học Seoul, 2004. (Chú thích của tác giả)

Điều mà người ở nhà nội trợ cảm thấy được bù đắp hơn so với người nội trợ đi làm, đó không phải là khi bạn được nhàn nhã hơn, không cần phải ngày ngày đến công ty, mà đó là khi bạn tự cảm thấy tự hào vì đã dành thời gian cho hạnh phúc của bản thân và gia đình nhiều hơn những người phụ nữ đi làm thông thường.

Nếu vậy, với tư cách một người ở nhà nội trợ, cụ thể phải làm thế nào để có thể khiến cái tôi cá nhân của mình thêm vững vàng, mạnh mẽ? Tôi muốn đưa ra 3 lời khuyên, đó là bàn làm việc của bạn, thời gian của bạn và tài khoản lương của bạn.

Trước tiên, ngay cả người nội trợ cũng cần phải có *không gian riêng*. Người ta thường nói toàn bộ căn nhà đều là của người nội trợ, hoặc nhà bếp hay phòng ngủ là không gian của người nội trợ, nhưng đây chỉ là không gian sinh hoạt. Cần phải có một không gian riêng, không phải là không gian để lao động, mà là nơi có thể khiến bản thân được là chính mình. Đương nhiên, với những ngôi nhà vốn đã chật chội, không phải ai cũng có thể dành riêng một *không gian của người nội trợ*. Dù vậy cũng nhất định phải thu xếp được một khoảng không gian đặt được một chiếc bàn sách. Không phải bàn trang điểm, mà là bàn sách. Cần phải tạo dựng một *không gian riêng* biệt sao cho ở đó, dù là uống cà phê, đọc sách hay nghe radio, bạn cũng có thể đối diện với nội tâm, chứ không phải ngoại hình của mình.

Nếu bạn đã sửa soạn được chiếc bàn đọc sách của riêng mình, thì lúc này, bạn cần phải có *khoảng thời gian riêng* được đảm bảo cố định. Chắc hẳn sẽ có người thắc mắc rằng sau khi chồng đi làm, con đi học, chẳng phải toàn bộ thời gian đều là của người nội trợ sao? Nhưng không phải vậy. Làm việc nhà mệt thì ngồi xuống ghế xô pha nghỉ ngơi, xem ti vi một lát, những khoảng trống như vậy không thể gọi là thời gian riêng của bản thân được. Giống như học sinh cứ học một tiết thì được nghỉ giữa giờ, đến 12 giờ là giờ ăn trưa, bạn cần phải định ra một khoảng thời gian nhất định, tạo ra một khoảng trống thường nhật để cứ đến giờ đó là giống như có chuông reo hết tiết, bạn sẽ bước vào không gian riêng và nghỉ ngơi. Những người làm nội trợ ở nhà tưởng chừng như có rất nhiều thời gian để tùy ý sử dụng, nhưng thực ra vấn đề quản lý thời gian đối với họ lại càng khó hơn.

Sau hơn mười lăm năm làm giảng viên đại học - cái nghề mà thời gian cá nhân và thời gian công việc không tách bạch rõ ràng, tôi đã nhận ra một điều. Đó là càng như thế, càng cần phải chia rõ thời gian làm việc, nghỉ ngơi và vui chơi. Mỗi ngày,

dù chỉ là 50 phút, cũng hãy dành ra khoảng thời gian riêng cho những việc có thể khiến mình được là chính mình, những việc có thể khiến bản thân hạnh phúc hơn.

Cuối cùng, người nội trợ cũng cần có tài khoản lương. Không phải là tài khoản quỹ đen. Mà là tài khoản lương. Bạn cần phải có một tài khoản riêng để đường hoàng nhận tiền công lao động làm việc nhà, được trích từ một phần thu nhập trong gia đình. Tất nhiên, do phần lớn tài khoản lương của các ông chồng hay tài khoản chi tiêu sinh hoạt trong nhà đều do người nội trợ quản lý, nên chắc cũng sẽ có người thắc mắc chẳng phải tiền nào mà chẳng là tiền hay sao. Nhưng không phải như vậy. Vì phải cân đối thu chi trong sổ ngân sách gia đình với vô số những khoản chi tiêu mà những nhu cầu của bản thân thường xuyên bị xem nhẹ, giờ đây, bạn cần phải tăng cường đầu tư cho bản thân hơn. Kể cả khi bạn dùng tiền đó để bù vào chi tiêu trong nhà hay gửi cho nhà chồng và nhà đẻ, thì đó cũng không phải là tiền trích từ sinh hoạt phí trong nhà, mà bạn đang dùng tiền của mình.

Hơn hết, điều quan trọng là phải nhận thức được làm việc nhà cũng là một hình thức lao động có giá trị và phải tự đền đáp cho bản thân dưới dạng vật chất. Trên thực tế, lương cho người nội trợ là bao nhiêu, điều này rất khó để nói chính xác, vì còn tùy thuộc vào hoàn cảnh mỗi nhà. Nhưng dù chỉ là một khoản nhỏ, tôi vẫn mong mỗi người nội trợ có thể sở hữu một cuốn sổ tài khoản lương của riêng mình.

Khi tôi nói với vợ tôi rằng tôi sẽ lập cho cô ấy một tài khoản lương, lúc đầu, tôi phải nghe cô ấy cần nhắc: “Sao tự dừng lại làm chuyện không đâu như thế?” nhưng bây giờ, mỗi lần xem sổ tài khoản, vợ tôi lại phấn khởi hơn. Hỡi các đức ông chồng, nếu muốn bày tỏ lòng biết ơn đối với công lao của vợ thì đừng chỉ nói suông, mà hãy chứng minh cho cô ấy thấy bằng tài khoản lương của riêng cô ấy.

*

Vậy nhưng, dù cho đã tìm đủ mọi cách như vậy mà bản thân người nội trợ vẫn không thể nào thấy hạnh phúc thì bao nỗ lực cũng chỉ như xây lâu đài trên cát mà thôi. Bạn cần phải thoát ra khỏi ốc đảo của tâm hồn. Bạn phải tạo ra những cuộc gặp gỡ đa dạng hơn cả những mối quan hệ của những người đi làm. Chỉ khi bạn gặp gỡ, học hỏi, giao lưu và chia sẻ niềm vui nỗi buồn của người nội trợ, bạn mới có thể vượt qua hàng rào mang tên gia đình trong lòng bạn. Nếu không thể tự mình tạo ra

niềm vui và sự tự hào như vậy, người nội trợ sẽ trở thành tù nhân trong nhà ngục “Gia đình yêu quý của tôi”.

Hỡi những người ở nhà nội trợ trên mảnh đất này, và hỡi người vợ của tôi, hãy giữ lấy niềm tự hào của mình. Có thể cai quản vương quốc của riêng mình, thì ở nhà nội trợ là nghề nghiệp tôn quý nhất trên đời. Bởi trong vương quốc đó, những người yêu thương bạn nhất và những người bạn yêu thương nhất, dưới bàn tay chăm sóc vun vén của bạn, họ được ăn, mặc, ngủ và sống tiếp mỗi ngày.

WORKING MOM

“Như kẻ trộm, tôi đi rửa mặt khi đêm xuống
Thấy bàn chải đánh răng của tôi và của đứa con gái lên sáu
Đang ôm vùi lấy nhau trong đám lông bàn chải bù xù
Giống như tôi cả ngày dài chỉ mong được ôm con”
Jeong Kkeut Byeol, Giải độc ban đêm

Sáng nay, tôi có cuộc họp lúc 7 giờ 30 phút. Trên trái đất này, chắc chỉ có Hàn Quốc là đất nước vừa ăn sáng vừa họp. Sáng sớm là lúc tôi phải dành thời gian để viết vì lúc đó tinh thần tỉnh táo, vậy mà lại phải ngồi nghe đủ loại báo cáo thực trạng và đối sách chẳng có gì thú vị hay có sức lay động.

Thực ra, tôi ghét dậy sớm đến mức có thể mang câu cửa miệng rằng “Vì muốn dậy muộn nên tôi làm giáo sư”. Dù là thức dậy vào cùng một giờ, nhưng thức giấc một cách tự nhiên và buộc phải thức giấc nhờ vào báo thức là hai việc khác nhau một trời một vực. Mặc dù đã đặt đồng hồ báo thức rồi nhưng vẫn mấy lần thức giấc tự hỏi: “Mấy giờ rồi nhỉ?” sau đó, khó khăn lắm mới đến được vương quốc của giấc mơ thì đúng lúc này, một hồi chuông inh ỏi triệu hồi tôi trở lại thế giới hỗn tạp. Trừ phi Trái đất diệt vong, tôi nghĩ không có tình trạng khẩn cấp nào đến mức phải phá vỡ sự bình yên đơn sơ của buổi sáng này chỉ để ngồi họp với nhau. Vì thế, trên thế gian này, tôi ghét nhất những người hô hào ủng hộ kiểu vừa họp vừa ăn sáng.

6 giờ sáng, cả nhà thức giấc vì tiếng chuông báo thức khó chịu, tắm rửa qua loa, thay quần áo xong là tôi đến trường. Tôi đến phòng họp muộn khoảng 5 phút, những người khác hầu như đều đã có mặt. Tôi phàn nàn với một nữ giảng viên ngồi bên cạnh. Nghe tôi bảo ghét những cuộc họp sáng khiến tôi phải dậy sớm thế này, cô ấy khẽ mỉm cười và nói: “Thầy chỉ cần lo một mình thầy thôi mà. Còn tôi, tôi phải lo bữa sáng và sửa soạn cho bọn trẻ đến trường xong mới đến được đây.”

Trời đất, sao tôi không nghĩ ra nhỉ. Rốt cuộc cô ấy thức dậy lúc mấy giờ? Nấu bữa sáng, sửa soạn các thứ rồi chuẩn bị ra ngoài... Hơn nữa, nhà cô ấy lại xa. Ôi chao, cuộc sống thật là mệt mỏi!

Phụ nữ kết hôn đi làm là người bị kẹt cứng giữa hai tổ chức bóc lột sức lao động nhiều nhất trong lịch sử loài người, đó là gia đình và nơi làm việc, họ phải gồng mình mà làm việc quá sức. Trong nền văn hóa gia trưởng phụ quyền vẫn còn tồn tại ở Hàn Quốc, làm việc nhà là bốn phận của người nội trợ, dù có đi làm thì bốn phận này cũng không nhẹ bớt. Thêm vào đó, ở nơi làm việc, lý do phải chăm sóc gia đình cũng không giúp họ giảm bớt yêu cầu của công việc. Xã hội tung hô khen ngợi những nữ quản lý “giỏi việc nước, đảm việc nhà”, vừa hết lòng vì gia đình, vừa không ngừng thăng tiến trong công việc... đồng thời lại coi những nữ nhân viên bình thường là kẻ bất tài. Rốt cuộc, nhiều người đã loay hoay lạc lối giữa hai câu nói mà họ ghét phải nghe nhất: “Hôm nay mẹ lại về muộn à?” và “Thật tình, phụ nữ cứ thế này thì khó cho công việc quá.”

Nấu ăn, dọn dẹp, giặt quần áo, mua sắm, quản lý tiền nong... tất cả những việc nhà đó đều không dễ dàng một chút nào, nhưng trong số đó, khó khăn nhất vẫn là nuôi dạy con cái. Đứa con đầu lòng của tôi ra đời vào thời kỳ tôi còn đang đi du học nên tôi cũng đỡ dần vợ được khá khá (có lẽ không phải vì khi đó, tôi có nhiều thời gian ở nhà, mà vì đó không phải là ở Hàn Quốc cũng nên).

Khi đó chăm con, tôi cảm nhận được việc nuôi dạy con không phải lao động việc nhà đơn thuần, mà là một công việc đòi hỏi toàn bộ tâm hồn của người dưỡng dục. Lý do không phải chỉ vì trẻ nhỏ bạ lúc nào cũng có thể khóc lóc ầm ĩ rồi gây ra đủ thứ chuyện. Mà để nuôi dưỡng một sinh mệnh, cần phải có tình yêu thương mãnh liệt thấm đẫm cả tâm hồn. Khi con tôi vẫn còn là một đứa bé chưa biết nói, tôi phải kiểm tra xem con còn thở không, tim con còn đập không, và dùng cả thân mình để đối thoại với con. Khi con bắt đầu biết đi, biết chạy rồi bập bẹ nói, mỗi lúc như thế, đều phải để mắt theo sát và hòa cùng những mối quan tâm cũng như quá trình khôn lớn của con. Không giống như tất cả những việc khác, lý do của sự vất vả trong việc nuôi dạy con cái là bởi việc đó tuyệt đối không thể nào làm đại khái theo thói quen được.

Khi con cái lớn lên, biết tự lo sinh hoạt thì tình hình cũng không khá hơn. Con bắt đầu đi học là cuộc cạnh tranh thực sự trong học tập cũng bắt đầu, vì chuyện này mà áp lực tâm lý càng lúc càng nặng nề. Mấy bà mẹ ở nhà nội trợ lấy nhà trường và cơ sở học thêm làm trung tâm, lập mạng lưới trao đổi thông tin mạnh mẽ. Ở đó, hoàn toàn không có chỗ cho những người mẹ đi làm chen vào. Trong một xã hội còn mang tâm lý coi kết quả học tập của con hoàn toàn là trách nhiệm của người

mẹ, họ phải gánh chịu cảm giác tội lỗi: “Tôi đã không làm được điều tốt nhất cho con mình.”

Dù vậy, không phải đứa con nào lớn lên cũng thấu hiểu cho lòng mẹ. Thầy Ahn Joon Chul - người có hai mươi sáu năm làm giáo viên cấp ba - đã nói rằng, những thiếu niên độ tuổi dậy thì tâm tính thất thường là những con người đang đứng ở khoảng giữa “đứa trẻ” và “người điên”. Những đứa trẻ tươi cười hớn hở như thiên thần mỗi khi nhìn thấy thức ăn ngon ngày nào, giờ chỉ còn tồn tại trong quyển album ảnh cũ mà thôi. Ngồi ở bàn ăn mà lúc nào cũng cắm cúi vào điện thoại rồi cười một mình, hề mẹ nhắc chuyện kết quả học tập một cái là xô ghế đứng dậy, hét âm lên bảo mẹ đừng có can nhàn nữa.

Lúc mới cưới thì vì tình yêu của chồng, lúc mới nuôi con thì vì sự đáng yêu của con mà cố gắng kiên cường, giờ thì rốt cuộc chẳng còn chỗ dựa tinh thần nào mà bầu vùi...

Thật là mệt mỏi. Mệt mỏi quá chừng. Khối lượng công việc quá lớn khiến ta không thể thoát khỏi nỗi mệt mỏi về thể xác. Nhiều việc như thế, bản thân không thể nào làm trôi chảy hết được, cảm giác có lỗi này lại càng khiến cho nỗi mệt mỏi về tinh thần luôn đeo bám. Nỗi mệt mỏi cả về thể xác và tinh thần này mang tính bản chất và bạo lực rất lớn.

Tôi có hỏi một phụ nữ đã kết hôn đang đi làm rằng có khi nào cô ấy cảm thấy đang dần đánh mất cái tôi cá nhân không, cô ấy trả lời như thế này:

“Cái tôi cá nhân ấy ạ? Một ngày 24 giờ còn chẳng biết phải xoay xử ra sao, với tôi, nói chuyện cái tôi cá nhân đúng là xa xỉ. Thầy có biết mong ước của tôi là gì không? Đây là lúc buồn ngủ thì được ngủ, lúc nào muốn dậy thì dậy, dù chỉ là một ngày như thế thôi cũng được!”

Đến lúc này thì đây không còn là vấn đề có thể trút hoàn toàn lên vai người phụ nữ, để họ phải vật lộn gánh vác và tự giày vò, trách cứ bản thân mình được nữa. Nếu đây trở thành một vấn đề nổi cộm, thường thì các nhà chức trách và các cơ quan hữu quan đều nghĩ rằng chỉ cần hỗ trợ chi phí nuôi dạy trẻ em là được. Bởi phần lớn họ đều là nam giới nên hoàn toàn không hiểu được bản chất của vấn đề.

Trước tiên cần phải thay đổi về văn hóa. Cách nghĩ cho rằng người nội trợ phải gánh hết việc nhà, văn hóa công ty coi chuyện làm việc ngoài giờ và quá giờ là đương nhiên, nhận thức sai lầm của xã hội coi kết quả học tập của con cái phụ thuộc

hết vào người mẹ, nền văn hóa giáo dục không cho phép thiếu sự hỗ trợ của học thêm... chừng nào còn chưa thay đổi những nhận thức và kiểu văn hóa sai lầm này, thì vẫn khó lòng điều trị tận gốc rễ những áp lực mà phụ nữ kết hôn đi làm đang gánh chịu. Phải thay đổi môi trường nuôi dạy trẻ và trường học, tiến hành những cuộc vận động trên phương tiện truyền thông, báo chí, và cần phải có những nỗ lực nhằm cải cách chế độ giáo dục.

Chính phủ và chính quyền cũng phải thay đổi chính sách. Vai trò của chế độ rất quan trọng, một chế độ đúng đắn có thể thay đổi hành động của con người và cuối cùng sẽ thay đổi được cả văn hóa. Trong nhiều chế độ có thể kiểm chứng được, cá nhân tôi cho rằng điều quan trọng nhất là sự tuân thủ thời gian làm việc theo quy định. Điều này không có nghĩa là phải giảm thời gian làm việc một cách tùy tiện. Mà nghĩa là cần tạo điều kiện tại nơi làm việc để nhân viên có thể làm việc hiệu quả hơn trong thời gian được giao, và khi hết giờ, họ có thể thoải mái rời công ty về nhà không chút áy náy; ở phạm vi xã hội, cần phải tìm ra phương thức “chia việc” cho hiệu quả.

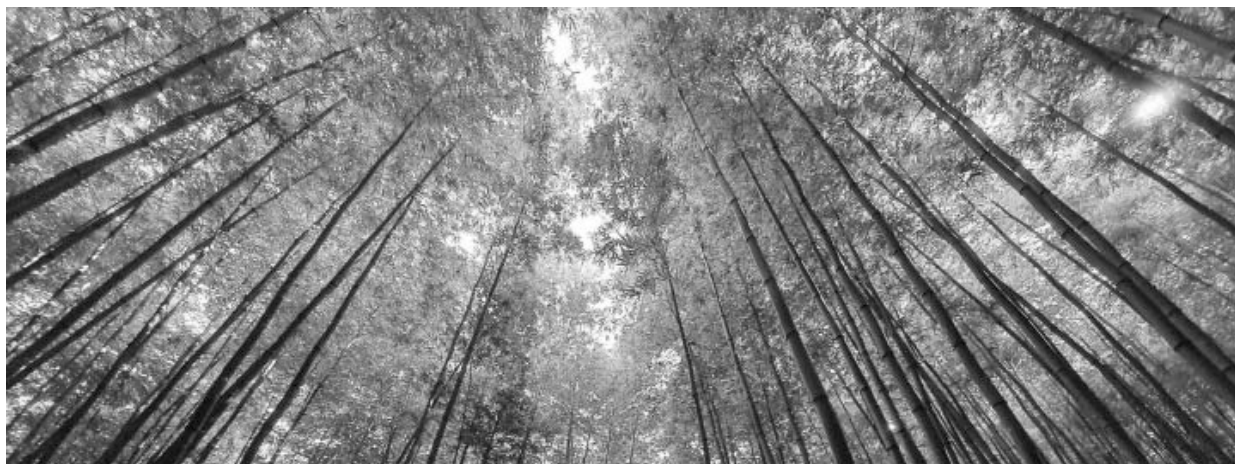
Vậy nhưng những thay đổi này không thể diễn ra trong một sớm một chiều. Trong khi những người làm chính trị chỉ nghĩ tới việc tái đắc cử trong nhiệm kỳ sắp tới và những vị quan liêu chỉ biết ngồi bàn giấy tranh luận suông, thì nỗi khổ của phụ nữ kết hôn đi làm vẫn cứ thế tiếp diễn. Đương nhiên, những yêu cầu thay đổi nói trên phải được tích cực truyền đạt và tập hợp sức mạnh thông qua bỏ phiếu hay kiến nghị, nhưng trước khi cả xã hội này thay đổi thì bằng biện pháp khẩn cấp, chúng ta hãy cùng thay đổi suy nghĩ của những người xung quanh mình trước đã. Các ông chồng không phải là giúp làm việc nhà, mà phải mang tâm lý có trách nhiệm và chia sẻ việc nhà, ở công ty, cấp trên phải quan tâm nhiều hơn đến nữ nhân viên đã có gia đình.

Bản thân phụ nữ cũng cần phải bao dung với bản thân hơn. Các yêu cầu đòi hỏi đối với bản thân càng nặng nề, phụ nữ càng cần phải học cách bỏ bớt những việc vượt quá khả năng của mình. Làm giảng viên đại học, hoạt động trong lĩnh vực giáo dục đã lâu, đã từng trực tiếp dạy con mình, nhưng tôi thấy đối với thành tích học tập của học sinh, ảnh hưởng của người mẹ ít hơn người ta tưởng rất nhiều. Việc học hành là việc của bọn trẻ, người mẹ có mắng mỗ hay giậm chân la hét đến đâu đi nữa thì cũng chẳng làm gì được. Phụ nữ cần cởi bỏ quan niệm ám ảnh rằng mình phải trở thành người mẹ hoàn hảo, người nhân viên hoàn hảo.

Trong cuốn sách mang tựa đề Một xã hội kiệt quệ, giáo sư Han Byung Chul đã than rằng xã hội hiện đại là nơi mình tự bóc lột chính mình. Bản thân chúng ta là nạn nhân, đồng thời cũng chính là thủ phạm đáng sợ nhất. Đây là căn bệnh đặc thù của xã hội coi trọng thành tích, nhưng với những phụ nữ đã có gia đình, bị bóp nghẹt giữa gia đình và công việc, và buộc phải làm tốt cả hai, đây chẳng phải là nỗi đau vô cùng nặng nề sao?

Hỡi những *working mom*, trước hết, bạn hãy cởi bỏ gánh nặng trong lòng. Và hãy nói hết nỗi mệt mỏi quá sức của mình với những người gần gũi nhất là chồng, con và gia đình. Con cái nắm lấy bàn tay bố mẹ khi mệt mỏi, điều này thật tự nhiên, và người lớn thổ lộ lòng mình cũng là lẽ thường tình. Bố mẹ nói ra những khó khăn của mình, đó cũng là bài học về cuộc sống cho những đứa con khi lớn lên. Và đây cũng là cơ hội để các con hiểu bố mẹ mình hơn.

Sau cả ngày trời chịu đựng ở công sở, khó khăn lắm mới chắt được tấm thân lên chiếc xe rung lắc chạy trên con đường đi làm về, nhưng với những phụ nữ đã có gia đình, đó thực chất lại là con đường đi làm lần hai, đưa họ về với đồng việc chồng chắt đang đợi mình ở nhà. Phải làm gì đó để dừng cái vòng đua quay cuồng bất tận này lại. Này, có ai ở đó không?

Hỡi những working mom,
Hãy nói với gia đình về nỗi mệt mỏi quá sức của mình.
Con cái nắm lấy bàn tay bố mẹ khi mệt mỏi,
điều này thật tự nhiên,
và người lớn thổ lộ lòng mình cũng là lẽ thường tình.
Bố mẹ nói ra những khó khăn của mình,
đó cũng là bài học về cuộc sống cho những đứa con khi lớn lên.

GIA ĐÌNH, TÒA THÁP VUN ĐÁP BẰNG NHỮNG LỜI BÌNH DỊ

Thực ra, càng có tuổi,
Chỉ vì những lý do đầy mệt mỏi
Hay hầu hết là do cảm giác áp lực nặng nề
Mà chúng ta vô cớ cửa vào lòng những người yêu thương mình
Và họ sẽ phải chịu nỗi đau đó suốt đời.

Marcel Proust

Bố tôi là cán bộ nhà nước hay đi công tác ở địa phương. Nhưng do anh em chúng tôi lại học ở Seoul, nên bố mẹ thường chỉ cuối tuần hay cuối tháng mới được ở bên nhau. Khi tôi học cấp Ba, bố tôi mới kết thúc đời công chức gần ba mươi năm rồi sống hẳn ở Seoul. Lần đầu tiên trong đời có thời gian thư thả như thế, bố mẹ tôi đi du lịch châu Âu ba tuần. Hồi đó, du lịch nước ngoài còn chưa phổ biến nên mọi người ai nấy đều ghen tị.

Ngày bố mẹ kết thúc chuyến du lịch trở về, tôi ra sân bay đón, trong lúc ngồi đợi, tôi bất giác mỉm cười. Tôi nghĩ, thời còn là đôi vợ chồng chỉ được gặp nhau vào cuối tuần, cuối tháng, bố mẹ đã vô cùng hòa thuận rồi, giờ lại còn cùng nhau đi du lịch nước ngoài về thì tình cảm sẽ gắn bó, mặn nồng hơn nữa.

Vậy nhưng khi nhìn thấy bóng dáng hai người xuất hiện ở sân bay, tôi chợt giật mình. Họ đi cách xa nhau như hai người xa lạ. Nghe nói hai người cãi nhau to. Về sau, nghe mẹ kể lại thì khởi hành chuyến du lịch chưa được vài ngày, vì chuyện lịch trình mà hai người bắt đầu cãi nhau, suốt hành trình gần như chẳng ai nói với ai câu nào. Buộc phải đi cùng với nhau suốt chuyến đi nhưng cứ liên tục chiến tranh lạnh rồi chiến tranh nóng, chuyến du lịch nước ngoài đầu tiên trong đời, thích thú đâu chẳng thấy, chỉ thấy quá là giống địa ngục, mẹ tôi cứ lắc đầu quầy quậy mà nói vậy. Mẹ bảo lúc ở Paris, có những hôm bố tôi ra ngoài, còn mẹ cả ngày chỉ ở trong phòng khách sạn xem ti vi mà chẳng hiểu trên đó nói gì.

Khi đó, tôi thực sự không sao hiểu nổi. Thường ngày, mẹ tôi lúc nào cũng bảo: “Trên đời này chắc chẳng có ai hết lòng vì gia đình với thương yêu vợ như bố con.” Hai người thuận hòa như vậy, tại sao lúc đi du lịch riêng mặn nồng thì lại cãi nhau đến mức độ như thế chứ?

Kết hôn được tròn hai mươi năm, đến giờ, tôi mới hiểu chuyện của bố mẹ tôi không có gì lạ, mà là một kết quả đương nhiên. Bởi đó là lần đầu tiên hai người được ở bên nhau một khoảng thời gian dài đến thế.

Thỉnh thoảng, tôi có nghe được câu chuyện cười kể về hai vợ chồng già cả đời lần đầu tiên được lên du thuyền đi du lịch nước ngoài riêng với nhau, sau khi đi về thì quyết định ly hôn. Vì không quen với văn hóa trên du thuyền như khiêu vũ xã giao hay tiệc tùng, lại chẳng có việc gì khác để làm nên thời gian hai người ở bên nhau sẽ nhiều hơn, và như vậy, những chuyện cãi vã tự nhiên cũng sẽ nhiều hơn. Mỗi ngày, 24 giờ phải chịu đựng nhau trong một cabin trên tàu, làm sao mà không cãi nhau cho được. Đúng là tình cảnh đã chẳng muốn nhìn thấy bộ dạng của nhau, chẳng lẽ lại nhảy quách xuống biển luôn cho rồi.

Với các đôi vợ chồng trẻ thì tình hình cũng không khá hơn. Trên đường cao tốc kẹt cứng, cứ đi một đoạn rồi lại phải dừng, họ thường rất hay cãi nhau. “Chết tiệt, sao đường lại kẹt cứng vậy không biết?” “Vậy nên em mới bảo là đi đường quốc lộ rồi còn gì.” “Ai mà biết được đến đây lại kẹt thế này cơ chứ?”... Ngọn lửa dần tích tụ rồi bùng lên: “Ơ hay, sao chuyện gì cũng gây sự với tôi vậy hả?” Trên con đường kẹt xe, không gian nhỏ hẹp trong xe đã biến thành địa ngục nóng bỏng.

Dù là tại một khách sạn ở Paris, trong cabin trên du thuyền, hay là trong xe trên đường, vấn đề trở nên phức tạp hơn là do bấy lâu nay thời gian thực sự ở bên nhau quá ít, và thời gian thực sự đối thoại với nhau quá thiếu. Ngắm lại thì thấy, ở Hàn Quốc, nhiều cặp vợ chồng sống với nhau hơn mười năm, nhưng ngoài thời gian ngủ ra thì thực tế, thời gian bên nhau không nhiều. Đã thế, ngay cả khi ở bên cạnh nhau thì cũng mỗi người một góc, người xem phim trên ti vi, người đọc báo, nếu như trừ cả thời gian này ra thì mặc dù gọi là vợ chồng, thời gian trò chuyện thậm chí còn ít hơn cả với một đồng nghiệp tương đối ở chỗ làm.

*

Đây là chuyện xảy ra ở nhà ngoại tôi khi tôi còn nhỏ. Ông ngoại tôi lúc ấy đang thay bóng đèn trần trong phòng của bà ngoại. Ông ngoại tôi là người rất vô tâm với những việc trong nhà, nên cảnh tượng này vô cùng hiếm thấy. Ông thay bóng đèn xong, bước xuống khỏi cái ghế, bà thân người nhìn ông rồi tự nói một mình:

“Mấy cái con không chồng không hiểu chúng nó sống kiểu gì?”

Chỉ có thể thôi. Rõ ràng là bà chỉ nói như thế. Nói xong, bà bỏ đi ra bếp.

Khi đó, tôi không hiểu câu nói đó có nghĩa là gì. Lúc ấy, tôi còn nhỏ, chỉ biết từ “con” chuyên dùng để chửi bới, lại vang lên từ miệng bà một cách vô cùng tự nhiên mà giật nẩy mình, đến tận bây giờ tôi vẫn còn nhớ rất rõ.

Giờ đây, dường như tôi đã hiểu ý nghĩa bên trong câu nói đó. Đây là cách bà nói “Cảm ơn” với ông. Trước mặt cháu (mặc dù nếu tôi không có mặt ở đó thì chắc tình hình cũng chẳng khác gì), bà không thể nói ra câu “Cảm ơn mình” mà thể hiện theo đường vòng bằng cách nói “Có chồng thích thật”.

Ông bà tôi qua đời đã lâu, nhưng càng nghĩ lại càng thấy thú vị. Sao các cụ ngày xưa cứ nhất thiết phải nói với nhau theo kiểu như vậy nhỉ?

Dù vậy, bây giờ có lẽ không phải là lúc nói chuyện người xưa. Không biết là do thừa hưởng dòng máu người xưa, hay do người Hàn Quốc vốn hà tiện lời cảm ơn, hay vì kết hôn lâu ngày thì đương nhiên sẽ thành ra như thế... mà ngay bản thân tôi cũng hiếm khi nói được lời cảm ơn với vợ, còn lời cảm ơn tôi nghe được từ vợ cũng cách đây đã lâu lắm rồi. Mặc dù ở ngoài, nghề của tôi là “nói”, nhưng về đến nhà là tôi cứ lặng im như thóc.

Một lần nọ, tôi đến chơi nhà một kiều bào ở Mỹ, đúng lúc cậu con trai nhà đó đưa cô bạn gái da trắng về nhà. Cả hai vừa ngưỡng nghệu chào rồi dẫn nhau lên tầng hai thì ông bố đã hạ giọng thì thầm: “Tôi bảo con tôi là hai đứa có hẹn hò thì cũng không sao, nhưng không được cưới. Tôi bảo nhất định phải cưới con gái Hàn mới được.”

“Thời buổi bây giờ có con dâu Tây cũng có sao đâu?” Tôi hỏi vậy, và câu trả lời đúng là một kiệt tác.

“Tôi có bảo con tôi thế này. Con ấy, nếu định lấy vợ Mỹ, thì xác định từ giờ đến lúc già rồi chết, sáng nào cũng phải ‘I love you’. Nếu không làm được thì sẽ bị ly hôn ngay. Lúc còn trẻ thì cứ coi như là làm được đi, nhưng đến lúc già rồi liệu còn có thể

như thế không? Mệt lắm, không được đâu. Đàn ông Hàn Quốc nhất định không bao giờ làm nổi việc đó đâu. Vì thế con nhất định phải lấy vợ Hàn Quốc.”

Lý do phản đối hôn nhân quốc tế không phải là do khác biệt văn hóa hay muốn giữ sự thuần chủng về huyết thống, mà là vì mỗi sáng dậy đều phải nói với vợ lời yêu thì thật phiền phức. Đàn ông Hàn Quốc quả là giỏi thật. Nếu họ tham dự cuộc thi Olympic “Chọn người đàn ông ít thể hiện tình cảm nhất” thì chắc chắn sẽ giành huy chương vàng.

Cũng phải, người Hàn Quốc dường như phần lớn đều vậy. Người Mỹ rất hay nói những câu như “I love you”, “Thank you”, “I’m sorry”, nhưng người Hàn thì nếu không phải những giây phút mang tính quyết định không thể nào né tránh, họ sẽ không nói những lời như thế. Hôm đó, mấy vị phu nhân ngồi cùng bàn với chúng tôi bĩu môi lắc đầu, nhưng có lẽ không chỉ đàn ông mới như vậy. Phải có hai tay vỗ mới thành tiếng, các ông chồng như vậy nên các bà vợ cũng càng ngày càng ít nói. Câu “I love you” mà người Mỹ nếu không nói mỗi sáng thì sẽ bị ly hôn ấy, cả cuộc đời chúng ta rốt cuộc nói được mấy lần?

*

Nửa đầu năm 2012, có một thông điệp quảng cáo vì cộng đồng nhận được sự quan tâm, ủng hộ rất lớn tại Hàn Quốc.

“Nhân viên Kim Ah Young rất thân thiện, nhưng cô con gái mang tên Kim Ah Young thì...”

“Chủ tiệm hoa Lee Hyo Jin rất thân thiện, nhưng người mẹ mang tên Lee Hyo Jin thì...”

“Anh bạn Kim Beom Jin rất vui vẻ, nhưng cậu con trai mang tên Kim Beom Jin thì...”

“Trưởng phòng Kim Ki Joon rất chu đáo, nhưng người chồng mang tên Kim Ki Joon thì...”

Ra ngoài là những người thân thiện, vui vẻ, tâm lý, về đến nhà thì lại hiện lên hình ảnh cộc cằn, khó chịu. Đó chính là hình ảnh của hầu hết chúng ta.

Khi ấy, hầu hết những người tôi gặp đều thực sự đồng tình và cùng chia sẻ về thông điệp quảng cáo này. Tại sao chúng ta lại như vậy chứ? Chúng ta đối xử tốt với người ngoài, nhưng tại sao với người trong gia đình - những người thực ra mới là quan trọng nhất, thì chúng ta lại đối xử tùy tiện như vậy? Đến mức mà người ta phải làm cả nội dung tuyên truyền kêu gọi chúng ta “Hãy cho thấy hình ảnh tốt đẹp mà bạn thể hiện khi ở bên ngoài, ngay cả khi ở nhà!”

Chúng ta hãy thử đặt tay lên ngực và suy ngẫm. Với người không quen thì chúng ta ân cần như vậy, còn với chính bố mẹ, anh em của mình, chúng ta đã nói năng tùy tiện đến mức nào. Có lẽ người nhà với nhau vốn thoải mái nên mới như thế. Hoặc vì ở ngoài, chúng ta lao động cảm xúc đã quá sức rồi nên về đến nhà, chúng ta chỉ muốn trút bỏ chiếc mặt nạ lễ nghi đó. Ra ngoài mà cư xử khó chịu thì khách hàng, đồng nghiệp sẽ quay lưng, nhưng với gia đình, dù đối xử thế nào thì họ vẫn mãi đứng về phía chúng ta, có lẽ vì thế mà chúng ta mới vô tư hành động tùy ý như vậy. Nói dễ nghe thì là do gần gũi, thoải mái, còn nói khó nghe một chút thì là do chẳng cần phải lo lắng.

Vậy nhưng, những người mà chúng ta cần phải đối xử tử tế nhất cuối cùng lại chính là những người yêu thương chúng ta nhất, những người ở bên chúng ta lâu nhất, những người mang mối nhân duyên khó lòng cắt bỏ nhất. Cụ thể là vợ chồng thì sao? Thuở còn là trai chưa vợ, gái chưa chồng, tình cảm cuồng nhiệt say đắm như vậy, rồi không biết từ lúc nào, chúng ta không còn giữ nghi lễ tình cảm nữa. Thứ nghi lễ tình cảm đó kết cục đã bị biến thành những cuộc đối thoại thường ngày.

Từ trái nghĩa với “nói” không phải là “nghe”. Phải đợi cho đến khi người kia nói hết, nhìn vào mắt người nói, gật đầu tán đồng... Những nguyên tắc này dễ bị sụp đổ nhất khi áp dụng giữa người nhà hay vợ chồng với nhau.

Đi du lịch nước ngoài dài ngày rồi cãi nhau to như bố mẹ tôi, hay thay lời “Cảm ơn” bằng một câu chửi như bà tôi, hoặc chỉ nói một câu “Anh yêu em” mà cảm giác cả thế giới sụp đổ như đàn ông Hàn Quốc... Tất cả chúng ta cứ thế sống mà quên mất một điều, đó là tình cảm của con người vốn là một ngọn tháp xây đắp bằng những lời bình dị. Đặc biệt, những cuộc trò chuyện nho nhỏ rất quan trọng. Bởi ngẫm rồi mới thấy, thứ xây đắp các mối quan hệ của con người, chẳng gì khác, chính là những ký ức cùng nhau tạo dựng.

Để duy trì mối quan hệ, đặc biệt là những mối quan hệ phải sống và va chạm với nhau hằng ngày như quan hệ vợ chồng, không cần phải dùng đến những lời có cánh như lời thoại trong phim, mà chỉ là những lời bình dị thể hiện sự biết ơn. Chỉ cần ở mức độ 1/10 lao động cảm xúc mà chúng ta đã tiến hành ở bên ngoài, như vậy là cũng đủ chu đáo rồi. Mối quan hệ tốt đẹp không phải là cung điện cổ tích xây dựng chớp nhoáng chỉ trong một ngày đêm.

Tại sao chúng ta lại thường vô lễ với chính những người sẽ sống bên ta cả đời? Đó là bởi chúng ta đang ảo tưởng rằng gia đình là mối quan hệ gần gũi, thoải mái nhất. Chính cảm giác yên tâm đó khiến mối quan hệ trở nên xấu đi. Thân thiết nhất không có nghĩa là có thể tùy tiện bộc lộ tình cảm kiểu gì cũng được. Cần phải thể hiện sự tôn trọng với gia đình như với những đối tượng mà chúng ta cần phải kiêng nể đôi chút, bằng những biểu hiện bình dị. Càng tin tưởng vào mối quan hệ gần gũi, gắn bó, càng ở bên nhau lâu, thì càng cần phải quan tâm đến tình cảm của nhau.

Bắt đầu từ hôm nay, hãy thể hiện sự quan tâm với những người quan trọng nhất với bạn, dù chỉ qua những điều nhỏ bé, dù chỉ bằng một nửa sự ân cần mà bạn dành cho những vị khách bạn gặp ở bên ngoài.

Thân thiết nhất,
không có nghĩa là có thể tùy tiện bộc lộ tình cảm
kiểu gì cũng được.
Càng tin tưởng vào mối quan hệ gần gũi,
gắn bó, càng ở bên nhau lâu,
Thì càng cần phải quan tâm đến tình cảm của nhau.

PHẦN IV

Gửi bạn, người đang tiến tới
điểm quay đầu của cuộc đời

ĐỜI LÀ BỂ KHỔ

Đời người là một hợp đồng trọn gói,
Niềm vui, nỗi buồn, hạnh phúc, khổ đau...
Tất cả chỉ bán chung một gói, không thể mua riêng từng thứ được.

Kim Hui Geun - chủ tịch Byucksan Engineering

Nhiều khủng hoảng lắm. Đời tôi là cuộc đời không theo dòng chảy chính. Bố tôi nhìn tôi rồi bảo: “Ngoại hoa nội bản¹. Cuộc đời rồng tuếch.” Trải qua nhiều giây phút đau đớn chỉ muốn chết cho xong, mới thấy không hẳn chỉ là như vậy.

Những lời trên được trích từ một bài phỏng vấn trên báo. Bạn nghĩ đó là phát ngôn của ai?

Đó là những lời của cựu nghị sĩ Quốc hội Koh Seung Duk.

Tôi rất bất ngờ khi đọc bài báo này. Bởi tôi nghĩ ít nhất người như nghị sĩ Koh Seung Duk chắc sẽ không nói những lời như vậy. Khi còn theo học trường Luật ở Đại học Seoul, ông ấy đã đậu tất cả các kỳ thi Tư pháp, Công chức, Ngoại vụ, sau khi tốt nghiệp hạng ưu toàn diện ở trường Harvard và Yale, ông đã nhận bằng tiến sĩ tại Đại học Columbia rồi về nước, làm chuyên gia đầu tư chứng khoán và công tác truyền thông, sau đó trở thành nghị sĩ. Hiện giờ, ông ấy là luật sư.

Mặc dù chưa gặp bao giờ, nhưng tên của ông ấy rất đặc biệt đối với tôi.

Sau khi tốt nghiệp đại học, thành người thất nghiệp, tôi đặt cược tất cả vào việc học ôn cho kỳ thi công chức, nhưng rồi tôi lại trượt. Bạn gái của tôi khi đó dè dặt hỏi tôi: “Cả vòng một cũng không qua được sao?” thật là xấu hổ. Chia tay với cô bạn gái ấy, năm sau đó, tôi lại đi thi lần nữa và cũng lại bị loại ngay từ vòng một, thật muốn trào máu mắt, nhưng người tên Koh Seung Duk ấy lại đậu cả ba kỳ thi

¹ Ngoại hoa nội bản”: bên ngoài hoa lệ, bên trong bản cùng.

Tư pháp, Công chức, Ngoại vụ ngay khi còn đang học đại học. Đúng là “thần học”. Đó là huyền thoại của các thí sinh hồi đó.

Đọc bài phỏng vấn này, chắc cũng có người đánh giá là ông ấy “khiêm tốn quá mức”, hoặc ngược lại, “tự mãn quá độ”. Tự nhiên, người ta sẽ nghĩ: “Người giỏi giang lầy lừng như thế mà còn bảo mình có những giây phút đau đớn tưởng chết, vậy thì những người vô danh tiểu tốt chưa có gì trong tay như mình đây rồi cuộc phải sống ra sao?” Nhưng không có căn cứ nào để vội vã kết luận rằng cựu nghị sĩ Koh Seung Duk đã phóng đại nỗi đau khổ của bản thân. Bởi nỗi đau là một cảm giác hoàn toàn mang tính cá nhân.

Mỗi người đều phải tự sống cuộc đời của mình. Trong phần kinh nghiệm của CV ứng tuyển, đâu đó vẫn còn lại vết tích của những nỗi đau khổ và tuyệt vọng được đặt trong dấu ngoặc mà người khác không thể nào biết được.

Người Hàn Quốc đầu tiên làm CEO của tập đoàn toàn cầu General Electric, sau đó trở về Hàn Quốc, từng làm giám đốc Samsung Electronics và Samsung SDI, rồi được bổ nhiệm làm CEO của Samsung Card - giám đốc Choi Chi Hoon, trong một bài diễn thuyết, đã nói thế này:

“Nếu chỉ nhìn vào bản lý lịch thì thấy thật là rực rỡ, nhưng để đến được vị trí này, tôi đã trải qua vô số gian nan và tuyệt vọng.”

Tôi vô cùng thích đọc những bài phỏng vấn. Bởi qua đó có thể thấy những điều ẩn giấu bên trong dấu ngoặc của người trả lời phỏng vấn. Một người mà cả cuộc đời tỏa sáng rạng ngời tựa vàng thái dương, hóa ra cũng có những trắc trở và góc khuất, mặt tối giống mình, biết được điều này, cảm giác vui mừng như gặp được đồng hương nơi đất khách quê người.

“Hiện thân của salaryman”, “Bàn tay của vua Midas”, “Thầy phù thủy kiếm tiền”, khoác trên mình những danh xưng đẹp đẽ như vậy, chủ tịch của Fila Korea Yoon Yoon Soo ban đầu là một nhân viên làm công ăn lương của Fila Korea, sau đó đã tiếp quản văn phòng toàn cầu, và về sau đã sáp nhập thành công Acushnet - công ty sở hữu nhãn hiệu dụng cụ chơi golf “Titleist”, nhãn hiệu danh tiếng chiếm tới 60% thị phần toàn thế giới. Và ông ấy cũng đã nói về nỗi đau.

Hồi nhỏ, gia cảnh tôi rất khổ. Mẹ tôi sinh tôi được một trăm ngày thì qua đời vì bệnh truyền nhiễm. Bố tôi là nông dân nghèo ở xã Bibong, huyện Hwaseong, tỉnh Gyeonggi, khi tôi học lớp 11, bố tôi qua đời vì bệnh phổi. Trước khi nhắm mắt, ông

còn khẩn khoản van nài: “Khổ thân cái thằng lớn lên mà không có mẹ, bố phải nhìn thấy mày cưới vợ xong mới nhắm mắt được, xin mày cứu bố với.” Hình ảnh đó làm tôi chấn động, tôi quyết định trở thành bác sĩ nên thi vào trường Y Đại học Seoul, nhưng cả ba lần đều trượt. Cuối cùng, tôi đậu nguyện vọng 2 vào Nha khoa dự bị, nhưng do không phù hợp nên bỏ, sau đó theo học Đại học Ngoại ngữ Hàn Quốc, năm ba mươi tuổi thì tôi tốt nghiệp.

Chúng ta tồn tại với nhau giống như mặt trăng. Luôn luôn chỉ bộc lộ ra mặt sáng nhất của mình. Vì vậy, chúng ta không thể thấy được mặt tối của nhau. Nếu chỉ có mình biết đến mặt tối của mình, điều này sẽ dẫn đến một sự ngộ nhận. Đó là càng sống càng rõ hơn cái “mặt khuất tối” chỉ mình mình biết, nên dễ nảy sinh ý nghĩ cho rằng “mọi người đều giỏi giang thế kia, chỉ có mình tôi là khổ sở thế này”.

Charlie Chaplin từng nói: “Cuộc đời nhìn xa thì là hài kịch, nhìn gần thì là bi kịch.” Một cách đương nhiên, chúng ta nhìn cuộc đời người khác từ xa, còn cuộc đời mình thì nhìn gần, vì vậy, cuộc đời người khác có vẻ đầy sung sướng, còn cuộc đời chúng ta thật buồn thảm. Tôi không định ghen tị hay thương xót quá mức đối với ai cả. Và tôi cũng không định bám chặt vào sự ghen tị hay thương xót của người khác đối với mình. Bởi tôi không thể nào nhìn rõ họ một cách trọn vẹn, và họ cũng không thể nào nhìn rõ tôi một cách đủ đầy.

Khi cuốn Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau vừa được xuất bản, mỗi bậc trung niên mà tôi gặp đều nói với tôi. “Tuổi trung niên cũng đau đớn lắm. Tác giả hãy viết một cuốn dành cho tuổi trung niên đầy đau đớn này đi.” Các bạn thiếu niên cũng nói thế này: “Thiếu niên cũng đau khổ lắm ạ. Tác giả hãy viết một cuốn dành cho tuổi thiếu niên đau khổ này đi.” Các bạn của vợ tôi cũng bảo: “Người nội trợ là đau khổ nhất. Tác giả cũng hãy viết sách dành cho những người nội trợ đau khổ này đi.”

Rốt cuộc, ai mới là người không đau khổ? Đời là bể khổ - câu này dành cho tất cả chúng ta.

Nếu bạn đang có ý nghĩ: “Sao chỉ mình tôi là khổ thế này?” thì xin đừng quên, còn rất nhiều người cũng đang sống với ý nghĩ như vậy. Có thể bạn thấy khó tin, nhưng luôn có ai đó đang ghen tị với bạn và có cùng suy nghĩ giống y như bạn.

Hãy cố lên!

SỐNG SỐT TRONG RỪNG RẬM TIÊU DÙNG

Áo đẹp như thế chứ.

Em thấy buồn vì chưa từng thấy
những cái áo sơ mi đẹp như thế - đẹp như thế bao giờ.

Scott Fitzgerald, Đại gia Gatsby

Hồi nhỏ, tôi luôn ao ước có được một bộ xe đua mô hình.

Đường đua lắp thành hình số 8, trên đặt các xe mô hình nhỏ, sau đó bấm điều khiển từ xa là xe phóng đi vèo vèo, lượn quanh đường ray. Tôi muốn có bộ đồ chơi đó đến nghẹt thở. Lần đầu nhìn thấy ở nhà bạn, tôi thấy mới tuyệt vời làm sao! Suốt mấy tháng trời, tôi cố sức xoay xở mè nheo đòi mẹ, nhưng bộ đồ chơi này giá khá đắt nên cuối cùng, mẹ vẫn không mua cho tôi.

Khi đi du học ở Mỹ, sinh đứa con đầu lòng, tôi ra cửa hàng chuyên bán đồ chơi và lập tức nhìn thấy ngay bộ xe đua mô hình đó. Lúc ấy, chi tiêu trong nhà cũng khó khăn, nhưng tôi cố thuyết phục vợ, bảo đây là thứ nhất định cần phải có để phát triển trí tuệ và tình cảm cho con, khó khăn lắm cuối cùng cũng mua được. Con còn chưa thôi nôi sao lại mua xe đua mô hình làm gì? Thực ra, đây chỉ là để giải tỏa ước vọng hồi nhỏ của tôi vì không có được bộ đồ chơi ấy. Có lẽ, vợ tôi cũng nhận ra điều đó.

Về đến nhà, tôi cẩn thận lắp ghép đường ray và cho xe chạy thử, xe chạy ngon lành. Trong giây lát, tôi sung sướng như được trở về thời thơ ấu. Lúc tháo bộ đồ chơi ra xếp lại vào hộp, tôi nghĩ mình sẽ thường xuyên lấy ra chơi, khi nào con lớn thì để lại cho con. Vậy nhưng đó là lần cuối cùng. Tôi thậm chí chẳng nghĩ tới chuyện mở bộ đồ chơi ra lần nữa, mỗi lần chuyển nhà là nó lại bị quăng quật vạ vật tới tả thêm. Lần nữa mãi không cho con chơi, rốt cuộc, khi trở về nước chúng tôi cũng bỏ hộp đồ chơi đó lại Mỹ.

Những thứ chúng ta muốn mua thật là nhiều. Đi đến trung tâm thương mại, những món đồ long lanh bóng bẩy như đang khẩn khoản đòi ta đón chúng về nhà.

Ngay lúc này đây, nhiều người đang lang thang nơi “thánh đường mua sắm”, tay mân mê chiếc thẻ tín dụng mà trong lòng trần trở “tiêu hay không tiêu”.

Nhưng điều thần kỳ là ở chỗ, có những thứ mà chúng ta tưởng rằng không thể nào sống thiếu nổi, khi thời gian trôi đi, lại trở thành những vật chẳng mấy cần thiết. Mỗi lần chuyển nhà, bỏ đi cả đồ đạc, tôi lại lẩm bẩm một mình: “Sao khi đó mình lại thích nó đến thế không biết nữa.” Tôi nghĩ nhiều thứ đồ chúng ta khao khát muốn có cũng giống như bộ xe đua mô hình của tôi. Một thời từng ước ao cháy bỏng muốn sở hữu bằng được, nhưng chỉ một thời gian sau, bỗng nhiên thấy thật tầm thường. Hồi nhỏ, nếu không có ai mua cho thì không còn cách nào để có được thứ mình thích. Tình cảnh đó vô cùng tuyệt vọng, nhưng nó cũng có điểm tốt riêng. Bố mẹ hay người lớn sẽ đánh giá xem món đồ đó có thực sự cần thiết không, và sẽ mua cho bạn. Nhưng khi đã trở thành người lớn, có thu nhập và tự do hơn trong chi tiêu, có điều kiện hơn, nếu có thứ muốn mua thì chỉ cần hạ quyết tâm, dù trả góp cũng có thể mua được. Đây chính là con dao hai lưỡi. Bên cạnh không có ai giúp điều tiết việc chi tiêu nữa, bạn phải tự mình kiểm soát. Một trong những vấn đề quan trọng và hóc búa nhất mà bạn phải đối mặt khi trở thành người lớn, hẳn nhiên chính là vấn đề chi tiêu.

Xã hội hiện đại được gọi là xã hội tiêu dùng. Ngày càng có nhiều sản phẩm tuyệt vời châm lửa vào cơn khát mua sắm. Do ảnh hưởng của toàn cầu hóa, đủ loại nhãn hiệu ngoại nhập rục rờ chói lòa tràn ngập trước mắt. Sống trong “xã hội khuyến khích tiêu dùng”, dù không muốn biết đến mùi vị tiêu dùng cũng không thể nào tránh được.

Không biết từ lúc nào, tiêu dùng đã trở thành tín ngưỡng của chúng ta. Chúng ta chăm chú vật thờ, sùng bái nhãn hiệu, hành hương về các trung tâm thương mại và trích dẫn Kinh Lạy Cha tiêu dùng.

Lạy Armani ở trên Landmark [trung tâm thương mại lớn của Hongkong].

Chúng con nguyện cho giày Cha cả sáng,

Xin cho nước Prada của Cha đến.

Xin cho ý nguyện shopping của Cha được thể hiện ở Paris cũng như ở Central [trung tâm thương mại lớn ở Hongkong].

Xin Cha hôm nay cho chúng con thẻ visa của chồng chúng con,

Xin Cha hãy tha thứ cho số dư ngân hàng trống rỗng của chúng con,
Như chúng con đã tha thứ cho những kẻ đã xóa nợ cho mình,
Xin chớ để chúng con sa chước cám dỗ ở trung tâm thương mại Mitsukoshi,
Và hãy cứu chúng con khỏi sự dữ Wing On [hãng du lịch lớn nhất Hongkong].
Chanel, Gautier, Versace và D&G ở cùng Cha muôn đời.
Amex... [American Express]¹

Khi nghiên cứu về người tiêu dùng, tôi nghĩ tiêu dùng chính là căn nguyên dẫn đến nhiều vấn đề mà chúng ta phải đối mặt trong xã hội hiện đại. Ví dụ, điều kiện kinh tế của thanh niên bây giờ đã tốt hơn xưa, nhưng có vẻ như cũng có nhiều khó khăn hơn. Có nhiều lý do, nhưng một trong những thay đổi quan trọng, đó là tuổi trẻ bây giờ được biết đến “mùi vị của tiêu dùng” quá sớm.

Ngày xưa, tuổi trẻ hoàn toàn không biết gì đến chuyện tiêu dùng. Không phải bởi họ cần cơ tiết kiệm hay ngoan hiền hơn. Mà chỉ vì khi đó, họ đang sống trong thời kỳ mà thu nhập của ai nấy đều rất thấp, hầu như không có sản phẩm cao cấp hay thương hiệu danh tiếng, vì vậy, họ không biết đến thú vui tiêu dùng. Bởi hoàn cảnh như vậy mà người ta có thể đặt ý nghĩa lên trên vật chất. Đó là lý do vì sao ngày xưa, dù sống trong thời kỳ khó khăn hơn nhưng người ta lại ít cảm thấy mình nghèo và ít cảm thấy đau khổ hơn. Bởi vì tất cả đều không biết tới tiêu dùng.

Ngược lại, tuổi trẻ bây giờ, từ nhỏ đến lớn đều đã quá quen với đời sống tiêu dùng hoa lệ thông qua ti vi hay phim ảnh. Các nhân vật trong ti vi nghiêm nhiên được hưởng nhà cao cửa rộng, xe to, túi xách hàng hiệu, quần áo đẹp đẽ, giày dép sang trọng, bản thân mình cũng muốn nhanh chóng có được những thứ đó, nhưng thực hiện thì quá khó nên cứ bất an và lạc lõng khôn nguôi. Điều này trở thành một trong những nguồn cơn của đau khổ.

Nhiều vấn đề mà xã hội chúng ta ngày nay đang phải đối phó như ô nhiễm môi trường, tội phạm, lệch lạc nhân cách... thực ra đều có quan hệ mật thiết với chủ nghĩa tiêu dùng này. Vì vậy, chỉ cần chúng ta thay đổi thái độ đối với tiêu dùng một chút là cũng có thể thay đổi được nhiều thứ, cả xã hội này, cả bản thân bạn.

¹ Kinh nghiệm của chiếc cà vạt, Baek Young Ok (2008).

Khi đọc những dòng này, tình hình mua sắm của bạn thế nào? Sao bạn lại mua món đồ đó? Vì nhãn hiệu, vì trào lưu, hay để thể hiện với ai? Có thể bạn sẽ đưa ra ý kiến phản đối rằng mình mua vì thực sự cần thiết, nhưng thực tế, có khi bạn rút thẻ chỉ vì không muốn bị tụt hậu, hay đơn giản vì niềm vui được mua đồ mới, hoặc bởi mong muốn được ai đó nhìn mình khác đi. Đứng trước quây tính tiền, tất cả chúng ta đều là những kẻ nói dối.

Phải làm sao để có thể sống sót chốn rừng rậm tiêu dùng này? Tất nhiên, tôi không chủ trương kêu gọi tất cả chúng ta hãy trở thành những tín đồ của chủ nghĩa thất lạng bụng một cách triệt để. Chính bản thân tôi cũng thích những món đồ tốt. Chúng khiến tâm trạng khá hơn, và cũng giúp cuộc sống thoải mái hơn. Người ta thường nói “Hạnh phúc và tiêu dùng không liên quan đến nhau”, nhưng không phải như vậy. Theo kết quả nghiên cứu, thu nhập và tiêu dùng được cải thiện thì mức độ hạnh phúc cũng tăng. Đất nước nào cũng vậy. Thế nhưng, có một thực tế quan trọng là điều đó chỉ đúng đến một mức độ nhất định. Với thu nhập một tháng dưới 4000 đô la, nếu thu nhập càng tăng thì mức độ hạnh phúc cũng tăng theo tỷ lệ thuận, nhưng từ mức thu nhập này trở đi, việc tăng thu nhập không còn ảnh hưởng nhiều tới chỉ số hạnh phúc của con người nữa. Hơn nữa, chỉ số hạnh phúc của người dân nước giàu cũng không cao hơn người dân nước nghèo. Đây được gọi là nghịch lý Easterlin.

Nghịch lý Easterlin chỉ ra rằng, mặc dù từ một mức độ nào đó trở đi, tất cả chúng ta sẽ không cảm thấy hạnh phúc hơn nhờ vào vật chất nữa, nhưng chúng ta vẫn muốn sở hữu nhiều vật dụng tốt hơn và tự làm khổ chính mình vì điều đó. Không biết từ lúc nào, tiêu dùng đã không còn được sử dụng như một phương tiện mang lại sự tiện nghi và hạnh phúc cho chúng ta, mà tự bản thân nó đã trở thành mục đích.

Nhiều người vì không muốn thua kém trong cuộc chạy đua với người khác mà mua “mẫu mã mới” của những thương hiệu nổi tiếng. Có người để thoát khỏi tâm trạng trầm uất mà đến trung tâm thương mại. Những thứ gọi là “hàng hiệu” người ta gồng mình để mua đó, rốt cuộc chỉ là bộ áo giáp để ngăn chặn sự coi thường của người khác, là tấm huân chương thể hiện đẳng cấp sành điệu của bản thân, và là chiếc mặt nạ gieo rắc ảo tưởng “Mình thật là đỉnh” mà thôi.²

² Đất nước xa xỉ - Luxury Korea, Rando Kim (2007). (Chú thích của tác giả)

Cũng có người bốc đồng mở ví vì cảm giác thích thú đối với bản thân hành vi mua sắm, hoặc đơn thuần chỉ để cho vui. Tiêu dùng dư thừa kiểu này không thể khiến chúng ta hạnh phúc, mà chỉ khiến chúng ta không ngừng “vung tiền”, đó chính là nghiện mua sắm.

Giống như nước biển càng uống càng khát, càng theo đuổi cơn khát mua sắm cứ không ngừng tăng thêm thì chúng ta càng cảm thấy bất hạnh hơn - đó là nghịch lý tiêu dùng.

Nếu hỏi tôi kiến thức giáo dục nào là quan trọng nhất đối với người lớn, thì tôi sẽ nói đó là “Kiến thức tiêu dùng”. Không phải là kiến thức kinh tế, mà là kiến thức tiêu dùng. Bởi đây là thời đại mà để sống một cuộc đời đúng đắn thì trước hết phải trở thành một người tiêu dùng đúng đắn.

Trở thành người lớn rồi, một trong những ưu điểm lớn nhất, đó là có thể mua thứ mình muốn mà không cần phải xin tiền hay để ý sắc mặt ai. Tiêu dùng là một trong những bằng chứng xác thực nhất có thể chứng minh chúng ta đã trở thành người lớn. Nhưng ngược lại, tiêu dùng cũng là chướng ngại vật xác thực nhất cần phải vượt qua để có thể trở thành một người trưởng thành hạnh phúc. Bởi như đã nói ở trên, người can thiệp giảm bớt thì ngược lại, việc làm chủ ham muốn tiêu dùng càng khó khăn thêm.

Người ta nói: “Vô dục tạo uy nghiêm”. Lý do mà người không cần gì hết lại đáng sợ như thế là vì họ có thể đường hoàng đối mặt với bất cứ thứ gì. Bởi họ không mang lòng tham cá nhân, và có thể tập trung tận hưởng niềm vui mang tính bản chất của con người.

Trong những dục vọng của con người, tiêu dùng là thứ mạnh mẽ và phổ biến nhất. Theo đó, chỉ cần giảm một chút ham muốn tiêu dùng là đã có thể sống đẹp đẽ hơn. Cuộc đời sau này có thể sống đường hoàng, không chút hèn nhát. Tiết kiệm tiền mua sắm hơn một chút là sẽ có thêm thời gian và một khoản tiền dư ra để đầu tư cho chính mình. Và có cơ hội suy nghĩ một cách sáng suốt và bắt tay vào hành động với câu hỏi: “Trong cuộc đời này, thứ có thể thực sự khiến mình hạnh phúc là gì?”

Ngay trước khi bạn bình thản nói với người bán hàng: “Lấy cho tôi chiếc này”, hãy tự hỏi mình đúng 3 điều sau:

Một, đây có đúng là thứ mình thực sự cần không?

Hai, thứ này giá cả có hợp lý không?

Ba, sau một tháng nữa, liệu mình có còn khát khao mong có được thứ này như bây giờ không?

Trong 3 câu trên, chỉ cần có một câu bạn không thể nào tự tin trả lời “Có” thì hãy dừng cảm quay bước.

Trong hành vi tiêu dùng điều độ, có câu trả lời cho trưởng thành và hạnh phúc. Bạn “tiêu” tiền thế nào, hay bạn “dùng” cuộc đời bạn ra sao?

MẮT NGƯỜI ĐÔI

“Tôi không thấy, chỉ có người khác là nhìn thấy
Họ không thấy bên trong, mà chỉ thấy bên ngoài của tôi
Tôi không có mắt, để tránh ánh mắt người khác nhìn tôi
Tôi tự giam tôi bên trong chính mình.”
Yoo Ahn Jin, Tôi là người gác ngục của mình

Hồi đi du học và khi làm giảng viên nghiên cứu, tôi đã từng sống ở Mỹ. Cả hai lần đều sống cùng vợ. Có một điều mà chúng tôi vẫn còn nhớ, đó là trang phục vợ tôi mặc lúc đi ra ngoài khi còn ở bên Mỹ rất khác so với ở Hàn.

Ở Mỹ, vợ tôi thường mặc một chiếc váy rộng rãi với áo phông, vừa để đi siêu thị, vừa để đi đón bọn trẻ. Nếu không có việc gì thật đặc biệt thì cũng hầu như không trang điểm. Vậy nhưng về đến Hàn Quốc, chỉ ra cửa hàng tiện lợi gần nhà, cô ấy cũng phải trang điểm kỹ càng và mặc quần áo chỉnh tề.

Không phải chỉ có mình vợ tôi như vậy. Một lần, ở gần nhà, tôi tình cờ gặp lại đôi vợ chồng du học sinh mà tôi quen thời còn làm giảng viên nghiên cứu bên Mỹ, nhìn thấy cô vợ mà tôi giật nẩy mình. Không phải là bộ đồ thể thao thùng thình tôi thường thấy lúc trước, bây giờ, chỉ là ra đường đi dạo thôi mà cô ấy cũng ăn mặc và trang điểm rất đẹp. Đến mức mới đầu, tôi cứ tưởng anh bạn du học sinh kia vừa cưới vợ khác.

Mấy hôm trước, vợ tôi chuẩn bị đến trường của đứa con thứ hai, tôi mới hỏi vợ tôi - lúc đó đang ngồi trước gương trang điểm đầy chăm chú:

“Sao hồi ở Mỹ, lúc đến trường bọn trẻ, mình chẳng bao giờ trang điểm mà ở đây lại chăm chút cẩn thận thế?”

Câu trả lời của vợ tôi quá sức đơn giản, rõ ràng:

“Ở đây nhiều con mắt trông vào lắm.”

Thú vị thật. Mắt người Mỹ thì không phải là “mắt trông vào”, chỉ có mắt người Hàn mới là “mắt trông vào” sao? Mà cũng không phải chỉ có mình vợ tôi như vậy.

Ngẫm ra thì chính bản thân tôi cũng thế. Ở Mỹ, tôi chẳng mấy bận tâm về vẻ ngoài của con trai tôi, nhưng ở Hàn Quốc thì tôi lại cứ cần nhàn con:

“Tóc tai kiểu gì thế kia hả? Đến là xấu hổ.”

Nghĩ lại thì thấy, khi trách mắng một ai đó, ở cuối câu bao giờ cũng phải gắn thêm một vẻ liên quan đến cảm nhận của người khác.

“Kết quả học tập thế này mà cũng cảm về nhà được à? Thật mất mặt với người ta.”

“Làm ơn đừng có ăn mặc kiểu này, người ta cười vào mặt cho đấy.”

“Mua hàng hiệu thật đáng tiền. Ánh mắt mọi người nhìn cứ gọi là khác hẳn.”

Khi lên núi Umyeon gần nhà, tôi thấy quần áo ai nấy đều vô cùng đẹp đẽ. Gần đây, trang phục leo núi ngoài trời vô cùng đắt đỏ. Thiết kế thì vẫn vậy, nhưng dùng chất liệu tiên tiến nên mới đắt như thế. Tất cả mọi người đều leo núi trong trang phục có chất liệu tốt tới mức có dùng để leo lên tận Himalaya cũng được. Chắc không phải vì sợ tháng Năm lỡ gặp tai nạn gì trên ngọn núi sau nhà mà người ta mua trang phục leo núi với tính năng cao cấp như vậy. Rốt cuộc cũng chỉ bởi “mắt người đời”, cũng chỉ bởi chẳng ai muốn thua kém ai.

Một điều chắc chắn là người dân Hàn Quốc rất miễn cảm với “mắt người đời”. Mà không, thực ra khi ở nước ngoài, họ cũng chẳng mấy bận tâm đến người khác, nhưng cứ về đến Hàn thì lại nhạy cảm như cũ. Như diễn viên kịch dưới ánh đèn sân khấu, họ nghĩ luôn có những khán giả đang chăm chú dõi theo nhất cử nhất động của mình. Đây được gọi là hiệu ứng đèn sân khấu.

Có một thí nghiệm tâm lý về hiệu ứng này. Người ta cho sinh viên tham gia thí nghiệm mặc một chiếc áo phong kỳ cục mà thường những sinh viên trẻ mặc sẽ thấy rất ngượng, sau đó hỏi người đó xem họ nghĩ khoảng bao nhiêu phần trăm trong số bạn bè mà họ đã gặp có thể nhớ được họ đã mặc chiếc áo như thế nào. Bản thân người đó trả lời khoảng 48%, tức là gần một nửa, sẽ nhớ chiếc áo của mình, nhưng thực tế, khi hỏi những người bạn của người đó thì số người nhớ chiếc áo kia không quá 8%.

Ý nghĩa của thí nghiệm này đã rõ ràng. Mượn lời giáo sư Choi In Chul (khoa Tâm lý học, Đại học Seoul) thì “Chúng ta nghĩ người khác đang nhìn mình, nhưng thực ra, không phải người khác, mà chính là bản thân chúng ta đang nhìn chúng ta.”

Người khác ít quan tâm đến chúng ta hơn chúng ta tưởng rất nhiều. Vậy nhưng chúng ta vẫn cứ tự mình tạo ra ánh mắt người khác, rồi một mình sống trong thấp thỏm sao cho phù hợp với ánh nhìn đó. Miễn là chúng ta có thể tự do thoát khỏi “mắt người đời” dù chỉ một chút thôi, thì sẽ có nhiều thứ thay đổi.

So với mức thu nhập thì chỉ số hạnh phúc của người Hàn Quốc cực kỳ thấp. Có nhiều lý do, nhưng một lý do rất lớn là bởi khuynh hướng không đặt thước đo hạnh phúc ở những tiêu chuẩn của bản thân, mà lại đặt ở ánh mắt của người đời.

Điều quan trọng nhất là “Triết lý sống của bản thân”. Thực ra, càng có tuổi thì càng khó nói chuyện về giá trị cuộc sống. Thời tuổi trẻ coi trọng sự trưởng thành và thành tựu, các mục tiêu tồn tại một cách rõ ràng, do đó, việc theo đuổi những mục tiêu đó đem lại ý nghĩa cho cuộc sống. Vậy nhưng sau khi những mục tiêu đó đã phần nào hoặc là đạt được, hoặc trở nên xa vời, hoặc là phai nhạt dần... câu trả lời cho câu hỏi “Sống để làm gì?” lại trở nên nghèo nàn hơn. Vì thế, người ta thành ra để tâm tới việc người khác nghĩ gì, người khác đánh giá mình như thế nào. Nhưng trong một xã hội không ngừng so sánh và bị so sánh, nếu sống mà để ý đến ánh mắt người đời thì sẽ liên tục phải tự khoe mình một cách vô nghĩa, tựa như bước đi trên dải băng Mobius vậy.

Trở thành người lớn, đó là phải tạo ra triết lý sống và chủ kiến vững vàng của riêng mình.

Gần đây, tôi có đọc bài phỏng vấn tiến sĩ chuyên khoa Thần kinh Jung Hye Shin và nhà hoạch định tâm lý Lee Myung Soo - đại diện của “Mind Prism”. Tôi để ý ngay câu nói của tiến sĩ Jung Hye Shin cho rằng cái gọi là “sáu múi” - tượng trưng cho sự hấp dẫn nam tính mà người người tán tụng, chẳng có gì đáng kể. Ô, sao lại thế?

Dạo này, người ta hay nói tới “sáu múi”, nhưng nhìn một người đàn ông cơ bắp hoàn hảo về mặt thể chất, tôi chẳng cảm thấy hấp dẫn chút nào. Để duy trì thứ đó mà mỗi ngày phải dành ra mấy tiếng đồng hồ để luyện tập, thật là khó khăn. Nhưng tôi lại thấy có khoái cảm khi nói chuyện hay chia sẻ suy nghĩ. Tôi thích đàn ông biết nổi giận, vì khi bị xâm phạm vào ranh giới cá nhân, người ta sẽ phản ứng theo cảm tính một cách bản năng. Ai xâm phạm ranh giới của tôi thì tôi cũng phải nổi giận, nhưng nhiều người lại không thể làm được điều này. Không phải là lúc nào cũng dùng dằng dặc nổi giận như người rối loạn nhân cách, mà là duy trì được khả

năng nổi giận, và như thế nghĩa là nhận thức một cách rõ ràng những ranh giới của bản thân, người như thế, tôi thấy thật hấp dẫn.

Nếu như sáu múi là một kiểu giá trị chạy theo ánh mắt của người khác thì việc nhận thức được các giới hạn của bản thân có lẽ xuất phát từ triết lý sống và chủ kiến cá nhân. Với người trưởng thành, thay vì nuôi sáu múi, mỗi người nên nhận thức rõ ràng những giới hạn của bản thân, đó mới là điều cần kíp và quan trọng hơn. Người dựng xây một thế giới vững vàng dựa trên triết lý sống và chủ kiến của riêng mình, đó là người hấp dẫn và mạnh mẽ hơn bất cứ ai.

Napoleon - người chinh phục cả thế giới - đã nói: “Những ngày hạnh phúc thực sự của tôi gộp lại chưa được một tuần”, còn Helen Keller - người phải gánh chịu ba tầng khuyết tật: mù, câm, điếc - lại nói: “Cuộc đời tôi không có một ngày nào là không hạnh phúc.”

Chúng ta không thể tùy tiện bình phẩm giá trị quan và hạnh phúc của người khác. Không bám víu vào sự đánh giá hay thương hại của người khác, chỉ có chủ kiến của riêng mình mới sản sinh ra sự mãn nguyện và lòng biết ơn, điều này sẽ dẫn tới hạnh phúc.

Có khi nào tự bản thân bạn đã thấy hài lòng và vui vẻ rồi, nhưng để thuận mắt “người thứ ba” không rõ chân tướng mà bạn cứ phải nhìn trước ngó sau? Nỗi bất mãn ngày một lớn dần của bạn có phải xuất phát từ việc quá bận tâm đến người khác không?

Tất nhiên, không thỏa mãn với hiện tại, luôn buộc chính mình phải phấn đấu hơn nữa trong cuộc sống là một phẩm chất hết sức quý giá đối với sự trưởng thành của bản thân. Bên cạnh đó, cũng có giả thuyết cho rằng ý niệm bản ngã của chúng ta vốn giống như một chiếc gương tạo nên từ sự đánh giá và công nhận của người khác. Nhưng cần phải tự do, không bị ràng buộc bởi cái nhìn của người khác, như thế mới có thể tin vào cách sống của bản thân và cảm thấy hạnh phúc. Bởi chỉ có như thế, bao công sức và thời gian cũng như tiền bạc mà bạn đã đổ vào những chỗ chẳng ăn nhập gì chỉ vì ánh mắt của người đời, đến lúc này mới có thể đem ra sử dụng vì hạnh phúc trọn vẹn thực sự của bản thân.

Tôi xin hỏi:

Hôm nay, bạn là chủ nhân của hạnh phúc bản thân, hay là nô lệ của ánh mắt người đời?

Triết lý sống của riêng bạn là gì? Bạn có đủ dũng khí để biến triết lý đó thành sự thật?

SỞ THÍCH, NGƯỜI BẠN CỦA CUỘC ĐỜI

Diện mạo thật của một người

Có thể biết được dựa vào sở thích người đó.

Reynolds

“Cuối tuần hay lúc rảnh rồi, giáo sư thường làm gì?”

Đây là câu mà người mới gặp tôi lần đầu thường hỏi. Chẳng cần nghĩ ngợi gì nhiều, tôi trả lời:

“Tôi viết.”

Họ tỏ vẻ ngạc nhiên, rồi hỏi lại:

“Ngoài viết lách ra, giáo sư không có sở thích gì khác sao ạ?”

Không chần chừ, tôi lại trả lời:

“Hiện tại, tôi không có sở thích gì cả. Thật tội nghiệp phải không?”

Thời đại học, tôi cũng đã từng thích âm nhạc đến mức thậm chí còn làm DJ ở một phòng trà cổ điển gần cổng trường Đại học nữ Seoul. Với những bản nhạc mà tôi thường hay nghe như những bản giao hưởng của Beethoven, không chỉ là tiêu đề, mà cả nhạc trưởng lẫn người diễn tấu, tôi đều đoán đúng, khiến bạn bè phải trầm trồ. Bố tôi là người rất thích các thiết bị âm thanh, nên tôi cũng được thừa hưởng sở thích này từ ông và rất quan tâm tới các máy chơi đĩa chất lượng tốt. Tất nhiên, do ví mỏng và sợ bà xã nên thường thì tôi chỉ dám nuốt nước bọt thèm thuồng mà thôi. Người ta bảo kẻ thù ba đời của những tay cuồng âm thanh là: nhà ở tầng trên, nhà ở tầng dưới và vợ. Ngoài ra, tôi cũng từng chơi golf. Tôi học chơi golf từ thời còn làm nghiên cứu ở Mỹ, về nước rồi thì do tốn tiền bạc và thời gian quá nên chẳng mấy khi chơi.

Sở thích, dường như tôi đã sống mà quên mất nó từ lâu. Lần nghỉ ngơi duy nhất gần đây thì tôi lại lấy nghiên cứu tin tức làm vui. Tôi đặt bốn tờ nhật báo có văn phong đa dạng, mở nhạc nhẹ, nằm thoải mái lục lọi chồng báo mà đọc, với tôi đó là thú vui an nhiên nhất. Toàn bộ thời gian còn lại, tôi dùng vào việc viết lách và

chuẩn bị bài giảng, cũng như triển khai dự án và thực hiện công tác hành chính ở trường.

Vậy nhưng, không có cái gọi là sở thích thì cuộc sống của tôi cũng không bị thảm đến mức phải than vãn. Bởi công việc của tôi khá là thú vị. Liệu có thể nói rằng vì đã tìm thấy niềm vui trong công việc nên cũng không cần tìm niềm vui trong bất kỳ một sở thích đặc biệt nào khác nữa chẳng? Dù vậy, có những lúc đột nhiên thấy chẳng còn việc gì có thể giúp mình tận hưởng được những niềm vui thuần túy nữa, tôi cũng thấy hơi buồn.

Thực ra, người càng có tuổi lại càng không có sở thích gì như tôi, có vẻ là ngoại lệ. Bởi đa phần người lớn ai cũng có một sở thích thực sự dành cho riêng mình. Người ta bảo chơi saxophone, chơi máy ảnh kỹ thuật số và leo núi, đó là “bộ ba sở thích” của người trung tuổi, nhằm phục vụ cho việc thưởng thức nghệ thuật, lưu giữ mọi khoảnh khắc và giữ gìn sức khỏe.

Những ông bố thời đại mới gần gũi với gia đình hơn hẳn các “cụ thân sinh” trước kia nên nhiều người còn có sở thích đi cắm trại, dã ngoại. Những môn thể thao mạo hiểm thót tim như dù lượn hay leo vách đá cũng được nhiều người ưa thích. Tôi cũng gặp nhiều người gọi việc cưỡi xe motor Harley Davidson là “Thiên tiểu thuyết lãng mạn của tuổi lão niên”. Ở Hàn Quốc, sân bóng chày được coi là nơi giải phóng tình cảm cuồng nhiệt không cần phải bàn cãi của tất cả già trẻ gái trai.

Viện trưởng Viện Nghiên cứu Quản lý Văn hóa đọc Hàn Quốc, Diana Hong, khuyên chúng ta nên có “5 người bạn” trong cuộc đời mình. Đó là vận động, du lịch, phim ảnh, âm nhạc, đọc sách - những người bạn tốt sẽ đồng hành với bạn cả cuộc đời.

Sở thích, thú vui rất quan trọng. Bởi con người vốn hạnh phúc nhất khi được là chính mình, mà những khoảnh khắc bạn được là chính mình không phải là khi bạn phải làm những việc chẳng giống mình chút nào để mưu sinh, mà chính là những lúc bạn được tận hưởng niềm vui trong sở thích do chính mình tìm được. Sở thích của người trưởng thành lấp đầy sự trống trải của lao động. Bởi dù sống thế nào đi chăng nữa, cũng không thể nào tránh khỏi sự nhàm chán trong cuộc sống.

*

“Sở thích của bạn là gì?”

Khi được hỏi như vậy, câu trả lời của mọi người thật muôn hình vạn trạng. Nhưng khi điều tra về hoạt động chiếm nhiều thời gian nhất của mọi người lúc rảnh rỗi thì “xem ti vi” rõ ràng là câu trả lời áp đảo.

Hàn Quốc là nước cộng hòa ti vi. Đến quán ăn, đi nhà tắm công cộng, lên xe buýt tốc hành... bất cứ chỗ nào có đông người qua lại là chắc chắn sẽ mở ti vi. Thậm chí việc xem ti vi bằng hệ thống DMB (Digital Multimedia Broadcasting: truyền thông đa phương tiện kỹ thuật số) trong khi lái xe còn có thể dẫn tới tai nạn giao thông. Nhà nhà đều có thói quen mở ti vi để đẩy rồi dọn dẹp, giặt giũ, ăn cơm... Người ở một mình thì không thích nhà cửa yên tĩnh quá nên thường xuyên mở ti vi để xua bớt cảm giác cô quạnh, hoặc để cho bên ngoài nghe thấy tiếng người.

Chắc do tôi là người Hàn Quốc nên thấy chương trình truyền hình của Hàn đặc biệt hấp dẫn. Hấp dẫn quá cũng là cái tội. Phim truyền hình, tìm kiếm tài năng, talk show, tấu hài... thì đương nhiên rồi, nhưng đến cả thời sự, tin tức, phim tài liệu cũng rất thú vị. Các chương trình mặc dù trông thì có vẻ đều giống nhau nhưng tính chất mỗi chương trình lại hơi khác một chút, nếu xem đây đó mỗi chỗ một ít thì thời gian trôi qua lúc nào không hay. Ngày trước, nếu chương trình không hấp dẫn thì chỉ cần tắt ti vi đi là xong, nhưng bây giờ có quá nhiều kênh nên cứ chuyển hết kênh này kênh nọ là thời gian sẽ trôi qua vùn vụt, và giờ đây, người ta còn có thể thông qua tính năng “Xem lại” mà dò lại từ đầu những chương trình đặc biệt để xem cho trọn vẹn.

Nói thế này thật có lỗi với những người làm công tác truyền hình đã làm ra những chương trình hay như thế, nhưng thực ra, ti vi là thú vui cuối bảng, dành cho những người lười biếng. Tất nhiên, có thể đối với những con người hiện đại và mệt mỏi, ti vi là thú vui dễ dàng và tiện lợi nhất. Nhưng không chịu nhấc tay nhấc chân thì sẽ chẳng giải tỏa được sự mệt mỏi. Cuối tuần chỉ nằm dài lẩn lóc ở nhà, như vậy chẳng phải đến lúc đi làm, cơ thể càng nặng nề, hội chứng “sáng thứ Hai” càng trầm trọng hơn sao?

Nghe nói người ta đã chiếu phim ở rạp cho những thổ dân ở châu Phi xem. Chưa được 10 phút, tất cả họ đều chạy ra ngoài hết. Do sở thích của họ là múa hát, chạy nhảy nên họ không thể ngồi bất động trong một không gian tối om, thờ người mà nhìn màn hình.

Niềm vui đến từ sự trải nghiệm. Có rất nhiều cơ hội để có thể tắt ti vi, ra khỏi nhà và trải nghiệm những “niềm vui thực sự”. Tích lũy những kiến thức giúp

chúng ta sáng suốt hơn, nếm thử những trải nghiệm đa dạng có thể làm thời gian của chúng ta phong phú, chất lượng hơn, đôi khi lại có một khoảng lặng tạm thời để nhìn lại cuộc đời mình. Tất cả những việc này, chỉ cần tắt ti vi đi là hoàn toàn có thể.

Về phương diện đó, ti vi là một thú vui nguy hiểm. Bởi nó dễ tiếp cận và lúc nào cũng lôi cuốn. Bật ti vi lên thì dễ, nhưng tắt đi thì không dễ chút nào. Đó là một sở thích thuộc diện “Kẻ trộm thời gian” điển hình. Chương trình home shopping trên ti vi có bán những món đặc sản như cua ngâm nước tương, người ta gọi món đó là “Kẻ trộm cơm”. Vì nếu ăn cơm với món cua ngâm ấy, tự mình sẽ đánh vèo hết cả bát cơm lúc nào không hay. Nhưng Kẻ trộm thời gian cũng chẳng phải là vui vẻ gì nhiều cho lắm, nhưng quay đi quay lại, chiếc bát thời gian đã sạch trơn tự lúc nào. Đó là những thứ ngốn thời gian, hay thú vui gây nghiện. Game cũng là một Kẻ trộm thời gian khác, giống như ti vi.

Giữa thế gian giàu có, phong phú này, thật quá sức đáng buồn nếu chỉ nằm dài ra đó, cầm chiếc điều khiển từ xa mà giết thời gian. Giống như kẻ ban đầu trộm kim thì sau sẽ trộm bò, Kẻ trộm thời gian có thể trở thành “Kẻ trộm cuộc đời”.

Con người là động vật hay dành hết tâm trí vào một điều gì đó. Chúng ta chính là tổng hòa tất cả những gì mà chúng ta đắm chìm vào. Thú vui có lẽ là sự chìm đắm còn quan trọng hơn công việc. Chúng ta cảm thấy thực sự hạnh phúc và được là mình nhất chính vào lúc chúng ta chơi. Tôi mong rằng những sở thích quý giá đó không bị dùng làm phương tiện giải tỏa sự buồn chán, làm cách thức giết thời gian hay những công cụ vượt qua sự trống rỗng. Bởi nếu như vậy, không biết từ lúc nào, chúng ta sẽ không còn tận hưởng những thú vui đó nữa, mà sẽ rơi vào tình cảnh bị chính thú vui của mình nuốt chửng. Điều quan trọng là thông qua những hoạt động lúc rảnh rỗi đó, chúng ta có thể cảm nhận thêm được những niềm vui mới đến mức nào, và thông qua những trải nghiệm đó, chúng ta có thể trưởng thành thêm được đến đâu.

Khi đến tiệm sách và nơi bán đĩa hát, bạn sẽ thấy nhiều bộ mang tựa đề dạng “n điều nhất định phải làm trước khi chết”. Nhà sản xuất cũng thật thông minh khi lập ra những “bucket list” như thế rồi làm thành sách hay băng đĩa để bán, nhưng mặt khác, tôi cũng không khỏi giật mình. Những thú vui mà mình “nhất định” phải trải nghiệm trước khi chết lại nhiều đến thế sao.

Hãy tỉnh táo nhìn lại thú tiêu khiển lúc rảnh rỗi của mình. Hãy xác định xem nó có đang làm bản thân thực sự hạnh phúc hơn, hay chỉ đơn giản là một Kẻ trộm thời gian. Nếu như nhận định đó là Kẻ trộm thời gian thì đừng đắn đo chần chừ, hãy bỏ ngay không thương tiếc. Hãy đứng lên và đi. Mỗi ngày, hãy tìm kiếm những thú vui có thể đưa bản thân đến với những cảm xúc và trải nghiệm mới. Hãy khám phá cái tôi đích thực của mình. Thú tiêu khiển tốt chính là người bạn của cuộc đời.

HÃY ĐỂ NHỮNG KHIẾM KHUYẾT QUAY LẠI VỚI BẢN THÂN

Phải trống rỗng thì mới có thể lấp đầy.

Sự khiếm khuyết cũng có thể mang theo hy vọng.

Choi Joon Young, Hãy tận hưởng sự khiếm khuyết

“Phải có bệnh mới sống lâu.”

Nghe thì có vẻ vô lý, nhưng tôi có một niềm tin sắt đá vào câu nói này. Niềm tin ấy xuất phát từ chính kinh nghiệm cá nhân của tôi.

Bố tôi là một người cực kỳ khỏe mạnh. Ông không bao giờ đau ốm. Ông rất thích chơi cờ vây, và thường cùng bạn bè chơi cờ thâu đêm, sáng hôm sau lại đi làm như không có việc gì. Trong ký ức của tôi, gương mặt bố lúc nào cũng tỏa ánh hào quang khỏe mạnh.

Một ngày đầu đông năm 1987, tôi về nhà thì không thấy bố đâu, thì ra bố đã nhập viện. Tôi hốt hoảng chạy đến viện thì thật bất ngờ, bố đang ngồi ăn trái cây và vui vẻ xem ti vi trong phòng bệnh. Hồi sáng, bố đang đi lên cầu thang thì thấy chóng mặt suýt ngã, nghĩ chắc do thiếu máu nên bố tới bệnh viện lấy thuốc, kiểm tra kỹ càng xong, người ta bảo bố phải nhập viện. Bố bảo: “Nhân tiện bị ngã thì nghỉ ngơi một chút, cũng chẳng bận gì, mà lâu lắm rồi mới được nghỉ mấy ngày thế này, thật là thích.”

Thường ngày, bố rất khỏe mạnh, ngay cả hôm đó, tình trạng của bố cũng rất tốt nên tôi không lo lắng gì. Vài ngày sau, bác sĩ báo “cần gặp người giám hộ”. Tôi là “người giám hộ” của bố, điều này làm tôi thấy vừa thần kỳ vừa ngượng ngịu, tôi đi theo bác sĩ, bác sĩ nói một chuyện nghe như tiếng sét đánh giữa trời quang.

“Ung thư phổi giai đoạn 4. Đã sang giai đoạn không còn cứu được nữa.”

Không thể nào tin nổi. Chuyện tày trời đến mức này mà tay bác sĩ lạnh lùng nói cứ như không, làm tôi cảm phần chỉ muốn xông tới bóp cổ hắn cho hả. Bố tôi

đến tận lúc đó vẫn khỏe mạnh, thậm chí còn không mấy khi ho hắng. Nhưng khi phát hiện ra thì căn bệnh ung thư đã ở giai đoạn cuối, chứ không phải là ung thư giai đoạn đầu! Bệnh viện khuyên nên xuất viện, có nghĩa là không còn cách chữa chầy nữa rồi. Họ bảo bố tôi chỉ có thể sống thêm được khoảng sáu tháng.

Và thực tế từ hôm đó, bố như bị trúng lời nguyền, ngày càng gầy yếu, rồi năm tháng sau, bố qua đời. Một người khỏe mạnh như bố tôi, đã đột ngột rời bỏ thế gian như thế.

Trong nhà tôi có một bác cùng tuổi với bố, từ thời trẻ đã bị bệnh viêm thận mãn tính. Tôi từng cùng ngồi ăn với bác ấy, và giết cả mình. Bác ấy dùng thức ăn hầu như không nêm muối, ăn vô cùng nhạt nhẽo, không có mùi vị gì cả. Người ta vẫn bảo: “Hãy sống sao cho có thể trở thành người không thể thiếu đối với thế giới này, giống như muối vậy”, và đến hôm đó, tôi mới hiểu ra muối là thứ quan trọng nhường nào. Tôi cứ nghĩ mãi không hiểu làm thế nào mà bác ấy có thể ăn mỗi kiểu thức ăn như vậy. Lúc ấy, như thể đọc được suy nghĩ của tôi, bác ấy bảo: “Ra ngoài ăn vất vả nên nếu như chưa quen thì đồ thế này ăn cũng được”, nói rồi bác ấy lấy lá rong biển khô không chấm thêm gì cả, cứ thế ăn ngon lành. Ngay cả sau khi tình trạng đã khá hơn, nhưng vì căn bệnh mãn tính mà bác ấy không hút thuốc, không uống rượu, bia không uống quá một chai. Mỗi ngày, bác ấy đều đi dạo trên núi để giữ sức khỏe.

Mấy ngày trước, tôi mới gặp bác ấy. Năm nay, bác ấy đã tám mươi nhưng vẫn rắn rỏi, quắc thước. Chắc vì bác cùng tuổi với bố nên mỗi lần gặp bác, tôi lại nghĩ tới bố rất nhiều. Nếu còn sống thì năm nay bố cũng tám mươi rồi...

Người khỏe mạnh thì sớm qua đời, người có bệnh mãn tính thì tám mươi tuổi vẫn sống khỏe mạnh, vẫn vui vẻ chơi golf. Tôi nghĩ, giả sử bố cũng có bệnh mãn tính cần phải giữ gìn, và do đó, bố không làm những việc như thức thâu đêm, hút tới vài bao thuốc mà chơi cờ vây... thì chắc bố đã có thể sống lâu hơn rất nhiều rồi. Và nếu thế, mẹ tôi cũng không sớm rơi vào cảnh đơn chiếc một mình như vậy. Tôi ghét sự khỏe mạnh của bố tôi.

Bởi vậy, tôi mới có niềm tin chắc chắn như thế. Rằng con người ta phải có bệnh thì mới sống lâu được.

Một ngày đầu đông năm 2011, điều phải đến cuối cùng cũng đã đến. Tôi bị trật đốt sống thắt lưng. Lý do không phải vì bê đồ nặng. Công việc viết lách dồn lại nên sau mấy ngày liền chỉ ngồi ở bàn làm việc, tôi vươn vai co duỗi nhẹ nhàng một lát thì đột nhiên, thắt lưng thấy đau buốt. Nhờ có cậu em rể vợ là bác sĩ bên Ngoại khoa chỉnh hình từ xa lặn lội tới làm tất cả các công tác cấp cứu như mát xa, dán băng, tiêm thuốc, cho uống thuốc giảm đau mà tình hình mới được cải thiện tương đối.

Lòng dạ con người thật khó lường. Lúc đau bệnh thì quyết tâm sắt đá sẽ làm tất cả mọi điều, nhưng khi triệu chứng nhẹ bớt là đã bắt đầu thay lòng đổi dạ. Những điều cần chú ý mà cậu em rể khẩn thiết yêu cầu, tôi cũng đã len lén bỏ qua.

Cái lưng vẫn chưa khỏi hẳn nhưng một cuối tuần nọ, tôi cùng cả nhà đến khu trượt tuyết. Lưng đau không trượt tuyết được nên ngay từ đầu, tôi đã bỏ ý định đó, nhưng lái xe mới là vấn đề. Trên đường cao tốc bị tắc đường, ngồi trong xe suốt mấy tiếng làm tình trạng của tôi trở nên xấu đi. Đứng, ngồi, nằm... tư thế nào cũng đau. Khó khăn lắm mới nằm được thì lại không sao tự trở mình hay ngồi dậy được. Đi chụp X-quang thì quả nhiên là bị bệnh đĩa đệm cột sống. Người nào đã bị thì chắc sẽ biết cơn đau của bệnh này. Hoàn toàn không thể nào sinh hoạt bình thường được. May mà khi đó đúng vào kỳ nghỉ, không thì tôi đã không sao đi dạy được rồi.

Phải đến lúc đó, tôi mới trở thành một bệnh nhân “thành thật”. Tôi đều đặn đến bệnh viện làm vật lý trị liệu, thuốc cũng uống đầy đủ. Đặc biệt, tôi khá thành khẩn trong việc tiêm “prolo” (tiêm cường hóa dây chằng), mà bản thân mũi tiêm này cũng đã là một nỗi khổ sở rồi. Người ta hòa đường D-glucose nồng độ cao vào dịch tiêm rồi tiêm sâu đây đó quanh thắt lưng và sống lưng. Mũi tiêm này đau hơn hẳn mũi tiêm phòng hơi nhói một chút. Tư thế ngồi của thằng bé thứ hai nhà tôi cũng có phần lệch lạc nên một lần nọ, tôi cho nó xem cảnh tôi tiêm mũi prolo. Tôi định dọa nó: “Không giữ tư thế cho đúng thì sau này về già, con cũng sẽ phải tiêm như vậy.” Kim tiêm chọc sâu vào người tôi rồi rút ra, cứ thế khoảng ba mươi lần, giữa mùa đông giá rét mà khăn trải giường ướt đầm mồ hôi. Nhìn cảnh bố bị tiêm nằm rên như vậy, thằng bé mặt mũi tái nhợt. Nhưng thật đáng tiếc, sau đó, tư thế của thằng bé dường như cũng chẳng mấy thay đổi. Cố gắng được vài ngày rồi đau lại vào đấy như cũ. Có lẽ tự bản thân phải trực tiếp bị đau một lần thì nó mới bắt đầu cố gắng giữ tư thế cho đúng được.

Ở tang lễ của bố, tôi và cậu em trai kém tôi hai tuổi cùng hứa hẹn rằng sẽ quyết tâm cai thuốc. Bởi chúng tôi nghĩ không thể gây thêm nỗi đau khổ như thế này cho

mẹ. Nhưng ý chí của những cậu thanh niên mới ngoài hai mươi cũng yếu ớt như tàn thuốc trong chiếc gạt tàn. Nói ra thật xấu hổ, nhưng ngay bản thân tôi, chưa được vài ngày đã bắt đầu hút thuốc trở lại. Con người ta xem ra bất cứ thứ gì chưa trực tiếp trải nghiệm thì sẽ không thể nào thấm thía được.

Dù vậy thì bây giờ, sau hơn hai tháng khổ sở, tôi đã hồi phục được tới mức có thể tự sinh hoạt hằng ngày, dù vẫn còn bất tiện. Bệnh đĩa đệm là bệnh bắt nguồn từ những thói quen xấu. Tư thế không đúng, ít vận động, béo bụng... sẽ gây ra bệnh ở thắt lưng. Do đó, thay vì trông đợi vào việc hồi phục hoàn toàn một cách ngoạn mục, cần phải chú ý giữ gìn, thay đổi thói quen sinh hoạt để bệnh không tái phát.

Vì thế, sau “hồi ức đĩa đệm” tựa cơn ác mộng đó, sinh hoạt vốn bất di bất dịch chẳng mấy cải thiện của tôi có thay đổi một chút. Một tuần, tôi cố gắng tập thể dục ba lần, mỗi bữa ăn, tôi ăn ít đi khoảng một phần tư. Tất nhiên, do hằng ngày bận mải và thường xuyên phải ăn ngoài nên cũng không dễ dàng gì. Nhưng cũng có chuyển biến so với trước đây. Lúc trước, mỗi khi quyết tâm lung lay, rồi thói quen sinh hoạt lại bắt đầu lộn xộn là tôi cứ thế bỏ cuộc luôn, và lại đầu vào đấy, nhưng bây giờ, tôi đã chinh đồn lại tinh thần và có một khởi đầu mới.

Hiện tại, thắt lưng của tôi vẫn chưa ổn lắm. Nếu ngồi ở ghế viết lách quá một tiếng đồng hồ sẽ vô cùng đau đớn (những dòng này, tôi cũng phải đứng lên ngồi xuống mấy chục lần, khó khăn lắm mới viết xong). Nhưng tôi nghĩ chứng bệnh đĩa đệm oan gia này cuối cùng lại là thứ đã cứu sống tôi. Bởi chừng nào còn bị bệnh về sống lưng, tôi còn không quên áp dụng thiết quân luật với sức khỏe: ăn ít, vận động nhiều. Về điểm đó thì chứng bệnh này đúng là một món quà đối với tôi.

Khi còn trẻ, có thể sức khỏe là thứ được ban tặng sẵn, nhưng khi nhiều tuổi hơn, sức khỏe sẽ bắt đầu giảm sút, cơ thể bắt đầu sinh bệnh. Đó cũng giống như bản báo cáo ghi lại cách sinh hoạt bấy lâu nay của bạn. Đây không phải là vấn đề di truyền, mà là vấn đề tự giữ gìn sức khỏe. Thậm chí có nhiều người đã mắc bệnh nặng, nhưng nhờ chấn chỉnh bản thân mà đã thay đổi được cuộc sống của mình.

Lúc này, bạn vừa mới trở thành người lớn, vẫn đang ở giai đoạn đẹp nhất của tuổi trẻ, giữ gìn sức khỏe có thể vẫn là chuyện thật xa lạ. Nhưng tỷ lệ tử vong của nam giới trong độ tuổi bốn mươi ở Hàn Quốc đứng đầu thế giới. Đó là kết quả tự chuốc lấy bởi khi khỏe mạnh thì không biết quý trọng sức khỏe, cứ quăng mình vào rượu bia quá đà, làm việc quá sức. Phần lớn những người ở độ tuổi 30-40 mà tôi phỏng vấn trong quá trình viết cuốn sách này đều mang đủ vấn đề lớn nhỏ về sức khỏe. Một vài chiếc đèn cảnh báo đã bật rồi.

Một bậc thầy về lão khoa đã cảnh báo thế này:

“Bệnh là tiền lãi của thú vui.”

*

“Phải có bệnh thì mới có thể sống lâu” - nghịch lý này thường đúng trong thực tế, có lẽ là nhờ “sự khiêm tốn mà khiêm khuyết mang lại”. Bệnh tật dạy cho chúng ta biết khiêm tốn trước cơ thể của mình. Giúp chúng ta bắt tay vào kiên trì giữ gìn sức khỏe. Bệnh tật giúp chúng ta có thể chăm sóc bản thân mình.

Con người vốn dĩ là một sinh thể ngốc nghếch, nếu không phải trải qua “trực tiếp” và “lập tức” thì sẽ không thể học hỏi được điều gì. Ai cũng biết điều then chốt trong bảo vệ sức khỏe là phải kiên trì điều độ, nhưng nếu như không lập tức đau ốm thì chẳng ai làm được chuyện này. “Mình vẫn còn khỏe lắm” - sự tự mãn này kéo theo sự lười biếng và coi thường sức khỏe, kết cục là trọng bệnh tiếp nổi. Nhưng nếu như lập tức bị đau bệnh thì ít nhiều có thể nhỏ nhẹ sự tự tin này.

Mở rộng thêm một chút thì điều này có lẽ không phải là nguyên tắc áp dụng riêng cho sức khỏe. Phải chăng đó là luật nhân-quả xuyên suốt cả cuộc đời? Nói cách khác, nếu như bệnh tật là nguồn gốc của sự khiêm tốn cần có để giữ gìn sức khỏe, thì những điểm hạn chế sẽ trở thành cơ hội để phấn đấu hết sức mình vì những thành tựu lớn lao. Tất nhiên, sự hạn chế cũng có thể trở thành mặc cảm tự ti và đột biến thành những tính cách sai lệch. Tình huống đó, chúng ta thường xuyên chứng kiến. Nhưng ngược lại, những người biết chấp nhận sự hạn chế và khiêm tốn trước cuộc đời mình, sẽ tạo dựng được những thành tựu to lớn hơn trong đời.

Có phải bạn nghĩ rằng so với người khác thì tôi còn khiêm khuyết trăm bề? Hãy thử nhìn kỹ xung quanh. Bất cứ ai cũng có những khiêm khuyết không thể nói thành lời với người khác. Tùy thuộc vào việc chèo chống với chuyện đó ra sao mà quỹ đạo cuộc đời của một con người sẽ có sự chuyển biến rõ ràng. Khi bạn biết trân trọng khoảng thời gian được trao cho mình và đối mặt với thử thách một cách khiêm nhường, tầm nhìn về thế giới này của bạn chắc chắn sẽ trở nên rộng lớn và sâu sắc hơn.

Hãy nhớ rằng, với những người biết khiêm tốn, cuộc sống chắc chắn sẽ tặng cho họ “cuộc đời thứ hai”.

Trong một bài phỏng vấn, đại diện Jang In Soo - người viết câu chuyện tay trắng làm nên, vượt qua vấn đề bằng cấp, từ trình độ tốt nghiệp cấp ba đi lên vị trí giám đốc nhãn hiệu bia OB của Oriental Brewery, đã nói rằng chính sự khiêm khuyết đã đào tạo nên bản thân mình.

“Tôi là người mới tốt nghiệp cấp ba, so với người khác, tôi còn rất nhiều thiếu sót, vì vậy, tôi phải nỗ lực nhiều hơn nữa. Do còn nhiều hạn chế, nên đương nhiên tôi sẽ cần nhiều những cái ‘hơn nữa’ để bù đắp cho những hạn chế đó. Tôi đã chạy khẩn trương hơn, nỗ lực hơn, và sau này cũng sẽ tiếp tục như vậy.”

Không riêng gì đại diện Jang. Nếu xem bài phỏng vấn của những người tạo dựng được tên tuổi trong lĩnh vực của mình, chúng ta có thể thấy một điểm chung. Nhiều người bày tỏ rằng, để khắc phục điều kiện khách quan hay sự thua kém về tài năng, hay những bất bình đẳng xã hội như phân biệt chủng tộc.. họ đã nỗ lực hơn những người khác rất nhiều, và sự nỗ lực đó cuối cùng đã đưa họ lên đến vị trí hiện tại.

Nếu vậy, dù kết cục là sức khỏe hay thành công, phải chăng chiếc chìa khóa chính là sự khiêm nhường chấp nhận những thiếu sót của bản thân? Sự khiêm nhường thừa nhận bệnh tật hay điểm yếu đúng như nó vốn có, và kiên trì phấn đấu để khắc phục những khuyết điểm đó. Sự khiêm tốn tựa như vật giảm tốc cắt lên âm thanh cảnh báo “bíp... bíp...” giúp bạn không tự mãn khi tốc độ cuộc sống dường như ngày một nhanh hơn.

Đôi khi, quá dư thừa còn có tác hại lớn hơn cả thiếu thốn. Theo lời một nhà triết học nào đó, bây giờ, sự thiếu thốn cũng đang trở nên thiếu thốn.

Bệnh của bạn là gì? Bạn thấy mình còn thiếu sót, hạn chế gì? Hãy bao bọc lấy điều đó bằng sự khiêm nhường của mình. Chỉ khi đó, bệnh tật và điểm yếu của bạn mới trở thành bí quyết, chứ không phải là chương ngại vật cho tuổi thọ và thành công của bạn.

Ngày hôm nay, tôi cũng dặn lòng.

Rằng người có bệnh sẽ trưởng thọ, người nhiều khuyết điểm sẽ thành công.

BÂY GIỜ, HÃY VỨT BỎ CHIẾC ĐỒNG HỒ CUỘC ĐỜI

“Dù đã chín mươi tám tuổi đời

Tôi vẫn yêu

Mơ mộng cũng nhiều

Và vẫn muốn cười lên những đám mây”

Shibata Toyo, Bí mật

Nhiều người còn nhớ khái niệm “Chiếc đồng hồ của cuộc đời” trong cuốn Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau. Quanh khái niệm này có thật nhiều chuyện để kể. Chiếc đồng hồ cuộc đời coi cuộc đời con người như 24 giờ trong một ngày, và biểu thị tuổi hiện tại dưới dạng giờ. Nếu lấy tuổi thọ của con người là 80, như vậy, một nửa của 80 tuổi là 40 tuổi, tương đương với một nửa của 24 giờ, tức 12 giờ; tương tự, 50 tuổi là 3 giờ chiều, 60 tuổi là 6 giờ tối. Sau khi đề cập tới khái niệm này trong cuốn Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau, tôi cũng hay gặp những vị mà mỗi lần gặp ai lần đầu và hai bên trao đổi danh thiếp, vị đó lại tự giới thiệu: “Tôi tên là..., theo đồng hồ cuộc đời thì tôi đang ở 12 giờ 18 phút.”

Một lần, tôi đến dự sự kiện “Đối thoại với độc giả” do chính quyền một địa phương nọ tổ chức tại một thư viện. Ở sân trước, người ta dựng một mô hình chiếc đồng hồ cuộc đời hình tròn thật to, và mời mỗi người đi qua thử tính tuổi của mình. Người ta cũng cho ra nhiều ứng dụng smartphone mà chỉ cần nhập ngày tháng năm sinh vào là ứng dụng đó sẽ cho bạn biết thời gian cuộc đời của bạn hiện tại. Nhiều mục báo cũng trích dẫn khái niệm này, có công ty tư vấn đầu tư còn chiều theo đồng hồ cuộc đời để đưa ra báo cáo hoạch định tiền hưu trí.

Trong một cuốn sách nọ, đọc thấy câu: “Tuổi của tôi là 40, nếu coi là ngày thì cũng mới vừa chính Ngọ...” tôi đã mơ hồ nghĩ: “Cái này mà làm thành một chiếc đồng hồ thì sẽ thú vị lắm đây.” Vậy là khi chấp bút viết sách, tôi đã viết ra ý nghĩ này, khi ý tưởng này trở nên nổi tiếng, tôi nhận được nhiều câu hỏi: “Sao lại có ý

tưởng đó?” Đến lúc đó, thử tìm lại thì thấy đó là một câu trong sách của Han Bi Ya¹. Khi viết sách, đáng lẽ phải nêu rõ xuất xứ nhưng tôi đã không nêu được, vì vậy, trong lòng tôi cứ áy náy mãi. Về sau, có cơ hội gặp Han Bi Ya, tôi nói về vấn đề này, cô ấy đã vui vẻ trả lời rằng: ý tưởng của mình có thể lan tỏa đến nhiều người, đem lại hy vọng cho nhiều người, như thế là mãn nguyện rồi, và “chia sẻ những đốm lửa của mình không có nghĩa là mình sẽ bớt sáng đi”. Quả là câu trả lời đúng chất một nhà thiện nguyện thế giới. Lúc đó, tôi đã hiểu được tại sao rất nhiều bạn trẻ lại hâm mộ cô ấy đến cuồng nhiệt như thế. Nhân dịp này, một lần nữa, xin chuyển tới Han Bi Ya lời cảm ơn chưa nói hết.

Liên quan đến chiếc đồng hồ cuộc đời, còn có một câu chuyện nữa. Hồi đó, tôi đã nhận được một email từ một học sinh lớp Tám.

Xin chào giáo sư. Năm nay cháu học lớp Tám. Hôm nay, cháu đã nghe bài giảng của giáo sư trên ti vi. Giáo sư nói trong chiếc đồng hồ cuộc đời, lấy tuổi thọ bình quân là 80 làm chuẩn, nếu chia theo 24 giờ thì ra kết quả là một tuổi bằng 18 phút, nhưng cháu thấy có điểm khúc mắc ở chỗ một năm của lứa tuổi 50 với một năm của lứa tuổi teen, liệu có thể cùng coi là 18 phút giống nhau được không?

Có thể nói một năm của tuổi teen là khoảng thời gian có giá trị hơn một năm của tuổi 50, không phải vậy hay sao?

Lúc đầu, khi mới đọc email này, tôi đã bật cười một mình. Học sinh này thật nghiêm túc. Em ấy hỏi sao có thể coi một ngày tuổi teen rực rỡ như của em ấy giống như một ngày của tuổi 50 “già nua” được. Hiện nay, ở Hàn Quốc có một cụm từ thông dụng là “Bệnh lớp Tám”. Đó là “Cụm từ chỉ tình trạng tâm lý thường gặp ở những thiếu niên tuổi dậy thì, đang học lớp Tám, hay còn được dùng như tiếng lóng trên mạng, để gọi những người hay khoe khoang, ảo tưởng ‘tôi khác với mọi người’ hay ‘tôi ưu tú hơn mọi người’.”² Nhưng điều thú vị là em học sinh này vừa hay lại đúng là một học sinh “lớp Tám”.

Đọc bức thư này, bạn nghĩ thế nào? Một ngày của bạn thời còn học lớp Tám và một ngày của bạn bây giờ, bạn nghĩ thời gian của bên nào có giá trị hơn?

¹ Han Bi Ya (1958-): Nhà lễ hành, nhà văn, nhà hoạt động nhân đạo quốc tế, hình tượng được kính trọng và truyền cảm hứng mạnh mẽ cho thế hệ trẻ và trí thức tại Hàn Quốc.

² “Bệnh lớp 8” - theo Wikipedia Hàn Quốc. (Chú thích của tác giả)

Thử hỏi những người xung quanh thì bất kể độ tuổi nào, tất cả đều trả lời là “bây giờ”. Tôi đã viết thư trả lời bạn học sinh này. Tôi không thể nói “một năm của tuổi 50 có giá trị hơn nhiều”, mà tôi đã viết như sau:

“Ai cũng coi thời kỳ của mình là quan trọng nhất. Vì vậy, thời gian là bình đẳng.”

Tôi nghĩ chiếc đồng hồ cuộc đời ẩn chứa một điều bí mật. Lý do mà mọi người thấy chiếc đồng hồ thời gian thú vị là do nó tính sớm hơn hẳn so với dự kiến. Trong một chương trình phát sóng nọ, khán giả được yêu cầu viết ra xem mình cảm thấy giống như đang ở mấy giờ trên chiếc đồng hồ cuộc đời, có một sinh viên 24 tuổi viết là 4 giờ chiều. Thực tế, tuổi của sinh viên ấy mới chỉ tương đương 7 giờ 12 phút sáng. Sinh viên đó tự cảm thấy thời gian đã muộn mất một khoảng như vậy, lý do cũng giống như sự lầm tưởng của học sinh lớp Tám đã gửi mail cho tôi. Vì đặt nặng hay coi trọng quá mức hiện tại mà thành ra quá coi nhẹ tương lai. Nhưng tôi tin chắc một điều, đó là mọi giai đoạn của cuộc đời đều quan trọng như nhau.

Cũng có những ý kiến phê phán gay gắt khái niệm đồng hồ thời gian. Người ta bảo gần đây, biết bao nhiêu người sống khỏe mạnh, minh mẫn cho tới ngoài 80 tuổi, vậy thì rốt cuộc thời gian của những người cao tuổi này phải tính sao.

“Thì chúng tôi là *bonus* chứ sao.”

“Tháng Tư là tháng khắc nghiệt, gây ra

Màu tím tử đinh hương của đất, rồi hòa

Ký ức với ước mong, và gây xúc động

Nguồn cội mơ màng bằng mùa xuân trút xuống

Mùa đông sưởi ấm lòng ta...”³

Tháng Tư hiện hữu trong bài thơ nổi tiếng *Đất hoang* (The Wasteland) của T. S. Eliot còn lạnh lẽo hơn cả mùa đông, nếu coi là đời người thì tương đương với độ tuổi 30, tháng Tư quả là tàn nhẫn.

³ Bản dịch của Nguyễn Việt Thắng.

Cũng có thể so sánh với những trận đấu thể thao. Thứ tôi nghĩ đến đầu tiên là trận đấu bóng đá. Mỗi trận bóng đá thi đấu trong 90 phút, gồm 2 hiệp, mỗi hiệp 45 phút, không cần tính toán phức tạp cũng dễ dàng hiểu được. Lấy 45 tuổi làm chuẩn chia đôi, sang hiệp hai thì chỉ cần lấy tuổi của mình trừ đi 45 mà tính là được. Ví dụ, 35 tuổi thì là phút thứ 35 của hiệp một, tương tự, 60 tuổi là phút thứ 15 của hiệp 2.

Cũng có thể áp dụng cho bóng chày. Bóng chày chơi đến cuối hiệp 9. Do đó, từ 0 đến 4 tuổi là đầu hiệp một, từ 5 đến 9 tuổi là cuối hiệp một, cứ tính như thế là có thể biết hiện giờ mình đang chạy ở hiệp mấy. Ví dụ, 34 tuổi thì nghĩa là hiện giờ bạn đang chơi ở đầu hiệp 4.

Dù là bóng đá hay bóng chày thì đều có thời gian chơi bù giờ, nên vẫn có thể tính cho những người sống trên 90 tuổi. Tùy theo môn thể thao ưa thích của từng người mà chọn bóng chày hay bóng đá, sau đó thử tính thời gian của mình, như vậy có vẻ cũng thật thú vị.

Đồng hồ, bóng đá, bóng chày, các mùa...

Tuy nhiên, những thứ này cũng chỉ là một vài tiêu chí để tính. Chúng ta sử dụng nhiều tiêu chí để ra sức so sánh đối chiếu với tuổi tác như vậy mà không biết có ích gì không, cũng bởi một lý do duy nhất. Đó là nhằm điều chỉnh hiện tượng ảo giác - đánh giá quá cao hiện tại, đánh giá quá thấp tương lai, nhìn quãng thời gian còn lại của cuộc đời ở phạm vi quá gần - giống như em học sinh lớp Tám ở trên. Dù dựa trên tiêu chí nào, công cụ cũng phải làm sao cho có thể đo được thật khách quan. Nếu còn nhìn cuộc đời với tầm nhìn hạn hẹp, chúng ta cần phải có một tiêu chí thật vững vàng. Đặc biệt là khi đánh giá một thứ rất chủ quan như cuộc sống của cá nhân mình.

Tôi nhận được không ít những bức thư của các độc giả độ tuổi 30 viết rằng: “Nếu tôi gặp được cuốn sách này hồi còn trẻ thì có lẽ đời tôi đã có chút đổi khác rồi.” Mỗi lần nhận được thư như vậy, tôi lại trả lời thế này: “Sự giác ngộ vẫn thường đến hơi muộn một chút, vì thế, ngay bây giờ, dù bạn bắt đầu làm bất cứ điều gì thì cũng chưa hề muộn chút nào...”

Dù bạn bao nhiêu tuổi hay ước mơ của bạn là gì, chỉ cần còn sống là vẫn có thể bắt tay vào một khởi đầu mới. Nếu điều đó có thể khiến bạn thấy mạnh mẽ hơn, thì giờ đây bạn đã có thể vứt bỏ chiếc đồng hồ thời gian rồi.

SỐNG “A MA TÔ”

Nếu dành thời gian dọn dẹp bản thân tôi
Liệu thứ gì sẽ sụp đổ xuống trước tiên?
Vì sợ điều đó mà đến tận bây giờ, viên gạch này
Tôi vẫn chưa thể đặt xuống cho bản thân mình
Lee Byung Ryul, Đền xưa

Hồi đó, tôi đến viện đông y để chữa bệnh đĩa đệm. Thầy thuốc vừa đặt túi thảo dược nóng rẫy lên vùng thắt lưng vừa đưa cho tôi một thiết bị bấm gọi và dặn:

“Nếu nóng quá thì anh cứ bấm nút gọi, đừng cố chịu.”

Ôi chao, đúng là nóng thật. Mà điều lạ là thời gian càng trôi qua, cảm giác không nguội đi mà càng nóng thêm. Không biết có nên bấm nút hay không, nghĩ bụng chẳng phải càng nóng thì càng hiệu quả hơn sao nên tôi cố gắng chịu. Cuối cùng thì chuông hẹn giờ cũng kêu, thầy thuốc quay vào gỡ túi thuốc cho tôi rồi giật nẩy mình.

“Ôi trời, chắc là nóng lắm đây, sao anh không bấm nút? Suýt nữa thì bị bỏng rồi đây này.”

Nghe thầy thuốc khê trách như vậy, tôi ngượng nghịu đáp:

“Tôi chịu đựng giỏi lắm. Kể cả nóng hay đau...”

Nói xong nghĩ lại thì thấy tôi đúng là như thế thật. Từ nhỏ, tôi đã học được rằng chịu đựng bất cứ thứ gì cũng là tốt. Ngay cả lúc tiêm mũi prolo đầy đau đớn dạo đó, bác sĩ cứ hỏi: “Có đau không ạ?” là tôi lại đáp: “Không đau lắm đâu, bác sĩ cứ tiêm thoải mái đi ạ.”

Không riêng gì nỗi đau thể xác. Ngay cả nỗi đau tinh thần, tôi cũng thường tự dè nén mà chịu đựng. Lúc buồn, lúc mệt mỏi, tôi chưa từng nói với ai.

Tình hình lưng tôi cũng không được tốt, cứ nằm xuống rồi nghĩ tới chuyện đó là đột nhiên tôi thấy buồn hẳn. Tôi là kiểu người luôn muốn “Tự chiến đấu và chiến

thắng chính mình” mà giáo sư Kim Jung Woon¹ rất ghét. “Thắng người thì mạnh, tự thắng mình còn mạnh hơn” (Thắng nhân giả hữu lực, tự thắng giả cường) - tôi đã lấy những lời này của Lão Tử làm khuôn vàng thước ngọc mà sống. Động lực thúc đẩy tôi tới tám phần là ý thức nghĩa vụ và trách nhiệm. Tại sao tôi lại phải sống cứng nhắc như thế chứ? Đột nhiên, những mệt mỏi trong cuộc sống bắt đầu dồn tới, từ thất vọng lên đến tận đỉnh đầu.

Càng có tuổi, tôi càng thấy phải bao dung với bản thân hơn. Tuổi trẻ là giai đoạn phải chuẩn bị và tạo dựng, nên ở mức độ nào đó, cần tự gây sức ép với mình. Nhưng cũng cần phải từ bỏ quan niệm áp đặt rằng trở thành người lớn nghĩa là cái gì cũng phải biết, cái gì cũng phải giỏi, cái gì cũng phải nghiêm khắc. Điều này không phải chỉ là sự rộng lượng mơ hồ theo kiểu “Phải như thế mới giảm được stress và tốt cho sức khỏe tinh thần” hay “Giờ cũng đã đến tuổi phải thoải mái với bản thân một chút”. Mà đó là điều tôi biết được thông qua kinh nghiệm, khi bao dung với chính mình, tôi có thể vui vẻ hơn, và vì thế có thể làm tốt hơn nữa.

Mỗi năm vào mùa xuân, trường tôi lại mở hội diễn âm nhạc dành cho những nhà hảo tâm đóng góp cho quỹ phát triển của trường. Nhìn chung là do sinh viên và giảng viên bên Đại học Âm nhạc biểu diễn nên thường chơi nhạc cổ điển, nhưng năm 2011, nhà trường định tổ chức có tính đại chúng hơn một chút. Vì vậy, họ quyết định mời ca sĩ Bobby Kim biểu diễn khi dàn nhạc cổ điển tạm nghỉ giữa giờ. Nhưng có ý kiến đề nghị rằng trong số năm ca khúc của ca sĩ Bobby Kim, nên chọn ra hai ca khúc để song ca. Mỗi lần các giảng viên đi karaoke, tôi thường hát bài của Bobby Kim, giáo sư Kim Young Ryul bên trường Âm nhạc đã được chứng kiến nhiều lần, nên khi lên kế hoạch cho sự kiện này, giáo sư đề nghị hai người Bobby Kim-Rando Kim song ca. Tôi nghe mà hết cả hồn, ra sức từ chối nhưng tất cả mọi người đều thích ý tưởng đó, vỗ tay ủng hộ mà bảo chắc sẽ hay lắm. Tôi cứ từ chối mãi nên sau đó, mọi người còn đặt dấu hỏi về “lòng yêu trường” của tôi, kết cục, lần đầu tiên từ lúc cha sinh mẹ đẻ, tôi bước lên sân khấu. Ca khúc trình bày là “Tình yêu... già đó”, và bài hát cuối chương trình là “Let me say goodbye”.

¹ Kim Jung Woon (1962-): học giả tâm lý văn hóa Hàn Quốc, chủ trương phải biết vui chơi thì mới thành công.

Trước buổi biểu diễn cả tháng trời, tôi đã bắt tay vào luyện tập. Tôi không phải diện hát hay cho lắm nên cũng lo lắng về âm điệu, tiết tấu, nhưng đặc biệt, ca từ là cả một vấn đề. Sân khấu biểu diễn hoàn toàn khác với phòng karaoke. Không có màn hình hiện chữ nên phải học thuộc lời bài hát. Thêm vào đó, không phải hát một mình, mà phải song ca với “Bobby Kim bằng xương bằng thịt”. Không được hát sai một chữ trong ca từ. Vì nỗi lo lắng này mà càng tập, tôi càng hát sai lời. Cả hai bài phần lời đều không phải là dài, nhưng đoạn 1, đoạn 2 và đoạn điệp khúc, ca từ thay đổi một cách tinh tế nên càng tập, tôi lại càng lẫn lộn.

Nhưng thật là vô lý, bởi thực ra tôi đã thuộc lời của hai bài hát này từ trước rồi. Hồi còn học đại học, chưa có cái gọi là karaoke, ca khúc nào tôi cũng học thuộc rồi hát. Vậy nên thuộc lời những ca khúc mình thích là chuyện đương nhiên. Tôi thích bài hát của Bobby Kim nên đã thuộc sẵn lời từ khi đi hát karaoke rồi, nhưng sao đến lúc phải biểu diễn thì bài hát vừa bắt đầu, trong đầu tôi đã trắng xóa, không sao nghĩ được đoạn tiếp theo là gì.

Trước buổi biểu diễn, tôi khớp nhạc thu âm, luyện tập có lẽ tới cả mấy trăm lần. Dù chẳng được đến mức “luyện thanh” như trên ti vi, nhưng tôi nghĩ bụng nếu được giáo viên thanh nhạc chỉ dẫn cho vài lần thì chắc cũng suôn sẻ cả thôi, chẳng ngờ tình hình không diễn ra vậy. Thay vào đó, tôi chỉ ngồi trong xe hay trong phòng mà hát đi hát lại bao nhiêu lần. Đúng là tập luyện nhiều làm người ta mạnh hẳn lên. Vì hát liên tục mà tôi lại biết thêm được những kiểu thể hiện mới. Khá hơn hẳn so với lúc hát ở phòng karaoke. Nhưng tôi vẫn liên tục quên ca từ. Nói thẳng ra thì chuyện này quả là điên rồ.

Cuối cùng, ngày biểu diễn cũng đã đến. Tôi đến sớm, ngồi trong phòng chờ cho bớt căng thẳng, lúc nào tiện là tôi lại tập lại. Khoảng một tiếng trước khi buổi biểu diễn bắt đầu, Bobby Kim đến. Nhìn ở ngoài, cậu ấy thật là phong độ. Khi ấy, do bị thương ở lưng nên đáng ra cậu ấy không thể biểu diễn được, nhưng để giữ lời hứa, cậu ấy thậm chí còn quấn băng cố định quanh lưng, đi cà nhắc tới. Chúng tôi ngồi bàn bạc xem chia phần song ca thể nào, rồi khe khẽ hát để khớp với nhau, và tôi lại hát sai lời. Thật đúng là điên lên được. Buổi biểu diễn ngay trước mũi rồi mà vẫn còn hát sai lời được sao...

Vì vậy, nghĩ mãi, tôi đành viết lời bài hát vào một mảnh giấy nhỏ rồi cầm theo. Dù xác suất tôi làm hỏng tiết mục chỉ là 1% đi nữa, cứ cẩn thận xem ra vẫn hơn. Thêm vào đó, đây lại không phải tiết mục của tôi. Ngay chuyện một kẻ “a ma tơ”

như tôi đứng cạnh một ca sĩ nổi tiếng như Bobby Kim đã là có lỗi rồi, không thể làm hỏng luôn cả bài hát được. Vì vậy, tôi cầm mảnh giấy có chép ca từ, bước lên sân khấu.

Khi hát trên sân khấu, dáng vẻ ca hát nhiệt tình của dân “a ma tơ” như tôi khiến khán giả vỗ tay rất nồng nhiệt, nhưng mỗi lần tôi ngó vào lòng bàn tay, tất cả lại cười ồ lên. Trong phần trò chuyện sau khi hát xong, mọi người cũng nhắc lại chuyện đó. Bobby Kim nói đùa: “Giáo sư là giáo sư đấy, vậy mà lại không thuộc lời bài hát sao?” Bên ngoài thì cậu ấy vui vẻ đón nhận chuyện này, nhưng biết đâu trong lòng, có lẽ cậu ấy lại nghĩ tôi là người không thực sự có thành ý. Làm sao có thể không thuộc lời bài hát mà vẫn cứ lên sân khấu chứ? Bản thân tôi cũng tự thấy thật thất lễ. Trong các chương trình tuyển chọn, thuộc lời bài hát là điều cơ bản nhất trong số những điều cơ bản. Hát mà sai lời là sẽ bị mắng thậm tệ. Vậy mà hôm đó, ngay cả lúc hát ca khúc cuối buổi, tôi vẫn cứ phải vừa hát vừa ngó vào lòng bàn tay.

Buổi biểu diễn đã kết thúc như thế, nhưng đối với tôi việc ấy vẫn còn đó như một hồi ức đáng xấu hổ. Đến tận bây giờ, đó vẫn còn là điều bí ẩn. Lúc đó, tại sao tôi lại không thể thuộc lời bài hát? Lời bài hát thì đã quen, lại còn tập luyện thêm hàng trăm lần, sao lại có chuyện đó?

Tôi nghĩ có lẽ là do căng thẳng, do nỗi sợ không được hát sai dù chỉ một chữ trong ca từ. Lúc ở phòng tập, tôi đã đăng lên Twitter thế này:

“Trong phòng tập càng thê thảm thì trên sân khấu càng rục rở.”

Ngày hôm đó, tôi cứ suy nghĩ mãi như thế cho đến tận khi về tới nhà. Tôi đã không tập luyện khổ sở được đến mức có thể thoải mái trên sân khấu, dù đã tập luyện rất nhiều nhưng vẫn chưa đủ để thắng được sự căng thẳng và nỗi sợ hãi trong mình.

Nhưng thời gian trôi qua, tôi mới nhận ra một điều, chứng “mất trí nhớ ca từ” của tôi không phải là do thiếu luyện tập. Nếu thực sự không phải là do chứng mất trí nhớ thì chẳng có lý nào lời bài hát vốn đã học thuộc sẵn rồi, lại còn tập luyện hàng trăm lần, vậy mà khi lên đến sân khấu lại quên sạch như thế được. Lý do chính là bởi chủ nghĩa cầu toàn buộc phải làm tất cả mọi thứ ở mức tốt nhất. Bởi nỗi ám ảnh sợ mình sẽ gây phiền toái cho Bobby Kim, người khó khăn lắm mới mời đến được.

Có lẽ tôi đã không bao dung với chính bản thân mình. Ý nghĩ đứng trên sân khấu lớn và hát cùng một ca sĩ nổi tiếng nên ngay từ lời bài hát trở đi cũng “tuyệt đối” không được sai đã khiến phần nào bộ điều khiển trí nhớ của tôi trở nên tê liệt.

Dạo này cứ mở ti vi là chắc chắn sẽ bắt gặp một chương trình thi đấu tài năng đang phát sóng ở một kênh nào đó. Trong những chương trình như vậy, có một câu mà nhất định lần nào cũng nghe thấy người ta nói.

“Cứ thoải mái trên sân khấu đi.”

Giả sử như hôm đó, tôi có thể rộng lượng hơn với sai sót của bản thân thì tình hình chắc đã khác nhiều rồi. “Sai thì đã sao? Đấu sao thì mình cũng là dân ‘a ma tơ’, Bobby Kim bên cạnh chắc sẽ đỡ lời cho mình, có sao đâu...” Nếu tôi suy nghĩ nhẹ nhàng như vậy, và có thể thoải mái trên sân khấu như người ta bảo, thì chẳng phải đã có thể hát cho đàn ông hoàng rồi sao? Lại còn không thất lễ với Bobby Kim nữa chứ.

Với người mới biểu diễn lần đầu, sân khấu là nơi chẳng hề dễ dàng. Lúc đứng thấp thỏm chờ tới lượt mình sau bức màn rồi từ từ bước ra khi thời gian đã điểm, lúc ánh đèn chói lóa rơi xuống, và sáng hơn cả ánh đèn là hàng ngàn ánh mắt đang chăm chú nhìn mình... muốn thoải mái tận hưởng giây phút đó, nếu không có tài năng trời phú thì không thể nào làm được. Tôi đã nghĩ để làm được điều này chỉ có cách duy nhất là tập luyện đủ nhiều. Vì vậy, tôi đã tin vào đẳng thức “Thoải mái trên sân khấu = Tập luyện thật nhiều”.

Nhưng dần dần tôi mới hiểu ra. Rằng việc thoải mái trên sân khấu chính là bao dung hơn với chính mình. Rằng cần phải tận hưởng đầy đủ niềm vui được sống như một kẻ “a ma tơ”, chứ không phải chủ nghĩa cầu toàn của người chuyên nghiệp. Vậy trên sân khấu cuộc đời thì thế nào? Chẳng phải cũng áp dụng chung một nguyên lý sao?

“Phải cố gắng làm hết sức mình” - coi điều này như sứ mệnh chí nghiêm, tôi đã cố gắng trở thành dân chuyên trên mọi sân khấu của cuộc đời. Cảm giác nghĩa vụ đè nặng “không được gây sự cố”, “nhất định phải thành công” đã khiến tôi sống mà để vuột mất niềm vui tận hưởng quá trình sống của mình. Sống “a ma tơ” chính là tận hưởng đầy đủ toàn bộ quá trình. Là thừa nhận rằng không cần thiết phải trở thành dân chuyên trong tất cả các lĩnh vực của cuộc sống. Đâu phải lúc nào hay ở

đâu cũng thuần thực cho được. Trở thành dân chuyên trong duy nhất một loại việc lập đi lập lại hằng ngày cũng đã là khó rồi. Cuộc sống vốn dĩ là như vậy.

Trở thành người lớn nghĩa là cởi bỏ được nỗi ám ảnh phải làm tốt mọi chuyện. Hãy bao dung với bản thân một chút. Phải như thế, bạn mới có thể làm tốt hơn được.

Đâu phải lúc nào hay ở đâu cũng thuận thực cho được.

Trở thành dân chuyên trong duy nhất một loại việc
lặp đi lặp lại hằng ngày cũng đã là khó rồi.

Cuộc sống là như vậy.

Trở thành người lớn nghĩa là cởi bỏ được nỗi ám ảnh
phải làm tốt mọi chuyện.

Hãy bao dung với bản thân một chút. Phải như thế,
bạn mới có thể làm tốt hơn được.

BỘ ĐỒ ĐÔNG XUÂN MÀU ĐỎ BÀ NGOẠI NÂNG NIU ĐỂ DÀNH

Nếu chúng ta không có can đảm để cố gắng làm bất cứ điều gì
Thì cuộc đời rốt cuộc liệu có còn ý nghĩa?

Vincent Van Gogh

Đây là chuyện xảy ra đã mười năm về trước. Bà ngoại tôi qua đời, sau khi tang lễ kết thúc, tôi cùng mẹ đến nhà bà để thu dọn di vật. Tôi đang lau dọn sàn nhà, còn mẹ sắp xếp lại tủ áo thì đột nhiên, từ trong phòng vọng ra tiếng khóc. Tôi giật mình chạy vào thì thấy mẹ đang khóc. Ở lễ tang, mẹ luôn luôn bình tĩnh, cứng cỏi, nên lúc đó thấy mẹ như vậy, tôi vô cùng hoảng hốt.

Điều gì lại khiến mẹ ghen ngào buồn thảm như vậy? Tay mẹ đang cầm bộ đồ đông xuân màu đỏ mà bà ngoại mặc lót bên trong vào mùa đông. Trong ngăn kéo tủ áo, xếp chồng khoảng năm bộ đồ lót dài như thế, túi nylon bọc ngoài vẫn còn chưa bóc.

Bà ngoại thường mặc mấy bộ đồ đông xuân mà tay áo đã sờn giãn. Chắc trông thế khó coi nên mẹ tôi, các dì, các mợ mỗi lần đến gặp bà đều mua biếu bà một bộ đồ lót dài mới, nhưng ngay cả túi nylon bọc ngoài bà cũng không bóc, cứ thế cẩn thận xếp thành chồng gọn gàng trong tủ. Tận đến khi khuất núi, bà cũng vẫn đang mặc bộ đồ tay áo đã giãn sờn.

“Có sống được bao lâu đâu mà lại cứ để dành thế này cơ chứ!” tôi nhẹ nhàng xoa lưng vỗ về nhưng mẹ cứ nhắc đi nhắc lại một câu như vậy, sau đó, mẹ còn ngồi trong phòng khóc thêm một lúc nữa.

*

Một lần khác, lúc chuyển phòng, tôi lục tất cả các góc ngách trong ngăn kéo, có đủ thứ rơi ra. Tôi nhìn thấy ngay bộ bút bi tôi được tặng từ hồi xưa. Lúc đó, tôi để dành định khi cần thì cho ai đó hoặc để sau này dùng, nhưng đến giờ lấy ra thì

mực đã khô hết cả. Nếu biết thế này, hồi đó chắc tôi đã dùng luôn rồi! Đột nhiên, tôi nghĩ tới bộ đồ đông xuân của bà ngoại.

Ngẫm thêm một chút thì thứ mà tôi cất đi rồi cứ lần lữa “để sau, để sau” như vậy dường như không chỉ có bộ bút bi này. Để đến cuối tuần, để đến kỳ nghỉ hè, để đến năm nghỉ phép, để khi nào về hưu... chính vì lúc nào cũng có ý nghĩ như vậy mà trong đầu tôi, những kế hoạch, mục tiêu, mơ ước bấy lâu chỉ nằm chồng chất tầng tầng lớp lớp ở đó. Xem ra khi sắt còn nóng thì phải rèn ngay.

Những khát vọng một thời cháy bỏng giờ đã khô cong như mực bi lâu ngày, chẳng còn để lại dấu vết gì trong lòng tôi. Còn bạn thì sao?

Trên đời này, có hai kiểu hối hận. Là hối hận vì tiếc nuối đã không thử làm điều mình muốn, và hối tiếc buồn khổ vì dù đã lấy hết dũng khí để bắt tay vào làm nhưng kết quả lại không tốt như mong đợi. Kiểu nào tệ hơn? Đương nhiên là hối hận vì chưa một lần thử làm rồi. Bởi niềm hối tiếc đó sẽ theo bạn đến cùng, không cách nào nguôi ngoai. Ngược lại, chỉ cần trước hết bạn cứ cố gắng thử làm một lần thôi, có thể bạn sẽ thất vọng vì kết quả không được tốt, nhưng dần dần, bạn có thể quên nỗi thất vọng đó và lại tìm thấy những mục tiêu thử thách mới. Thêm vào đó, việc “phạm sai lầm” ấy, dưới hình thức nào đó, sẽ giúp chúng ta nhận thức ra vấn đề và thúc đẩy chúng ta tiến về phía trước thêm một bước.

Bạn hãy thử mở ngăn kéo lòng mình. Bên trong đó có những gì? Những giấc mộng thanh xuân chất chồng lần lữa vẫn còn trong đó chứ? Những giấc mơ đó vẫn chưa nguội lạnh, phải không?

Bây giờ, bạn hãy lấy ra. Hãy giữ bụi, tưới nước, thắp lửa... để hơi ấm trở lại với giấc mơ mà bấy lâu vẫn ngủ yên trong bạn.

Bạn còn định trì hoãn đến bao giờ? Hãy cứ phạm sai lầm đi. Bởi nếu không thì những kế hoạch bấy lâu cứ chần chừ lần lữa đó, vào ngày chúng ta chết, cũng sẽ trở thành một nhúm tro tàn bay theo làn khói. Giống như số phận bộ đồ đông xuân màu đỏ của bà ngoại tôi.

Bạn hãy thử mở ngăn kéo lòng mình.

Bên trong đó có những gì?

Những giấc mộng thanh xuân chắt chùng lần lữa

vẫn còn trong đó chứ?

Những giấc mơ đó vẫn chưa nguội lạnh, phải không?

Bây giờ, bạn hãy lấy ra,

Hãy giữ bụi, tưới nước, thắp lửa...

để hơi ấm trở lại với giấc mơ mà bấy lâu vẫn ngủ yên trong bạn.

Gửi bạn, người đang tiến tới điểm quay đầu của cuộc đời

“Đừng vội lòng đến mức lo âu
Đừng mong đợi sự nghiệp huy hoàng rực rỡ
Như ánh sáng trút rơi trên mặt nước sông”
Kim Soo Young, Đêm xuân

Môn thể thao hay được so sánh với cuộc đời nhất chính là marathon.

Cuộc đời, mỗi khi nghĩ tới hai tiếng chẳng mấy nhẹ nhàng đó, tôi lại nhớ tới bộ phim *My Way*¹ xem hồi còn nhỏ. Cốt truyện tôi hầu như đã quên hết, nhưng khi bài hát nổi tiếng cùng tên của Frank Sinatra vang lên, hình ảnh người đàn ông khó nhọc chạy một mình lại phủ lên lưng tôi trên đường đi làm về.

Thực ra, marathon rất giống với cuộc sống của chúng ta. Giống ở chỗ đoạn đường dài 42195 kilômét phải một mình hoàn thành; giống ở điểm có lúc *over pace* (chạy trên sức của mình), có lúc lại *slump* (xuống phong độ) cứ thế nối tiếp nhau; và cũng giống ở chỗ mỗi lần đều là từng bước từng bước khó nhọc, nhưng phải chạy mới có thể nếm được mùi vị của *runner's high* - cơn “phê chạy”, tức cơn say khi chạy hết mình.

Nếu so sánh việc trưởng thành với marathon, thì có nghĩa là điểm quay đầu của chặng đường đua đang đến gần. Việc đến được điểm quay đầu có ý nghĩa như thế nào?

Theo như lời của những vận động viên marathon, khi đến điểm quay đầu của chặng đường sẽ là lúc được tiếp thêm sức mạnh nhiều nhất. Bởi đó là thời điểm mà quãng đường còn lại ngắn hơn so với quãng đường đã chạy qua, nên cảm giác tự tin

¹ Ca khúc “My Way” do Frank Sinatra thể hiện, được Paul Anka phổ lời tiếng Anh dựa trên ca khúc tiếng Pháp “Comme d’habitude” vào năm 1967.

“có thể hoàn thành” lớn hơn bao giờ hết. Tới điểm quay đầu rồi sẽ mệt hơn, nhưng cảm giác xa xôi mờ mịt sẽ giảm bớt. Bởi lúc này, bạn đã biết ở đâu đó sẽ có một khúc quanh, ở đâu đó sẽ có đoạn lên dốc đường đồi.

Thú vị là ở chỗ, đoạn lên dốc lướt đi cũng chính là đoạn xuống dốc lướt về. Lúc lên dốc khó nhọc bao nhiêu thì lúc xuống sẽ dễ dàng bấy nhiêu.

Mượn cách diễn đạt của tác giả Kim Hoon thì “Tất cả những đoạn lên dốc và xuống dốc đều cân bằng nhau một cách chính xác trên tất cả các con đường trên mặt đất này.”

Điều này, nếu áp dụng một cách chặt chẽ đối với cuộc đời thì càng là những người hay phải vật lộn với khó khăn, nghịch cảnh, họ lại càng có thể hoàn thành cuộc đua nửa sau dễ dàng hơn. Vì vậy, cuộc sống xem ra cũng thật công bằng.

Điểm quay đầu là điểm đảo ngược. Không đơn giản là lặp lại quá trình chạy lúc trước, mà là chạy ngược về điểm xuất phát ban đầu. Có nhiều ý nghĩa trong sự đảo ngược này. Việc chạy về điểm xuất phát ban đầu có nghĩa là hãy quay về với tâm ý của buổi ban đầu, còn có nghĩa là hãy lại chuẩn bị tay trắng chẳng có gì như lúc mới sinh ra, và cũng có nghĩa là lần này, hãy giảm bớt sai lầm trên con đường đã từng một lần trải nghiệm.

Chạy lại con đường đã từng đi qua, điều này dường như chẳng có gì thú vị, nhưng thực ra không phải vậy. Sẽ lại cảm thấy mới mẻ, bởi bạn sẽ được nhìn thấy những thứ mà lúc đầu bạn đã bỏ lỡ vì cảm giác quá quen thuộc bấy lâu, như nhà thơ Ko Un đã viết:

Lúc đi xuống, tôi nhìn thấy

Đóa hoa

Mà lúc đi lên, tôi đã không nhìn thấy.

Ba câu thơ này không phải một phần, mà là toàn bộ bài thơ “Đóa hoa ấy”. Vậy nhưng liệu còn có câu chữ nào diễn đạt tốt hơn ý nghĩa của điểm quay đầu như mười bảy từ ngắn ngủi này? Đúng vậy. Trở thành người lớn, nói cách khác là chuyển hướng tại điểm quay đầu của đời người, đó chính là phải nhìn thấy “đóa hoa” mà trong lướt chạy đi, bạn đã không nhìn thấy.

Ở đây, tôi xin hỏi bạn. “Đóa hoa” mà bạn không nhìn thấy đó là gì?

Đó có phải là miếng ăn ngon hay tấm áo đẹp mà bấy lâu nay, do phải chật bóps dành dụm mua một căn nhà mà muốn ăn cũng chẳng dám ăn, muốn mặc cũng chẳng dám mặc. Hay là những khoảng thời gian phải đổ ra ở trung tâm học thêm hay ở trên đường vì muốn con vào được trường đại học tốt. Đó có phải là gia đình bấy lâu bạn bỏ bê vì muốn được thăng tiến nhanh hơn, kiếm được nhiều tiền hơn. Có phải là những mối quan hệ quý giá mà bạn đã làm tổn thương và bê trễ do tối mắt vì thành công. Hay là những giấc mộng tuổi trẻ mà bạn đã phải cố sức nhắm mắt làm lơ vì bạn mãi việc mưu sinh kiếm sống?

Năm 1988, sau khi đoạt giải Nhất tại cuộc thi Tiếng hát bên sông, ca sĩ Lee Sang Eun chính thức bước vào làng âm nhạc. Năm 2012, trong bài phỏng vấn với một tờ nhật báo nọ, cô đã nói như sau. Cô thiếu nữ gầy gò tóc ngắn ngày nào, giờ đã trở thành một nhà triết học nhỏ. Quả là sức mạnh của thời gian đã chín muồi.

Mọi người thường sợ già đi. Bởi càng có tuổi, họ càng có cảm giác mất mát. Tôi cũng từng như vậy. Nhưng rồi có một lúc, tôi chợt nghĩ: “Đừng nhìn vào những thứ đã mất, hãy nhìn vào những thứ mình đang có.” Kể từ đó, mọi việc đều đổi khác. Khi bước vào độ tuổi bốn mươi, tôi quyết tâm sẽ gìn giữ, trân trọng những thứ tôi đang có. Vậy nhưng có một điều là càng giữ gìn, trân trọng, những thứ tôi đang có dường như lại càng quý giá hơn.

Đến lúc đó, tôi mới nhận ra. Khi đổi hướng ở điểm quay đầu, đóa hoa tôi nhìn thấy không phải những thứ tôi nuối tiếc vì không đạt được, mà chính là những thứ quý giá vẫn còn lại bên tôi.

*

Hỡi bạn, người đang tiến tới điểm quay đầu của cuộc đời,

Bạn có nhìn thấy “đóa hoa” đằng kia không? Bạn có đủ dũng khí để nắm bắt thứ quý giá đó không?

Tôi mong bạn sẽ chiến đấu kiên cường.

LỜI BẠT

Niềm an ủi nhỏ cho người không thể ngồi lâu trên ghế

Câu chuyện sắp kể sau đây 100% là sự thật.

Một ngày nọ, vào đợt tôi đang dồn sức tập trung viết cuốn sách này, tôi đến một hiệu sách lớn ở Gangnam. Tôi đang xem sách mới ra ở khu tùy bút thì thấy có hai bạn trẻ trông có vẻ như là sinh viên quăng độ năm thứ ba đặt một cuốn sách xuống rồi vừa thì thầm gì đó vừa cười khúc khích. Cuốn sách họ vừa xem xong và cẩn thận đặt lại chỗ cũ đó là cuốn *Rốt cuộc, tình yêu* của giáo sư Kwak Geum Joo. Đây là cuốn mà tôi từng giới thiệu nên tôi đâm tò mò, bèn bắt chuyện với hai bạn trẻ đó.

Tôi: Cháu thấy cuốn sách thế nào?

Bạn trẻ: Hay ạ. Giống y chuyện của cháu nên đọc không dứt ra được.

Tôi: Vậy phải mua chứ, sao lại để xuống thế?

Bạn trẻ: Dạ, thì chỉ đọc thế thôi ạ...

Rồi lại cười khúc khích với người bạn bên cạnh. Cũng phải, tuổi này là tuổi hay cười mà. Vừa hay lúc đó ngay bên cạnh có để cuốn *Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau*, tôi lấy can đảm hỏi tiếp. Đây là lần đầu tiên tôi hỏi người lạ về sách của mình.

Tôi: Cháu đọc thử cuốn này chưa?

Bạn trẻ: Chưa ạ.

Tôi: Cháu biết cuốn này chứ?

Bạn trẻ: Vâng, biết thì có biết. Nhưng mà cháu không đọc.

Tôi: Sao thế?

Lập tức, bạn trẻ đó nhìn thẳng vào mắt tôi mà đáp thật đồng dục.

Bạn trẻ: Vì cháu không thích giáo sư Rando Kim.

Tôi: ... Cháu biết người đó à? Sao lại không thích?

Bạn trẻ: Vâng, cháu thường chỉ đọc những cuốn có chiều sâu thôi.

Không biết nói gì hơn, tôi đành ngượng ngịu cười rồi nói một câu trước khi rời khỏi đó.

Tôi: Được rồi. Lần sau, chú sẽ cố viết có chiều sâu hơn một chút.

Chao, đến bao giờ tôi mới viết được cho có chiều sâu đây!

*

Tôi đã viết cuốn sách này dưới áp lực vô cùng lớn.

Tập tùy bút đầu tiên Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau nhận được sự quan tâm quá lớn vượt trên cả mong đợi. Thật là áp lực. Một phần do sự chỉ trích có phần nặng nề của các nhà phê bình, nhưng thứ đau đớn hơn rất nhiều, đó là phản ứng của người đọc. Nếu lấy ví dụ thì giống như câu nói ở trên “Tôi chỉ đọc những cuốn sách có chiều sâu”.

Vấn tôi thiếu chiều sâu, đó cũng là điều mà tôi phải trăn trở. Vậy nên, cuốn sách thứ hai này, tôi muốn viết sao cho có chiều sâu hơn, dù chỉ là một chút, nhưng chiều sâu vốn thiếu vắng đó giờ đột nhiên xuất hiện, liệu sẽ được bao nhiêu? Dù vậy, tôi đã không ngừng bị giày vò bởi nỗi ám ảnh cuốn sách thứ hai này, chí ít cũng phải ngang tầm với cuốn sách trước. Đó là khoảng thời gian mà tôi nhận thấy rõ rệt sự bủa vây của cái gọi là “Hội chứng lần hai”¹.

Có lẽ vì thế mà quá trình viết cuốn sách này thật gian nan.

¹ Hội chứng lần 2 (Sophomore syndrome hoặc sophomore slump): được dùng khi những cố gắng lần 2 đem lại kết quả sa sút so với những nỗ lực ban đầu, ví dụ sinh viên (năm thứ hai so với năm thứ nhất), vận động viên (giải đấu lần 2 so với lần 1), ca sĩ-ban nhạc (album thứ 2), chương trình TV (mùa 2) hay phim ảnh (phần 2)...

Dù không có gánh nặng áp lực đi nữa thì công việc lần này cũng không hề dễ dàng. Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau về cơ bản là sách hướng tới đối tượng sinh viên. Tôi là giáo viên, nên có nói với học sinh “Hãy sống như thế này này!” thì cũng là điều tự nhiên. Nhưng cuốn sách lần này là sách dành cho “người lớn” hoặc “những tân binh đang trở thành người lớn”. Cùng là người lớn với nhau, tôi chẳng có tư cách, cũng chẳng có cơ sở nào để bảo họ hãy làm thế này hay thế khác.

Phải làm sao để được người đọc tiếp nhận, đó là một nỗi lo không nhỏ.

Dù vậy, suốt quá trình viết cuốn sách này, tôi luôn cảm thấy hạnh phúc.

Để viết cuốn sách này, lâu lắm rồi, tôi mới đọc lại nhiều tập thơ và tác phẩm kinh điển. Năm 2012 là năm nghỉ nghiên cứu thứ hai của tôi. Tôi từ chối tất cả các buổi diễn thuyết và phỏng vấn nên cuộc sống hằng ngày được đơn giản hóa tới mức tối đa, lại được bầu bạn với những cuốn sách hay mà bấy lâu vì quá bận việc ở trường nên không động đến, tâm trạng thật hết sức dễ chịu. Đọc sách một lúc, đỡ đau lưng là tôi lại ngồi xuống ghế, khơi lại dòng suy nghĩ. Lịch trình hằng ngày cứ lặp đi lặp lại mấy tháng liền như vậy. Về mặt nào đó cũng có vẻ nhàm chán, nhưng có thể đọc những áng văn hay, có thể viết những câu chuyện dù là khiêm tốn, chỉ nhiều đó thôi cũng thật hạnh phúc.

Đặc biệt là lại có thể thưởng thức thơ ca, điều này khiến tôi phải cảm ơn năm nghỉ nghiên cứu này. Ban đầu, để tìm những trích dẫn cho phần mở đầu chương mà tôi lục tìm mấy tập thơ đã đọc khi xưa, rồi từ lúc nào không biết, tôi đắm chìm trong đó, nhiều khi cứ thế ngồi đọc thơ tới cả nửa buổi. Lần này, tôi cũng mua thêm nhiều tập thơ mới. Thơ là thứ ngôn ngữ đỉnh cao giúp nhìn thẳng vào cuộc sống. Sự tiết chế trong thơ rất hợp với văn hóa thời đại kỹ thuật số khi mà thông tin được truyền đạt một cách ngắn gọn nội dung cốt lõi như hiện nay. Tôi mong các độc giả trẻ đọc nhiều thơ hơn.

Cũng có một việc mà tôi mong độc giả thứ lỗi. Trong một bài phỏng vấn với truyền thông, tôi đã nói về việc tiếp nối sau cuốn Tuổi Trẻ - Khát vọng và Nỗi đau, tôi sẽ viết một cuốn tùy bút về tuổi trung niên từ độ tuổi bốn mươi trở lên, mà tôi đã nói đùa tựa đề là “Có đau nhói mới là tuổi trung niên”. Khi ấy, tôi đang viết một cuốn sách để dành tặng vợ và những người cùng độ tuổi, mong có thể chia sẻ gánh nặng cuộc sống với những người ở độ tuổi trung niên. Nhưng trong quá trình triển khai câu chuyện, như một lẽ tất yếu, tôi gặp phải từ “người lớn”, đột nhiên, tôi thấy mình đứng trước cánh cửa của một câu hỏi rất căn bản - “Mình đã là người lớn

chưa?” Sau khi cân nhắc, tôi quyết định sẽ hoàn thành trước cuốn sách trần trở cùng “những người lớn tân binh vừa bước từ vùng biên của tuổi trẻ vào thế giới của người lớn”. Đương nhiên, cuốn tùy bút dành cho tuổi trung niên, hiện giờ tôi cũng đang tranh thủ viết khi có thời gian, chắc sẽ được in và ra mắt bạn đọc trong tương lai không xa.

Trong quá trình viết sách, tôi nhận được sự giúp đỡ của rất nhiều người. Tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới những người điều phối độc giả, những tình nguyện viên duyệt sách xung quanh tôi đã đọc giúp bản thảo còn thô vụng và cho những lời khuyên quý giá; cũng như vị đại diện và các nhân viên của Daumsoft và Embrain đã trở thành đôi mắt của tôi, giúp tôi có thể hiểu được độc giả và người tiêu dùng. Tôi cũng xin cảm ơn gia đình đã yêu thương và dành thời gian chờ đợi tôi, đem lại cho tôi sự khích lệ không bao giờ thay đổi.

Những người mà tôi muốn dành lời cảm ơn lớn nhất lại là người khác. Đó là quý vị độc giả. Đây không phải là lời cảm ơn mang tính lễ nghi dành cho những người đã mua sách của tôi. Lâu nay, qua nhiều kênh, tôi đã nhận được sự khích lệ nhiều hơn tôi xứng đáng được nhận rất nhiều. Trở thành công cụ hữu ích của một ai đó là niềm hạnh phúc lớn nhất của người cầm bút. Các ý nghĩ vụn vặt và cách viết còn vụng về của tôi, được nhiều độc giả dành tình cảm, đọc và lấy đó làm chiếc gương soi chiếu cuộc đời mình, đó là động lực và sự bù đắp giúp tôi có thể tiếp tục đọc, suy nghĩ và cầm bút. Nếu không có sự ủng hộ của độc giả, chắc tôi đã không cầm cự nổi với những cơn đau do chứng bệnh đĩa đệm gây ra khiến tôi không thể ngồi lâu trên ghế.

Tôi muốn dùng thứ ngôn ngữ chân thành nhất để bày tỏ lòng biết ơn tới các bạn.

Quý vị độc giả, xin cảm ơn các bạn.

Mục lục

TRƯỞNG THÀNH SAU NGÀN LẦN TRANH ĐẤU.....	7
KHÚC DẠO ĐẦU.....	9
PHẦN I.....	15
GỬI J.....	16
GỬI ANH K	21
RESET CUỘC ĐỜI TÔI	28
CHÚNG TA ĐÃ LÀ NGƯỜI LỚN CHƯA?	34
AMOR FATI	40
TRILEMMA, HAY LÀ CUỘC TUNG HỨNG QUÁ SỨC CỦA NGƯỜI TRƯỞNG THÀNH	52
GIÁ TRỊ CỦA BẠN	56
NGUYÊN LÝ HEINRICH CỦA CUỘC ĐỜI.....	63
PHẦN II.....	65
BỘ PHIM LẬT NGƯỢC TÌNH THẾ CỦA ĐỜI TÔI	66
HÃY ĐỀ PHÒNG THÀNH CÔNG CỦA BẠN	72
ĐI HAY Ở, ĐÓ LÀ VẤN ĐỀ	75
THÁNG LƯƠNG ĐẦU TIÊN.....	81
LÀ CÔNG VIỆC, HAY LÀ TIỀN?.....	84
XẾP GIÀY - BÍ QUYẾT THÀNH CÔNG.....	90
CÔ ĐỘC - SỨC MẠNH CỦA BẠN	93
NỖI BUỒN CỦA ĐƯỜNG THẲNG	96

PHẦN III.....	103
ĐIỀU KIỆN KẾT HÔN.....	104
NGƯỜI LỚN LÀM BẠN VỚI NHAU	114
TÌNH DỤC, NGÔN NGỮ CỦA NGƯỜI LỚN VỪA KHÓ VỪA BUỒN.....	118
MẶT NẠ MANG TÊN “TÔI”	122
KHÔNG MUỐN SỐNG NHƯ MẸ NHƯNG NGÀY CÀNG GIỐNG MẸ, KHÔNG MUỐN TRỞ THÀNH NGƯỜI NHƯ CHA, NHƯNG MUỐN GIỐNG CHA CŨNG CHẴNG DỄ DÀNG	126
TỪ NHÀ NGỤC KHÔNG SONG SẮT ĐẾN VƯƠNG QUỐC CỦA RIÊNG MÌNH.....	133
WORKING MOM	139
GIA ĐÌNH, TÒA THÁP VUN ĐÁP BẰNG NHỮNG LỜI BÌNH DỊ....	145
 PHẦN IV	 152
ĐỜI LÀ BỂ KHỔ	153
SỐNG SÓT TRONG RỪNG RẬM TIÊU DÙNG.....	156
MẤT NGƯỜI ĐỜI	162
SỞ THÍCH, NGƯỜI BẠN CỦA CUỘC ĐỜI.....	167
HÃY ĐỂ NHỮNG KHIẾM KHUYẾT QUAY LẠI VỚI BẢN THÂN ...	172
BÂY GIỜ, HÃY VỨT BỎ CHIẾC ĐỒNG HỒ CUỘC ĐỜI	178
SỐNG “A MA TO”	182
BỘ ĐỒ ĐÔNG XUÂN MÀU ĐỎ BÀ NGOẠI NÂNG NIU ĐỂ DÀNH ..	189
Gửi bạn, người đang tiến tới điểm quay đầu của cuộc đời	192
 LỜI BẠT	 195

TRƯỞNG THÀNH SAU NGÀN LẦN TRANH ĐẤU (tái bản)

Chịu trách nhiệm xuất bản
GIÁM ĐỐC - TỔNG BIÊN TẬP
VŨ VĂN VIỆT

Biên tập	Đàm Thị Ly
BTV Nhã Nam	Hà Thu
Thiết kế bìa bìa	Bảo Anh
Trình bày	Mạnh Hùng
Sửa bản in	Phạm Thủy

NHÀ XUẤT BẢN HÀ NỘI

**LIÊN KẾT XUẤT BẢN VÀ PHÁT HÀNH
CÔNG TY VĂN HÓA & TRUYỀN THÔNG NHÃ NAM**

In 1.500 cuốn, khổ 14x20.5cm tại Công ty CP In Viễn Đông (Km19+400, Giai Phạm, Yên Mỹ, Hưng Yên). Căn cứ trên số đăng ký xuất bản: 3000-2022/CXBIPH/01-201/HN và quyết định xuất bản số 2638/QĐ-HN của Nhà xuất bản Hà Nội ngày 29.8.2022. Mã ISBN: 978-604-382-235-9. In xong và nộp lưu chiểu năm 2022.